

הכנסת

ועדת החקירה הפרלמנטרית

בנושא איתור והשבת נכסים של נספי השואה

16:50/02

ד
ו
ח
מ
ס
כ
ם

דוח מסכם

של ועדת החקירה

בנושא הבדיקה בבנקים בישראל

של נכסי קורבנות השואה

הכנסת

ד
ו
ח
מ
ס
כ
ם

**ועדת החקירה הפרלמנטרית
בנושא איתור והשבת נכסים של נספי השואה**

**דוח מסכם
של ועדת החקירה
בנושא הבדיקה בבנקים בישראל
של נכסי קורבנות השואה**

ירושלים, סבת התשס"ה - דצמבר 2004

ועדת החקירה הפרלמנטרית
בנושא איתור והשבת נכסים של נספי השואה

עריכה: רמה זוטא

A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized name, possibly 'Rama Zuta'.

נדפס בישראל, דפוס הכנסת
ירושלים, טבת התשס"ה, דצמבר 2004

הקדמה

דוח ועדת החקירה בנושא איתור והשבת נכסים של קורבנות השואה בישראל מוגש היום לכנסת בתום ארבע שנות עבודה קשה, מורכבת אך מרתקת. זהו דוח ראשון מסוגו, שכן לראשונה נפתחו בנקים בישראל לבדיקה חיצונית ונערכה עבודת חיפוש קפדנית בגנזכים ובארכיונים, בארץ ומחוצה לה. הדוח כולל מסמכים המקנים לו אופי היסטורי.

ועדת החקירה שאני עומדת בראשה הוקמה ב-15 בפברואר 2000, לאחר שהתפרסמו מאמרים ומחקרים בדבר רכוש רב המצוי בישראל השייך לקורבנות השואה, רכוש שלא הושב עד כה לבעליו החוקיים. אזרחים רבים פנו לבנקים ולמוסדות ממשלתיים וביקשו למצוא חשבונות או נכסי דלא נייד, אך לא אחת הושבו פניהם ריקם. סברתי אז כי גם מדינת ישראל חייבת לנהוג בדרך שבה נתבעו ללכת מדינות אחרות, דהיינו השבת הרכוש המגיע לבעליו.

כאשר התפרסמו הידיעות והמחקרים הראשונים על ההיקף האפשרי של נכסי הקורבנות העשוי להימצא בישראל, בשלהי שנות התשעים, לא עשו - למרבה הצער - ממשלת ישראל וגופים ציבוריים אחרים דבר כדי לברר את האמת: לאמוד את היקפו של הרכוש, לחפש את בעליו ולבדוק דרכים להשבתו לזכאים. הוועדה שאני עומדת בראשה נטלה על עצמה את התפקיד שהוטל, במרבית מדינות העולם, על הממשלה או על גופים ממלכתיים אחרים.

ממצאי הדוח המוגש בזה חושפים, מטבע הדברים, אמת היסטורית שונה מאוד מזו שעלתה במדינות אחרות. במדינות אירופיות כמו שווייץ למשל נותר כספם של קורבנות השואה, במשך חמישים שנה ויותר, בחשבונות רדומים, ואילו חשבונות הבנק בארץ (בארץ-ישראל המנדטורית ולאחר מכן במדינת ישראל) עברו מסלול שונה, שהיו מעורבים בו גורמים ממלכתיים, בריטיים וישראליים. עיקר הממצאים מלמד כי רוב רובם של חשבונות קורבנות השואה הועבר לאפוטרופוס הכללי עד אמצע שנות השישים, ומאז נמצאים בידיו. מכאן שהאחריות לכספים אלה מתחלקת בין הבנקים לבין האפוטרופוס, שאחריותו – כלומר אחריות המדינה - כבדה יותר.

הממצא המכריע הוא כי הכספים שבידי האפוטרופוס הועברו אליו בערכים לא ריאליים והוא לא עשה דבר כדי לשערכם, וכך נשחקו חשבונות רבים ונמחקו.

במקביל לעבודת החקירה והבדיקה עצמה, רשמה הוועדה מספר הישגים נוספים: היא פעלה להשגת הסכם בין קק"ל לאפוטרופוס הכללי, המעביר את רוב נכסי קורבנות השואה לאפוטרופוס; היא הביאה להקמת יחידה במשרד המשפטים, העוסקת באיתור יורשים; יזמה שינויי חקיקה בתפקידי האפוטרופוס הכללי ובסמכויותיו, לרבות הגמשת הקריטריונים להשבת רכוש לידי בעליו החוקיים או ליורשיו; הוועדה דרבנה את משרד המשפטים לעבד הצעת חוק כוללת, שתאפשר ליישם את מסקנות הדוח. במקביל לפרסום דוח זה, מונחת אפוא על שולחן הכנסת לקראת קריאה ראשונה הצעת חוק ממשלתית.

גורמים רבים תרמו לפרסום דוח זה ובראשם חברי ועדת החקירה עצמה: ח"כ הרב מיכאל מלכיאור, ח"כ אהוד רצאבי, ח"כ אברהם רביץ, ח"כ זאב נסים, ח"כ גלעד ארדן, ח"כ מרינה סולודקין, ח"כ ניסן סלומינסקי, ח"כ יורי שטרן, שרי המשפטים (לשעבר) יוסף ביילין ויוסף (טומי) לפיד. תודה לכולם.

תודה מיוחדת לחברי הוועדה המייעצת: עו"ד צבי ברק (יו"ר), חבר וועדת וולקר; גבי סמדר אלחנני, היועצת הכלכלית לוועדת הכספים; פרופ' נחום גרוס מן האוניברסיטה העברית – היסטוריה כלכלית; מר פרדי וידר, מנכ"ל איגוד הבנקים בישראל; ד"ר ישראל זינגר, יו"ר הקונגרס היהודי העולמי, חבר ועדת וולקר; ועו"ד מיכאל קליינר, חבר הכנסת לשעבר.

תודות לחמישה משרדי רואי החשבון שערכו את הבדיקה בבנקים: משרד ברלב ושות'; משרד הרצפלד-בלטברג ושות'; משרד זהר את זהר ושות'; משרד כספי את כספי; משרד שרוני שפלר ושות'; למשרדי עורכי הדין שליוו את הבדיקה: חריש, משרד עורכי דין; ד. מירקין, אפרימה, ברק, מילשטיין, בונה ושות' עורכי דין ונוטריון; רמי גולדשטיין משרד עורכי דין; הצוותים בבנקים עצמם; גבי רמה זוטא, עורכת הדוח; וד"ר שילה הטיס רולף, מתרגמת הדוח לאנגלית.

תודה למינהל הכנסת ובראשו, מזכיר הכנסת, עו"ד אריה האן, סגן מזכיר הכנסת, מר דוד לב וחברי ועדת המכרזים של הכנסת; ליועצת המשפטית של הכנסת, עו"ד אנה שניידר ועו"ד מירב ישראלי מהלשכה המשפטית של הכנסת, גבי בטי שמיר מנהלת הוועדה לשעבר ולגבי סיגלית עדרי, מנהלת הוועדה – על תרומתם הרבה לעבודת הוועדה.

יעמוד על הברכה פרופ' יוסי כץ, אשר מחקריו היוו את בסיס הפעולה והיוזמה להקמת הוועדה.

לכולם שלמי תודותינו הרבים.

קולט אביטל

חה"כ קולט אביטל
יו"ר הוועדה

תוכן העניינים

7.....תקציר ממצאים והמלצות

11.....חלק ראשון : מבוא

11.....1. ועדת החקירה הפרלמנטרית

12.....2. הרקע

16.....3. עבודת הוועדה

18.....4. הנחיות לבודקים

22.....5. רקע היסטורי

26.....חלק שני : עיקר הממצאים

33.....1. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק לאומי לישראל בע"מ

36.....2. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק הפועלים בע"מ

38.....3. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק המזרחי המאוחד בע"מ

41.....4. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ

44.....5. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק דיסקונט לישראל בע"מ

47.....חלק שלישי : המלצות הוועדה המייעצת

48.....1. המלצות גב' סמדר אלחנני והמלצות מר פרדי וידר

נספחים :

54.....נספח א : מסמך עקרונות בדבר הסדר בדיקה חיצונית של חשבונות קורבנות השואה בבנקים

59.....נספח ב : רשימת מדינות אויב ומועד כיבושן

62.....נספח 1 : הבדיקה בבנק לאומי לישראל בע"מ - ברלב ושות' רואי חשבון

111.....נספחים

180.....נספח 2 : הבדיקה בבנק הפועלים בע"מ - הרצפלד בלטברג ושות' רואי חשבון

203.....נספחים

220.....נספח 3 : הבדיקה בבנק המזרחי המאוחד בע"מ - כספי את כספי רואי חשבון

239.....נספחים

264.....נספח 4 : הבדיקה בבנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ - זהר את זהר ושות' רואי חשבון

289.....נספח 5 : הבדיקה בבנק דיסקונט לישראל בע"מ - שרוני שפלר ושות' רואי חשבון

נספח נלווה : רשימת שמות בעלי החשבונות שנמצאו במסגרת הבדיקה.

תקציר ממצאים והמלצות (Executive Summary)

ממצאים

- א. מאז ראשית המאה ה-20 ובמיוחד בתקופת המנדט הבריטי, הופקדו בבנקים בארץ ישראל פיקדונות כספיים על ידי יהודים אשר על רקע שואת אירופה הפכו לקורבנותיה. הסיבות להפקדות בבנקים בארץ-ישראל היו בעיקר ציוניות, מילוט ההון מאירופה והבטחת האפשרות לעלות לארץ-ישראל, באמצעות ויזת הון (CAPITAL CERTIFICATE). בשנות הארבעים המוקדמות היו פיקדונות אלה בין 30% ל-50% מהון הבנקים.
- ב. ועדת החקירה בדקה, באמצעות חמישה משרדי רואי חשבון שנבחרו במכרז על ידי הכנסת ושללו על ידי הוועדה המייעצת, בראשותו של עו"ד צבי ברק, חמישה בנקים בארץ שבהם הופקדו עיקר הפיקדונות: בנק לאומי לישראל בע"מ (שהוקם בשנת 1903), בנק הפועלים בע"מ (שהוקם בשנת 1921), בנק המזרחי המאוחד בע"מ (שהוקם בשנת 1923), בנק מרכנתיל דיסקונט (לשעבר בנק ברקליס דיסקונט, שהוקם בשנת 1918), בנק דיסקונט לישראל בע"מ (שהוקם בשנת 1935).
- ג. לבדיקת הנתונים הוקמה כאמור ועדה מייעצת ומונו חמישה משרדי רואי חשבון, שכל אחד מהם בדק אחד מן הבנקים האמורים. הבדיקה נועדה לאתר חשבוניות ונכסים של קורבנות השואה בבנקים. את עבודת הבדיקה ליוו משרדי עורכי-דין שמינתה הכנסת.
- ד. הוועדה מצאה כי בהתאם לצו שהוציא הממונה הבריטי על נכסי האויב, בפרוץ מלחמת העולם השנייה, העבירו הבנקים את מרבית הפיקדונות שהוגדרו בצו 'נכסי אויב' לממונה הבריטי, וממנו הם הועברו, עם קום המדינה, לממשלת ישראל, באמצעות הממונה הישראלי על רכוש האויב והאפוסטרופוס הכללי.
- ה. לצד זאת מצאה הבדיקה, במסמכים ובממצאים שונים, כי גם לאחר מלחמת העולם השנייה נשארו בבנקים כספים וחשבוניות של קורבנות שואה או יורשיהם.
 - ו. הפיקדונות הועברו למדינה שלא בערכם הריאלי למועד ההעברה.
 - ז. פיקדונות שהושבו לבעליהם על פי חוק, אם על ידי המדינה ואם על ידי הבנקים, לא הושבו בערכם הריאלי המלא.
 - ח. לאחר הקמת המדינה לא פעלו הבנקים בדרך נמרצת להשבת הכספים לבעליהם, וגם כאשר פנו אליהם ניצולי השואה ו/או יורשים של קורבנות, לא פעלו הבנקים בנחישות לאתר את החשבוניות.
 - ט. ניצולי השואה או יורשיהם, שפנו לקבלת כספים ונענו בחיוב, קיבלו את כספיהם לפי שווי לא ריאלי.

י. בבנקים שנבדקו מצאה הוועדה שלושה סוגי פיקדונות, שיש לשייכם לקורבנות השואה:

1. פיקדונות שהועברו למדינת ישראל שלא בערכם הריאלי למועד ההעברה;
2. פיקדונות כספיים שנותרו בבנקים, במועד הבדיקה (במהלך השנים 2002--2003) כמפורט בדוח לגבי כל בנק ובנק.
3. ניירות ערך, כולל מניות של בנקים שהוחזקו בידי קורבנות השואה.

יא. האפוסטרופוס הכללי פרסם לראשונה רק בשנת 1998 את רשימת בעלי הרכוש (מכל סוג) ברשימה זו לא יוחדה קטגוריה נפרדת לבעלי רכוש שיש סבירות גבוהה כי הם קורבנות שואה. זאת ועוד, הרשימה הופצה בתפוצה מוגבלת.

יב. בנק לאומי נקט פעולה דומה. הוא העלה באתר האינטרנט לראשונה רק בחודש ינואר 2000 את רשימת בעלי החשבונות ללא דורש. לא הוקצתה קטגוריה מיוחדת לפיקדונות שיש סבירות גבוהה לייחסם לקורבנות השואה. הבנקים האחרים לא נקטו פעולה כלשהי לפרסום החשבונות ובעליהם.

יג. מהאמור לעיל עולה חבות המדינה (בעיקר) והבנקים (למעט בנק מרכנתיל דיסקונט) להחזרת סכומי הפיקדונות בערכם הריאלי לקורבנות השואה ויורשיהם, כמפורט בדוח.

יד. ועדת החקירה קבעה שתי שיטות שערך לכספים האמורים: שערך מקסימלי ושערך מינימלי. השיטה הראשונה מבוססת על הצמדת סך הפיקדון למדד מתאריך פרוץ המלחמה (1939) + 4% ריבית לשנה עד ספטמבר 2004. השיטה השנייה מבוססת על הצמדת סך הפיקדון משנת 1948 + 3% ריבית לשנה עד ספטמבר 2004. שיטת השערך הראשונה תופעל במקרים שבהם יוכיחו קורבנות השואה ו/או יורשיהם את זכאותם, והשנייה - בכל הפיקדונות שבעליהם או יורשיהם לא ימצאו; הכוונה כאן היא לתת שווי מסוים לכספים שיועברו לגוף שיפעל להעביר את יתרות הכספים שבעליהם החוקיים לא ימצאו לטובת ניצולי השואה והנצחתה, בהתאם להצעת החוק בנושא זה, שהתגבשה לאחרונה במשרד המשפטים.

טו. על פי ממצאי הוועדה ותחשיביה, חבות המדינה על פי שיטת השערך המינימלית מסתכמת ב- 101,203,229 ש"ח וחבות הבנקים ב- 37,251,735 ש"ח על פי הפירוט הבא:

- בנק לאומי לישראל בע"מ – 35,365,969 ש"ח;
- בנק הפועלים בע"מ – 81,901 ש"ח;
- בנק המזרחי המאוחד בע"מ – 1,774,688 ש"ח;
- בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ – לא קיימת חבות כנגד הבנק;
- בנק דיסקונט לישראל בע"מ – 29,177 ש"ח.

טז. על פי ממצאי הוועדה ותחשיביה, חבות המדינה על פי שיטת השערך המקסימלית מסתכמת ב- 586,980,926 ש"ח וחבות הבנקים ב- 322,731,901 ש"ח.

הוועדה מצאה לנכון לפרסם לוח נתונים הכולל את הסכומים שהיו מתקבלים אילו היתה מתבצעת שיטת השערך הגבוהה, כפי שהחליטה הוועדה בהנחה שיימצאו כל היורשים.

עם זאת, יש להניח במידת סבירות גבוהה כי ימצא אחוז חלקי בלבד של היורשים. לפיכך, נתונים אלה הם תיאורטיים בלבד ואינם נשוא תביעה נגד הממשלה או הבנקים, ומתפרסמים לצורך מידע בלבד.

יז. הוועדה המייעצת המליצה, מסיבות מקצועיות, לא לשערך את מניות הבנקים בעיקר בבנק הפועלים ולפיכך, לא כלולים בחבות הבנק סכומים הנוגעים למניות.

הערות לדוח המסכם של הוועדה המייעצת

ממצאי הוועדה המייעצת בראשותו של עו"ד צבי ברק אושרו על ידי חברי ועדת החקירה, למעט שני שינויים:

1. ועדת החקירה לא קיבלה את הערכת הוועדה המייעצת לגבי מידת שיתוף הפעולה של הבנקים עם הבודקים. לפיכך, הערה זו נמחקה מעמודים 26 ו-27.
2. חברי הוועדה מצאו לנכון לפרסם גם את הלוח הכולל נתונים לפי השערוך הגבוה, וזאת מן הטעמים המוזכרים בסעיף טז. לפיכך כלול לוח זה בעמוד 30.

המלצות

- א. על הכנסת לאשר דוח זה.
- ב. על הכנסת לפעול בהקדם האפשרי לקידום כל הליכי החקיקה הקשורים ביישום של דוח זה, לרבות אלה שביוזמת משרד המשפטים וח"כ קולט אביטל. חוקים אלה יאפשרו להשיב לבעליהם את הכספים שנמצאו. סכומים שבעליהם לא יימצאו – ינוצלו לטובת ניצולי שואה ולמפעלי הנצחתם.
לעניין הצעת החוק הממשלתית, הוועדה סבורה כי יש לשנות את שיטת השערוך המוצעת בה ולקבל את שיטת השערוך שהציעה הוועדה. לפיכך תפעל הוועדה לשינוי הסעיף הרלוונטי בחוק בשלב הכנתו לקריאה שנייה ושלישית.
- ג. להעביר ליושב ראש הכנסת למשמרת את המידע שנאסף בבדיקה בבנקים ואצל האפוטרופוס הכללי, ואשר על בסיס נתוניו נכתב הדוח המסכם של הוועדה המייעצת והדוח של ועדת החקירה הפרלמנטרית.
- ד. לפרסם, לאחר אישור הדוח על ידי הכנסת, בכל אמצעי פרסום, לרבות באינטרנט ובאמצעי התקשורת את שמות בעלי החשבונות והסכומים הריאליים העומדים לרשותם.
- ה. להמליץ בפני הכנסת להטיל על גוף ציבורי שיוקם, מסגרת מעין שיפוטית, את יישום ההמלצות. גוף מעין זה יאפשר דיון מהיר בכל מקרה לגופו וימנע סרבול ההליכים.
לחלופין, לקדם את הליכי התיקון בחוק האפוטרופוס הכללי, התשל"ח-1978, והצעת חוק האפוטרופוס הכללי (שחרור נכסים של נספי שואה, התשס"ה-2004), או כל דרך אחרת, אשר יאפשרו לגוף להוות את המסגרת המתאימה ליישום ההמלצות.

- ו. על מדינת ישראל ועל הבנקים לנהוג במלא ההגינות והרגישות כלפי היורשים, וזאת תוך פרק זמן קצר ככל שניתן.
- ז. הוועדה ממליצה כי הבנקים, ובעיקר בנק הפועלים, ינקטו פעולה יזומה לעדכון ולשערוך המניות. יש לחשב כל מניה כך שייכללו בה מניות הטבה, זכויות ודיווידנדים שניתנו במרוצת השנים, ולשערכה בהצמדה למדד ולריבית ריאלית.

חלק ראשון: מבוא

1. ועדת החקירה הפרלמנטרית

בעקבות הצעה לסדר היום של ח"כ קולט אביטל, החליטה מליאת הכנסת ה-15 פה אחד, ביום ט' באדר א' התש"ס (15 בפברואר 2000), לפי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, על הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא 'איתור והשבת נכסים המצויים בישראל של נספ¹ השואה'. לראשות הוועדה נבחרה ח"כ קולט אביטל (ישראל אחת) וחבריה היו ח"כ אברהם הירשזון (ליכוד); ח"כ יוסף (טומי) לפיד (שינוי); ח"כ אברהם רביץ (יהדות התורה); ח"כ יורי שטרן (ישראל ביתנו); ח"כ מיכאל קליינר (חרות); ח"כ יואל (יולי) אדלשטיין (ישראל בעלייה); ח"כ נחום לנגנטל (מפד"ל); ח"כ ניסים זאב (ש"ס).

עם חילוף הממשלה בעקבות הבחירות הישירות לראש הממשלה שנערכו ביום י"ג בשבט תשס"א (6 בפברואר 2001) והחלטות מליאת הכנסת, השתנה הרכב הוועדה וכיהנו בה ח"כ קולט אביטל (עבודה) – יושבת ראש; ח"כ יוסף (טומי) לפיד (שינוי); ח"כ מיכאל קליינר (חרות-התנועה הלאומית); ח"כ ניסים זאב (ש"ס); ח"כ אברהם הירשזון (ליכוד); ח"כ יגאל ביבי (מפד"ל); ח"כ מיכאל נודלמן (האיחוד הלאומי-ישראל ביתנו); ח"כ מרינה סולודקין (ישראל בעלייה). ביום כ"א באדר ב' התשס"ג (25 במרס 2003) החליטה מליאת הכנסת ה-16 על הקמתה מחדש של ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא, והרכבה נקבע כך: ח"כ קולט אביטל (עבודה-מימד) – יושבת ראש; ח"כ גלעד ארדן (ליכוד); ח"כ ניסים זאב (ש"ס); ח"כ הרב מיכאל מלכיאור (עבודה-מימד); ח"כ מרינה סולודקין (ליכוד); ח"כ ניסן סלומיאנסקי (מפד"ל); ח"כ אברהם רביץ (יהדות התורה); ח"כ אהוד רצאבי (שינוי); ח"כ יורי שטרן (האיחוד הלאומי).

כתב הסמכות של הוועדה הפרלמנטרית קבע כי עליה לעסוק בסוגיות הבאות:

1. לבדוק את כל ההיבטים הקשורים בחשבונות הבנקים הרדומים של קורבנות השואה המוחזקים בבנקים ישראליים ובנכסים, בעיקר קרקעות, המוחזקים בידי מוסדות שונים בארץ;
 2. לשמוע עדים בעל-פה ולאסוף מחקרים, חוות דעת של מומחים וכל חומר בכתב הדרוש לה לגיבוש המלצותיה בנושאים אלה:
- דרכים להרחבת החיפוש והגילוי של נכסים בישראל של נספי השואה.
 - קביעת עקרונות למימוש הנכסים האמורים וחלוקת התמורה לצורכי סיוע לניצולי השואה, להעמקת תודעת השואה ולהנצחתה.

¹ המונח המדויק יותר הוא 'קורבנות השואה', ולכך הכוונה בדוח זה.

2. הרקע²

מאז תום מלחמת העולם הראשונה ואף קודם לכן רכשו יהודים ממרכז אירופה וממזרחה, ממערב אירופה ומאמריקה, קרקעות, דירות ובתים בארץ ישראל, מניות ואיגרות חוב של בנקים בארץ ישראל והפקידו בבנקים כספים. המניעים להשקעות אלה היו מגוונים, חלקם אידאולוגיים-ציוניים וחלקם כלכליים. מניעים אלה היו קשורים במצב היהודים ברחבי התפוצה: התגברות האנטישמיות, התגברות אי-הוודאות הכלכלית והחמרת ההגבלות על ההגירה למערב אירופה ואמריקה, וכן בשאיפה לסייע לכלכלת 'הבית הלאומי' בארץ ישראל ובד בבד להבטיח לפרט מקלט כלכלי לימי סגריר. שליחים של המוסדות הלאומיים - הקרן הקיימת לישראל, הסוכנות היהודית וקרן היסוד - פעלו במדינות שונות באירופה ועודדו את היהודים לרכוש בארץ ישראל מניות, איגרות חוב, מגרשים וקרקעות. את גלי ההגירה ארצה בשנות העשרים והשלושים ליוו גלי יבוא הון ניכר ורכישות של קרקעות, בתים ופרדסים בידי העולים ובידי אלה שהתעתדו לעלות או שציפו להפיק מהשקעותיהם רווחים כלכליים. הפעילות הבנקאית בארץ ישראל, שהתפתחה באורח נמרץ בשנות השלושים, סיפקה שירותים נאותים ליבוא ההון. עם מדינות אלה נמנו אוסטריה, איטליה, אסטוניה, בולגריה, בלגיה, גרמניה, דנמרק, הולנד, הונגריה, לטביה, ליטא, פולין, צ'כוסלובקיה, רומניה, רוסיה ועוד.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה החיל השלטון הבריטי בארץ ישראל את **פקודת המסחר עם האויב 1939** (Trading with the Enemy Ordinance 1939, להלן: 'הפקודה'), שנכנסה לתוקפה ב-5 בספטמבר 1939. במסגרת זו הוקם גוף שהוסמך לאכוף את יישום הפקודה - 'הממונה על רכוש האויב' (להלן: 'הממונה הבריטי', שהוא 'אפוטרופוס על רכוש האויב', כלשון הפקודה, או Custodian). הפקודה חייבה להעביר לבעלות הממונה את כל הרכוש בארץ ישראל השייך לתושבי מדינות אויב ומדינות שנכבשו על ידו, קרי, מקרקעין או מטלטלין וכל טובת הנאה או זכות אחרת לרבות כסף וניירות ערך. מינוי הממונה נועד כדי לשמור על הנכסים של נתיני האויב, והוקנו לו סמכויות לבצע פעולות לניהול חברות של נתיני האויב. 'אויב' הוגדר אדם שאיננו נתין בריטי או אזרח ארץ ישראל והוא אזרח מדינה שנמצאת במצב מלחמה עם בריטניה, וזאת בהתאם לתעודה מאת מזכיר ממלכת בריטניה המציינת את המעמד של אותה מדינה לעניין זה.

המדינות שנכללו בהגדרת 'אויב' לפי הפקודה היו איטליה, בולגריה, גרמניה (כולל הארצות שסופחו אליה), הולנד, ליטא, פולין ורוסיה. החובה להעביר לממונה את כל נכסי האויב חלה גם על חברות ארץ ישראליות שאויבים היו שותפים בהן או שהנפיקו ניירות ערך לאויבים. מכאן נבע כי גם יהודי שהיה נתין גרמני, שפתח חשבון בבנק בארץ ישראל, נחשב 'אויב' לפי הפקודה. בהתאם לכך העבירו הבנקים את פיקדונות ה'אויבים' לזכות חשבוננו של הממונה על רכוש האויב וציינו זאת בחשבוננו. ההסדר עם הממונה תוקן מספר פעמים במהלך השנים והורחבו סמכויותיו.

הבנקים נדרשו לדווח לממונה הבריטי בכל רבעון, וכל אימת שפורסם צו, על הרכוש המוחזק אצלם השייך לתושבי מדינות אויב. בחוזרי הנהלות הבנקים לסניפיהם הם נדרשו להעביר להנהלה את רשימת היתרות בחשבונות המתנהלים אצלם והשייכים לתושבי מדינות אויב. ההנהלה ריכזה את הדיווחים והעבירה אותם באופן שוטף לממונה הבריטי. הסניפים מיינו את הרשימות המדווחות לפי סוגי היתרות: בחשבונות עו"ש; שטרות לגבייה; פיקדון ניירות ערך; אחר. בדרך כלל מוינו הדיווחים גם לפי מדינות. הממונה הודיע לכל הבנקים כי אין לשחרר את החשבונות הנמצאים תחת פיקוחו ללא אישורו; יש לדווח לו על כל שינוי ביתרת החשבון או על יתרות חדשות. שלטונות המנדט אכפו את החוק בקפדנות והממונה הבריטי דרש מהבנקים להעביר אליו גם כספים השייכים לחשבונות שלא דווחו לו, אולם היו לדעתו חשבונות של תושבי מדינות אויב.

² סעיף זה מבוסס על הספר: "כך, רכוש שנשכח: לגורל רכושם של קורבנות השואה המצוי בישראל, ירושלים (יד ושם) תש"ס.

הממונה הבריטי פעל במספר דרכים: (א) החרמת הכספים בחשבונות והעברתם לחשבונות. לבעלי הרכוש הוא פתח תיק וסימן אותו באות C (Currency), וכלל בו את כל ההתכתבויות וההחלטות הקשורות לחשבון, החל במסמכי העברת הכסף מהבנק וכלה במסמכי שחרור לבנק וקבלות על עמלות שגבה. את הכספים שהועברו אליו שמר הממונה בעיקר בשני חשבונות עיקריים שניהל: אחד בבנק אנגלו-פלשטינה (אפ"ב) והאחר בבנק ברקליס בע"מ. לכספים אלה לא נוקפו ריבית או הצמדה. כל לקוח של בנק, שכספיו הוחרמו או הוקפאו ושיצא מהשטח שהיה בשליטה גרמנית, היה רשאי לבקש את שחרור הכספים; הבנק היה פונה לממונה בבקשת שחרור ומצרף הצהרה חתומה בידי בעל הרכוש על יציאתו מהשטח שבשליטה גרמנית והוכחה לכך (כגון חתימה של קונסול בריטניה במדינה שהגיע אליה). אם הממונה השתכנע כי בעל החשבון אכן אינו מוגדר עוד כ'אויב', הוא החזיר לבנק את הסכום הנומינלי של הכספים בניכוי עמלה בשיעור של 3% עבור טיפולו. (ב) הקפאת כספים: כספים השייכים לתושבים של מדינות אויב שיתרתם דווחה לממונה אך הכספים לא הועברו אליו. חשבונות אלה סומנו כ'חשבונות מוקפאים': אסור היה לבצע בהם כל פעולה ללא אישור הממונה, והבנק נדרש לדווח על יתרתם לממונה בכל רבעון. תהליך השחרור של חשבונות אלה היה דומה לתהליך של החשבונות המוחרמים. (ג) ניירות ערך: בניגוד לחשבונות עו"ש ושיקים לגבייה, השאיר הממונה הבריטי בבנקים את פיקדון ניירות הערך של תושב מדינת אויב, אולם דרש להעביר אליו את כל הכספים הנובעים מהם. ואכן, בכל תקופה הועברו אליו כספים הנובעים מריביות על אג"ח, פדיון אג"ח ודיווידנדים. תהליך שחרור ניירות הערך לבקשת בעל החשבון היה דומה לתהליך האמור לעיל.

לימים התברר שרבים מן היהודים שבתפוצות שהשקיעו בארץ, מטעמים כלכליים או ציוניים, נספו בשואה. חלק מן הניצולים או בני משפחותיהם של הנספים עלו ארצה לאחר מלחמת העולם השנייה. בידי הממונה הבריטי נותר רכוש רב של יהודים ללא תובעים. אולם לא כל הרכוש האמור הועבר לידי הממונה או לניהולו של האפוטרופוס הכללי המנדטורי (שהחל לפעול בשנת 1944): חלק מהרכוש הכספי והאחר נשאר בבנקים, חלק נותר בידי החברות שמכרו קרקעות. הקרן הקיימת לישראל פעלה כדי להעביר לרשות ולרשות חברת הבת שלה 'הימנותא' קרקעות של נעדרים. למרות מאמציה של הסוכנות היהודית למען הוצאתם של היהודים בארצות הכיבוש הנאצי מתחולת הגדרת 'אויב', לא נענה לכך השלטון הבריטי בארץ.

עם הקמת מדינת ישראל, נכללה בחוקי המדינה גם 'פקודת המסחר עם האויב 1939' על תיקוניה. שר האוצר מינה במשרדו 'ממונה על רכוש האויב', שירש את תפקיד הממונה הבריטי (בשנת 1968 הועבר כל רכושו של הממונה הישראלי לידי האפוטרופוס הכללי במשרד המשפטים, ועל כך בהמשך). לממונה הישראלי התברר עד מהרה כי זמן קצר לפני תום המנדט הבריטי העביר הממונה הבריטי על רכוש האויב ללונדון חלק ניכר מהכספים וניירות הערך שהיו בחשבונות בארץ ישראל. רבים מתיקי הממונה הבריטי וכן מפתחות של כספות בבנקים השונים הוצאו גם הם מן הארץ. בהעברת כספי הממונה הבריטי בארץ ישראל לבריטניה ביקשה ממשלת בריטניה להבטיח את כספי הפיצויים המגיעים לה בעקבות המלחמה (על פי הסכם פריז, 1946). באותה דרך פעלה ממשלת בריטניה בנושא אדמות המושבה שרונה – הן הוקנו לממונה הבריטי על רכוש האויב, נמכרו לקרן הקיימת לישראל והתמורה הועברה לבריטניה. הבריטים העבירו ללונדון מכספי הממונה בארץ סך של 2.9 מיליוני לא"י (כולל 1.3 מיליוני לא"י על חשבון מכירת שרונה).³ הבנקים בארץ, שברשותם נותר חלק קטן של כספים שעמדו לזכות הממונה הישראלי, סירבו למסור לו אותם עד לבירור מעמדו המשפטי ועד להסכמת ממשלת בריטניה.

עניין השבתם של כספים אלה ארצה היה אחד הנושאים במשא ומתן הממושך, שהתנהל בין ממשלת ישראל לממשלת בריטניה בדבר התביעות הכספיות ההדדיות, שסוכם רק במרס 1950.

³ נתוני "כ" (שם) מתבססים על תיק המשא ומתן עם בריטניה, תביעות כספיות של הממונה על רכוש האויב נגד ממשלת בריטניה, תזכיר של הממונה על רכוש האויב מיום 14.6.1949.

עוד קודם חתימת ההסכם האמור החלה בריטניה, בשנת 1949, להשתמש בכספי הממונה שמשכה מהארץ לשם החזר לנתיני בלגיה, צ'כיה, סלובקיה, דניה, צרפת, לוקסמבורג, הולנד, יוון ונורבגיה שחשבוונתיהם הוקפאו בארץ לטובת הממונה הבריטי. הכספים לא הוחזרו לפרטים אלא לבנקים בארצות אלה בצירוף רשימת הזכאים מן העבר. ממשלת ישראל ראתה פעולות אלה במורת רוח גלויה בשל העיקרון, שהעברת השליטה בכספים לידי הבריטים תותיר בידיהם סכומים גדולים של מפקידים שאין להם יורש.

במהלך הדיונים עם הבריטים פקפקו רבים בישראל באפשרות שבריטניה תשיב את הכספים האמורים, ולכן עצם השגת 'הסדר עניינים כספיים התלויים ועומדים כתוצאה מסיום המנדט על ארץ-ישראל', שנחתם ב-30 במרס 1950, נחשב להישג. סעיף 5 בהסכם קובע:

כפוף להוראות סעיף 9 דלהלן תזכה ממשלת הממלכה המאוחדת את ממשלת ישראל בסכום של 1,052,000 ליש"ט, בעד כספי תושבים או נתינים של מדינות הברית לשעבר ומדינות אחרות, חוץ מגרמניה, שהוחזקו על ידי הממונה על רכוש האויב של ממשלת המנדט [...]. ממשלת ישראל תקבל על עצמה את האחריות לטיפול בכל התביעות שהוגשו בקשר עם כל כספים מהכספים הנ"ל. והיה ותוגש תביעה כלשהי מסוג זה נגד הממלכה המאוחדת, בנסיבות המצדיקות, לפי דעתה השקולה, לאחר התיעצות עם ממשלת ישראל, את סילוק התביעה על ידי ממשלת הממלכה המאוחדת, תחזיר ממשלת ישראל, לפי בקשה, לממשלת הממלכה המאוחדת, כנאמר בסעיף 9(א) דלהלן, את הכספים שזוכתה תמורת תביעה כזאת [...]. ממשלת ישראל תטפל ברכוש הנתון לפיקוח הממונה הנ"ל והשייך לתושבי הארצות דלהלן, היינו: בלגיה, צ'כוסלובקיה, דניה, צרפת, יוון, לוקסמבורג, ארצות השפלה ונורבגיה, שהן ארצות שעמן כרתה ממשלת הממלכה המאוחדת הסכמי רכוש על ארץ-ישראל לפני סיום המנדט, בהתאם להוראות ההסכמים הללו, כפי שהוחלו על ארץ-ישראל.

ממשלת ישראל ויתרה בהסדר זה על התביעה לקבל את מלוא הסכום שהוציאו הבריטים מן הארץ (2.9 מיליון לא"י) והסכימה לקבל רק 1.4 מיליון לא"י; ואילו הבריטים ויתרו על 1.8 מיליון לא"י שעמדו לזכותם כתשלום שני על חשבון מכירת שרונה לקרן הקיימת לישראל. בהסכם קיבלה על עצמה ממשלת ישראל כאמור את האחריות לטיפול בכל התביעות שהוגשו לממונה הבריטי, את הטיפול ברכוש שבפיקוח האפוטרופוס ובכספי הנתינים של הארצות הנזכרות בהסכם. ממשלת בריטניה התחייבה להחזיר את כל החומר הארכיוני השייך לממונה הבריטי ואת ניירות הערך ותכולת הכספות. בשנת 1950 השיבה בריטניה לישראל את כספי הממונה כמתחייב מן האמנה. בידי הממונה הישראלי על רכוש האויב נותרו באותה עת כ-1.7 מיליון ל"י, אך חצי מיליון מסכום זה היו כספים של גרמנים, שהועברו כנראה לידי האפוטרופוס על נכסי גרמנים.⁴

הממונה הישראלי ניהל את הרכוש שהוקנה לו בשיטה דומה לזו של הממונה הבריטי: כספי ה'אויבים' וניירות הערך שבבנקים הועברו לחשבונו, אך היו גם חשבונות שלא הועברו אליו אלא הוקפאו בבנקים בפיקוחו של הממונה (כבעבר). הוא נהג להחזיר לזכאים (ניצולים או יורשים), שזכאותם הוכחה משפטית, שפנו אליו בתביעה להחזרת הרכוש וההפקדות, את הכספים - כולל הריבית ובניכוי עמלת ניהול של 3%-4% מכל סכום שעלה על 300 לא"י, שהממונה היה זכאי לה מכוח הפקודה. הוחזרו כספים רק ליהודים שעלו לישראל (מאוחר יותר - גם לאלה שהיגרו למערב). הסכומים שהוחזרו לא שוערכו.

⁴ נתונים אלה מסר החשב הכללי במשרד האוצר, בהופעתו ב-26 ביוני 2001 בפני ועדת החקירה הפרלמנטרית בראשות ח"כ קולט אביטל.

לפי דיווח החשב הכללי⁵ עמדו יתרות הממונה על נכסי האויב, כולל ריבית, לפי המאזן של 1960, על 727,000 ל"י, ומכאן הסיק כי בעשור 1950–1960 נפרעו קרוב לחצי מיליון ל"י; ואילו בשנת 1968, כשהועברה האחריות ממשרד האוצר לידי האפוטרופוס הכללי במשרד המשפטים, עמד סכום היתרה על 692,000 ל"י - כלומר, במשך שמונה שנים שולמו לזכאים 35,000 ל"י בלבד. לפי בדיקה מדגמית שערך החשב הכללי, שולמו מרבית התביעות בשנות החמישים בערכם הריאלי.

החשב הכללי ניהל את חשבונו בבנק ישראל כסכום כללי של פיקדונות המדינה, ובין בנק ישראל לאוצר התנהלה התחשבות על סכומי הריבית לפי השיעור שהיה נהוג באותה עת. עם זאת, סכומי הריבית שהתקבלו על סך פיקדונות אלה לא נזקפו לזכותם של בעלי החשבונות הספציפיים. עד שנת 1961, כשהתקבל חוק פסיקת הריבית, ננקטה ריבית רק בחוזים בין שני צדדים, והרשויות לא חויבו בתשלומה. ההצמדה גם היא לא חויבה בחוק עד אמצע שנות השבעים, והמונח 'הצמדה' נוסף לחוק הריבית רק בשנת 1979. יש להדגיש שלשון הפקודה ('המסחר עם האויב') אפשרה לשר האוצר להשתמש בפירות הקרן המושקעת. רק בעקבות התעוררות הנושא, הקמת הוועדה הנוכחית ופניית האפוטרופוס הכללי, החל החשב הכללי לבדוק את תנועות הכספים בחשבונות הספציפיים.

בשנת 1968 הועברו כאמור כספי הפיקדון (הקרן), שקיבל הממונה הישראלי על נכסי אויב מן הממונה הבריטי, לרשות האפוטרופוס הכללי במשרד המשפטים. סכום זה הגיע כנאמר ל-692,000 ל"י (בערך דאז), שעל פי כללי השערוך של החשב הכללי במשרד האוצר היה ערכן בשנת 2000 כ-25 מיליון ש"ח.⁶ האפוטרופוס הכללי מנהל על פי חוק כל רכוש בישראל שעקבות בעליו אינם ידועים. אין לו רשימה נפרדת של תיקי בעלי רכוש של נספי שואה. מספר התיקים שקיבל האפוטרופוס הכללי לידיו מהממונה הישראלי על רכוש האויב במשרד האוצר בשנת 1968 הגיע ל-15,000, חלקם הגדול תיקים סגורים (שהכספים בהם שוחררו); נותרו בידיו כ-670 תיקי רכוש – נדל"ן וכספים. האפוטרופוס משקיע בשוק ההון את כספי הקרן שבניהולו על פי החלטות של ועדת השקעות (ובה חברים האפוטרופוס הכללי, נציגי האוצר ובנק ישראל), שהוקמה ופועלת לפי החוק.

הפירות שנושאת הקרן מיוחסים לקרן; מאז נחקק חוק האפוטרופוס הכללי החדש, בשנת 1978, מתנהל כל הרכוש שמקורו בממונה הישראלי כרכוש עזוב, כפי שהוא מוגדר בחוק. מי שמשך מאז את פיקדונו מהאפוטרופוס הכללי קיבל עליו ריבית והצמדה לפי שיעור התשואה על ההשקעות של האפוטרופוס. במשך השנים העבירו הבנקים בישראל לידי האפוטרופוס רשימות של חשבונות רדומים המצויים בידם. בידי האפוטרופוס לא היה מידע על סך כל החשבונות של קורבנות השואה.

בעקבות דרישת הוועדה, קיבל האפוטרופוס צוות עובדים והחל לסרוק את כלל תיקי הרכוש שבניהולו כדי לאתר תיקים השייכים, בסבירות גבוהה, לקורבנות שואה; 12% מהתיקים שנסרקו עד לקיץ 2000 השתייכו לסוג זה. על פי החוק, אין האפוטרופוס מחויב לאתר את בעלי הרכוש. ביוזמתה של ח"כ אביטל, משרד המשפטים מנסח עתה הצעת חוק האפוטרופוס הכללי, המרחיבה את סמכויותיו של האפוטרופוס לאיתור פעיל ויזום של יורשי קורבנות השואה. כן הוקמה במשרד זה יחידה מיוחדת לכך (וראו הצעת תיקון לחוק האפוטרופוס בהמשך).

⁵ בשיבה האמורה, שם.

⁶ האפוטרופוס הכללי הגיש לוועדת החקירה סקירה בחודש מארס 2000. הוא הופיע בפני הוועדה ב-26 ביוני 2001 ומסר נתונים נוספים ב-21 בפברואר 2002. הדברים להלן מבוססים על דיווחיו.

3. עבודת הוועדה

עבודת ועדת החקירה הפרלמנטרית נחלקה לשני תחומים: בדיקת החשבונות בבנקים ובדיקת נכסי דלא נידי. דוח זה עוסק בבדיקה בבנקים.

ועדת החקירה דנה בנושא הבדיקה בבנקים ב-36 ישיבות, שנערכו החל בחודש יולי 2000 ועד דצמבר-2004.⁷ לדרישת ועדת החקירה ולאחר משא ומתן ממושך הסכימו חמישה בנקים, שהוערך כי בעבר היו מצויים בהם מרבית החשבונות הרדומים של הקורבנות, לאפשר בדיקה חיצונית של רואי חשבון מטעם הוועדה בנושאים שהוועדה מבקשת לקבל עליהם מידע; כל הבדיקה מומנה בידי הבנקים. ביום כ"ו בניסן התשס"א (19 באפריל 2001) נחתם מסמך עקרונות בין בנק הפועלים בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ ובנק המזרחי המאוחד בע"מ (להלן: הבנקים) לבין הכנסת. זהו מסמך עקרונות חסר תקדים בתולדות הבנקאות בישראל, שאפשר לערוך בבנקים בדיקה חיצונית ובלתי תלויה בעניין החשבונות של קורבנות השואה. המסמך קבע את התנאים לבדיקה, לרבות סמכויות הוועדה המייעצת (שתלווה את ההיבטים הקשורים בנכסים הכספיים של קורבנות השואה) והרכבה, נושאי הבדיקה, הקריטריונים לבחירת המשרדים הבודקים, מימון הוצאות הבדיקה ומשך הבדיקה.

על פי החלטת ועדת החקירה מונתה ב-9 במאי 2001 ועדה מייעצת, שבראשה עומד עו"ד צבי ברק (שהיה חבר ביועדת וולקר) שבדקה את חבות הבנקים השוויצריים לקורבנות השואה), וחבריה הם פרופ' נחום גרוס מן האוניברסיטה העברית (היסטוריה כלכלית); מר פרדי וידר (מנכ"ל איגוד הבנקים); עו"ד מיכאל קליינר (לשעבר חבר הכנסת); גב' סמדר אלחנני (היועצת הכלכלית של ועדת הכספים); ד"ר ישראל זינגר (יו"ר הקונגרס היהודי העולמי, חבר ועדת וולקר). בתקופת כהונתה של הכנסת ה-15 היו חברים בוועדה גם ח"כ מיכאל נודלמן (האיחוד הלאומי-ישראל ביתנו) ופרופ' קלוד קליין מן הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. הוועדה המייעצת קיימה 41 ישיבות בתקופת כהונתה של הכנסת ה-15 וה-16.

ביולי 2001 פרסמה הכנסת מכרז לבחירת משרדי רואי החשבון ומשרדי עורכי הדין שילוו אותם, אשר יערכו בדיקה כאמור בחמישה בנקים ישראליים. תחום הבדיקה הוא הכספים והנכסים שהפקידו יהודי אירופה קודם מלחמת העולם השנייה ובמהלכה בחשבונות ובכספות בבנקים בארץ, וכן ניירות הערך של חברות ישראליות שרכשו יהודים ואשר לא נמשכו בידי המפקידים או מיופי כוח שלהם או יורשיהם. המשרדים נבחרו ביום 10 באוקטובר 2001 על ידי ועדה שמינה מזכיר הכנסת, עו"ד אריה האן, בהתאם לנוהלי הכנסת. ועדה זו בחנה את כישורי המועמדים, את ניסיונם בתחום הנדרש ואת תחום התמחותם.

הכנסת, לאחר שהתייעצה עם הבנקים השונים ובדקה את שאלת ניגוד העניינים, חתמה הסכם עם המשרדים שנבחרו ונקבע בו כי נושאי הבדיקה הם: 'נתוני חשבונות (עו"ש, כספות, ניירות ערך וכו'; להלן: חשבונות) לצורך איתור חשבונות של קורבנות השואה בבנקים; ההיבטים הפיננסיים של החשבונות, לרבות שמירת ערך הכסף, חיוב בעמלות, העברת כספים ורכוש לגופים אחרים בארץ או בחו"ל (לרבות האפוטרופוס הכללי ומשרד האוצר); פעולות הבנקים, במסגרת הוראות החוק, לאיתור קרובים של בעלי חשבונות שנספו בשואה והעברת כספים אליהם, ודרך הטיפול של הבנקים בפניות יורשים'.

⁷ הפרוטוקולים של דיוני הוועדה פתוחים לעיון הציבור בארכיון הכנסת ובאתר האינטרנט שלה www.knesset.gov.il, בעמודת הוועדות, בכותרת 'ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא איתור והשבת נכסים של נספי השואה'.

הוועדה שמינה מזכיר הכנסת בחרה בחמישה משרדים של רואי חשבון ובשלושה משרדים של עורכי דין לביצוע הבדיקה החיצונית בבנקים בישראל. משרדי רואי החשבון שנבחרו הם: ברלב ושות', רואי חשבון (להלן 'משרד ברלב'); שרוני-שפיר ושות'; זוהר את זוהר ושות'; הרצפלד בלטברג ושות'; כספי את כספי, רואי חשבון. משרדי עורכי הדין הם: חריש ושות'; ד. מירקין, אפרימה, ברק, מילשטיין ושות'; רמי גולדשטיין ושות'. המשרדים החלו בעבודתם ב-30 באוקטובר 2001. הבודקים כפופים לוועדת החקירה הפרלמנטרית האמורה בראשות חברת הכנסת קולט אביטל, ולוועדה המייעצת המלווה את הבדיקה, שבראשה עומד עו"ד צבי ברק.

ועדת החקירה הפרלמנטרית פרסמה בפברואר 2000, באמצעות כלי התקשורת השונים, הודעה לציבור בדבר הקמתה, וקראה לציבור לפנות בכתב אל הוועדה ולהעביר לידיה מידע הקשור לנושא חשבונות קורבנות השואה בבנקים בישראל, לרבות העתקי מסמכים. בוועדה התקבלו עד כה רק כ-100 פניות בנושא. לאחר שהחלה הבדיקה בבנקים, בחודש ינואר 2002, פנתה ועדת החקירה לציבור פעם נוספת, באורח פומבי באמצעות כלי התקשורת השונים, בקריאה לסייע לעבודת הבדיקה והחקירה בנושא איתור והשבת נכסים של קורבנות השואה: כל מי שיש לו מידע, הקשור לנושא חשבונות קורבנות השואה בבנקים בישראל, התבקש למסור לידי הוועדה. מרבית הפניות הועברה לרואי החשבון הבודקים (ראו את ממצאיהם בנספחים לדוח זה).

הוועדה המייעצת ארגנה ארבעה סיורים לצוותי הבודקים: בארכיון הציוני המרכזי בירושלים, בארכיון המדינה, בארכיון האפוסטרופוס הכללי ובארכיון בנק ישראל. צוותי הבודקים, לאחר לימוד החומר ופגישות מקדימות בבנקים ובמקומות אחרים בארץ ובחוץ לארץ, אספו מסמכים, בדקו את ספרי הבנקים, נפגשו עם עובדים ותיקים בהם, בדקו ארכיונים ומגנוזות בבנקים ובבנק ישראל; הסתייעו בארכיונים חיצוניים (הארכיון הציוני המרכזי, ארכיון הקרן הקיימת לישראל, ארכיון האפוסטרופוס הכללי וארכיון המדינה); בדקו ארכיונים באנגליה (של בנק ברקליס-דיסקונט וארכיון המדינה הבריטי) ובדקו את פניות הציבור שהגיעו לוועדת החקירה. התקציב הכולל של הוועדה לביצוע הבדיקה הוא 12.5 מיליון ש"ח. עבודת משרדי רואי החשבון הסתכמה ב-66,000 שעות עבודה. על סמך כל אלה הם עיבדו את החומר והכינו דוחות סופיים לוועדה המייעצת. דוחות אלה מצורפים בזה כנספחים 1, 2, 3, 4, 5.

הוועדה המייעצת ליוותה במשך שנתיים ויותר את עבודת רואי החשבון בצדדים המתודולוגיים שלה ובצדדים המעשיים; היא קיימה ישיבות חודשיות ונענתה לפניות ולשאלות המשרדים השונים, גם לאור ניסיון ועדות חקירה דומות בחוץ לארץ. רואי החשבון הונחו להתרכז במטרות הבדיקה כפי שסוכמו במסמך העקרונות ולבדוק את השתלשלות הפעילות בחשבונות קורבנות השואה בבנקים, גם אם הם הועברו לצד שלישי (הממונה על רכוש האויב בממשלת המנדט הבריטי, הממונה על רכוש האויב במשרד האוצר בישראל והאפוסטרופוס הכללי). שיטה זו מאפשרת לקבוע בכל מקרה את האחריות לתשלום – אם מגיע החזר לבעל החשבון או ליורשיו; את האחראי ואת היחס בין האחראים השונים לכלל התשלום. בסופו של דבר נחלקת האחריות בין שניים: מדינת ישראל, והבנקים השונים שיצוינו להלן. אמנם צורת בדיקה זו הרחיבה את עבודת רואי החשבון, שכן היה צורך לתעד באמצעים מגנטיים את החומר שבתיקים, אולם כיום מצוי מצג מתאים להשתלשלות החשבונות השונים במשך שישים השנים האחרונות. הדוחות המצורפים בזה של רואי החשבון הם התוצאה החשבונאית של עבודתם.

4. הנחיות לבודקים

ועדת החקירה הנחתה את הבודקים לערוך את הבדיקה בבנקים על סמך הנחות אלה:

א. רשימה של בעלי חשבונות

תיערך רשימה של בעלי חשבונות בנק שיש סבירות לגביהם שהיו שייכים לקורבנות השואה. הסכומים ברשימה יחולקו לסכומים שלגביהם נקבעה חבות הממשלה ושל סכומים שלגבי בעליהם נקבעה חבות הבנקים.

ב. הנחת אי-תשלום

המדובר בכספים שחזרו לבנק מהממונה הבריטי על רכוש האויב או מהממונה הישראלי, למען בעלי החשבון או יורשיהם, ולא ברור אם כספים אלה שולמו להם בפועל. בכל מקרה כזה, יש לבחון כל תיק לגופו. הדוח לגבי כל אחד מהבנקים יכלול בנפרד את הסכומים שלגביהם אין הוכחה שהכסף הוחזר לבעלי החשבון, וכתוצאה מכך לא ידוע אם הסכומים נשארו בבנק או שבכל זאת הוחזרו, בשלב כלשהו, לבעלי החשבון ולא נותר תיעוד על כך. בדוח לא יצוינו סכומים אלה כחלק מחבות הבנק או המדינה.

ג. תשלומים בגין נכס בסיס

אם נמצא נכס בסיס (כגון פיקדון, אג"ח, נייר ערך) שהועבר לממונה הבריטי על רכוש האויב, ויש אסמכתאות שהועברו אליו גם תשלומים וזיכויים שוטפים בגין נכס זה (כגון דיווידנד, ריבית על אג"ח וכו'), יראו כל תשלום מסוג זה כאילו הועבר לממונה הבריטי על רכוש האויב, גם אם לא נמצאו אסמכתאות מפורשות להעברה המסוימת מסוג זה. תאריך ההפקדה ייקבע כסמוך למועד ההעברה לממונה הבריטי על רכוש האויב. אם נמצאו אסמכתאות המעידות אחרת, יפעלו לפיהן. אשר לנכס הבסיס: במרבית המקרים לא ידוע מה היה נכס הבסיס ומה היה גורלו (לפי צו הממונה, נשאר נכס זה בשליטת הבנק), ולכן הוא לא שוערך ונזכר בהערה. אם נמצא מידע על נכס הבסיס, ייכלל הנכס ברשימת היתרות שבתיק או בהערות. אם נכס זה מצוי בשליטת הבנק הנבדק (כגון אג"ח בנק אפוזיטקאי השייך לבנק לאומי), ישוערך הנכס החל ביום הפדיון.

ד. אחריות המדינה

אחריות המדינה כיורשת האחריות של הממונה הבריטי על רכוש האויב (לפי ההסכם משנת 1950), תחול על כל הסכומים שהועברו לממונה הבריטי על רכוש האויב על פי חוק, וזאת החל ביום תחילת השערור, כמוגדר בסעיף ה. לבנקים לא תהיה אחריות על סכומים אלה.

ה. מועדים

(1) **מועד תחילת השערור** של היתרה בבנק יהיה התאריך **המאוחר מבין אלה**: מועד הפקדת הסכום בבנק, מועד כיבוש המדינה (על פי תאריכים שפורסמו בצו הממונה הבריטי על רכוש האויב) או מועד פרוץ המלחמה, 3 בספטמבר 1939 (אם לא ניתן לזהות את המדינה). על אף האמור, אם יוכיח תובע פוטנציאלי או יורשו כי במקרה המסוים הנוגע לו מדובר במועד אחר, יהיה המועד האמור מועד תחילת השערור.

(2) **מועד העברת הכספים** לממונה הבריטי על רכוש האויב ייקבע על פי המסמכים של הגוף השלטוני הרלוונטי. אם נמצאו בתיק מסמכי העברה רשמיים של הבנק המעידים על תאריך שונה מהותית מזה שהופיע על המסמכים של הגוף השלטוני, יהיה התאריך הקובע זה המופיע על מסמכי הבנק. במקרה שאין אפשרות לקבוע כלל את מועד העברת הכספים לממונה על רכוש האויב, יועבר הסכום לסעיף נפרד שאינו מוגדר כחבות הבנק.

(3) אם אי אפשר להוכיח קיומו של קשר בין בעל החשבון לבין הבנק, ייבחן כל מקרה לגופו, על פי אמות מידה מקילות. (הנחה זו חלה על מדינות אשר המועד של 3 בספטמבר 1939 אינו תקף לגביהן, מכל סיבה שהיא).

ו. תשלום ריבית והצמדה לחשבונות שהיה לגביהם הסכם בין הלקוח לבנק
כלל החשבונות ישוערכו לפי מלוא הפרשי הצמדה למדד המחירים לצרכן בישראל החל ביום 15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004, בצירוף ריבית שנתית מצטברת של 3% החל ביום תחילת השערוך ועד 30 בספטמבר 2004.

ז. בעלי חשבונות שיש ספק אם חלה עליהם ההגדרה 'קורבנות שואה'
(1) אלה סוגי בעלי חשבונות שלא ייכללו ברשימה של בעלי חשבונות של קורבנות שואה וגם לא ברשימת החבות הכספית של הבנק:

(א) בעלי חשבונות, שלא היו תחת שלטון הנאצים או שעזבו את מדינות האויב לפני יום הכיבוש, לא ייכללו ברשימה אם אין מידע על סיבת עזיבתם את ארץ האויב או אין קשר בין סיבת העזיבה לבין המלחמה.
(ב) אמנם הממונה הבריטי על רכוש האויב הכריז על המדינות לבנון, סוריה וטורקיה כמדינות אויב, אולם בעלי חשבונות ששהו במדינות אלה בתקופת המלחמה לא ייכללו ברשימה של בעלי החשבונות קורבנות השואה, אלא אם כן חלים עליהם סעיפים 2 או 3 (א) שלהלן.
(ג) כספים שהעביר תושב מדינה, שלא נכבשה ו/או שלא הוגדרה כמדינת אויב, למען אדם אחר שמושבו היה במדינת אויב או בארץ כבושה, ולאחר מכן הוחזרו למעביר המקורי, לא ייכללו ברשימה של בעלי החשבונות קורבנות השואה.

(2) אלה בעלי החשבונות ששמותיהם ייכללו ברשימה של בעלי חשבונות קורבנות השואה אך לא ייכללו ברשימת החבות הכספית הכוללת של הבנק: אם בעלי החשבונות ברחו או עזבו את מדינות האויב לפני יום הכיבוש מחשש לחייהם בשל המלחמה או בשל רדיפות, ייכללו תיקים אלה ברשימת בעלי חשבונות קורבנות השואה וכל מקרה ייבחן לגופו.

(3) אלה סוגי בעלי החשבונות ששמותיהם ייכללו ברשימת בעלי חשבונות קורבנות השואה וברשימת החבות הכספית של הבנק או המדינה, לפי העניין:
(א) בעלי חשבונות, שנמלטו ממדינות כיבוש למדינה ניטרלית או ידידותית לאחר פרוץ המלחמה, ייכללו ברשימה לגבי אותו חלק של השנים ששהו במדינות הכיבוש, גם אם כספם הוחזר לאחר תום המלחמה.
(ב) בעלי חשבונות שכתובתם האחרונה היתה מדינה שאינה מדינת אויב, אך לא ברור אם ברחו אליה ממדינת אויב, ייכללו ברשימה וכל מקרה ייבחן לגופו.
(ג) כל מקרה שבו שם בעליו הוא תאגיד, ויש לו תובע העשוי להיכלל ברשימה, ייבחן לגופו.

ח. מדינות אויב

נוסף על המדינות שהוכרזו כמדינות אויב על ידי הממונה הבריטי על רכוש האויב, קיימת במוסד 'יד ושם' רשימת מדינות כיבוש ותאריכי כיבוש המסתמכת על חומר היסטורי. מעבר למדינות אלה, יש לציין גם את לוב, אלג'יר, תוניס וצרפת החופשית כמדינות שהושפעו מן המלחמה ולפיכך יש להחשיבן כמדינות אויב. בכל מקרה של מחלוקת לגבי תאריך הכיבוש, ייקבע התאריך על פי נתוני 'יד ושם'.

ט. חשבונות רדומים

חשבונות רדומים שנפתחו קודם המלחמה ולא היה קשר עם בעליהם עד לאחר המלחמה, ונתינות

הבעלים לא היתה ידועה: במקרים מסוימים היתה זו הפרה של צו הממשלה הבריטית לגבי חובת העברת הכספים לממונה הבריטי על רכוש האויב. הוועדה החליטה כי כל חשבון שלא היתה בו פעילות לאחר 1 בפברואר 1933, ייכלל ברשימה של בעלי חשבונות קורבנות השואה.

י. כספים שהוחזרו עד סיום המלחמה

פיקדון שנפדה או כספים שהוחזרו על ידי הבנק עד 8 במאי 1945 (מועד סיום המלחמה), לא ייחשבו כספים של קורבנות השואה ולא ייכללו בחבות הבנק.

יא. יתרה (אסמכתה) יחידה

בעלי חשבונות וסכומי יתרות בחשבון אשר נמצאה לגביהם אסמכתא יחידה במסמכים שנמצאו בארכיונים חוץ-בנקאיים, ייחשבו ככספי קורבנות שואה וייכללו בחבות הבנק במקרים שבהם ניתן להסתמך, נוסף על כך, גם על אסמכתאות שנמצאו בבנק ואשר כוללת מידע תומך.

יב. כללי השערוך

העם היהודי דרש מכל המוסדות הכספיים ברחבי העולם, שעסקו בהחזרת כספים של קורבנות השואה, להחזירם בערכם הריאלי. הואיל וגם בישראל החזירו הבנקים או האפוטרופוס הכללי לחלק מבעלי הפיקדונות או ליורשיהם את יתרת הקרן, שנצברה במשך השנים, ללא שערוך מספיק או הצמדה, סבורה הוועדה כי יש להחיל את כלל השערוך גם במדינת ישראל.

הוועדה סבורה כי קיים קושי לשערך את שווין של מניות הבנקים ו/או חברות אחרות, המוחזקות כפיקדון או בנאמנות בידי הבנקים ו/או האפוטרופוס הכללי, מאחר ששווין של מניות חברה מסחרית נגזר מהשווי הנוכחי של החברה. שווי זה איננו נותן תמיד ביטוי לעובדה, שקורבנות השואה או יורשיהם לא יכלו, במשך תקופה ארוכה, לנהוג מנהג בעלים בהחזקותיהם אלה. הוועדה ממליצה כי שערוך ייעשה בשלב מאוחר יותר על ידי מיישמי הדוח.

הוועדה המייעצת בחרה בכללי שערוך המבוססים בין היתר על הנחת יסוד כי המוסדות הכספיים, שהחזיקו בכספי בעלי החשבונות, חייבו אותם בעמלות רגילות גם אחרי שהתבהרה תמונת החורבן באירופה. בחלק מן הבנקים הביא המשך החיוב בעמלות של בעל חשבון הבנק, במקרים מסוימים, לחיסול היתרה למעשה, דהיינו לאיפוס החשבון לטובת המוסד הכספי שאצלו הופקד החשבון.

יתר על כן, לאור העובדה כי חלק גדול מהכספים עבר דרך מוסדות המדינה או שהמדינה הסכימה, בעת קבלתם, על שחרור המעביר לידי המדינה מאחריות לגביהם - המליצה הוועדה המייעצת לשערך את הכספים לפי הצמדה למדד המחירים לצרכן בישראל לתקופה שתיקבע, בתוספת 4% ריבית דריבית שנתית, בדומה למה שנקבע בוועדת וולקר שבדקה את חבות הבנקים בשוויץ לקורבנות השואה. חישוב זה מתבסס על החישוב הנהוג כאשר המדינה גובה מהאזרחים חובות או מסים, או משלמת להם.

עם זאת המליצה הוועדה המייעצת כי השערוך, כפי שצוין לעיל, יתייחס אך ורק לצורך חישוב הסכומים שיקבלו מי שיוכרו כזכאים, בעלי חשבונות או יורשיהם החוקיים. לגבי יתרת החשבונות, וכבסיס לדוח הוועדה, תפרסם הוועדה את המלצותיה על בסיס האמור בסעיף ו' לעיל.

בעקבות פעולת ועדת החקירה והוועדה המייעצת, דיווח האפוטרופוס הכללי והדיון שנערך בעקבותיו, הוכנו שתי הצעות לשינוי החוק: (1) הצעה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שהוגשה לדיון מוקדם ותהיה מוכנה לקריאה ראשונה.

(2) הצעת חוק האפוטרופוס הכללי (שחרור נכסים של נספי שואה) (הוראת שעה). זוהי הצעה של הממשלה לשינוי חוק האפוטרופוס הכללי תשל"ח-1978 והיא מכוונת לנכסים שיש יסוד להניח כי בעליהם נספו בשואה. עיקרם של נכסים אלה מנוהל כיום בידי האפוטרופוס הכללי כינכסים עזובים', ומיעוטם מצוי בידי גורמים ציבוריים ופרטיים שונים כמו הקרן הקיימת לישראל, חברת הכשרת היישוב ובנקים. מתוך הכרה בערך המיוחד שיש להשבת הנכסים הללו ליורשיהם ולקרוביהם של הקורבנות, ההצעה באה להקל עליהם בהליך שחרור הנכסים והעברתם לידיהם ועל ההליכים להוכחת זכויות; וזאת על ידי יצירת מנגנון שיקל על היורשים את חובת ההוכחה. חברי הוועדה מקווים שהצעת החוק תונח בהקדם על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה.

5. רקע היסטורי⁸

א. תהליך צמיחתה של כלכלת ארץ ישראל

תהליך ההתיישבות היהודית בארץ ישראל הביא עמו תמורות רחבות במבנה הכלכלי של הארץ ובחיייהם החברתיים של כל תושבי הארץ באותה עת. התמורות והמודרניזציה היו מרחיקות לכת יותר ביישוב היהודי, שהיה 'מנוע הצמיחה' בכל התקופה שבין 1919 ועד 1940. אוכלוסיית היישוב גדלה בשיעורים יוצאי דופן עקב העלייה היהודית והריבוי הטבעי. גידול התוצר התאפשר על ידי יבוא ההון שנלווה לעלייה. צמיחת המשק הערבי בארץ נבעה גם היא בעיקר מהביקושים היהודיים לקרקע, שירותי עבודה ודיור ומוצרים מהמגזר הערבי; גם הגידול בהכנסות ממשלת ארץ ישראל ממסים נבע בעיקרו מגידול היישוב היהודי ורמת חייו, והדבר אפשר לממשלה להעלות את הרמה וההיקף של שירותיה והשקעותיה (המועטות יחסית). הממשלה מצדה נקטה מדיניות של מעורבות מזערית בכלכלה, הן בשל האידאולוגיה הליברלית והן בשל חובת ריסון נטל המסים ואיזון תקציב הממשלה, שבריטניה הטילה על כל מושבותיה ושטחי המנדט שלה.

שלטונות המנדט עצמם הכירו בייחודה של ההגירה היהודית לארץ: היא היתה שונה מהגירות אחרות משום שלא הונעה על ידי משיכה כלכלית בלבד אלא היו בה מניעי משיכה אחרים (כציונות) ומניעי דחיפה (מארצות המוצא). 'הגירה טבעית דומה בפעולתה למשאבה. ההגירה לארץ ישראל היא תוצאה של פעולה משולבת, של ארץ ישראל כמשאבה ושל ארץ ההגירה כמזרקה' (דוח מחלקת ההגירה הממשלתית לשנת 1935). בתקופת המנדט נוסף סוג שלישי של גורמים לעלייה: סגירת שעריהן של הארצות שקלטו את ההגירה האירופית הגדולה במאה התשע עשרה ובראשית המאה העשרים. עקב שינויים בגורמים האמורים, ניכרו גלים מחזוריים בעלייה היהודית ארצה וביבוא ההון (הפיננסי והאנושי) שנלווה לה, בשנות העשרים והשלושים (כאמור לעיל בסעיף 2). גלים אלה הכתיבו את המחזוריות של גאות ושפל בכלכלת הארץ.

ב. תקופת הגאות, 1932—1935

בשנים 1932 עד 1935 ידעה הארץ תקופת שגשוג ורווחה עקב גל עלייה גדול מאירופה (40,000 עולים לשנה בממוצע), בעיקר מפולין ומארצות מרכז אירופה, ויבוא גדול של הון פיננסי ואנושי נלווה. השגשוג בלט הן על רקע המשבר שפקד את הארץ מספר שנים קודם לכן ('משבר העלייה הרביעית') והן לנוכח המשבר הכלכלי החמור בעולם. המשבר העולמי התבטא באבטלה חסרת תקדים בהיקפה, במיתון עסקי תוך צמצום הייצור וסחר החוץ, שיתוק ההשקעות וירידת מחירים ורווחים.

העלייה החמישית ויבוא ההון נדחפו על ידי התגברות האנטישמיות (גם הרשמית), המשבר ואי-הוודאות הכלכליים בארצות המוצא, תוך החמרת ההגבלות על כניסת מהגרים לארצות מערב אירופה ואמריקה הצפונית והלטינית. הם נמשכו לארץ על ידי השגשוג (שהם עצמם גרמו לו במידה רבה), החירות הפוליטית והתפתחות הבית הלאומי היהודי, וכן רווחיות ההשקעות בענפי הפרדסנות והבנייה. כושר הקליטה של היישוב היהודי בשנות השלושים היה גדול בהרבה מזה של אמצע שנות העשרים בזכות הגידול הדמוגרפי והכלכלי וקליטתם ההדרגתית של עולי העלייה הרביעית.

בין הגורמים שסייעו לגאות בולטת ההצלחה הגדולה של יצוא פרי ההדר לאירופה, שהלך והתרחב למרות המשבר העולמי והתחרות של פרדסני ספרד ואיטליה. לאור הרווחיות הגבוהה והציפיות להמשכה, היה ענף ההדרים יעד מועדף למשקיעים (ובכללם יהודים באירופה ובארצות הברית) וסיפק תעסוקה במטעים ובענפי ייצור נלווים. גורם חשוב נוסף לגאות היה ירידת המחירים הכללית בעולם, דבר שאפשר יבוא גדול של מוצרי השקעה וצריכה.

⁸ פרק זה נכתב בידי פרופ' נחום גרוס, חבר הוועדה המייעצת ומומחה להיסטוריה כלכלית.

תופעה ייחודית לפרק זמן זה היה **מפעל ה'העברה'**, שנועד לאפשר הצלה (חלקית) של הרכוש היהודי מגרמניה הנאצית ואחר כך גם מהארצות המסופחות, אוסטריה וצ'כוסלובקיה (מפעל דומה פעל בפולין, חברת 'חליפין'). חברת 'העברה' נועדה לאפשר ליהודים להוציא מגרמניה סך של אלף לא"י, סכום שבזכות בעלות עליו היה ניתן לקבל רשיון עלייה מחוץ למכסות (סרטיפיקט של קפיטליסטי), למרות האיסור על הוצאת מטבע מגרמניה (איסור שהוטל עוד בשלהי רפובליקת ויימאר). יתר על כן, ההסכם עם ממשלת הרייך השלישי התיר העברת רכוש יהודי לארץ ישראל (בלבד!) בצורת מוצרים גרמניים, שנקנו בכספי יהודים ושנמכרו בארץ - והתמורה נזקפה בארץ ישראל לזכות האיש שמכספו נקנתה הסחורה בגרמניה. כוונת הממשלה הגרמנית הייתה לעודד הן את יציאת היהודים מגרמניה והן את הייצור והתעסוקה בה. לכן הורעו תנאי העברת הרכוש משנת 1936 ואילך, כאשר המשק הגרמני הגיע לתעסוקה מלאה והחריף הנישול הכלכלי של היהודים. בשנות ההעברה הפסיד מעביר הרכוש בממוצע שליש לפחות מערך כספו, בגלל דרכי חישוב שער החליפין וניפוח המחירים שאותם נאלץ לשלם בגרמניה (ואולי גם מכוח גורמים בארץ).

מפעל ההעברה עורר מחלוקת סוערת הן ביישוב היהודי בארץ והן בתפוצה, בפרט בין יהודי ארצות הברית. המצדדים הצביעו על הצורך להציל לפחות חלק מרכוש העולים מגרמניה ועל התועלת שביבוא מוצרי הון מגרמניה בעלת התעשייה המשובחת. המתנגדים העלו טיעונים מוסריים, אך גם הצביעו על התחרות הפוגעת בתעשייה היהודית בארץ. חברת 'העברה' ניסתה להתגבר על הפגיעה בייצור המקומי ועל מגבלות השוק לסחורות גרמניות בארץ על ידי הפצת חלק מהמוצרים המיובאים בארצות השכנות, פעולה שזכתה להצלחה מועטת למדי.

ג. תקופת השפל, 1935—1939

'משבר העלייה החמישית' פרץ עקב בהלת המשיכה של פיקדונות מהבנקים באוגוסט 1935, במסגרת המשבר הפוליטי הבין-לאומי סביב איומי איטליה על אתיופיה (חבש). אולם הגורמים לו היו יסודיים יותר: (א) הצטברות קשיי הקליטה של עלייה כה גדולה בתעסוקות קבע, קשיים שהוחמרו בגלל הפיגור היחסי של יבוא ההון הפיננסי אחרי מספר העולים. (ב) ירידת מחירי ההדרים באירופה, בעיקר עקב גידול ההיצע הניכר, שגרמה להפסקת הנטיעות עם ירידת הרווחיות בענף, ושנמשכה בשל התבגרות הפרדסים שניטעו בשלהי שנות העשרים ובראשית השלושים. (ג) יבולים דלים בשנת 1936. (ד) עלייה של מרבית המחירים בשוק העולמי, או לפחות התייצבותם, שהקשתה על היבוא לארץ. (ה) עודף היצע של בעלי מקצועות אקדמיים, שזרמו בחלקם לתעסוקות אחרות. (ו) שיבושים במערכות הייצור והסחר בארץ עקב השביתה הערבית הכללית באביב 1936 ו'המרד הערבי', שנמשך שלוש שנים ויותר. 'המאורעות' פגעו בחלק מענפי הייצור היהודיים, אף כי גדלה התעסוקה ליהודים בפרדסים ובמפעלי הגנה והתיישבות. הירידה בהכנסות הממשלה, שנבעה ממיתון הפעילות הכלכלית ומצמצום היבוא, והפגיעות ברכושה, גררו צמצום בהוצאות 'האזרחיות' של הממשלה; בו בזמן גדלו הוצאותיה 'הביטחוניות' והיא נזקקה לסבסוד מבריטניה.

על הגורמים הכלכליים נוספו הגורמים הפוליטיים, והאווירה הפכה לפסימיות עסקית. זו הגבירה את צמצום הרצון או היכולת לעלות לארץ ולהעביר הון אליה. מספר העולים הממוצע בשנים אלה היה 21,500 לשנה בלבד. יבוא ההון הפרטי הצטמק והוא קוּזו רק חלקית על ידי הגידול ביבוא ההון הציבורי (מכספי תרומות ציוניות). המשבר הכלכלי החריף והגיע לאבטלה של 8% מכוח העבודה היהודי בשנת 1939. תוצר המשק היהודי ירד בתקופה זו ב-4.4% לשנה בממוצע. במובנים רבים היה המשבר תולדה של גל עלייה עצום (בממדי הארץ) שקדם לו, אשר גרם לקשיי קליטה מצטברים והולכים ולהחרפת התנגדותם וחששותיהם של ערביי הארץ, לנוכח התפתחות היישוב וגידול חלקו היחסי באוכלוסייה ובמשק.

ד. תקופת מלחמת העולם השנייה ולאחריה, 1939–1947

פרוץ מלחמת העולם השנייה, ב-1 בספטמבר 1939, שינה את מצב הדברים גם בארץ ישראל. בתקופת המלחמה השתנו דרכיה ושיטותיה של המדיניות הכלכלית כדי לגייס משאבים לצורכי המאמץ המלחמתי, תוך דאגה לשלום האוכלוסייה האזרחית; דרכי השיט בים התיכון נחסמו במידה רבה עם כניסת איטליה למלחמה ביוני 1940, והצטמצם אפוא היבוא לכל המזרח התיכון ויצוא פרי ההדר מהארץ. במסגרת 'המשק המלחמתי' הונהג קיצוב היבוא (לפי נפח) וקיצוב מטבעות שמחוץ לגוש השטרלינג, בוטל חופש היזמה והפעילות במרבית מערכת הייצור, אמנם מבלי לפגוע בזכויות הקניין הקיימות ובזכות להפקת רווחים מעסקים ומרכוש. במהרה עברה כלכלת הארץ ממצב של יציבות מחירים או ירידתם למגמה אינפלציונית, ומאבטלה ומיתון - לגאות מחודשת. המגמות החדשות חייבו את הממשלה להנהיג פיקוח על המחירים וקיצוב חומרי גלם במרבית ענפי המשק, ופיקוח וקיצוב במצרכים שנחשבו חיוניים.

בשלב ראשון הורגשו קשיי הסתגלות וגידול באבטלה, שנבעו בעיקר מצמצום הפעילות בענפי הסחר הבין-לאומי ובענפי הפרדסנות והבנייה; אך עד מהרה נתן את אותותיו הביקוש של צבאות הברית שנבע מהצורך בתחליפים ליבוא. הממשלה עודדה את הייצור החקלאי ואת הגברת מיכונן, ולמרות הרחבת הייצור - עלו מחירי התוצרת החקלאית יותר מרמת המחירים הממוצעת; מצבם היחסי של החקלאים הוטב, צומצם הפער בין יהודים לערבים, והאינפלציה שחררה אותם מחלק הארי של עול חובותיהם. הממשלה ושלטונות הצבא הבריטי השקיעו משאבים רבים בעידוד הפיתוח והגיוון של התעשייה היהודית בארץ, שהצטרפה לתעשיית מצרים כגורם חשוב באספקה הצבאית במזרח התיכון. גם השירותים הנלווים - כמסחר, רפואה ובידור - נהנו מעליית הביקוש הצבאי והאזרחי. ענפי המחקר המדעי-שימושי שירתו אף הם את צורכי המאמץ המלחמתי.

הביקוש הצבאי הגיע לשיאו בשנים 1941-1943: רכישות הצבאות היוו כ-68% מהתוצר המקומי הנקי של ארץ ישראל. הביקוש הצבאי היווה בשנות המלחמה את המנוע בתהליך הצמיחה הכלכלית, והצטרף אליו בואם של עולים ושל יבוא הון-תרומות (בעיקר מארצות הברית ומדרום אפריקה). אולם מאחר שהמוצרים המקומיים והמיובאים לא הספיקו לענות על הביקוש הגואה, הצטברה בארץ נזילות רבה במזומנים, בפיקדונות בבנקים ובניירות ערך מארצות גוש השטרלינג. למרות מאמצי הממשלה לרסן ולספוג את הלחץ האינפלציוני, עלתה במשך שנות המלחמה רמת המחירים בארץ פי שלושה בערך, שיעור שהיה גבוה בהרבה מזה של עליית מדד המחירים לצרכן במשך המלחמה בארצות הברית (כ-50%) ובבריטניה (כ-30%). רובו של הציבור, והבנקאים בכלל, האמין שעליית המחירים היא תופעה ארעית שתתוקן לאחר המלחמה. אמנם הממשלה הקפידה את שכר הדירה והופעל הסכם תוספת יוקר בתעשייה היהודית ובשירות הציבורי היהודי, אולם לא התפתחה מערכת הצמדה של חובות ונכסים נזילים למדד המחירים לצרכן או לשער הדולר.

בניגוד למצופה לא הביא סיומה של המלחמה, ובכללו השתחררות כ-40,000 המתנדבים לצבא הבריטי (מהם כ-27,000 יהודים) לשוק העבודה האזרחי, למיתון כלכלי. הביקוש הרב לבנייה אזרחית והתחדשות יצוא ההדרים (למרות ירידת כושר הייצור בענף במשך המלחמה) היוו - לפי מתכונת כלכלת היישוב בין מלחמות העולם - את מנועי הצמיחה, ולכן גם נמשכה עליית המחירים המתונה.

ה. מערכת הבנקאות

התפתחות הבנקים בארץ ישראל, ובפרט ביישוב היהודי, היתה הן תולדה של הצמיחה הכלכלית ותהליכי המודרניזציה והן גורם מסייע להם. על בסיס של בנקאות מודרנית בשלהי התקופה העות'מאנית והחקיקה המנדטורית הבריטית, הונחו מתחילת שנות העשרים היסודות למערכת הבנקאות היהודית: בנקים מסחריים, אגודות שיתופיות לאשראי (מסוג 'הלואה וחסכון') ובנקים למשכנתאות. כן נוסדו חברות השקעה, בעיקר בהון ציוני מארצות הברית ומבריטניה.

הבנק החשוב בארץ היה **בנק ברקליס** (המשכו של הבנק האנגלו-מצרי), שתפקד גם כבנקאי של הממשלה וגם כבנק מסחרי, ששירת את כל מגזרי האוכלוסייה בארץ. הבנק היהודי הגדול והחשוב היה בנק ההסתדרות הציונית, שנוסד בשנת 1902 בשם Anglo-Palestine Company (מכאן שמו המקוצר **אפ"ק**, שהיה מקובל בתקופת היישוב) והפך בשנת 1930 ל-Anglo-Palestine Bank (מכאן **אפ"ב**) – לימים בנק לאומי לישראל. בבנקים האחרים, קטנים מאפ"ב בהרבה, ייזכרו **בנק הפועלים**, שנוסד בשנת 1921/2, ו'הבנק המרכזי למוסדות שיתופיים' (לעידוד הקואופרציה ביישוב) שנוסד ביולי 1922. שני בנקים למשכנתאות נוסדו בשנת 1921/2; החשוב בהם היה 'הבנק האפותיקאי' של ההסתדרות הציונית, שהפך בהמשך הזמן לחברה בת של אפ"ב.

בגאות של שנות השלושים נטלה מערכת הבנקאות חלק לא מבוטל, בספקה – בין היתר – את השירותים להעברת חלקו הפיננסי של יבוא ההון הגדול ולמפעל 'ההעברה'. המגזר הפיננסי התרחב במידה יוצאת דופן: בשנים 1932–1935 נרשמו 46 תאגידי בנקים חדשים, ובסוף 1936 נמנו בארץ 74 בנקים וכמאה אגודות שיתופיות. גידול זה שיקף את צמיחת התוצר המהירה והגידול בביקוש לאמצעי תשלום שנלווה לו, וכן את עלייתם של כמה בנקאים מגרמניה.

ריבוי הבנקים החדשים, חלקם מעוטי הון עצמי, עורר דאגה בקרב הבנקאים הוותיקים. ואכן, רבים מהבנקים החדשים נהגו בחוסר זהירות מספקת. תחת לחץ הבנקים המבוססים מינתה הממשלה בשנת 1933 ועדה ציבורית לענייני בנקאות, אך המלצותיה לא יושמו. מחדל זה השתקף ב'בהלת המפקידים', שהחלה באוגוסט 1935 ונמשכה בארבעה חודשים של משיכת פיקדונות מהבנקים ואגירת מלאים ומזומנים. חלק מהבנקים הקטנים וציבור לקוחותיהם נקלעו לסיכון ממשי, ורק פעולת הצלה נמרצת של שני הבנקים הגדולים בארץ, ברקליס ואפ"ב (בעידוד ממשלת ארץ ישראל), מנעה התמוטטויות. הממשלה הסיקה מסקנות מהמשבר והקימה מערכת פיקוח על הבנקים. החקיקה בשנים 1936–1937 הטילה גם הגבלות על המשך קיומם של בנקים והקמת בנקים חדשים. מספר הבנקים שפעלו בארץ אכן הצטמצם ל-32 בסוף 1939 (אחרי בהלת משיכות נוספת עם פרוץ המלחמה) ול-25 בלבד בסוף מלחמת העולם.

המשבר הכלכלי, שנפתח בצורה דרמטית במשבר הבנקים, נתן את אותותיו במערכת הבנקאות במשך כל שנותיו, הן בצד הפחתת היקף הפיקדונות והן בצד הזהירות היתרה בהענקת אשראי. בתקופה זו גם התחדד ההבדל בהתנהלותם של הבנקים הזרים (בעיקר ברקליס, עותומן ובנקו די רומא) ואלה המקומיים, שהונעו לא רק על ידי זהירות עסקית אלא גם על ידי המניע הציוני של סיוע למשק בעת צרתו.

בשנות הגאות 1940–1946 גדלה מאוד כאמור הנזילות במשק והבנקים נאלצו להעניק למעשה אשראי בריבית ריאלית נמוכה מאוד. בחפשו מקורות הכנסה נוספים, הם תרמו להמשך התפתחותו של שוק ניירות הערך, שהחל לפעול בהיקף מצומצם בשנות השלושים וטרם הגיע להיקף של בורסה ממשית.

בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ היה כזכור הבנק היהודי החשוב והגדול בכל תקופת המנדט. הוא נוסד (בשם אפ"ק) על ידי ההסתדרות הציונית העולמית, כחברה בת של 'אוצר התיישבות היהודים' (Jewish Colonial Trust – מכאן ראשי התיבות יק"ט, שרווחו בתקופה הנידונה). חברה זאת נוסדה בשנת 1899, לפי תכניתו של בנימין זאב הרצל להקמת חברת קולוניזציה להעברת המוני היהודים למולדתם החדשה, לאחר קבלת הצירטר לתיישבותם. אולם החברה לא הצליחה להמריא, לא מבחינה פוליטית ולא בצבירת הון ראוי לשמו, ופועלה החשוב ביותר היה הקמת אפ"ק, שהחל לפעול בארץ בשנת 1903. מנהליו שאפו לפעול לפי דגם משולב של בנק להשקעות ובנק מסחרי, כלומר לעסוק במפעלי תשתית במימון הפצתם של מניות ואיגרות חוב וגם

חלק שני: עיקר הממצאים

לידי האפוטרופוס הכללי הועברו במשך תקופה ארוכה פיקדונות בבנקים, מזומנים, מיטלטלין, נדל"ן, חפצי ערך וניירות ערך. רואי החשבון התרשמו כי כ-7,500 מהם עשויים להיות קשורים לנושאי הבדיקה. תיקי C מהווים מקור נכבד של נתונים על התנהלות הרכוש, מהעברתו לממונה הבריטי ועד העברתו לאפוטרופוס הכללי. תיקי A (Assets), שהם תיקי ניהול מקרקעין ורכוש אחר שאינו כספים, כוללים גם הם מסמכים הקשורים לרכוש ומהווים מקור חשוב להתנהלות. תיקי ע' הם תיקי עיזבון המנוהלים בידי האפוטרופוס הכללי של ישראל. במועד כתיבת דוח זה נכללים בתיקי ע' כ-17,000 תיקים, שנפתחו מקום המדינה ועד לימים אלו. 1,679 מבעליהם מוגדרים בסבירות גבוהה כקורבנות שואה.

האפוטרופוס הכללי מייין את תיקי A ו-C שקיבל מהממונה הישראלי על רכוש האויב: חלק מהם נסגר עקב שחרור הכספים והרכוש; 835 תיקים נסגרו מאחר שיתרתם היתה נמוכה מ-100 ל"י; היתר, כ-561 תיקים, הוגדרו מחדש כתיקי עיזבון ('תיקי ע'). נוסף על התיקים שנתקבלו מהממונה הישראלי, קיבל האפוטרופוס הכללי כספים ורכוש נוספים שהיו בבנקים במסגרת חשבונות ללא תנועה ('רדומים'), וזאת על פי הוראות החוק. גם אלה נפתחו כתיקי עיזבון. יש לציין כי הכספים או הרכוש הועברו לטיפולו אך ורק אם עמדו מעל יתרה מינימלית שקבע מפעם לפעם. תיקים אלה כוללים, בין היתר, מסמכים על העברת הכספים והרכוש, דרישות לשחרור, הודעות שחרור ודוחות על ניהול הכספים.

יש להדגיש כי כל משרדי רואי החשבון נתקלו בבעיות כבדות משקל בבדיקותיהם. הבדיקות כללו תיקים, כרטסות, ספרי בעלי המניות, פרוטוקולים וכספות בחמשת הבנקים; התחקות אחר חומר ארכיוני בארץ ובחוץ לארץ, פגישות עם בעלי תפקידים בעבר ובהווה ועוד – כל זאת לשם בניית רשימה של שמות לקוחות, שלגביהם הונחה סבירות גבוהה כי הם עשויים להיכלל בהגדרת קורבנות שואה. המכשול העיקרי שעמד לפני הבודקים נבע, מטבע הדברים, מפרק הזמן הארוך שחלף מאז נפתחו החשבונות ועד היום. בבנקים רבים לא נשמר תיעוד במהלך תקופה כה ארוכה.

בחלק מרישומי הבנקים נקבע 'מועד פתיחת החשבון' ליום שבו עברו החשבונות הידניים לחשבונות ממוחשבים. חלק מן הבנקים ביערו חומר ארכיוני של סניפים כאשר רוכזו כל הארכיונים למקום אחד. שרפות ושטפונות כילו מסמכים. במשך התקופה אוחדו חברות בנות או בנקים עם בנק אחר בדרך של העברת בעלות על מניות. נוספה על כל אלה האינפלציה, שבהעדר הצמדה שחקה את היתרות הרדומות של המפקידים, שהביאה לביטול רבות מהן. לדוגמה, 100 ל"י משנת 1939 הפכו ב-1 באוקטובר 1980 ל-10 שקלים ישנים וב-1 בדצמבר 1986 הפכו ל-0.01 שקלים חדשים, דהיינו אגורה אחת. על חלקן של יתרות אלה אף הוטלו עמלות במשך השנים, כך שבמקום יתרה נוצר אפילו 'חוב' של בעל החשבון הרדום.

נחזור ונאמר כי הבדיקה, שכללה כעשרות אלפי חשבונות, נועדה ליצור רשימה של חשבונות שבעליהם היו עשויים להיות, במידת סבירות גבוהה, קורבנות שואה. לחלק מבעלי הפיקדונות או ליורשיהם החזיר האפוטרופוס הכללי את יתרת הקרן במשך השנים, אולם ללא שערור או הצמדה; הוועדה סברה כי יש להחזיר להם את הסכומים בערכם הריאלי לפי הכללים שנקבעו, ועל כן רשימות התיקים או בעליהם, כפי שנקבעו על ידי הבודקים, כוללות גם את אלה שסכום הקרן הנומינלית ביתרתם כבר הוחזר להם; בחלק נכבד מנתוני רואי החשבון מתברר כי רוב הסכומים המשוערכים נובעים מהפרשי הצמדה וריבית בגין הכספים שהוחזרו.

לפי החוק בישראל חייב כל בעל נכס עזוב להעבירו לאפוטרופוס הכללי. אולם כאמור הועברו הכספים, בדרך כלל בשלב מאוחר יותר, בערכים נומינליים, דבר שפגע בבעלי החשבונות.

הלוח המובא כאן מרכז את ממצאי הבדיקה של משרדי רואי החשבון. הובאו בו מספר החשבונות הכלולים ברשימה האמורה והסכומים המשוערכים בחשבונות אלה, ליום 30 בספטמבר 2004, על בסיס הצמדה למדד המחירים לצרכן החל ביום 15 במאי 1948 ובתוספת ריבית שנתית מצטברת של 3%, כפי שקבעה הוועדה המייעצת. כנאמר לעיל, בדקו רואי החשבון את מהלכם של התיקים לפי התקופות שבהן שהו סכומי הפיקדונות אצל כל גוף, כדי לקבוע את האחראים לתשלום היום. כיוון שמדינת ישראל הגיעה בשנת 1950, כמפורט לעיל, להסכם עם הממונה הבריטי בדבר ויתור על תביעותיה ממנו, הרי שהמדינה היא האחראית לסכומים המצויים להלן בטור 'הממונה הבריטי', וכמובן היא האחראית לסכומים ששהו אצל הממונה הישראלי במשרד האוצר ואצל האפוטרופוס הכללי.

ממצאי הבדיקה של משרדי רואי החשבון בבנקים, מבוססים על הנחיות הוועדה המייעצת, משוערכים לפי מדד ידוע בתוספת 3% ריבית, ליום 30.9.2004¹

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים					מספר התיקים ²	סוג התיק	הבנק
סך הכול	באחריות מדינת ישראל, הנבעת מרכוש שהוחזק אצל:			באחריות הבנק			
	האפטרופוס הכללי	הממונה הישראלי על רכוש האויב	הממונה הבריטי על רכוש האויב				
95,817,776	7,789,633	30,716,186	25,104,638	32,204,319	2,277	חשבונות	בנק לאומי לישראל בע"מ
6,205,818	118,302	1,349,858	1,576,008	3,161,650	135	ניירות ערך	
6,715,952	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	129	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך	
<u>*108,739,546</u>	7,907,935	32,069,044	26,680,646	35,365,969	2,541	סך הכול	
878,099	4,984	543,327	247,887	81,901	84	חשבונות	בנק הפועלים בע"מ ³
-						ניירות ערך	
536,270	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	13	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך	
<u>*1,414,369</u>	4,984	543,327	247,887	81,901	97	סך הכול	
672,909	92,199	385,802	143,925	50,983	101	חשבונות	בנק המזרחי המאוחד בע"מ
4,299	--	--	4,299	--	254	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך	
1,723,705	--	--	--	1,723,705	11	חשבונות שנמצאו בארכיון הצינוי המרכזי (4)	
204,109	--	--	204,109	--	17	חשבונות שנמצאו בארכיון המדינה (4)	
<u>*2,605,022</u>	92,199	385,802	352,333	1,774,688	383	סך הכול	
25,300,985		10,429,467	14,871,518		406	חשבונות	בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ
1,870,083	5,629	1,139,705	724,749		27	ניירות ערך	
11,275	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	אינו ניתן לשיוך	15	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך	
<u>*27,182,343</u>	5,629	11,569,172	15,596,267	-	448	סך הכול	
5,078,278	11,545	1,975,297	3,062,259	29,177	110	חשבונות	בנק לישראל בע"מ
698,903	30,871	70,503	597,529		11	ניירות ערך	
193,573					5	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך	
<u>*5,970,754</u>	42,416	2,045,800	3,659,788	29,177	126	סך הכול	
<u>*145,912,034</u>	8,053,163	46,613,145	46,536,921	<u>37,251,735</u>	3,595	סך הכול	
	101,203,229	סך הכול באחריות מדינת ישראל					

1. ראו הערות 1-4 ללוח בעמוד הבא.
* סכום זה הוא סיכום של כל הסכומים, הן אלה הניתנים לשיוך והן אלה שאינם ניתנים לשיוך.

(1) הלוח אינו כולל סכום של 70,802,000 ש"ח הנובע מכספים משוערכים שהעבירו הממונים הבריטי והישראלי על רכוש האויב או האפוטרוזוס הכללי חזרה לבנקים בשביל לקוחות או יורשים, ואין עליהם מידע נוסף. סביר להניח שהבנק העביר לפונים שבתיקים אלה את הכספים, אך אין מידע על כך. להלן התפלגות סכום זה בין הבנקים:

הבנק	סכום משוערך, ש"ח
לאומי לישראל בע"מ	35,618,587
דיסקונט לישראל בע"מ	2,167,000
המזרחי המאוחד בע"מ	470,000
הפועלים בע"מ	96,000
מרכנתיל דיסקונט בע"מ	32,450,000
סך הכול	70,802,000

(2) מספר התיקים כולל מספר רב של חשבונות שהועברו לממונה הבריטי עד 1948, ומספר מצומצם יותר של חשבונות שהועברו לממונה הישראלי אחרי 1948.

(3) הלוח אינו כולל 293 תיקים בבנק הפועלים שקיימת סבירות שהם תיקי קורבנות שואה. שערוכם של תיקים אלה נאמד ב-2,961,203 ש"ח.

(4) חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי או בארכיון המדינה ראה דברי הסבר בעמ' 39 להלן וכן בעמ' 227-229 להלן.

ממצאי הבדיקה של משרדי רואי החשבון בבנקים, מבוססים על הנחיות הוועדה המייעצת, משוערכים לפי הצמדה למדד הידוע בתוספת ריבית שנתית של 4%, החל במועד תחילת השערוך המוגדר לעיל ועד ליום 30.9.2004 * (מדד אוגוסט 2004):

סכומים משוערכים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, בשקלים חדשים							
שם הבנק	סוג התיק	מספר חשבונות	באחריות הבנק	באחריות מדינת ישראל, הנובעת מרכוש שהוחזק אצל:			סה"כ
				הממונה על רכוש האויב הברטי	הממונה על רכוש האויב הישראלי	האפוסטרופוס הכללי	
בנק לאומי בע"מ	חשבונות בנק לאומי	2,277	298,901,863	275,206,841	52,593,519	12,575,204	639,277,427
	ני"ע בנק לאומי	135	8,656,717	12,622,715	2,321,582	193,512	23,794,526
	חשבונות בנק לאומי שאינם ניתנים לשיוך	129	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	34,338,360
	סה"כ באחריות בנק לאומי	2,541	307,558,580	287,829,556	54,915,101	12,768,716	697,410,313
בנק הפועלים בע"מ	חשבונות בנק הפועלים	84	1,747,368	3,021,282	926,170	6,608	5,701,428
	ני"ע בנק הפועלים						-
	חשבונות בנק הפועלים שאינם ניתנים לשיוך	13	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	2,405,600
	סה"כ באחריות בנק הפועלים	97	1,747,368	3,021,282	926,170	6,608	8,107,028
בנק המזרחי בע"מ	חשבונות בנק המזרחי	101	852,526	4,037,411	654,527		5,544,464
	ני"ע בנק המזרחי						-
	חשבונות בנק המזרחי שאינם ניתנים לשיוך	254	לא ניתן לשיוך	11,751	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	11,751
	חשבונות שנמצאו בארכיון הצינוי המרכזי**	11	12,037,544				12,037,544
	חשבונות שנמצאו בארכיון המדינה**	17		1,305,922			1,305,922
	סה"כ באחריות בנק המזרחי	383	12,890,070	5,355,084	654,527	-	18,899,681
בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ	חשבונות בנק מרכנתיל	406		162,242,373	18,159,340	-	180,401,713
	ני"ע בנק מרכנתיל	27		6,652,509	1,921,688	9,267	8,583,464
	חשבונות בנק מרכנתיל שאינם ניתנים לשיוך	15	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	62,320
	סה"כ באחריות בנק מרכנתיל	448	-	168,894,882	20,081,028	9,267	189,047,497
בנק דיסקונט לישראל בע"מ	חשבונות בנק דיסקונט	110	535,883	26,885,110	3,387,528	14,866	30,823,387
	ני"ע בנק דיסקונט	11		2,068,028	120,757	42,416	2,231,201
	חשבונות בנק דיסקונט שאינם ניתנים לשיוך	5	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	911,901
	סה"כ באחריות בנק דיסקונט	126	535,883	28,953,138	3,508,285	57,282	33,966,489
	סה"כ	3,595	322,731,901	494,053,942	80,085,111	12,841,873	947,431,008
				סה"כ באחריות מדינת ישראל	586,980,926		

* הוועדה מצאה לנכון לפרסם לוח נתונים הכולל את הסכומים שהיו מתקבלים אילו היתה מתבצעת שיטת השערוך הגבוהה, כפי שהחליטה הוועדה, בהנחה שיימצאו כל היורשים. לפיכך נתונים אלה הם תיאורטיים בלבד ואינם נשוא תביעה נגד הממשלה או הבנקים, ומתפרסמים לצורך מידע בלבד.
**חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי או בארכיון המדינה, ראה דברי הסבר בעמ' 39 להלן וכן בע"מ 227-229.

נוסף על התיקים ששוערכו בלוח נבדקו תיקים אחרים, ואלה הם :

(א) **2,307 תיקים** הכוללים חשבונות הקשורים לנושא הבדיקה **אולם לא אותר בהם כל מידע רלוונטי**. לחשבונות אלה נפתחו תיקים במערכת המחשב אולם הם לא שוערכו. להלן התפלגות התיקים בין הבנקים :

הבנק	מספר התיקים
לאומי לישראל בע"מ	161
דיסקונט לישראל בע"מ	25
המזרחי המאוחד בע"מ	155
הפועלים בע"מ	--
מרכנתיל דיסקונט בע"מ	1,966
סך הכול לכל הבנקים	2,307

(ב) **מניות של הבנקים**. הוועדה סברה שיש קושי לשערך את שווי מניות הבנקים המוחזקות כפיקדון או בנאמנות בידי הבנקים ו/או בידי האפוטרופוס הכללי, מאחר שהוא נגזר מהשווי הנוכחי; אין הוא נותן תמיד ביטוי לעובדה שקורבנות השואה או יורשיהם לא יכלו, במשך תקופה ארוכה, לנהוג מנהג בעלים בהחזקותיהם אלה. הוועדה ממליצה ששערוך המניות ייעשה בשלב מאוחר יותר בידי מיישמי הדוח.

הבנק	מספר המניות	סך כל הערך הנקוב, לא"י
לאומי לישראל בע"מ	499	499
דיסקונט לישראל בע"מ*	4,103	4,103
המזרחי המאוחד בע"מ	922	
הפועלים בע"מ**	8,439	8,439
מרכנתיל דיסקונט בע"מ	-	-
סך הכול לכל הבנקים	13,963	<u>13,041</u>

* מתוך 60,000 מניות של הבנק, אשר היוו את ההון המונפק והנפרע של הבנק לשנת 1941.
**בבנק הפועלים מדובר בכ-1,218 בעלי מניות תושבי מדינות אויב אשר רכשו אותן בחו"ל בשנים 1921-1943 ואשר אין קשר עם בעליהן. על פי הערת הבנק, אין להחיל על חלק ניכר ממניות אלה את החישוב והשערוך ו/או אין להכלילן בקבוצות שיש סבירות גבוהה שהן קורבנות השואה, וזאת מסיבות שונות, כגון היותן מניות למוכ"ז. עד כה לא הומצאו לבדקים ראיות לטענות הבנק.

(ג) **ניירות ערך**. נמצאו בבנקים איגרות חוב ומניות של חברות ארץ ישראליות וחברות זרות, שסך הערך הנקוב שלהן מפורט להלן:

סך כל הערך הנקוב	המטבע	נמצא בבנק
95,568	לא"י	1,960 לא"י בנק דיסקונט בע"מ 93,608 לא"י בנק לאומי בע"מ
25,110	ליש"ט	בנק לאומי בע"מ
126,815	מרק גרמני	בנק לאומי בע"מ
700	פלורין הולנדי	בנק לאומי בע"מ
17,000	פרנק שווייצרי	בנק לאומי בע"מ
69,950	דולר ארה"ב	בנק לאומי בע"מ
22,250	פרנק צרפתי	בנק לאומי בע"מ

(ד) **כספות** שיש לגביהן סבירות גבוהה שהן רלוונטיות לבדיקה, והן כוללות נכסים שאינם ניתנים לשערוך. להלן ההתפלגות בין הבנקים:

הבנק	מספר הכספות
לאומי לישראל בע"מ	35
דיסקונט לישראל בע"מ	--
המזרחי המאוחד בע"מ	--
הפועלים בע"מ	--
מרכנתיל דיסקונט בע"מ	32
סך הכול לכל הבנקים	67

1. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק לאומי לישראל בע"מ

את הבדיקה בבנק לאומי לישראל בע"מ ערך משרד ברלב ושות', רואי חשבון. הסקירה על תולדותיו וגלגוליו של בנק לאומי, החל בחברת אנגלו-פלשתינה בע"מ, מובאת לעיל כחלק מהסקירה ההיסטורית. כאמור שם, הועברה ב-1 במאי 1951 כל פעילות בנק אפי"ב לבנק לאומי לישראל בע"מ (להלן בלי"). משרד ברלב בדק ואסף חומר בארכיונים שונים ובסניפי הבנק, בארכיון המדינה הבריטי ובבנק לאומי באנגליה, בתיקי הבנק ובכספות שלו, בחברות הבנות של הבנק, במשרד האפוסטרופוס הכללי והממונה הבריטי, ניהל שיחות עם ותיקי הבנק וכתב תוכנה לשם ריכוז הנתונים, עיבודם, הצלבתם ושערוכם; התוכנה שימשה את משרדי כל רואי החשבון בבדיקתם. בבנק אפי"ב (לשעבר) בדק משרד ברלב את חשבונות הבנק, את כספותיו, את חברות הבנות שלו, את פיקדונות ניירות הערך ובעלי המניות ואת ההתחשבויות עם חברת 'העברה' (לעיל).

א. חשבונות בנק

ערב מלחמת העולם השנייה לא היה מספרם של חשבונות תושבי חוץ גדול באופן יחסי למספר החשבונות באפי"ב, אך יתרת הזכות שלהם היתה נכבדה. המדובר בתושבי חוץ שרובם היו תושבי המדינות באירופה וצפון אפריקה שנכבשו אחר כך בידי גרמניה ושותפותיה. יתרה זו הגיעה לסך של 1,098,000 לא"י, כ-72% מכלל יתרות תושבי החוץ. עקב המלחמה הצטמצמו בשנים 1939-1940 הן יתרות הזכות והן מספר החשבונות בבנק.

על פי החלטת הוועדה המייעצת, ישוערכו החשבונות במקרים שבהם לא יימצאו בעלי חשבון או יורשיהם* לפי שתי תקופות שערך: (א) ממועד תחילת השערוך כהגדרתו לעיל, ועד ל-14 במאי 1948 - ריבית שנתית של 3%; (ב) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%. לפי בדיקת משרד ברלב, הסתכמה חבות בנק לאומי בע"מ ומדינת ישראל על פי שיטה זו ב-108,739,546 ש"ח, לפי הפירוט הבא:

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים					מספר התיקים	סוג התיק
סך הכול	באחריות מדינת ישראל , הנובעת מרכוש שהוחזק אצל:			באחריות הבנק		
	הממונה הבריטי על רכוש האויב	הממונה הישראלי על רכוש האויב	האפוסטרופוס הכללי			
95,817,776	7,789,633	30,719,186	25,104,638	32,204,319	2,277	חשבונות
6,205,818	118,302	1,349,858	1,576,008	3,161,650	135	ניירות ערך
6,715,952	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	129	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך
<u>**108,739,546</u>	7,907,935	32,069,044	26,680,646	35,365,969	2,541	סך הכול
סך הכול באחריות מדינת ישראל: 66,657,625						

* השערוך במקרים שיימצאו בעלי חשבון או יורשיהם מובא בנספח לדוח זה.

** סכום זה הוא סיכום של כל הסכומים, הן אלה הניתנים לשיוך והן אלה שאינם ניתנים לשיוך.

הערות ללוח

(א) הלוח אינו כולל סכום משוערך של 35,618,587 ש"ח הנובע מכספים ב-435 חשבוניות, שהוחזרו לבנק על ידי הממונה על רכוש האויב עבור לקוחות או יורשים שאין עליהם מידע נוסף. סביר להניח שהבנק העביר לפונים את הכסף.

(ב) הסכומים כוללים סך של 2,729,553 ש"ח ו-928,611 ₪ עבור חשבוניות וניירות ערך, בהתאמה, בגין כסף שהוחזק בבנק בתקופה שקדמה להעברתו לממונה הבריטי על רכוש האויב, ועל פי הנחיות הוועדה יהיה באחריות מדינת ישראל.

(ג) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.

(ד) על פי ההנחיות, הסכומים שמופיעים בשורה 'חשבוניות שאינם ניתנים לשידוך' הם חשבוניות ופיקדונות, אשר לא ניתן לשייך בהם את החבות - למדינה או לבנק - בסוגי התיקים הבאים: יש בהם פרטי בעל חשבון ויש סבירות גבוהה כי הם של קורבנות השואה. בתיקים אלה אותרה יתרה כספית בחשבון הבנק בתאריך שבין מועד תחילת השערוך, כהגדרתו, ועד לתאריך הסמוך ליום סיום המלחמה, 15 במאי 1945. דרכם של החשבוניות האמורים הייתה אחת מאלה: (1) עברו לממונה הבריטי על רכוש האויב; (2) עברו לממונה הישראלי על רכוש האויב וממנו לאפטרופוס הכללי של מדינת ישראל; (3) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם; (4) נשארו בבנק, כחשבוניות ללא תנועה או חשבוניות שנשחקו.

ב. כספות הבנק

באפ"ק היו כספות של לקוחות החל בשנות העשרים בכמה סניפים מרכזיים. עד 1946 השכיר הבנק כ-1,386 כספות לתושבי הארץ ולתושבי חוץ. החל בשנות השבעים החל בל"ל (יורשו של אפ"ק) לפתוח, בהתאם לנהלים, כספות שהקשר עם בעליהן נותק, ועד ראשית שנת 2002 פתח כ-800 כספות: תוכנן של 100 מהן הועבר לאפטרופוס הכללי, של 100 הוחזר ללקוחות או ליורשיהם, והיתר מוחזק בכספת של מערך הבקרה הפנימית של בל"ל. הבנק עצמו העריך כי כ-70% מהכספות שנפתחו היו ריקות. רואי החשבון איתרו 35 כספות שייתכן כי הן קשורות לבדיקה, והן נחלקות לכספות שנפתחו בידי אגף הביקורת הפנימית של בנק לאומי ותוכנן הועבר לאפטרופוס הכללי; כספות שהועברו לרשות הממונה הבריטי על רכוש האויב, ומיקום תכולתן אינו ידוע; משמרות בתיקיות קרטון, שהיו בעיקר בכספת ניירות הערך ו/או הועברו לספריית הבנק, הכוללות מסמכים, ניירות ערך ותכשיטים; משמרות שכללו מטבעות זהב והועברו לממונה הבריטי על רכוש האויב ומיקום תכולתן אינו ידוע. משרד רואי החשבון איתר 10 כספות שנפתחו בסניפי אפ"ב קודם שנת 1940 ולא הוכח שהיתה בהן פעילות כלשהי; הן נסגרו כעבור עשרות שנים.

ג. חברות בנות

מספר חברות בנות פעלו באפ"ק או בבל"ל: הבנק האפותיקאי הכללי של ארץ ישראל בע"מ; החברה לחיזוק קשרי החליפין פולין-ישראל בע"מ; בנק לאומי UK (בנק לאומי בריטניה); החברה לנאמנות של בנק לאומי בלונדון. חברת החליפין פעלה בשנים 1937—1938 לעידוד העברות כספים בין פולין לארץ ישראל ופתחה חשבון באפ"ק על שם החברה.

אפ"ק רכשה את הבנק האפותיקאי הכללי, שנוסד על ידי קרן היסוד ב-1921. בין השנים 1924—1938 הנפיק הבנק סדרות שונות של איגרות חוב. אותרו פיקדונות ניירות ערך של תושבי אירופה שהחזיקו איגרות חוב אלה; מרביתם עוקלו על ידי הממונה הבריטי. את הריבית ששילם אפ"ק פעמיים בשנה על איגרות החוב העביר הבנק לממונה הבריטי וליורשו, הממונה הישראלי במשרד האוצר. בשנת 1946 הנפיק הבנק האפותיקאי סדרות חדשות של איגרות חוב בריבית של 4% והמיר את איגרות החוב שהחזיק בחשבוניות 'אויבים' באיגרות החוב החדשות. הממונה הבריטי הסכים להסדר זה, אך לא התקבלה הסכמתם של בעלי איגרות החוב: חלקם לא היו בין החיים ועם חלק אחר לא היה ניתן ליצור קשר. רואי החשבון איתרו תעודות של כ-23 איגרות חוב של

הבנק האפותיקאי מן השנים 1924–1935, בערך נקוב של 2,350 לא"י, ותעודות של כ-62 איגרות חוב שהונפקו החל בשנת 1943 ושלא נפדו; ייתכן כי הן שייכות לקורבנות השואה. תעודות אלה לא שוערכו.

משרד ברלב לא בדק לעומקו את בנק לאומי UK, שפעל כסניף מרכזי של אפ"ק קודם הקמת חברת הבת של בל"ל-בריטניה. יש לציין כי אלפי יהודים בעולם כולו, לעתים ללא שם, רכשו את מניות Jewish Colonial Trust ('אוצר התיישבות היהודים'), שהיה כאמור (לעיל בסקירה ההיסטורית) הבעלים המקוריים של הבנק. ייתכן שרבים ממחזיקי מניות אלה נמנים עם קורבנות השואה. החברה לנאמנות של בנק לאומי בלונדון מחזיקה בנאמנות, באישור בית המשפט באנגליה, סך של 2,500,000 ליש"ט המיועד לבעלי המניות של אוצר התיישבות היהודים שטרם אותרו. סכום זה הוא תמורה עבור חלק מ-5% ממניות בל"ל שמחזיק אוצר התיישבות היהודים.

ד. פיקדונות ניירות ערך

באפ"ק היו פיקדונות של ניירות ערך של תושבי הארץ ותושבי חוץ כאחד. הלקוח היה פותח פיקדון ניירות ערך, מפקיד בו את נייר הערך (ממש), הבנק הכניס את נייר הערך למעטפה והפקיד אותה בכספת הכללית של הבנק. פיקדונות ניירות הערך נשארו בחזקת הבנק והוקפאו לפי הוראת הממונה הבריטי, וכל תנועה בפיקדון היתה חייבת לקבל את אישורו. כאמור הועברו הכספים שנתקבלו בקשר לניירות הערך (ריבית, דיווידנד) גם הם לממונה הבריטי. בסניפים שונים של בל"ל אותרו תעודות מניה ואיגרות חוב, מן התקופה הנבדקת, ב-154 חשבוניות, על חלקן שמות הרוכשים וחלקן למוכ"ז. משרד ברלב ערך את הסכומים (בחלק מהתיקים - על פי מידע חלקי) והם מופיעים בלוח המרכז שבסעיף א. ניירות ערך רלוונטיים לבדיקה כללו בין היתר איגרות חוב ומניות של חברות ארץ ישראליות וחברות זרות. להלן הערכים הנקובים:

ערך נקוב	מטבע
93,608	לא"י
25,110	ליש"ט
126,815	מרק גרמני
700	פלורין הולנדי
17,000	פרנק שווייצרי
69,950	דולר ארה"ב
22,250	פרנק צרפתי

לוח זה אינו כולל איגרות חוב של הבנק האפותיקאי בע"מ, אשר שוערכו והן מופיעות בלוח בסעיף א.

ה. מניות הבנק

אותרו 499 מניות של אפ"ק בערך נקוב של 499 לא"י (כל מניה היתה בת 1 לא"י) השייכות לתושבי מדינות אויב והוחזקו אצל הממונה הבריטי. בשנת 1952 הן הומרו בידי הממונה הישראלי על רכוש האויב במשרד האוצר למניות של בנק לאומי. אם יימצאו יורשים, יהיה צורך לקבוע את שווי המניות בידי מי שישם דוח זה.

2. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק הפועלים בע"מ

את הבדיקה בבנק הפועלים ערך משרד רואי החשבון הרצפלד-בלטברג ושות'. בנק הפועלים נוסד בשנת 1921. עד קום המדינה היה היקף פעולותיו באשראי ובפיקדונות קטן יחסית לפעילות המוסדות הבנקאיים האחרים: כ-4.5% בלבד ב-1946. פעילותו העיקרית הייתה הענקת אשראי להתיישבות העובדת ולמפעלי ההסתדרות, אך בשל הצורך למכור מניות ולהגדיל את ההון העצמי, היה לבנק קשר חשוב עם יהדות התפוצה. במשך שנות החמישים מוזגו קופות המלווה והחיסכון של העובדים עם הבנק. בשנת 1969 רכש הבנק 75% מהבעלות על בנק יפת בע"מ; בנק יפת נוסד בשנת 1933 בידי בנקאי יהודי מגרמניה, יעקב יפת, ושירת אוכלוסייה עירונית ובה רבים מיוצאי גרמניה. ב-1969 היו לבנק יפת (מאוחר יותר שינה את שמו לבנק אמריקאי ישראלי בע"מ) שישה סניפים; ב-1999 מוזגו במלואם עסקי בנק זה עם בנק הפועלים בע"מ. בשנת 1971 השלים בנק הפועלים את רכישת בנק הלואה וחיסכון יפו-תל-אביב, שכלל מוסדות אשראי רבים ו-42 סניפים.

בעיות לא מעטות עמדו על דרך הבדיקה של רואי החשבון. במהלך ריכוז ארכיוני הבנק לשניים בלבד, פעולה שהסתיימה ביוני 2001, בוערו תיקים ישנים רבים שהיו בארכיוני הסניפים וחומר רב ערך הלך לאיבוד. נתוני תנועות כספיות רבות לא נשמרו והתפוגג הקשר עם רבים שהיו בעלי חשבונות בשנות השלושים והארבעים. הבדיקה נעזרה בעובדים ותיקים של הבנק שפרשו ובגופים חיצוניים כגון האפוסטרופוס הכללי.

על פי החלטת הוועדה המייעצת, ישוערכו החשבונות במקרים שבהם לא יימצאו בעלי חשבון או יורשיהם לפי שתי תקופות שערך: (א) ממועד תחילת השערוך כהגדרתו לעיל, ועד ל-14 במאי 1948 - ריבית שנתית של 3%; (ב) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%. וזו תמצית הממצאים:

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים						
סך הכול	באחריות מדינת ישראל הגובעת מרכוש שהוחזק אצל:			באחריות הבנק	מספר התיקים	סוג התיק
	האפוסטרופוס הכללי	הממונה הישראלי על רכוש האויב	הממונה הבריטי על רכוש האויב			
878,099	4,984	543,327	247,887	***81,901	84	חשבונות
--	--	--	--	--	--	ניירות ערך
536,270	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	13	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך**
<u>*1,414,369</u>	4,984	543,327	247,887	81,901	97	סך הכול
סך הכול באחריות מדינת ישראל: 796,198						

* סכום זה הוא סיכום של כל הסכומים, הן אלה הניתנים לשיוך והן אלה שאינם ניתנים לשיוך.
 ** יתרות שנחסמו בהוראת הממונה הבריטי על רכוש האויב ולא ידוע אם הועברו, בתקופות מאוחרות יותר, לממונה הבריטי על רכוש האויב או למדינת ישראל, או נשארו בבנק, או שוחררו לבעלי החשבונות או יורשיהם.
 *** מורכב מריבית והצמדה בגין כספים ב-6 חשבונות שנחסמו בבנק ושוחררו לבעלי החשבון ו/או ליורשים.

הערות ללוח

הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של 95,818 ש"ח.

(1) הסכום נובע מכספים ב-4 חשבונות שהועברו אל הבנק בחזרה מהממונה הישראלי על רכוש האויב עבור לקוחות או יורשים ללא מידע נוסף;

(2) בתיקים אלה, סביר להניח שהבנק העביר אל הפונים את הכסף.

ממצאים נוספים

א. חשבונות ופיקדונות שלא ניתנים לשיוך לבנק מסוים

1. בארכיון האפוסטרופוס הכללי אותרו 17 חשבונות תיקי C שהם בסבירות גבוהה של קורבנות שואה, אך לא ניתן לשייך אותם לחשבונות שהתנהלו בבנק הפועלים ו/או בנק מסוים אחר.
2. ערכם המשוערך של חשבונות ופיקדונות אלה הוא 92,966 ש"ח.

ב. מניות הבנק

אותרו מניות של בנק הפועלים בע"מ בערך נקוב של 8,439 לא"י, השייכות לתושבי מדינות אויב שאין עמם קשר עד היום.

ג. יתרות בחשבונות רדומים שנמחקו בשנת 1980

1. הבנק מחק יתרות זכות כספיות של חשבונות רדומים ללא תנועה, ובהם בין השאר, חשבונות שיש לגביהם סבירות כי בעליהם קורבנות שואה. היתרות היו ליום 31 בדצמבר 1979.
2. לאחר בדיקה יסודית של הבנק, אותרו כ-293 חשבונות בלתי מזוהים, אשר לדעת המשרד קיימת סבירות כי הם חשבונות של קורבנות השואה.
3. ערכם המשוערך של אלה הוא 2,961,203 ש"ח.

3. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק המזרחי המאוחד בע"מ

משרד רואי החשבון **כספי את כספי** בדק את בנק המזרחי המאוחד בע"מ. בשנת 1923 נוסד בנק המזרחי בע"מ על ידי המרכז העולמי של המזרחי; בנק הפועל המזרחי בע"מ נוסד בשנת 1928 על ידי תנועת תורה ועבודה. בשנת 1969 מוזגו שני הבנקים הללו והיו לבנק המזרחי המאוחד בע"מ. יש לציין כי בתהליך מחשוב הבנק בשנת 1974 נקלטו כרטיסי הקוחות למחשב כאילו תאריך זה הוא יום פתיחת החשבון, ולפיכך אבדו נתונים היסטוריים בעלי חשיבות ללא אפשרות לשחזרם.

הבדיקה בבנק נועדה למצוא את שמות לקוחות הבנק שיש סבירות שהם נספי שואה, אך מידת הסבירות שונה מלקוח ללקוח. ואלה מקורות המידע ששימשו את צוות הבדיקה: ספרי כרטיסי חשבוניות של לקוחות הבנק משנת 1936 ועד שנת 1974; כרטיסי דוגמאות חתימה של לקוחות הבנק בעת פתיחת חשבונם, החל בשנת 1930; ספרי בעלי המניות של בנק המזרחי לשנים 1925 עד 1977; דיווחי בנק הפועל המזרחי לרשם החברות; דוחות כספיים של בנק המזרחי והפועל המזרחי; פרוטוקולים של ישיבות הנהלת בנק המזרחי החל בשנת 1924; קובצי מחשב ודוחות ממוחשבים של חשבוניות לקוחות הבנק; תכתובות ודוחות שנשמרו בארכיון הבנק; שיחות עם בכירים וגמלאים וכן סיורי עבודה בסניפים; מקורות חיצוניים כגון רשם החברות, גנוך הציונות הדתית, ספריות וארכיונים, בנק ישראל, משרדי האפוסטרופוס הכללי ורואה החשבון של בנק המזרחי.

לא נמצאו פיקדונות ניירות ערך בבנק המזרחי המאוחד, לא נמצאו בו כספות ישנות רדומות ולא נמצא דיווח של הבנק על סגירת חשבוניות לא פעילים.

בפרוטוקולים של הנהלת הבנק ובתכתובות של הנהלת הבנק עם הנהלת בנק אנגלו-פלסטינה, בשנים 1939-1940, דאגה הנהלת הבנק לציין בנפרד בעלי חשבוניות מחוץ לארץ "שהמפקידים לא יכולים לתבוע את פקדונותיהם בהיותם בחו"ל או שאין לשער שיתבעו אותם מסיבות אחרות". כן הדגישה הנהלת הבנק, בחלק מהמסמכים, כי מקום מושב המפקידים הללו - ארצות כיבוש כמו רוסיה ופולניה.

על פי החלטת הוועדה המייעצת, ישוערכו החשבוניות במקרים שבהם לא יימצאו בעלי חשבון או יורשיהם לפי שתי תקופות שערך: (א) ממועד תחילת השערך כהגדרתו לעיל, ועד ל-14 במאי 1948 - ריבית שנתית של 3%; (ב) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%. וזו תמצית הממצאים:

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים						
סך הכול	באחריות מדינת ישראל, הנובעת מרכוש שהוחזק אצל:			באחריות הבנק	מספר התיקים	סוג התיק
	האפוסטרופוס הכללי	הממונה הישראלי על רכוש האויב	הממונה הבריטי על רכוש האויב			
672,909	92,199	385,802	143,925	50,983	101	חשבונות
4,299	--	--	4,299	--	254	חשבונות שאינם ניתנים לשייך*
1,723,705	--	--	--	1,723,705	11	חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי**
204,109	--	--	204,109	--	17	חשבונות שנמצאו בארכיון המדינה***
2,605,022	92,199	385,802	352,333	1,774,688	383	סך הכול
סך הכול באחריות מדינת ישראל: 830,334						
		--			922	בעלי מניות של הבנק
--		--		--	155	כרטיסי דוגמאות חתימה

* ראה הערה ב' להלן.

** ראה הערה ג' להלן.

*** ראה הערה ד' להלן.

הערות ללוח

(א) בחלק מהתיקים ששוערכו הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.

(ב) הסכומים שמופיעים בשורה 'חשבונות שאינם ניתנים לשייך' לא נכללו באחריות הבנק הואיל והם כוללים חשבונות אשר דרכם היתה אחת מאלה:

(1) עברו לממונה הבריטי על רכוש האויב;

(2) עברו לממונה הישראלי על רכוש האויב וממנו לאפוסטרופוס הכללי של מדינת ישראל;

(3) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם;

(4) נשארו בבנק כחשבונות ללא תנועה או חשבונות שנשחקו.

(ג) הסכומים שמופיעים בשורה 'חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי' - במסגרת התכתבות משנת 1939 ו-1940 בין הבנק לבין הנהלת בנק אנגלו-פלשתניה והמפקח על הבנקים, נמצאה רשימת חשבונות שלגביה יש מידע נוסף בארכיון הציוני המרכזי שממנו משתמע, כי קיימת סבירות שחשבונות אלה נשארו בבנק. בעניין זה התגלעה מחלוקת עם הבנק ועל כן החיוב הכספי בסך 1,723,705 ₪, שאמנם מופיע בלוח באחריות הבנק, גם הוא שנוי במחלוקת בין הוועדה לבין הבנק ולכן, לדעת הבנק, מתעוררת שאלה אם הוא אכן באחריות הבנק.

(ד) חשבונות שנמצאו בארכיון המדינה – מדובר ברשימת חשבונות שנמצאה כחלק מהרשימות שהוכנו במסגרת ההסכם בין ממשלת בריטניה לבין ממשלת ישראל משנת 1950. חשבונות אלה נרשמו בחשבונות הממונה הבריטי על רכוש האויב.

חשבונות עו"ש -

1. רואי החשבון איתרו 254 כרטיסי עובר ושב שאין להם מסמכים תומכים ואשר הוגדרו כחשבונות 'יתרה בודדת', ולא ניתן לשערכם.
2. תיקי הממונה הבריטי על רכוש האויב: רואי החשבון איתרו 82 חשבונות שדווחו והועברו לממונה הבריטי בשנים 1939 – 1948. חשבונות אלה הועברו לממונה הישראלי על רכוש האויב בעקבות ההסכם בין בריטניה לישראל בשנת 1950.
3. ארכיון המדינה: בארכיון המדינה נמצאו 17 חשבונות עו"ש אשר לכאורה דווחו לממונה הבריטי על רכוש אויב. לא נמצאה התאמה בין חשבונות אלה לבין הרישומים והמסמכים שהועברו לישראל בשנות החמישים.
4. הארכיון הציוני: בארכיון הציוני נמצאה רשימה של 11 בעלי חשבונות עו"ש ופיקדונות מארצות האויב, שנמצאו להם מסמכים תומכים וראיות כי הנהלת הבנק ידעה שבעלי החשבונות נמצאים במדינות אויב, כי לא יוכלו לדרוש את כספם מהבנק וכי סביר שהבנק לא יידרש לשלם להם את כספם.

פירוט התיקים ששוערכו בלוח:

- א. כרטיסי חתימה: 155 תיקים הכוללים חשבונות רלוונטיים לבדיקה, אולם לא אותר לגביהם כל מידע כספי. בגין חשבונות אלו נפתחו תיקים המערכת המחשב אולם הם לא שוערכו.
- ב. מניות של הבנק: נפתחו 922 תיקי מניות של הבנק, השייכים לתושבי מדינות אויב, מתוכם 136 תיקים הם בגין תשלומים על חשבון מניות שלא הונפקו.

4. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ

את הבדיקה בבנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ ערך משרד רואי החשבון זוהר את זהר ושות'. גלגולו הקודם של בנק זה היה בנק ברקליס דיסקונט בע"מ, החל בשנת 1972, כאשר בנק דיסקונט רכש מחצית ממניות הענף הישראלי של ברקליס בנק. כממשיכו של בנק ברקליס, שפעל בארץ ישראל בכל שנות המנדט הבריטי והיה הבנק הזר הגדול והחזק ביותר בתקופה זו, נבדק בנק מרכנתיל דיסקונט לאיתור פיקדונות שהופקדו בו קודם מלחמת העולם השנייה ואשר לא נמשכו.

יש לציין כמה גלגולים נוספים שעבר בנק זה. עם הכיבוש הבריטי, ב-1917, שימשה חברת הבת של 'ברקליס בנק' הבריטי, 'קולוניאל בנק' (Colonial Bank), כבנק הראשי של ממשלת המנדט בארץ. שנה לאחר מכן רכש קולוניאל בנק את מרבית המניות של 'אנגלו-איגיפשיין בנק' (Anglo Egyptian Bank) ב-1924 שינה קולוניאל בנק את שמו ל'ברקליס בנק דומיניון קולוניאל אנד אוברסיס' (Barclays Bank Dominion and Overseas). עם תום המנדט הבריטי עבר המשרד הראשי של הבנק לקפריסין, שם פעל עד 1960; אז עברה ההנהלה הראשית של הענף הישראלי לתל אביב ושמו של הבנק הוחלף ל'ברקליס בנק ד.ק.אוי' (Barclays Bank Dominion (Colonial and Overseas, DCO. ב-1968 רכש ברקליס את סניפי בנק פויכטונגר (נוסד בשנת 1934) ובנק קרדיט (נוסד בשנת 1924), שני בנקים שפשטו את הרגל. ב-1971 הוחלף שם הבנק – תחילה ל'ברקליס בנק אינטרנשיונלי' (Barclays Bank International) ואחר כך ל'ברקליס בנק פ.ל.סי' (Barclays Bank P.L.C).

בנק דיסקונט רכש בשנת 1953 את בנק מרכנתיל לא"י (נוסד בשנת 1924) ואת בנק עותומן (הענף הישראלי) ומיזגם תחת השם 'בנק מרכנתיל לישראל בע"מ', שפעל כחברת בת של בנק דיסקונט. בשנת 1972 רכש כאמור בנק דיסקונט מחצית ממניות הענף הישראלי של ברקליס בנק והוקם 'בנק ברקליס דיסקונט בע"מ', בבעלות שווה של קבוצת ברקליס הבין-לאומית ובנק דיסקונט לישראל. ב-1993 קנה בנק דיסקונט את המניות שהיו בידי ברקליס הבין-לאומית; שם הבנק הוחלף ל'בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ'. ב-1997 מוזג אליו 'בנק מרכנתיל לישראל בע"מ' והחל לפעול כחברת בת שלו.

בשנת 1939 הורתה ממשלת המנדט לכל הבנקים בארץ להעביר לממונה הבריטי על רכוש האויב את רשימת החשבונות השייכים לתושבי מדינות אויב. רואי החשבון בדקו ולא מצאו רשימה כזו, לא בבנק עצמו ולא אצל האפוטרופוס הכללי. הבדיקה התרכזה אפוא בסניפי הבנק ובארכיונים שלו; בארכיונים כלליים שונים בארץ ומחוצה לה (כגון הארכיון הציוני, ארכיון המדינה, ארכיון בנק ברקליס באנגליה וארכיון המדינה שם, בנק ישראל והאפוטרופוס הכללי) ונוהלו שיחות עם ממלאי תפקידים בבנק. בבדיקתם נתקלו רואי החשבון בבעיות רבות, חלקן בעיות דומות לאלה שהיו נחלת שאר הבנקים (ביעור חומר ישן, שרפות והצפות בסניפים שכילו את התייעוד, פתיחת יתרות בתאריך המחשוב של הבנק – בבנק זה בשנת 1971), חלקן ייחודיות לבנק זה, שהיה בעבר חלק מבנק אנגלי. בכלל הבעיות הייחודיות בולט המידע, כי חומר שנסב על התקופה שקדמה ל-1971 הועבר לאנגליה. גם בבדיקה בארכיון בנק ברקליס במנצ'סטר נמצאה ביקורת המעידה על אי-שמירת מסמכים בסיסיים. עוד העלתה הבדיקה שם כי חלק מהחשבונות הרדומים היו בערים ערביות או של לקוחות ערביים.

הבודקים בחנו כ-3,400 תיקים הקשורים לבנק ברקליס בע"מ (לשעבר), ובהם ניתחו תיקים של חשבונות שעשר שנים לא היתה בהם תנועה. במהלך הבדיקות הגיעו לידי הבודקים 2,350 רשימות של חשבונות רדומים: 959 מהאפוטרופוס הכללי ו-1,400 מהנהלת הבנק. מהם ניתחו ושערכו את הסכומים ב-448 תיקים; רובם על פי מידע מלא והשאר על פי מידע חסר.

על פי החלטת הוועדה המייעצת, ישוערכו החשבונות במקרים שבהם לא יימצאו בעלי חשבון או יורשיהם* לפי שתי תקופות שערור: (א) ממועד תחילת השערור כהגדרתו לעיל ועד ל-14 במאי 1948 - ריבית שנתית של 3%; (ב) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%. וזו תמצית הממצאים:

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים					
סך הכול	באחריות מדינת ישראל, הנובעת מרכוש שהוחזק אצל:			מספר התיקים	סוג התיק
	האפוסטרופוס הכללי	הממונה הישראלי על רכוש האויב	הממונה הבריטי על רכוש האויב		
25,300,985		10,429,467	14,871,518	406	חשבונות
1,870,083	5,629	1,139,705	724,749	27	ניירות ערך
11,275				15	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך
**27,182,343	5,629	11,569,172	15,596,267	448	סך הכול
סך הכול באחריות מדינת ישראל: 27,171,068					

* השערור במקרים שיימצאו בעלי חשבון או יורשיהם מובא בנספח לדוח זה.
 ** סכום זה הוא סיכום הסכומים, הן אלה הניתנים לשיוך והן אלה שאינם ניתנים לשיוך.

הערות ללוח

(א) הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של 32,450,390 ש"ח, אשר נובע מכספים שהוחזרו לבנק על ידי הממונה על רכוש האויב עבור לקוחות או יורשים שלגביהם לא קיים מידע נוסף. לא ידוע האם הסכומים ששוערכו כאמור נשארו בבנק או שבכל זאת הוחזרו, בשלב כלשהו, לבעלי החשבון ולא נותר תיעוד על כך.

(ב) הסכומים שמופיעים בטור 'הממונה הבריטי על רכוש האויב' כוללים סך של 876,685 ש"ח ו-3,168 ש"ח, המתייחסים לחשבונות וניירות ערך, בהתאמה, שהוחזקו בבנק בתקופה שקדמה להעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב. סכומים אלה אינם באחריות הבנק, על פי הנחיות ועדת החקירה הפרלמנטרית.

(ג) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.

(ד) הסכומים המופיעים בשורה 'חשבונות שאינם ניתנים לשיוך' כוללים חשבונות 'יתרה בודדת' אשר נכללו ברשימות החשבונות ללא תנועה ואשר הופיעו, במסגרת הביקורת, באופן חד-פעמי בדיווחי הבנק.

הבודקים ניסו לאתר את כלל החשבונות בבנק שלגביהם סביר, במידה זו או אחרת, כי בעליהם היו קורבנות השואה. באלה נכללים כמה סוגים שלא מופיעים בלוח:

א. חשבונות עו"ש ללא תנועות כספים

אותרו 1,966 חשבונות עו"ש רלוונטיים לבדיקה, אולם לא אותר כל מידע על יתרתם או שהמידע הכספי הקיים אינו מספיק כדי לשערכם. בגין חשבונות אלה נפתחו תיקים במערכת המחשב, אולם הם לא שוערכו.

ב. כספות

אותרו 32 כספות משני סוגים: (1) כספות שנפתחו על ידי אגף הביקורת הפנימית, ועדיין נמצאות ברשות הבנק; (2) כספות שנפתחו על ידי אגף הביקורת הפנימית של הבנק ותוכן הועבר לאפוסטרופוס הכללי.

ג. תיקים וחשבונות של תאגידים ובנקים

על פי ההנחות, נבדקו תיקים או חשבונות של תאגידים ובנקים רק אם יש בתיק או בחשבון שם של אדם העשוי להיכלל ברשימה. לא נבדקו תיקים אחרים, ששם בעליהם הוא תאגיד בלבד.

5. עיקר ממצאי הבדיקה בבנק דיסקונט לישראל בע"מ

את הבדיקה בבנק דיסקונט לישראל בע"מ ערך משרד רואי החשבון **שמוני-שפיר ושות'**. המשרד בדק את פעילות הבנק בטיפול בחשבוניות תושבי חוץ שהיו בזמן מלחמת העולם השנייה בארצות שכבשה גרמניה הנאצית. הבדיקה כללה שיחות עם עובדים ובעלי תפקידים בעבר ובהווה, חיפוש חומר בסניפים ובמחסנים המשמשים את הבנק, בחינת דיווחים של הבנק לאפוטרופוס הכללי בקשר לחשבוניות רדומים, בדיקת תוכן כספות שבעליהן לא באו עמן במגע במשך זמן רב ובחינת רשימות שונות שהיו עשויות לכלול מידע השייך לנושא הבדיקה.

בנק דיסקונט החל את פעילותו בשנת 1935 מסניף אחד בתל אביב. במהלך שנת 1968 רכש את סניפי בנק הולנד אוניון בתל אביב ובחיפה. בנק זה החל לפעול בארץ בשנת 1937.

בבדיקת רואי החשבון בבנק לא נמצא בו חומר הקשור לניהול החשבוניות של הבנק בשנים 1935–1955, אשר היה ניתן להפיק ממנו ראיות לקיומן של יתרות כספיות של נספי השואה. כשאר הבנקים בארץ ישראל, נדרש הבנק לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה להעביר לממונה הבריטי על רכוש האויב נכסים של תושבי מדינות אירופה שהיו בנות ברית של גרמניה הנאצית וכן של תושבי מדינות שנכבשו על ידיה. תיעוד שהשתמר ונמצא על ידי הבודקים מלמד על חלק ניכר מהקשר שהיה לבנק עם הממונה הבריטי על רכוש האויב. ניתוח החומר והצלבתו עם מידע אחר, אשר נזכר במספר פרוטוקולים של ישיבות ההנהלה של הבנק משנת 1940, ושילוב תוצאות הניתוח עם מידע שהתקבל מהאפוטרופוס הכללי לגבי פעילותו של הממונה הבריטי, איפשר לרכז מידע על 126 מקרים. סביר להניח, על בסיס המידע שנמצא, כי הבדיקה הקיפה את האוכלוסייה העיקרית של בעלי החשבוניות בבנק דיסקונט הקשורה לחקירה.

כדי לאתר את בעלי המניות של הבנק שהיו תושבי אירופה וקרוב לוודאי נספו בשואה, שחזר משרד רואי החשבון במדויק את התנועות בהון הבנק מיום היווסדו (בשנת 1935) ואת מכירת מניות הבנק משנת 1935 עד שנת 1943. במהלך השחזור נמצא כי לחלק מבעלי המניות שאותרו היו גם פיקדונות בבנק.

הבדיקה מחוץ לבנק דיסקונט כללה סקירה ואיסוף מידע בארכיונים ציבוריים, בארכיון בנק ישראל, פנייה לגופים וארגונים שונים (ובהם ארגון עולי יוון וקהילת סלונקי ביוון, כיוון שמייסד הבנק היה לאון רקנאטי מסלונקי, ומקור חלק נכבד מהכספים שהופקדו בבנק בא מהפקדות של יהודים תושבי יוון), בדיקה של פניות הציבור לוועדה בעקבות הפרסומים בעיתונות ושל תיקים שברשות האפוטרופוס הכללי. הבדיקה בארכיונים ציבוריים כארכיון המדינה, הארכיון הציוני המרכזי וארכיון בנק ישראל, נועדה לאתר חוזרים והוראות של גורמי שלטון כפיקוח על הבנקים והפיקוח על מטבע זר, הן בתקופת המנדט והן אחרי קום המדינה, על חובת הבנקים לדווח על פיקדונות של תושבי חוץ ופיקדונות רדומים בבנק, וכן דיווחים מוגדרים של בנק דיסקונט לגבי הפיקדונות הללו שהועברו לגורמי השלטון שהוזכרו.

הנתונים לגבי המקרים שאותרו תועדו באמצעות יישום ממוחשב בשיטה ובפירוט שקבעו כל משרדי רואי החשבון הבודקים את הבנקים במשותף ולפי הנחיות הוועדה. היתרות הכספיות שהחזיק הבנק עד להחלת 'פקודת המסחר עם האויב' ושהועברו לממונה הבריטי על רכוש האויב, ממנו לממונה הישראלי על רכוש אויב וממנו לאפוטרופוס הכללי, שוערכו על פי הנחיות הוועדה.

התיעוד התבסס על מידע שאותר בבנק ועל מידע שנשתמר בתיקים שמקורם בפעילות הממונה הבריטי על רכוש אויב; לאחר קום המדינה טיפל בתיקים אלה הממונה הישראלי על רכוש אויב והאפוטרופוס הכללי. בין היתר הסתמכה העבודה גם על פירוט שהכין הממונה על רכוש אויב לצורך התחשבויות בין מדינת ישראל לבין ממשלת המנדט הבריטי, שכללה סכומים שהחרימה ממשלת המנדט הבריטי מבנקים, מוסדות וגופים שונים בארץ ישראל. המידע שבתיקים תועד והוקלד ליישום ממוחשב, שתיעד במידת האפשר את פרטיו של בעל הנכס ואת תנועות הכספים. פרטים על תנועות הכספים שעלו מהחומר שאותר בבנק תועדו כמובן וכן תנועות הכספים כפי שהשתקפו במסמכים שנמצאו בתיק, שמקורו בממונה הבריטי על רכוש אויב. מידע נוסף, שלא היה ניתן להגיע אליו באמצעות החומר שבתיק שמקורו הממונה הבריטי על רכוש אויב, היה בעיקר העמלות שגבה הבנק בטרם העביר את הכסף לממונה הבריטי או מידע שהצביע על פער הזמן בין מועד חיוב החשבון של מי שנחשב לאויב לבין המועד שבו הכסף הועבר לממונה הבריטי.

ההיקף הכספי של חבות בנק דיסקונט, בהתאם לעקרונות שקבעה הוועדה, עקב החזקה של יתרות כספיות ללא מתן ריבית או פיצוי על אובדן ערך הכסף עד להעברתו לממונה הבריטי, לאחר ניכוי עמלות, מסתכם ב-29,000 ש"ח; ההיקף הכספי של חבות הממונה הבריטי באמצעות מדינת ישראל מסתכם ב-3.6 מיליון ש"ח; החבות של הממונה הישראלי על רכוש אויב והאפוטרופוס הכללי באמצעות מדינת ישראל היא כ-2.08 מיליון ש"ח – ועל כן סך חבות מדינת ישראל מגיע ל-5.75 מיליון ש"ח. כספים שהוחזרו לבעליהם או מי מטעמם במהלך התקופה הובאו בחשבון.

שווי החשבוניות שאותרו בבנק דיסקונט, שערכם המשוערך חושב בהתאם לעקרונות שקבעה הוועדה, מסתכם בכ-5.97 מיליון ש"ח. תוצאות הבדיקה לגבי חשבוניות שמקורם בבנק דיסקונט ובבנק הולנד אוניון נותחו ותמציתן מובאת כאן.

על פי החלטת הוועדה המייעצת, ישוערכו החשבוניות במקרים שבהם לא יימצאו בעלי חשבון או יורשיהם* לפי שתי תקופות שערור: (א) ממועד תחילת השערוך כהגדרתו לעיל, ועד ל-14 במאי 1948 - ריבית שנתית של 3%; (ב) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%. וזו תמצית הממצאים:

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים						
סך הכול	באחריות מדינת ישראל; הנובעת מרכוש שהוחזק אצל:			באחריות הבנק	מספר התיקים	סוג התיק
	האפוטרופוס הכללי	הממונה הישראלי על רכוש האויב	הממונה הבריטי על רכוש האויב			
5,078,278	11,545	1,975,297	3,062,259	29,177	110	חשבוניות
698,903	30,871	70,503	597,529		11	ניירות ערך
193,573	--	--	--	--	5	חשבוניות שאינם ניתנים לשיוך
5,970,754**	42,416	2,045,800	3,659,788	29,177	126	סך הכול
סך הכול באחריות מדינת ישראל: 5,748,004						

* השערוך במקרים שיימצאו בעלי חשבון או יורשיהם מובא בנספח לדוח זה.
** סכום זה הוא סיכום של כל הסכומים, הן אלה הניתנים לשיוך והן אלה שאינם ניתנים לשיוך.

הערות ללוח

(א) היתרה כוללת סכומים בסך 78,857 ש"ח, שהוחזקו בבנק בתקופה שקדמה להעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב, ועל פי הנחיות הוועדה יהיה כל החוב באחריות מדינה ישראל.

(ב) בחלק מהתיקים ששוערכו הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים שקבעה הוועדה. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.

(ג) הסכומים שמופיעים בשורה 'חשבונות שאינם ניתנים לשיוך' כוללים חשבונות אשר דרכם היתה אחת מאלה: (1) עברו לממונה הבריטי על רכוש האויב; (2) עברו לממונה הישראלי על רכוש האויב וממנו לאפוטרופוס הכללי של מדינת ישראל; (3) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם; (4) נשארו בבנק כחשבונות ללא תנועה או חשבונות שנשחקו.

א. חשבונות עו"ש ללא תנועות כספים

הבודקים איתרו 25 חשבונות עו"ש הקשורים לבדיקה, אולם לא אותר כל מידע לגבי יתרתם או שהמידע הכספי הקיים אינו מספיק על מנת לשערכם. בגין חשבונות אלו נפתחו תיקים במערכת המחשב, אולם הם לא שוערכו.

ב. פיקדונות ניירות ערך שאין תנועות כספים בגינם

הבודקים איתרו פיקדונות של ניירות ערך הקשורים לבדיקה, הכוללים בין היתר איגרות חוב ומניות של חברות ארץ ישראליות וחברות זרות. סך הערכים הנקובים של ניירות ערך אלה במטבעות השונים: 855.34 לא"י; נפתחו בגינם תיקים במחשב, אולם הם לא שוערכו.

ג. מניות הבנק

הבודקים איתרו 4,103 מניות של 18 בעלי מניות בערך נקוב של 4,103 לא"י, ששייכות לתושבי מדינות אויב והוחזקו על ידי הממונה הבריטי על רכוש האויב. על פי רישום הנוכחים באספות הכלליות או על פי טפסים החתומים על ידי בעלי המניות, הגיעו הבודקים למסקנה, שחלק מבעלי המניות לא נספו בשואה. על שם 11 מבין 18 בעלי המניות התנהל תיק אצל הממונה הבריטי על רכוש אויב, ולשלושה מבין אלה התנהלו תיקי עזבונות אצל האפוטרופוס הכללי.

ד. כספות

הבודקים בחנו כספות שבעליהן לא באו איתן במגע במשך זמן רב. לא אותרו כספות אשר תכולתן רלוונטיות לבדיקה.

ה. תיקים וחשבונות של תאגידים ובנקים

על פי הנחיות הוועדה, נבדק תיק חשבון ששם בעליו הוא של תאגיד רק אם יש בו או בחשבון שם של תובע, העשוי להיכלל ברשימה. תיקים אחרים על שם תאגידים - לא נבדקו.

ו. תיקים שלא נבדקו

44 תיקי הממונה על רכוש האויב (תיקי C) ותיקי עיזבון של האפוטרופוס הכללי (תיקי ע'), הקשורים לבדיקה, לא נבדקו, בשל מידע חלקי בלבד שאותר בבנק. התיקים שוערכו על פי הכללים שקבעה הוועדה, אך לא נקבע שיוכם הסופי.

חלק שלישי : המלצות הוועדה המייעצת

הוועדה המייעצת ממליצה לוועדת החקירה הפרלמנטרית לקבל את ההחלטות דלהלן :

1. לאמץ דוח זה ולהניחו על שולחן הכנסת בהקדם האפשרי.
2. להמליץ בפני הכנסת לאשר את העקרונות שהונחו בבסיסו של הדוח, דהיינו : קביעת המחויבות כלפי הזכאים לפי העיקרון של הגוף האחראי לתשלום לזכאים (המדינה או הבנקים), ותקופת האחריות ; שערך והצמדה למדד המחירים לצרכן בתוספת ריבית של 4% לתקופה שתיקבע.
3. להעביר ליושב ראש הכנסת למשמרת את המידע שנאסף בבדיקה בבנקים ואצל האפוטרופוס הכללי, ואשר על בסיס נתוניו נכתב דוח ועדת החקירה הפרלמנטרית.
4. להמליץ בפני הכנסת להטיל על גוף ציבורי שיוקם, מסגרת מעין שיפוטית, את יישום ההמלצות. גוף מעין זה יאפשר דיון מהיר בכל מקרה לגופו וימנע סרבול ההליכים. לחילופין לקדם את הליכי התיקון בחוק האפוטרופוס הכללי, התשל"ח—1978, והצעת חוק האפוטרופוס הכללי (שחרור נכסים של נספי שואה, התשס"ה-2004), או כל דרך אחרת, אשר יאפשרו לגוף שייקבע להוות את המסגרת המתאימה ליישום ההמלצות.
5. מומלץ לפרסם ללא דיחוי באינטרנט ובכל אמצעי תקשורת אחר כפי שייקבע, את שמות כל בעלי החשבונות כפי שעלו בבדיקות שנערכו בבנקים השונים. הדבר יאפשר לאתר חשבונות של זכאים פוטנציאליים

המלצות של חברי הוועדה

- א. גב' סמדר אלחנני, היועצת הכלכלית לוועדת הכספים.
ב. מר פרדי וידר, מנכ"ל איגוד הבנקים בישראל.

א. סמדר אלחנני

'לכל חשבון יש שם'

"לא ניתן לאיש, קשה מנשוא, שם בלי בית בארץ זו", ויסלבה שימבורסקה, תרגום רפי וייכרט

1. הקמתה של ועדת החקירה הפרלמנטרית נועדה בראש ובראשונה להשיב ליורשיהם של קורבנות השואה כספים שנותרו בבנקים ובאפוטרופוס הכללי.

בשלב הראשון יפורסמו שמות כל בעלי החשבונות שנמצאו בידי רואי החשבון. רואי החשבון, שהיו היד הארוכה של ועדת החקירה, עבדו עבודה מאומצת, בלתי שגרתית ורבת היקף וגילו 5,903 חשבונות שעשויים להיות חשבונות של קורבנות השואה. החשבונות נמצאים בבנקים ואצל האפוטרופוס הכללי.

הרשימות תפורסמנה כלהלן: רשימה נפרדת לכל בנק שבו הופקד הכסף מלכתחילה, לפי שם, עיר וארץ, וכן אם הם נמצאים בבנק או אצל האפוטרופוס הכללי. הרשימות תפורסמנה באיות לועזי ובאיות עברי, כפי שנמצאו במסמכים.

הרשימה תכלול גם בעלי חשבונות שברחו או עזבו את מדינת האויב לפני יום כיבושה, מחשש לחייהם. ייכללו גם בעלי חשבונות שכתבתם האחרונה היתה מדינה שאינה מדינת האויב, אך לא ברור אם ברחו אליה ממדינת אויב. ייכללו גם חשבונות של תאגידים, אם יש סבירות לכך שעשוי להיות תובע שנכלל ברשימה. כמו כן ייכללו בעלי חשבונות רדומים שלא היו בהם פעולות לאחר 1933. יש להדגיש שהרשימה שתפורסם צריכה לכלול גם את שמות בעלי החשבונות שקיבלו החזר חלקי או מלא של הקרן ושיש סבירות גבוהה להניח כי במועד החזרת הכספים לא נעשה החזר משוערך לאותו תאריך.

2. הדוח יכלול את רשימת כל הארצות שעונות להגדרה של מדינות אויב ומדינות שהושפעו מן המלחמה (לפי הממונה הבריטי ויד ושם), יש להבטיח כי תהיה התאמה ברשימת הארצות לארצות שתיכללנה בהצעת חוק האפוטרופוס הכללי (שחרור נכסים של נספי השואה).

3. חשוב לי להדגיש כי הרשימות השמיות תהוונה את החלק העיקרי של דוח ועדת החקירה. הדוח יפורסם באתר הכנסת, בעיתונות, בבנקים, אצל האפוטרופוס הכללי ובכל דרך נוספת שוועדת החקירה תמצא לנכון. דוח הוועדה יפורסם גם בחו"ל ובאמצעי תקשורת זרים, כך שיוורשים החיים בחו"ל יוכלו לפעול להשבת רכושם.

4. ייקבע פרק זמן – שנתיים או שלוש - שבו יעשה מאמץ לאיתור בעלי החשבונות ו/או יורשיהם והשבת רכושם לידיהם, הן על ידי הבנקים והן על ידי האפוטרופוס הכללי.

5. הוועדה תמליץ כי האפוטרופוס הכללי יפעל בהקדם בהתאם לתיקון החוק המוצע, "חוק האפוטרופוס הכללי" (שחרור נכסים של נספי השואה).

6. כל בנק ימנה בעל תפקיד אחד, נקוב בשם, שיהיה אחראי לכל הפניות שתוגשנה אליו בנושא זה. הנהלות הבנקים יעדכנו את כל הסניפים בדבר זהותו של ממלא התפקיד. האפוטרופוס הכללי ימנה נושא תפקיד נקוב בשם לטיפול מזורז בכל הפניות שתגיענה אליו.
7. בעלי חשבון ו/או יורשים, אשר יוכיחו את זכאותם, יקבלו את כספם משוערך בהתאם לעליית המדד מיום ניתוק הקשר עם הבנק ועוד ריבית של 4% לשנה. האחריות לתשלום תהיה על מי שהכספים נמצאו אצלו – הבנקים ו/או האפוטרופוס הכללי, ובהתאם למשך הזמן שבו נמצאו אצל כל אחד מהם. לפיכך, לדעתי, אין צורך בשערוך של כל הסכומים שעשויים להיות משולמים.
8. קיימת רשימה של בעלי מניות אוצר התיישבות היהודים. מן הראוי לפרסם אותה מחדש ברבים, לנסות לאתר את הבעלים ולהשיב להם או ליורשיהם את המניות; קרוב לוודאי שחלקם הם קורבנות שואה.
9. לאחר תום התקופה שנוכרה לעיל, או אחרי תקופה נוספת, יועברו כל הנכסים, כמו כל נכס עזוב אחר, לאפוטרופוס הכללי, בהתאם לכללי שערוך נכסים שיהיו מקובלים באותה עת.
10. רואי-החשבון ידאגו שכל החומר שנאסף בידיהם יישמר בצורה שתאפשר איתור מידע בידי טוענים לחשבונות, ובעתיד – בידי חוקרים ותלמידים.

ב. פרדי וידר

עיקרי המסקנות וההמלצות האופרטיביות בדוח נגזרים מהנחיות הוועדה המייעצת לצוותי הבודקים (עמודים 12-15 בדוח). לפי שכמה מן ההנחיות המרכזיות אינן מקובלות עלי, ממילא לא מקובלות עלי כמה מעיקרי ההמלצות.

ההסתייגויות להלן מתייחסות, כאמור, להנחיות הוועדה המייעצת ואינן ממצות את ההסתייגויות ביחס לעניינים הנוגעים באופן ספציפי לבנק זה או אחר.

1. הנחת אי-תשלום (סעיף ב' ברשימת ההנחיות)

ההנחיה בסעיף זה מתייחסת למקרים בהם כספים חזרו מן הממונה הבריטי על רכוש האויב, או מן הממונה הישראלי, או מן האפוטרופוס הכללי, עבור בעלי החשבון או יורשיהם, ולא נמצאה בבנק הוכחה פוזיטיבית כי הכספים אכן שולמו להם בפועל. על פי ההנחיה, יש לכלול בסעיף נפרד – אמנם לא במסגרת חבות הבנקים – את הסכומים הללו, כשהם משוערכים על פי השיטה שנקבעה. יש להדגיש כי במצב שתואר לעיל החזקה היא דווקא שהכספים שולמו: במהלך העבודה הרגיל, משבוצע התשלום והחשבון נסגר, הבנק מחויב לשמור על המסמכים במשך תקופה שאינה עולה על מספר שנים; לפיכך, המקרה השכיח יהיה שלא ימצאו מסמכים בבנק דווקא כאשר התשלום נעשה והחשבון נסגר.

לאור האמור לעיל אין כלל מקום להציג סכומים משוערכים, כאילו יש בהם משום אינדיקציה או קירוב לחבות הבנקים. יש להסתפק בפרסום השמות של מי שהמקרה עשוי להיות רלוונטי עבורו, "ויש לבחון כל תיק לגופו" (כנאמר אף בטיטות הדוח). לאור זאת ברי גם, כי אין מקום לשום החלטה לגבי "שיוך" הסכום כולו על ידי הגוף שיבצע את החלטות הוועדה.

גישה דומה יש לאמץ לגבי מקרים אחרים, שבהם מחויבים בנקים על בסיס הנחה שכספים לא יצאו מידיהם, על אף שחשבונות אלה לא מופיעים עתה כלל בספרי הבנקים, והם אינם מחויבים בשמירת המסמכים המעידים על תשלומים שבוצעו לפני עשרות שנים.

2. יתרה (אסמכתה) יחידה (סעיף י"א ברשימת ההנחיות)

האמור בסעיף זה כלל אינו ברור, ולמעשה בא לאפשר הכללת סכומים במסגרת חבות אחד הבנקים, על סמך הנחות מרחיקות לכת באופן. יש להשמיט הנחיה זו ולהסתפק בכך שהשמות הרלוונטיים ייכללו ברשימה שתפורסם, על פי כללים שייקבעו.

3. שיטת השערוך (סעיף ו' וסעיף י"ב ברשימת ההנחיות)

נוסחת השערוך צריך שתהיה מבוססת על שיקולים מקצועיים: ריביות ותנאי חיסכון במכשירים פיננסיים רלוונטיים, ששררו בתקופות שונות – ממועד תחילת השערוך ועד עתה. נוסחה זו אמורה לעמוד בבסיס חישוב חבותם של הבנקים השונים, נשואי הבדיקה. נוסחת השערוך המוצעת לצורך החזר כספים לקורבנות השואה או יורשיהם אינה עומדת בקריטריון זה. מטעם ועדת החקירה לא נעשתה עבודת מחקר כלשהי במטרה לקבוע את שיטת השערוך הראויה, ורק נקבע שראוי לשערך

את הכספים (כאשר נמצא זכאי לקבלם) "לפי הצמדה למדד המחירים לצרכן בישראל לתקופה שתיקבע, בתוספת 4% ריבית דריבית שנתית".

נוסחת שערך זו סוטה מן האמור בסעיף ו', בו נקבע כי "כלל החשבונות ישוערכו לפי מלוא הפרשי ההצמדה למדד המחירים לצרכן בישראל החל מ-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004, בצירוף ריבית שנתית של 3% מיום תחילת השערך ועד 30 בספטמבר 2004".

עמדתי היא, כי לעניין שערך הכספים אותם צריכים הבנקים לשלם יש לקבוע נוסחת שערך המבוססת על הנתונים הכלכליים הרלוונטיים לכל תקופה ותקופה. בעניין זה ניתנה לאיגוד הבנקים חוות דעת מטעם פרופ' שמואל קנדל, אשר אף הוגשה לוועדה. למותר לציין, שהוועדה יכולה לפנות בעצמה אל גוף מקצועי המקובל עליה, לעריכת בדיקה משלה. לא סביר שקביעה כה עקרונית תתקבל שלא על בסיס בדיקה מקצועית יסודית.

גם אם יוחלט לדבוק בנוסחה בסעיף ו' כמצוטט לעיל, יש לכלול בדוח הוועדה רק נוסחה זו, משום שהיא קרובה יותר לאפשרויות ששררו במציאות בשוק הכספים בישראל, בתקופות השונות. הנוסחה שבסעיף י"א נטולת בסיס כלכלי.

בכפוף לכל האמור לעיל, מקובל עלי שיש לנקוט באמצעים יעילים להפצת המידע לציבור (לאחר שנבדקה שאלת הסודיות הבנקאית – אם היא רלוונטית) והונחו כל התשתיות הדרושות לטיפול יעיל בפניות הציבור.

נספחים

נספח א

**מסמך עקרונות בדבר הסדר בדיקה חיצונית של חשבונות
קורבנות השואה בבנקים בישראל**

מסמך עקרונות בדבר הסדר בדיקה חיצונית של חשבונות קורבנות השואה בבנקים בישראל

להלן מפורטים העקרונות שמטרתם קביעת הסדר בין הכנסת לבין הבנקים החתומים מטה (להלן – "הבנקים") לשם קיום בדיקה חיצונית ובלתי תלויה של חשבונות קורבנות השואה בבנקים בישראל (להלן – "ההסדר" ו"הבדיקה"):

1. הבנקים מסכימים בזאת לביצוע הבדיקה בהתאם להוראות ההסדר, ומתחייבים לשתף פעולה ככל שיידרש.

2. (א) יושבת ראש ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא איתור והשבת נכסים של נספי השואה (להלן – ועדת החקירה הפרלמנטרית), בהתייעצות עם יושב ראש הכנסת, תמנה ועדה מייעצת לוועדת החקירה (להלן – הוועדה המייעצת), לשם קביעת הליך הבדיקה ועקרונותיו.

(ב) הבדיקה תבוצע על ידי בודקים מקצועיים, רואי חשבון ועורכי דין, שימונו למטרה זו (להלן – "הבודקים"). הבודקים ייבחרו על ידי מזכיר הכנסת או מי שמינה לשם כך, לאחר בדיקת הצעות מתאימות, ובהתחשב בהערות הבנקים שיועברו באמצעות איגוד הבנקים. נוסח הפנייה לקבלת הצעות בעניין זה יגובש בכפוף להוראות סעיף 3 להלן.

3. (א) הוועדה המייעצת, באישור ועדת החקירה הפרלמנטרית, תתווה את תנאי ההתקשרות ואת עקרונות פעולתם של הבודקים, ותקבע את דרכי עבודתם, לרבות דרכי הדוות השוטף על התקדמות העבודה, וגיבוש הנחיות בדבר המשך הליך הבדיקה בהתאם לדווחים שוטפים אלה. הבודקים יבקרו בבנקים ויבחנו כל ספר, חשבון, מסמך או מידע ממוחשב, החיוניים לבחינת נתונים ולגיבוש המלצות בנושאים הבאים:

(1) נתוני חשבונות (עו"ש, כספות, ניירות ערך וכיוצא"ב) (להלן – חשבונות) של קורבנות השואה בבנקים בישראל.

(2) מתוך מגמה לאתר ולהשיב נכסים של קורבנות שואה לזכאים להם – ייבדקו ההיבטים הפיננסיים של החשבונות, לרבות שמירת ערך הכסף, חיוב בעמלות, העברת כספים ורכוש לגופים אחרים (לרבות האפוטרופוס הכללי בארץ או בחו"ל ומשרד האוצר).

(3) פעולות הבנקים, במסגרת הוראות החוק, לאיתור קרובים של בעלי חשבונות

שנספו בשואה והעברת הכספים אליהם, ודרך טיפול הבנקים בפניות יורשים.

(ב) מובהר בזה כי בנוסף על הבדיקה שיבצעו בבנקים, וועדת החקירה הפרלמנטרית תהיה רשאית להטיל על הבודקים תפקידים נוספים הקשורים לנושא חשבונות נספי השואה, לרבות בחינת עבודת הפיקוח של משרדי הממשלה וגורמי הפיקוח על הבנקים הפועלים על פי חוק, וזאת שלא במימנם של הבנקים.

4. (א) הוועדה המייעצת תהיה בת שמונה חברים, וזה הרכבה --

- (1) עו"ד צבי ברק והוא יהיה היושב ראש;
- (2) מר פרדי וידר, מנכ"ל איגוד הבנקים;
- (3) חבר הכנסת אברהם רביץ;
- (4) חבר הכנסת מיכאל קליינר;
- (5) ד"ר ישראל זינגר, מזכ"ל הקונגרס היהודי העולמי;
- (6) פרופ' נחום גרוס;
- (7) פרופ' קלוד קליין;
- (8) גב' סמדר אלחנני, יועצת כלכלית לוועדת הכספים.

(ב) התפנה מקומו של אחד או יותר מחברי הוועדה המייעצת, תמנה יושבת ראש וועדת החקירה הפרלמנטרית, בהתייעצות עם יושב ראש הכנסת, ובהתחשב בהערות הבנקים שיועברו באמצעות איגוד הבנקים, חבר אחר במקומו. היה חבר הוועדה המייעצת שהתפנה מקומו חבר בה מכוח תפקידו בגוף מסויים, ימונה תחתיו נציג של אותו גוף.

5. במקרה של חילוקי דעות בין הבנקים לבין הבודקים לגבי החומר שצריך להיבדק, תכריע ועדת החקירה הפרלמנטרית באמצעות הוועדה המייעצת. חברי הכנסת שבועדה המייעצת וכן נציג איגוד הבנקים שבה רשאים לערער על החלטה של הוועדה המייעצת לוועדת החקירה הפרלמנטרית, והיא שתכריע בעניין.

6. חברי הוועדה המייעצת והבודקים יחתמו על הצהרה בדבר העדר ניגוד ענינים בין פעילותם לפי ההסדר לבין עיסוקם ופעילותם המקצועית.

7. (א) חברי הוועדה המייעצת והבודקים יחתמו על הצהרת סודיות בנוגע לכל מידע שיגיע אליהם במהלך הבדיקה. המידע יועבר אך ורק לוועדת החקירה הפרלמנטרית, על פי דרישתה.

(ב) דו"חות הבודקים המוגשים לוועדה המייעצת לא יכללו פרטים מזהים של לקוחות מסויימים של הבנקים. מידע פרטני לגבי לקוחות ייכלל בדו"חות אלה ללא סימנים מזהים.

8. (א)

כל הוצאות הבדיקה, לרבות תשלומים לבודקים, ימומנו על ידי הבנקים, באמצעות הכנסת, בכפוף לסעיף קטן (ב). הבנקים, באמצעות איגוד הבנקים, יעבירו, אחת לחודש, מקדמה שתהווה אומדן של התשלום הצפוי לאותו חודש, על פי דרישת הכנסת. ביצוע התשלום יהיה בתוך 30 ימים מיום הדרישה. הבנקים יהיו אחראים יחד ולחוד לביצוע התשלומים על פי דרישת הכנסת. חלוקת ההוצאות הפנימית בין הבנקים, תיעשה על ידי איגוד הבנקים.

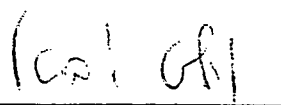
(ב)

ועדת החקירה הפרלמנטרית, בהתייעצות עם הוועדה המייעצת, תקבע מראש, בהסכמת נציגי הבנקים, תקרה לסכום הוצאות הבדיקה. מוסכם כי לאחר ניצול מחצית מסכום התקרה, ייבחן הצורך בשינוי סכום התקרה לאור התקדמות הליך הבדיקה ואומדן העלויות הצפויות לסיומו. נמצא כי יש מקום לשנות את סכום התקרה, תקבע וועדת החקירה הפרלמנטרית, בהתייעצות עם הוועדה המייעצת, ובהסכמת נציגי הבנקים, סכום תקרה חדש.

9.

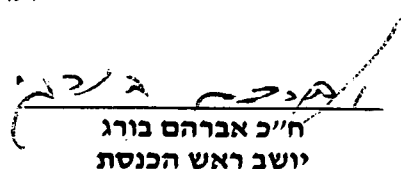
הבודקים יגישו ליושב ראש הכנסת ולועדת החקירה הפרלמנטרית, או לועדה מוועדות הכנסת שמונתה לשם כך (להלן – הועדה), דו"ח מסכם על ממצאיהם בתוך תקופה שלא תעלה על 12 חודשים ממועד תחילת עבודתם. הדו"ח המסכם לא יכלול מידע המתייחס באופן פרטני ללקוחות מסויימים של הבנקים. דו"ח הבודקים יישלח להערות הבנקים. הדו"ח המסכם של הוועדה יונח על שולחן הכנסת.

ולראיה באו על החתום:

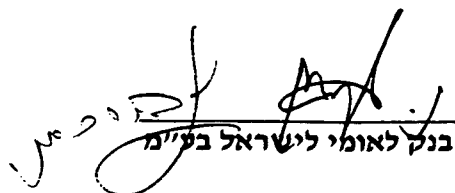

ח"כ קולט אביטל

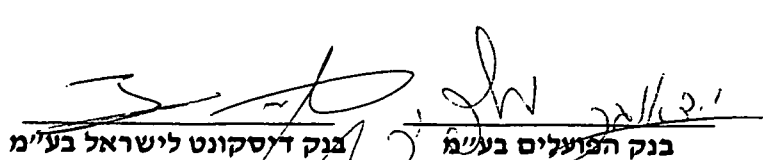
יושבת ראש ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא
איתור והשבת נכסים של נספי השואה

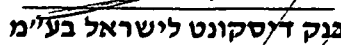
ח"כ אברהם בורג
יושב ראש הכנסת

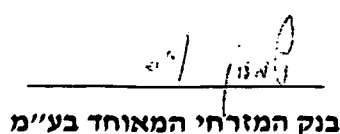
בנק לאומי לישראל בע"מ

בנק הפועלים בע"מ

בנק דיסקונט לישראל בע"מ

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

בנק מרכנתיל
דיסקונט בע"מ

נספח ב
רשימת מדינות אויב ומועד כיבושן

רשימת מדינות אויב ומועד כיבושן

אינדקס	שם מדינה	תאריך
1	אוסטריה	03/09/1939
2	איטליה	10/06/1940
3	אלג'יריה	23/07/1940
4	אסטוניה	29/08/1941
5	בולגריה	05/03/1941
6	בלגיה	31/05/1940
7	בסרביה	22/06/1941
8	גרמניה	03/09/1939
9	דנמרק	12/04/1940
10	דנציג	08/09/1939
11	הולנד	20/05/1940
12	הונגריה	08/04/1941
13	יגוסלביה	18/04/1941
14	יוון	30/04/1941
15	לוב	10/06/1940
16	לוקסמבורג	20/05/1940

21/07/1941	לטביה	17
29/06/1941	ליטא	18
26/07/1940	מרוקו (חלק צרפתי)	19
08/09/1939	סלובקיה	20
01/01/1940	פולין	21
22/06/1941	פולין(רוסיה)	22
03/09/1939	צ'כוסלובקיה	23
10/07/1940	צרפת	24
23/07/1940	צרפת (החופשית)	25
15/02/1941	רומניה	26
22/06/1941	רוסיה	27

נספח 1

הבדיקה בבנק לאומי לישראל בע"מ – ברלב ושות', רואי חשבון

תוכן העניינים

א.	מבוא.....	65
ב.	היקף הממצאים.....	65
	1. שיטת שיערוך ראשונה.....	66
	2. שיטת שיערוך שניה.....	67
	3. התפלגות חשבוניות לפי סוגים.....	68
ג.	ממצאים נוספים.....	68
	1. חשבוניות עו"ש ללא תנועות כספים.....	68
	2. פקדונות ניירות ערך שאין תנועות כספים בגינם.....	68
	3. מניות הבנק.....	69
	4. כספות.....	69
	5. תיקים וחשבוניות של תאגידים ובנקים.....	69
	6. תיקים שלא נבדקו.....	69
	7. תיקים לדיון.....	69
	8. תודות.....	69
ד.	בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ/ חברת אנגלו-פלשתינה בע"מ.....	70
	1. ייסוד החברה והבנק.....	70
	2. יחסי אפי"ק-יק"ט, שינוי מבנה הבעלות וניהול הבנק (1930-1935).....	70
	3. פעילות הבנק, (1932-1948).....	71
	4. סיום המנדט (1948-1949).....	74
	5. תביעת מדינת ישראל נגד אפי"ב (1949).....	74
	6. הבנק הופך לחברה ישראלית (1950-1951).....	75
	7. חברות בנות.....	76
ה.	שיטת הבדיקה.....	76
	1. צוותי הבדיקה.....	76
	2. מעקב וניהול.....	77
	3. מתן אפשרות לבנק להגיש השגותיו.....	77
ו.	הקמת מערכת ההזנה הממוחשבת.....	78
	ריכוז המידע ממקורות שונים בכל חשבון וחשבון.....	78
ז.	הבדיקות בבנק.....	80
	1. ארכיונים וחומר שאותר בבנק.....	80
	2. דוחות כספיים ודוחות סטטיסטיים של הבנק.....	80
	3. דיווחים של הסניפים להנהלה המרכזית.....	80

ח.	תחומים שנבדקו בבנק.....	82
	חשבונות עו"ש.....	82
ט.	כספות הבנק.....	87
	1. הרקע ומטרת הבדיקה.....	87
	2. פירוט הכספות.....	88
	3. פתיחת כספות שהקשר עם בעליהן נותק.....	89
	4. ממצאי הבדיקה בכספות.....	90
	5. פניות של בעלי חשבונות.....	90
	6. רשימת חשבונות רדומים בבנק.....	91
	7. פגישות עם עובדי הבנק וגמלאיו.....	91
	8. חברות-בנות.....	92
י.	Jewish Colonial Trust (JCT), יק"ט.....	96
	הרקע ההיסטורי.....	96
יא.	בנק לאומי UK (בנק לאומי-בריטניה).....	97
	1. הרקע ההיסטורי.....	97
	2. הבדיקות הנדרשות.....	97
	3. הממצאים.....	98
יב.	בעלי פיקדונות ניירות ערך.....	98
	1. הרקע.....	98
	2. הממצאים העיקריים.....	100
יג.	חברת 'העברה' - משרד לנאמנות בע"מ.....	102
	1. הסכם 'העברה'.....	102
	2. התפתחות חברת 'העברה'.....	104
	3. הממצאים.....	105
יד.	מקור הנתונים ואיסופם.....	107
	1. ארכיונים כלליים.....	107
	2. ארכיונים פרטיים.....	109
	3. ארכיונים משניים.....	109
טו.	תודות.....	110
טז.	רשימת מקורות.....	110

דוח בדיקה בבנק לאומי לישראל בע"מ ובחברות בנות

א. מבוא

בעקבות ההחלטה על הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא 'איתור והשבת נכסים של נספי השואה המצויים בישראל ביום ט' באדר א' התש"ס, 15 בפברואר 2000 וחתימת ההסכם בין הכנסת לחמשת הבנקים בדבר בדיקה חיצונית בהם (19 באפריל 2001), נבחר משרדנו לבדוק את בנק לאומי לישראל בע"מ. נושאי הבדיקה, כפי שנוסחו בהסכם עם הכנסת, היו: 'נתוני חשבונות (עו"ש, כספות, ניירות ערך וכו', להלן: חשבונות) לצורך איתור חשבונות של קורבנות השואה בבנקים; ההיבטים הפיננסיים של החשבונות, לרבות שמירת ערך הכסף, חיוב בעמלות, העברת כספים ורכוש לגופים אחרים בארץ או בחו"ל (לרבות האפוסטרופוס הכללי ומשרד האוצר); פעולות הבנקים, במסגרת הוראות החוק, לאיתור קרובים של בעלי חשבונות שנספו בשואה והעברת כספים אליהם, ודרך הטיפול של הבנקים בפניות יורשים'. במהלך עבודת הבדיקה של משרדנו קיבלנו ליווי וסיוע משפטי של עו"ד שרונה חריש ממשרד חריש ושות', עורכי דין. ליווי וסיוע זה הוכח לא אחת כחיוני לעבודתנו.

הקמת ועדה ביקורת פנימית של בנק לאומי

בעקבות ההחלטה על הקמת ועדת החקירה הפרלמנטרית, מינתה מנכ"ל בנק לאומי ב-22 במרס 2000 ועדה פנימית שנועדה "לטפל בריכוז והכנת כל החומר הרלוונטי המצוי בבנק שיהיה דרוש לצרכי ועדת החקירה". על פי החלטת הנהלת הבנק, נעשתה עריכת הביקורת בנושא זה בידי צוותי המבקר הפנימי של הבנק. פעילות צוותי המבקר הפנימי של הבנק באה בהמשך לפרסום רשימת חשבונות רדומים באתר האינטרנט של הבנק בינואר 2000.

במסגרת עבודת הביקורת של הבנק נבדקו 42 סינפים שבהם היתה, לדעת הבנק, סבירות כי נמצא חומר רלוונטי לבדיקה. כן נעשו בדיקות משלימות הנוגעות לחברות בנות של הבנק ולמוסדות בנקאיים שרכש הבנק בתקופה הנסקרת.

ב. היקף הממצאים

על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית לאיתור והשבה של נכסים של קורבנות השואה בישראל, והנחות העבודה המעודכנות מחודש אוגוסט 2004 (להלן: ההנחיות), יש לשערך את כל החשבונות שקיימת לגביהם סבירות שהם חשבונות של קורבנות השואה בשתי שיטות שערך, המתבססות על מועד תחילת השערך המוגדר להלן:

'מועד תחילת השערך של היתרה בבנק' - התאריך המאוחר מבין אלה: מועד הפקדת הסכום בבנק, מועד כיבוש המדינה (על פי תאריכים שפורסמו בצו הממונה הבריטי) או מועד פרוץ המלחמה, 3 בספטמבר, 1939 (אם לא ניתן לזהות מדינה); על אף האמור, אם יוכיח תובע פוטנציאלי או יורשו כי במקרה הספציפי הנוגע לו מדובר במועד אחר, יהיה המועד האחר מועד תחילת השערך'.

צילום מסמך רשמי של הממונה על רכוש האויב הבריטי, המכיל את רשימת "מדינות האויב" ותאריך הכללתו בצו, מצורף כנספח נ'1.

1. שיטת שערור ראשונה

על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית, שיטה זו תיושם במקרים בהם לא יימצאו בעלי חשבון או יורשיהם. הנתונים בלוח שלהלן, המתייחס לשיטה זו, חולקו לשתי תקופות שערור: (א) ממועד תחילת השערור, כהגדרתו לעיל, ועד ל-14 במאי 1948 - ריבית שנתית של 3%; (ב) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%.

סכומים משוערכים בשקלים חדשים

באחריות מדינת ישראל,
הנובעת מרכוש שהוחזק אצל:

סוג תיק חשבונות	מספר התיקים	באחריות הבנק	הממונה הבריטי על רכוש האויב	הממונה הישראלי על רכוש האויב	האפוסטרופוס הכללי	סך הכול
ני"ע	135	3,161,650	1,576,008	1,349,858	118,302	6,205,818
חשבונות שאינם ניתנים לשיוך	129	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	6,715,952
סך הכול	<u>2,541</u>	<u>35,365,969</u>	<u>26,680,646</u>	<u>32,069,044</u>	<u>7,907,935</u>	<u>*108,739,546</u>

סך הכול באחריות מדינת ישראל: 66,657,625

* סכום זה הוא סיכום של כל הסכומים, הן אלה הניתנים לשיוך והן אלה שאינם ניתנים לשיוך.

הערות לוח:

- (1) הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של 35,618,587 ש"ח הנובע מכספים ב-435 חשבונות, שהוחזרו לבנק על ידי הממונה על רכוש האויב, עבור לקוחות או יורשים שלגביהם לא קיים מידע נוסף. סביר להניח שהבנק העביר לפונים את הכסף;
- (2) הסכומים שמופיעים בטור 'הממונה הבריטי על רכוש האויב' כוללים סכומים בסך 2,729,459 ש"ח ו-928,611 ש"ח, המתייחסים לחשבונות וניירות ערך, בהתאמה, שהוחזקו בבנק בתקופה שקדמה להעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב. סכומים אלה הם באחריות מדינת ישראל, על פי הנחיות ועדת החקירה הפרלמנטרית;
- (3) בחלק מהתיקים ששוערכו הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כ'תיקים ששוערכו על פי מידע חלקי'.
- (4) על פי ההנחיות, סכומים שמופיעים בשורה 'חשבונות שאינם ניתנים לשיוך' הם חשבונות ופיקדונות אשר אינם ניתנים לשיוך החבות למדינה או לבנק בסוגי התיקים המפורטים להלן:

קיימים בהם פרטי בעל חשבון ויש סבירות גבוהה כי הם של קורבנות השואה ואותרה לגביהם יתרה כספית בחשבון הבנק בתאריך שבין מועד תחילת השערור, כהגדרתו, ועד לתאריך הסמוך ליום סיום המלחמה, 15 במאי 1945¹.

והם כוללים חשבונות אשר דרכם הייתה אחת מאלה: (א) עברו לממונה הבריטי על רכוש האויב; (ב) עברו לממונה הישראלי על רכוש האויב וממנו לאפוסטרופוס הכללי של מדינת ישראל; (ג) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם; (ד) נשארו בבנק, כחשבונות ללא תנועה, או חשבונות שנשחקו, ולכן אינם נמצאים ברשימת החשבונות ללא תנועה.

¹ המלחמה של כוחות הציר נגד בעלי הברית האמריקנים והבריטים, הסתיימה ב-7 במאי 1945 ונגד ברית המועצות ב-8 במאי 1945.

2. שיטת שערך שניה

הנתונים בלוח שלהלן, המתייחס לשיטה זו, נערכו לפי העקרונות הבאים:

(א) על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית, שיטת שערך זו תיושם במקרים בהם יימצאו בעלי החשבון או יורשיהם;

(ב) הנתונים שוערכו על פי הצמדה למדד הידוע בתוספת ריבית שנתית של 4%, החל במועד תחילת השערך המוגדר לעיל ועד 30 בספטמבר, 2004 (מדד אוגוסט 2004).

סכומים משוערכים בשקלים חדשים

באחריות מדינת ישראל,
נובעת מרכוש שהוחזק אצל:

סוג תיק	מספר חשבונות	באחריות הבנק	הממונה הבריטי על רכוש האויב	הממונה הישראלי על רכוש האויב	האפורסרופוס הכללי	סך הכל
חשבונות	2,277	298,901,863	275,206,841	52,593,519	12,575,204	639,277,427
ני"ע	135	8,656,717	12,622,715	2,321,582	193,512	23,794,526
חשבונות שאינם ניתנים לשיוך	129	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	34,338,360
סה"כ	2,541	307,558,580	287,829,556	54,915,101	12,768,716	697,410,313
סך הכל באחריות מדינת ישראל: 355,513,373						

* סכום זה הוא סכום של כל הסכומים, הן אלה הניתנים לשיוך והן אלה שאינם ניתנים לשיוך.

הערות ללוח:

(1) הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של 66,024,076 ש"ח אשר נובע מכספים ב-435 חשבונות, שהוחזרו לבנק על ידי הממונה על רכוש האויב עבור לקוחות או יורשים, שלגביהם לא קיים מידע נוסף. סביר להניח שהבנק העביר לפניהם את הכסף;

(2) הסכומים שמופיעים בטור 'הממונה הבריטי על רכוש האויב' כוללים סכומים בסך 77,437,552 ש"ח ו-5,363,083 ש"ח, עבור חשבונות וניירות ערך, בהתאמה, שהוחזקו בבנק בתקופה שקדמה להעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב; סכומים אלה הם באחריות מדינת ישראל, על פי הנחיות ועדת החקירה הפרלמנטרית;

(3) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.

(4) הנחיות סכומים שמופיעים בשורה 'חש שאינם ניתנים לשיוך' הם חשבונות ופיקדונות אשר אינם ניתנים לשיוך ניתנים לשיוך החבות למדינה או לבנק בסוגי התיקים המפורטים להלן: יש בהם פרטי בעל חשבון ויש סבירות גבוהה כי הם של קורבנות השואה ואותרה לגביהם יתרה כספית בחשבון הבנק בתאריך שבין מועד תחילת השערך, כהגדרתו, ועד לתאריך הסמוך ליום סיום המלחמה, 15 במאי 1945.² הם כוללים חשבונות אשר דרכם הייתה אחת מאלה: (א) עברו לממונה הבריטי על רכוש האויב; (ב) עברו לממונה הישראלי על רכוש האויב וממנו לאפורסרופוס הכללי של מדינת ישראל; (ג) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם; (ד) נשארו בבנק, כחשבונות ללא תנועה, או חשבונות שנשחקו, ולכן אינם נמצאים ברשימת החשבונות ללא תנועה.

² המלחמה של כוחות הציר נגד בעלי הברית האמריקנים והבריטים, הסתיימה ב-7 במאי 1945 ונגד ברית המועצות ב-8 במאי 1945.

3. התפלגות חשבונות לפי סוגים

להלן ריכוז תמציתי של סוגי החשבונות בבנק השייכים ו/או הקשורים לקורבנות השואה שמצא משרד ברלב ושות', רואי חשבון:

סעיף	סוג החשבון	מספר החשבונות שאוטר
א'	כספים שנשארו בבנק עד היום*	180
ב'	כספים שנשארו בבנק לאחר קום המדינה והועברו לאפוסטרופוס בשנות ה-50 וה-60	327
ג'	חשבונות עם כספים שהועברו על ידי הבנק לממונה הבריטי על רכוש האויב במהלך מלחמת העולם השנייה (1939 – 1945)	1,140
ד'	חשבונות עם כספים שהועברו על ידי הבנק לממונה הבריטי על רכוש האויב לאחר המלחמה (משנת 1945 ואילך)	95
ה'	חשבונות שזוהו כחשבונות של קורבנות שואה וקיימת בגינם אסמכתא בודדת (חשבונות 'יתרה בודדת'), ללא אסמכתאות אחרות	129
ו'	חשבונות שהכספים בגינם שוחררו מהבנק לבעל החשבון/נאמן/יורש/או לגורם אחר	294
ז'	חשבונות שהכספים בגינם הועברו מחברת 'העברה' לאפוסטרופוס	376
סך כל התיקים שנמצאו (לא כולל סעיף ה')		2,541**

* לקראת פרסום דוח זה, נפתח לציבור באתר האינטרנט של מוסד "יד ושם" www.yadvashem.org, המאגר המרכזי של שמות קורבנות השואה. משרדנו ערך בדיקה באתר לאיתור שמות בעלי החשבונות. מתוך מדגם אקראי שנלקח, אותרו שמות בעלי החשבונות כקורבנות שואה באתר יד ושם.

** כולל 161 תיקים מתוך סעיפים ג'-ד' ללוח, שהכספים בגינם הוחזרו מהממונה הבריטי על רכוש האויב לבנק, על מנת להעבירם לבעלי החשבון או ליורשיו, אך לא ידוע מה עלה בגורל כספים אלה.

ג. ממצאים נוספים

1. חשבונות עו"ש ללא תנועות כספים

אותרו 251 חשבונות עו"ש, אשר רלוונטיים לבדיקה, אולם לא אותר כל מידע לגבי יתרתם, או שהמידע הכספי הקיים אינו מספיק על מנת לבצע שערך. בגין חשבונות אלה נפתחו תיקים במערכת המחשב, אולם הם לא שוערכו.

2. פיקדונות ניירות ערך שאין תנועות כספים בגינם

אותרו פיקדונות של ניירות ערך בבנק אנגלו-פלשתינה בע"מ (להלן - אפ"ב), אשר רלוונטיים לבדיקה, המכילים בין היתר: איגרות חוב ומניות של חברות ארץ ישראליות וחברות זרות. להלן הערכים הנקובים של ניירות ערך אלה, לפי סוגי המטבע השונים:

(א) 93,608 לא"י;

(ב) 25,110 ליש"ט;

(ג) 126,815 מרק גרמני;

(ד) 700 פלורין הולנדי;

(ה) 17,000 פרנק שוויצרי;

(ו) 69,950 דולר ארה"ב;

(ז) 22,250 פרנק צרפתי.
בגין פיקדונות של ניירות ערך אלה נפתחו תיקים במערכת המחשב, אולם הם לא שוערכו.

3. מניות הבנק

אותרו 499 מניות של בנק אנגלו-פלשתינה (כיום - הבנק), בערך נקוב של 499 לא"י, ששייכות לתושבי מדינות "אויב" והוחזקו על ידי הממונה הבריטי על רכוש האויב. מניות אלו הומרו בשנת 1952 למניות של בנק לאומי, על ידי הממונה על רכוש האויב במשרד האוצר הישראלי.

משרד ברלב ממליץ לשערך המניות לפי שווים הריאלי.

4. כספות

אותרו 100 כספות ממספר סוגים:

- (א) כספות שנפתחו על ידי אגף הביקורת הפנימית, ועדיין נמצאות ברשות בנק לאומי;
- (ב) כספות שנפתחו על ידי אגף הביקורת הפנימית של בנק לאומי ותוכנן הועבר לאפוטרופוס הכללי;
- (ג) כספות שהועברו לרשות הממונה הבריטי על רכוש האויב. מיקום תכולתן אינו ידוע;
- (ד) תיקיות קרטון במשמרת, שהיו בעיקר בכספת ניירות ערך ו/או הועברו לספריית הבנק, הכוללות מסמכים, ניירות ערך ותכשיטים;
- (ה) מטבעות זהב במשמרת, שהועברו לממונה הבריטי על רכוש אויב, אך מיקום תכולתן אינו ידוע;
- (ו) עשר כספות שנפתחו בסניפי אפי"ב לפני שנת 1940, ולא הוכח שהייתה בהן פעילות כלשהי, אך הן נסגרו כעבור עשרות שנים.

5. תיקים וחשבונות של תאגידים ובנקים

על פי ההנחיות, נבדקו תיקים או חשבונות של תאגידים ובנקים רק אם יש בתיק או בחשבון שם של אדם, העשוי להיכלל במאגר. לא נבדקו תיקים אחרים, ששם בעליהם הוא תאגיד בלבד.

6. תיקים שלא נבדקו

כ- 300 תיקים נוספים הרלבנטיים לבדיקה לא נבדקו, כדלקמן:

- (א) תיקי ממונה על רכוש האויב (תיקי C);
- (ב) תיקי עיזבון של האפוטרופוס הכללי (תיקי ע').

7. תיקים לדיון

במהלך הבדיקות טיפלנו במספר תיקים שלא הוסכם עליהם בינינו לבין הבנק בנוגע לעובדות מסוימות או לפרשנות של העובדות. בגין חלק מהתיקים הושגה הסכמה חלקית בין הצדדים, בהתאם להחלטות שנקבעו בוועדה; אולם בחלק קטן מהתיקים טרם הושגה הסכמה.

8. תודות

ברצוננו להודות לוועדת החקירה הפרלמנטרית לאיתור והשבה של נכסי קורבנות השואה על מתן הזכות להיות שותפים לעבודת קודש זו, ולתרום תרומתנו לעבודת הוועדה. כן שלוחה תודתנו לוועדה המייעצת ולעובדי הארכיונים השונים, שעשו ככל יכולתם לסייע לנו, ובכלל זה עובדי הארכיון הציוני, גנזך המדינה והאפוטרופוס הכללי.

1. ייסוד החברה והבנק

חברת אנגלו-פלשתינה בע"מ (Anglo-Palestine Company Ltd.) (להלן-אפ"ק), נוסדה בלונדון ב-27 בפברואר 1902 ונרשמה כחברה בע"מ. החברה התחילה בפעילותה המעשית עם פתיחת הבנק ביפו ביולי 1903. כעבור כשנה נפתח הסניף השני בירושלים. אפ"ק נוסדה כחברת-בת של 'אוצר התיישבות היהודים' (Jewish Colonial Trust, ולהלן: 'יק"ט'), הבנק של ההסתדרות הציונית.

דוגמה למסמך מניית חברת אנגלו פלשתינה בע"מ מצורפת כנספח נ'-1א.

הרעיון להקים בנק מיוחד כאחד ממכשירי התנועה לפתרון שאלת היהודים היה חלק מרעיונותיו של בנימין זאב הרצל. בספרו 'מדינת היהודים' (1896) דן הרצל ברעיון 'החברה היהודית' (במובן של חברה עסקית), שתהיה הגוף המבצע, המארגן והמוציא לפועל את ההגירה, העברת ההון, מכירת נכסי מקרקעין בארצות המוצא של היהודים - ובעיקר את מפעל ההתיישבות עצמו בבריטוריה שתושג. הרצל הדגיש שהחברה תוכל להתנהל על יסודות עסקיים ויהיה עליה להיות רווחית. הוא ציין שיהיה רצוי לרשום אותה כחברת מניות בריטית, כדי שתפעל תחת חסותה של מעצמה גדולה שאיננה אנטישמית.

עקרונות הניהול של הבנק היהודי תפסו מקום מרכזי בכל הדיונים לקראת הקמתו. במאמריו הדגיש הרצל שלושה עקרונות של ניהול עסקי: יעילות וטוהר המידות (התנועה זקוקה למכשיר כספי מסוגל לעבודה טהורה); הפרדה קפדנית בין פוליטיקה לעסקים (אי-השייכות שבין הצד המדיני לצד העסקי הוא עניין של כבוד); והרצון לחלק רווחים לבעלי המניות.

הבנק להשקעות הטיפוסי הוא חברה בערבון מוגבל, ועיקר הונו בא לו מהפצת מניות ואיגרות חוב, כלומר התחייבויות לזמן ארוך. בנק זה שימש כמכשיר עיקרי בהקמת מפעלים ציבוריים. נוסף על כך לא זנחו הבנקים להשקעות במקרים רבים את הפעילות הבנקאית המסחרית הטיפוסית, כלומר מתן אשראי לטווח קצר ובינוני. דגם משולב זה של בנק השקעות ובנק מסחרי עמד לנגד עיניהם של מנהלי אפ"ק.

עם הקמתה של 'חברת אנגלו-פלשתינה בע"מ' בלונדון בשנת 1902, היה הונה הרשום 10,000 ליש"ט. בינואר 1939 הועלה הסכום ל-50,000 ליש"ט. יק"ט רכש מניות של אפ"ק בסכום של 39,000 ליש"ט, ואילו אפ"ק מצדה רכשה מניות של יק"ט בערך של 23,000 ליש"ט. ההפרש היה למעשה הסכום שיק"ט העמיד לרשות חברת-הבת לשם פתיחת עסקיה היא.

רשמית לא כלל תזכיר היסוד של הבנק כל הגבלה גאוגרפית ואף לא נגיעה באינטרסים או בצרכים של העם היהודי. אפילו שמו של הבנק לא כלל את התואר 'יהודי'. תקנונו לא הרבה בגופי ניהול, אולם ממילא לא היה צריך במבנה ניהול מסובך, שכן היתה כוונה ברורה להשאיר בידי יק"ט את השליטה המלאה באפ"ק. ואכן, עד אחרי מלחמת העולם הראשונה לא ירד חלקו של יק"ט אל מתחת ל-90 אחוזים מכלל המניות של אפ"ק. מועצות המנהלים של שני הגופים היו תמיד דומות מאד בהרכבן.

2. יחסי אפ"ק-יק"ט, שינוי מבנה הבעלות וניהול הבנק (1930—1935)

בשנות השלושים, כשהעולם היה שרוי במשבר פיננסי חמור, ידעה הארץ תקופת פריחה ושגשוג. בתקופה זו שינה אפ"ק בצורה מהותית את קשריו הכספיים עם יק"ט והיו לכך השלכות חשובות על דרך הנהלתו ועל קשריו עם המוסדות הציוניים. ההתפתחויות הכלכליות בארץ הביאו עמן שינויים גם בפעולות הבנק.

מאז הקמתו שלט יק"ט באפ"ק בשני אופנים: כבעל רוב המניות של אפ"ק מינה יק"ט את חברי מועצת המנהלים של אפ"ק ובכך שלט שליטה רשמית על הבנק. מעשית נבעה שליטתו מכך שהכספים היו בידו: הוא החליט איזה סכומים יועברו לאפ"ק, כמניות או הלוואות, והוא החזיק את רוב האמצעים הנזילים של אפ"ק. לעומת זאת היה אפ"ק משוחרר מהצורך להבטיח לעצמה דרורות כי חברת-האם עמדה מאחוריה.

לקראת סוף שנות העשרים ובתחילת שנות השלושים נקלע יק"ט עצמו למצב פיננסי קשה. בשנת 1930 הפכה חברת אנגלו פלשתינה בע"מ (אפ"ק) רשמית לבנק אנגלו פלשתינה בע"מ (אפ"ב). בגלל בעיות אלו וכתולדה מהצעדים שננקטו כדי לחלץ את יק"ט מהן, התרחשו שינויים מרחיקי לכת בתפקידי שני הגופים ובמידת השליטה של יק"ט באפ"ב. עם החמרת המצב הכלכלי באנגליה נפגעו בה במיוחד הבנקים הקטנים ובהם בנק יק"ט - בעקבות ניהול כושל הוא העמיד הלוואות גדולות ללקוחות שלא הצליחו לעמוד בהחזרים. בשנת 1931 עמד בנק יק"ט על סף פשיטת רגל ושנה לאחר מכן באה אפ"ב לעזרתו והעמידה לרשותו אשראי; באפריל 1933 העמיד אפ"ב ליק"ט הלוואה בסך 50,000 ליש"ט.

לכיסוי ההלוואה נחתם הסכם מקורי שקבע, שיק"ט הפסיק את פעולותיו הבנקאיות, העביר את כל התחייבויותיו ונכסיו הטובים לרשות אפ"ב ונשאר ערב לחלק מהחובות המסופקים. לכיסוי ההפרש חתם יק"ט על איגרות חוב לאפ"ב. החל ב-1 בינואר 1934 הפך יק"ט לחברת אחזקות, שתפקידה להחזיק במניות אפ"ב.

משמעות השינוי הרשמי היה כפול: מצד אחד היה על הבנק לדאוג בעצמו לראשונה למציאת הון. מצד שני היה מעתה הבנק אדון לעצמו ולפעולותיו. הפעולה שננקטה להצלת יק"ט פגעה משמעותית בנזילות הבנק. החוב של יק"ט הגיע לחצי מיליון לא"י. חוב זה פגע במאזן אפ"ב ונבדקו אפשרויות שונות להגדיל את הונו. בשנת 1936 הונפקו מניות בכורה (ללא זכות הצבעה) בסכום של 250 אלף ליש"ט וכן 250 אלף ליש"ט נוספות מניות רגילות (ללא זכות הצבעה). הנפקת המניות סיפקה את צורכי אפ"ב ואם רבה פתרה את בעיית החוב של יק"ט. הצלחת ההנפקה באה דווקא משוק ההון הלונדוני, הצלחה עסקית ולא ציונית, ורוכשי המניות היו ברובם לא-יהודים שזיהו בה פוטנציאל רווחיות.

דוגמה למניית JCT מצורפת כנספח נ'2.

3. פעילות הבנק, 1932 - 1948

סטטיסטיקה רשמית על היקף עסקי הבנקים נאספה החל בשנת 1936 ואילך, אולם אומדנים בלתי רשמיים מלמדים כי בשנים 1932-1933 היו לאפ"ב פיקדונות בהיקף גדול יותר מאשר לכל הבנקים הזרים גם יחד.

גודלו היחסי של הבנק ומרכזיותו במשק הומחשו בפרוץ משבר אתיופיה, בספטמבר 1935. הציפייה לפלישת צבאות איטליה לאתיופיה יצרה בהלה בציבור, שהתבטאה במשיכות רבות של פיקדונות, בעיקר מבנקים קטנים. בהעדר בנק מרכזי, נטלו על עצמם בנק ברקליס ואפ"ב להציל את הבנקים הקטנים ואת המפקידים.

כתולדה מן המשבר הצטמצם מספר הבנקים הקטנים. על הצמצום ביתרות הנזילות, שנבע מההלוואות שהועמדו לטובת הבנקים הקטנים, התגבר אפ"ב באמצעות מכירת ניירות ערך בריטיים.

בעקבות המשבר החלה ממשלת המנדט לתקן תקנות והסדרים בתחום הבנקאות: הוכתבו דרישות מינימום להון מניות נפרע ודרישות נוספות של הפיקוח המוגבר על הבנקים. מספר הבנקים שפעלו בארץ ישראל הצטמצם מ-74 בשנת 1936 ל-32 בסוף 1939.

מוצג כאן לוח המרכז את רשימת הסניפים של אפי"ב שהוקמו עד שנת 1945 וכן של מוסדות בנקאיים שהתמזגו לבנק לאומי: שמות הסניפים שהוקמו ושמות המוסדות הבנקאים שנקלטו, תאריך היווסדם ותאריך קליטתם.

שם הסניף הקולט	תאריך פתיחת הסניף	תאריך קליטה	רשימת הסניפים / המוסדות שנקלטו	תאריך הקמה או קליטת מוסד בנקאי
יפו	02.08.1903	01.07.1991	בנק עליה לאומי בע"מ	12.04.1937
ירושלים	08.07.1904	01.01.1973	קופת עם בע"מ	1918
		18.03.1974	הלוואה וחסכון ירושלים, אגודה הדדית בע"מ	
חיפה	08.08.1908	14.01.1972	אגודת ישראל בע"מ	18.03.1965
		01.06.1967	בנק י.ל. פויכטונגר בע"מ	17.07.1934
		01.07.1966	קופת מלווה העולה, אגודה הדדית בע"מ	19.12.1933
		12.03.1972	הלוואה וחסכון חיפה, אגודה הדדית בע"מ	24.07.1922
צפת	01.09.1910			
טבריה	01.05.1913			
מרכזי תל-אביב	01.06.1923			
פתח-תקוה	02.02.1930			
אלנבי 94 (אלנבי 56)	09.09.1952 (01.08.1933)	02.11.1952	אלנבי 56	01.08.1933
חדרה	03.05.1934			
הדר (הדר כרמל)	01.06.1934	01.07.1966	קופת מלווה העולה, אגודה הדדית בע"מ	19.12.1919
			הלוואה וחסכון חיפה, אגודה הדדית בע"מ	24.07.1922
רחובות	19.06.1935	01.08.1960	קופת מלווה וחסכון רחובות, אגודה הדדית בע"מ	23.12.1921
		18.12.1960	קופה עממית להלוואה וחסכון רחובות, אגודה הדדית בע"מ	18.12.1935
הצפון	22.08.1938			
הדרום	19.04.1939			

שם הסניף הקולט	תאריך פתיחת הסניף	תאריך קליטה	רשימת הסניפים / המוסדות שנקלטו	תאריך הקמה או קליטת מוסד בנקאי
ראשון לציון	08.08.1945			
אבן יהודה	27.12.1959	20.11.1959	קופת מלווה אבן יהודה, אגודה שיתופית בע"מ	16.11.1934
אחד העם	01.02.1953	25.12.1998	בלי"ל סניף אחוזת בית	
		01.01.1973	בנק קופת עם בע"מ	1918
		01.11.1960	קרדיט מסחרי תל-אביב, אגודה הדדית בע"מ	07.08.1930
		01.07.1966	קופת מלווה לעולה אגודה הדדית בע"מ	19.12.1933
עזר	14.04.1959	30.01.1959	אוצר להלוואות בני ברק, אגודה הדדית בע"מ	21.04.1925
בנימינה	21.04.1958	06.08.1974	הלוואה וחסכון זכרון יעקב, אגודה הדדית בע"מ	16.10.1921
גדרה	31.08.1959	01.09.1959	הלוואה וחסכון חקלאי גדרה, אגודה הדדית בע"מ	10.12.1924
דרך העצמאות	12.06.1968	01.03.1983	בנק אלרן בע"מ	08.06.1934
		12.03.1972	הלוואה וחסכון חיפה, אגודה הדדית בע"מ	27.07.1922
קריית הים	08.12.1959	12.03.1972	הלוואה וחסכון חיפה, אגודה הדדית בע"מ	27.07.1922
הוד השרון	24.07.1957	04.03.1997	בלי"ל סניף מגדיל	
		27.06.1960	הלוואה וחסכון חקלאי מגדיל, אגודה הדדית בע"מ	08.04.1930
		13.02.1958	קופת מלווה רמות השבים, אגודה שיתופית בע"מ	20.04.1938
בלי"ל כללי		01.01.1975	קופת מלווה וחסכון המזרחי, אגודה שיתופית בע"מ	16.12.1935
		31.08.1959	הלוואה וחסכון חקלאי רמת השרון, אגודה הדדית בע"מ	21.06.1929

שם הסניף הקולט	תאריך פתיחת הסניף	תאריך קליטה	רשימת הסניפים / המוסדות שנקלטו	תאריך הקמה או קליטת מוסד בנקאי
		01.06.1958	הלוואה וחשכון כפר סבא, אגודה הדדית בע"מ	20.07.1925
בנק לאומי למשכנתאות			הבנק האפותיקאי הכללי של אי"י בע"מ	1921

בסוף שנת 1939 הסתכם מאזן הבנק ב- 10 מיליון לא"י. עד סוף שנת 1945 הגיעו סך הנכסים לכ- 51 מיליון לא"י. באותה תקופה שררה בארץ אינפלציה ניכרת ורמת המחירים עלתה פי שלושה משנת 1939. העלייה הריאלית בנכסי הבנק בין סוף שנת 1940 לסוף שנת 1945 היתה אפוא קרוב ל-90 אחוזים.

המשקל היחסי של אפ"ב בכל התקופה הנסקרת, לעומת בנקים זרים אחרים, עלה בפיקדונות וירד במתן אשראי. צמצום האשראי היה תולדה של מדיניותו השמרנית יחסית של הבנק בתחום זה, והיא התבטאה בגידול ניכר במזומנים מצד אחד וברווחיות נמוכה מאוד מצד שני: במונחים ריאליים ירד הרווח הנקי והוא היה אפסי כמעט כאחוז מהנכסים. המדיניות של צבירת נזילות נבעה לא נבעה רק מזהירות מפני עתיד בלתי צפוי אלא גם מההנחה - שתתברר בדיעבד כשגויה - שלאחר המלחמה יירדו המחירים בעולם ותשרור דפלציה.

דוגמה למניית בנק אנגלו פלשתינה בע"מ מצורפת כנספח נ' 3.

4. סיום המנדט (1948 - 1949)

עיון במאזן הבנק לסוף שנת 1945 מגלה כי שיעור הנזילות של הבנק הגיע הרבה מעבר לשיעור המינימלי שקבע המפקח על הבנקים - תולדת המדיניות שנקט הבנק בשנות המלחמה. עתה שינה הבנק את מדיניותו; ב-1948, עם סיום המנדט, עלה שיעור הנזילות ב-5 אחוזים בלבד על השיעור שקבע המפקח על הבנקים. יתרת האשראי המשיכה לגדול ואילו הגידול בפיקדונות קטן והלך. זאת משום שהציבור העדיף להחזיק מזומנים עקב חששותיו מחוסר היציבות שיתחולל באזור עם סיום המנדט.

עם תום המנדט הבריטי וההכרזה על מדינת ישראל, ב-15 במאי 1948, הוטל התפקיד של הנפקת מטבע למדינה העצמאית על אפ"ב. השיקולים בבחירת הבנק לתפקיד זה היו גודלו, ניסיונו המוניטרי והמוניטין שלו. כל אלה שקלו כנגד העובדה שאפ"ב היתה חברה אנגלית, דבר שהיה עלול לחשוף את המדינה לפעולות תגמול מצד הממשלה הבריטית, שטרם הכירה בעצמאות המדינה. ב-16 באוגוסט 1948 נחתמה 'אמנה בין הממשלה הזמנית ובין בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ', שקבעה את יחידת המטבע החדשה: 'הלירה הארץ-ישראלית'. האמנה הסדירה את המשכיותם של חוזים והתחייבויות הנקובים במונחי לירה ובכך נתנה מעמד של הילך חוקי לשטרי הבנק.

5. תביעת מדינת ישראל נגד אפ"ב (1949)

במסגרת 'הסכם בין ממשלת הממלכה המאוחדת לבין ממשלת ישראל בעניינים כספיים הנובעים מסיום המנדט בארץ ישראל' ('ההסכם'), שנחתם ב-30 במרס 1950, סוכם בין היתר כי:

אשר לכספי [...] אנשים הנחשבים לאויבים או נתיני האויב, מחמת מוצאם או קשרם הנרמז, שהיו בפקוח הממונה הנ"ל, תזכה ממשלת הממשלה המאוחדת את ממשלת ישראל

בסכום של £346,000 ותעשה סידורים למען ביטול התביעה של סוכני הכתר למושביות בסכום של 1,793,000 ליש"ט, התלויה והעומדת עתה כנגד בנק אנגלו פלשתינה בע"מ, ותותר על כל תביעה על סכום זה. ממשלת ישראל תותר על כל תביעה אחרת כנגד ממשלת הממלכה המאוחדת לגבי איזו כספים שהם מהכספים הנ"ל, אם ישנם כאלה, שאינם נמצאים בישראל.

מסמכי ההסכם בין ממשלת הממלכה המאוחדת לבין ממשלת ישראל מצורפים כנספח נ' 4.

בהתאם לכך קוזז, מסכומי הכסף שהועברו על ידי הממונה הבריטי בגין כספים שעוקלו על ידו מחשבונו של 'נתיני אויב', גם סכום זה של 1,793,000 ליש"ט. התביעה של סוכני הכתר למושביות על סך 1,793,000 ליש"ט, היתה בגין סכומים שהופקדו לטובת הממונה על רכוש האויב באפ"ב, סניף ירושלים, ואשר לא הועברו בזמנו על ידי אפ"ב לסוכני הכתר למושביות. הסכום הנתבע הוא חלק מהסכום שהממונה הבריטי על רכוש האויב/ ממשלת בריטניה היה אמור לקבל מרוכשי הקרקעות בשרונה (האזור ידוע היום כ'הקריה') בתל אביב.

עקב טעויות רישום שנעשו בסניף אפ"ב בירושלים, לא הועבר הסכום מעולם ליעדו; לכן נותרה היתרה הנ"ל לזכות הממונה הבריטי על רכוש האויב ומכך נובעת התביעה. בחודש נובמבר 1949 הגישו היועץ המשפטי לממשלה והממונה (הישראלי) על רכוש האויב (שניהם ביחד - 'התובעים') תביעה בבית המשפט המחוזי בירושלים נגד אפ"ב, על סך 1,793,000 ל"י, בגין כספים אלו.

מסמכי התביעה מצורפים כנספח נ' 5.

בהסכם מיום 12 ביוני 1950 הסכימה המדינה, ביחד עם הנתבעת, לבטל התביעה. זאת ככל הנראה בעקבות ההסכם עם ממשלת הממלכה המאוחדת לעיל. בבקשה לביטול התביעה על ידי ב"כ התובעים וב"כ הנתבעת נאמר:

היות וממשלת ישראל הניעה לידי סידור ביחס לסכום ושוא התביעה הנ"ל עם ממשלת הממלכה המאוחדת על בריטניה הגדולה; ולכן התובעים אינם תובעים תרופה כל שהיא נגד הנתבעת [...] אי לזאת התובעים מבקשים מבית משפט וכבד זה רשות לבטול התביעה. התובעים והנתבעת מסכימים שלא ייתן צו ביחס להוצאותיהם.

בקשה לביטול התביעה מצורפת כנספח נ' 6.

מבדיקות נוספות שערכנו לא עלו הסברים מספקים למהות 'הסידור' שוא התביעה וטיבו. בתיקי היועץ המשפטי לממשלה מהשנים הרלוונטיות שנחשפו על פי בקשתנו במיוחד לשם כך, קיים אזכור לפרשת התביעה, אולם לא הובהר המניע לביטולה. מהאמור לעיל עולה כי ממשלת ישראל נטלה על עצמה את מחויבות הממונה הבריטי על נכסי האויב, כולל במקרה של תביעות נגדו, וכן אחריות לכספים המגיעים לו, כולל הסך של 1,793,000 ליש"ט. בפועל, כפי שניתן להבין מהאמור לעיל, לא ידוע לנו אם הסך האמור הועבר מהבנק למדינה או לאפוטרופוס הכללי. מפאת אילוצי זמן וסדרי עדיפויות נבצר מאתנו להמשיך ולחקור בנושא.

6. הבנק הופך לחברה ישראלית (1950 - 1951)

הקמת המדינה יצרה מצב בעיה נכבדה במעמדו הרשמי של הבנק. החברה, על מרכזיותה בפעילות במשק, הפכה באחת חברה זרה, שמרכזה הרשמי במדינה שיחסה כלפי ישראל היה צונן, לכל הפחות. באמנה שחתמה החברה עם מדינת ישראל היא התחייבה לשנות מצב זה, אך חלפו שלוש שנים עד שהדבר אכן תוקן. הקושי המרכזי נבע מהעדר דרך חוקית להפיכת חברה הרשומה בארץ אחת לחברה הרשומה בארץ אחרת. היה צריך אפוא להקים חברה חדשה ולשכנע את בעלי המניות של אפ"ב להסכים להמיר את מניותיהם באלו של חברה ישראלית. מחצית המניות הוחזקו בידי יק"ט ולא היתה בהן כל בעיה, אולם המחצית השנייה הוחזקה בידי משקיעים אנגלים.

החברה החדשה, 'בנק לאומי לישראל בע"מ' (להלן: 'בלי"ל'), נתאגדה בארץ בספטמבר 1950 עם הון רשום של שלושה מיליון ל"י, וכמה שבועות לאחר מכן הוצע לבעלי המניות הפרטיים של אפי"ב להמירן באלה של בלי"ל. 98 אחוזים מבעלי המניות של אפי"ב קיבלו את הצעת ההמרה ובית המשפט המחוזי בתל אביב קבע כי 'החל מיום 1 במאי 1951 יבוא הבנק הישראלי במקום הבנק האנגלי לכל דבר ועניין, וללא הפסק, כאילו שני הבנקים הנ"ל היו זהים'.

דוגמא למסמך העברת מניות בנק אנגלו פלשתינה בע"מ למניות בנק לאומי לישראל בע"מ מצ"ב כנספה נ' 7.

7. חברות בנות

ערב קום המדינה נמנו עם חברות-הבת (או חברות-עזר, כפי שהן מכונות בדוחות הבנק), הגופים הבאים:

(א) הבנק האפופתיקאי הכללי של א"י בע"מ, שנוסד בשנת 1921;

(ב) חברת ב.א.פ. לנאמנות בע"מ, שנוסדה בשנת 1939;

(ג) חברת ב.א.פ. להשקעות בע"מ, שנוסדה בשנת 1939;

(ד) אוצר לתעשייה בע"מ;

(ה) אוצר לחקלאות בע"מ. שניהם החלו לפעול בשנת 1945.

קיומן של כמה מחברות-הבת הללו (כמו חברת ב.א.פ. לנאמנות בע"מ) התחייב מטעמים משפטיים ומתנאי הפיקוח על מטבע זר בארץ. האגודה הארצישראלית בע"מ שימשה להרחבת הפעילות הבנקאית, שכן עם רכישתה זכה הבנק במחצית הבעלות על בנק איגוד לישראל ועל בנק מרכזי ישראל-קנדה, שהיה בשליטתו של זה האחרון. כל חברות-הבת האחרות נועדו לספק את הביקוש למימון ארוך טווח, שהבנק נרתע מלהעניקו מתוך כספי הציבור שהופקדו בידיו. הן נבדלו זו מזו בענפי המשק ששירתו, לעתים גם בצורת פעולתן.

ה. שיטת הבדיקה

משרדנו פעל במספר מישורי בדיקה במקביל. נבנה מערך טכנולוגי והוקם צוות בודקים כדי למצות את המרב מן החומר רב ההיקף שחשפנו במהלך חודשי הבדיקה. המתודולוגיה שנקטנו נחלקה למספר שלבים:

איסוף חומר ממקורות שונים, חלקם בחוץ לארץ, על ידי צוותי משנה: צוות לכל ארכיון; תהליך של סינון מתקדם יותר, שכלל קריאה של מאות אלפי מסמכים בשפות שונות; החומר שנקבע כרלוונטי להמשך הבדיקה נותח בצורה מקיפה יותר. בסייוס הניתוח הוא הוזן למערכת ממוחשבת, אשר הוקמה במיוחד על ידי צוותי ענ"א של משרדנו; הנתונים אשר הוזנו למערכת הוצלבו עם נתונים נוספים כדי לקבל מסד נתונים שלם יותר; בסיוס תהליך זה ביצעו צוותי הבדיקה טיוב נתונים ובקרת איכות.

1. צוותי הבדיקה

בשלב איסוף החומר נחלקו צוותי הבדיקה לשניים: צוות שפעל בתל אביב וצוות שפעל בירושלים. צוות הבדיקה בסניף משרדנו בתל אביב התמקד במוסדות הבנק ובארכיונים השונים שלו. בדיקות אלו היו לב הבדיקה לפעילותו של אפי"ב בשנים הנסקרות. נערכו בדיקות בספריית הבנק, במגזזות הבנק השונות ובכספות הבנק. נבדקו דוחות כספיים ודוחות סטטיסטיים של הבנק, דיווחים של הסניפים להנהלה המרכזית, ספרי פתיחת חשבון, פניות לבנק לאומי של בעלי חשבונות ויורשים וכן רשימות חשבונות ללא תנועה שפרסמה הנהלת הבנק.

צוות הבדיקה של סניף משרדנו בירושלים התמקד באיסוף מידע ממקורות מוסדיים וממשלתיים כמו הארכיון הציוני המרכזי, גנזך המדינה, בנק ישראל והאפוסטרופוס הכללי. הנתונים שנאספו ממקורות אלה השלימו את הנתונים הקשורים לפעילותו של אפי"ב, שהיה כאמור הבנק החשוב בארץ בשנים הנסקרות.

צוות בדיקה מיוחד אסף נתונים משלימים בבריטניה בארכיון הלאומי הבריטי (Public Record Office). כן בדקנו האם יש מסמכים נוספים במשרד המסחר והתעשייה הבריטי (DTI). בשיחות שנערכו לא נמצאו עדויות למסמכים נוספים.

2. מעקב וניהול

הניהול השוטף של משימות האיסוף המגוונות, סינון הנתונים וההזנה ותיאום הפעילות בין משרדנו לבין גורמי חוץ (משרדי רואי החשבון האחרים ועדת החקירה הפרלמנטרית), היו כרוכים בקביעת נוהלי עבודה מפורטים ומערכת דיווחים ובפגישות שבועיות של צוותי הבדיקה. הנהלים כללו רישום מדוקדק ביומן פעילות, נוהלי הזנות למחשב ונוהלי תיעוד נוספים. על פי הנחיית הוועדה המייעצת, נערכו פגישות תיאום חודשיות בסניף משרדנו בתל אביב עם שאר המשרדים המעורבים בבדיקה ופגישות עדכון חודשיות בכנסת.

במסגרת תהליך טיוב הנתונים ובמקביל לתהליך הזנתם, הקים משרדנו צוות בקרת איכות. המשימה שהוטלה על הצוות הייתה התחקות אחר תהליך הזנת הנתונים, מציאת טעויות, מיפוי תהליכים שגויים, טיוב הנתונים ותיקון שגיאות. צוות זה אינו עוסק בהזנת נתונים ומבטו חיצוני כך שאין הוא נגוע בדפוסים שגויים, אם יש כאלה.

הבקרה מבוססת על מדדים איכותיים, המבססים את ההיקף הכמותי של הבדיקה וקובעים את אפיון אוכלוסיית המדגם. תהליך הבקרה כלל סקירה של הנתונים שהוקלדו מהחומר שאותר בתיקים, בהיבטים הבאים: (א) בדיקה חוזרת של הקשר בין התיק לבדיקת המשרד; (ב) הקלדה נכונה של פרטי בעלי החשבונות (שם, כתובת וכו'); (ג) אימות הסכומים בכל התנועות שנרשמו; (ד) סבירות הנתונים שהוקלדו; (ה) שלמות התנועות שהוזנו.

3. מתן אפשרות לבנק להגיש השגותיו

במהלך ההתנהלות השוטפת של הבדיקה החיצונית, התנהלו מגעים, מפגשים ושיחות בין נציגי בנק לאומי לבין נציגי הוועדה בכנסת ועובדי משרדנו. מטרת אלה הייתה מתן אפשרות לנציגי בנק לאומי לתת דעתם על ההחלטות שנקבעו על ידי ועדת החקירה, וכן להציג בפני נציגי הבנק התיקים שנבדקו על ידינו וסוגיות נוספות שעלו במהלך הבדיקה.

טיוטת ממצאי הבדיקה הועברה לידי ועדת הבדיקה בכנסת והיא העבירה אותה לידי הבנק. לאחר מכן לובנו, לבקשת הבנק, ממצאי הבדיקה ברמת פירוט של כל חשבון וכל תיק, לאחר הערות הבנק בדק משרדנו את הממצאים; כל מקרה של מחלוקת על הממצאים נדון בצוותים משותפים של הבנק ושל משרדנו. במרבית התיקים נמצא פתרון מקובל על שני הצדדים. נותר מספר קטן של תיקים השנויים עדיין במחלוקת שלגביהם טרם הצליחו הצוותים להגיע להסכמה.

להלן פירוט ההליכים בהם היו מעורבים נציגי בנק לאומי:

1. נערכו שני מפגשים בכנסת בין חברי הוועדה, נציגי הבנקים, עורכי הדין המייצגים אותם ונציגי משרדי הבודקים. מטרת המפגשים הייתה דיון בשיטות השערוך השונות וקביעת החלטות לגבי סוגיות אחרות שעלו במהלך הבדיקה;
2. במהלך התקופה שבין ספטמבר 2003 ועד דצמבר 2003 נכח ברציפות במשרדנו צוות, שכלל את נציגי בנק לאומי ומשרד רואי חשבון שנשכר מטעם הבנק ללוות הנושא. לרשות הצוות ניתנה גישה מלאה לכל המסמכים והנתונים הקיימים ואשר על בסיסם הוגש דוח זה.

3. במהלך התקופה שבין ינואר 2004 ועד אפריל 2004 נערכו מפגשים יומיים שוטפים של עובדי משרדנו ונציגי הבנק. מפגשים אלה נערכו במשרדנו וכללו דיון מעמיק בכל אחד מהתיקים שטופלו במהלך הבדיקה. באמצעות החלטות משותפות של הצדדים המעורבים, תוך הפעלת שיקול דעת והסתמכות על מסמכים קיימים, התקבלה החלטה לגבי התיקים שבדיון. במהלך מפגשים אלה ניתן לבנק מלוא האפשרויות לתת דעתם על הסוגיות העולות בתיקים הרלוונטים ולהשפיע על האופן שבו שוערכו תיקים אלה.

4. התיקים קשר שוטף של שיחות טלפון בין עובדי משרדנו ונציגי הבנק; במהלך השיחות ניתן מענה לשאלות נציגי הבנק לגבי האופן שבו טיפל משרדנו בתיקי הקורבנות.

ו. הקמת מערכת ההזנה הממוחשבת

לצורך הבדיקה בנתה מחלקת ענ"א במשרדנו תוכנה לניהול בסיס הנתונים, בתיאום עם המשרדים הבודקים האחרים. התוכנה נועדה לריכוז הנתונים, הצלבתם עם מקורות נוספים, מעקב אחר תנועות הכספים בגופים השונים, שערך הסכומים לפי הנחיות הוועדה ועוד.

ריכוז המידע ממקורות שונים בכל חשבון וחשבון

הריכוז נעשה באמצעות מסכי קליטת נתונים, שניתן להזין בהם את כל המידע הנדרש לשם גיבוש הממצאים. מידע זה כולל, בין השאר, פרטים אישיים של בעל הרכוש, שמו של מיופה הכוח (אם יש), כתובות, פרטים על חשבון הבנק, יתרות, פרטי הפונים שפנו לקבלת הרכוש, ניירות ערך שבעל החשבון החזיק בחשבונו, מניות בנק והערות.

דוגמה למסך קליטת נתונים מצורפת כנספח נ'-8.

א. הצלבת הנתונים עם מקורות מידע נוספים

לשם הצלבת הנתונים עם מקורות מידע נוספים כמו תיקי הממונה הבריטי, בנינו מספר מודולים הכוללים רשימות שונות. בעת הזנת הנתונים המשתמש יכול לבדוק את הרשימות ולמצוא האם לחשבון הנבדק יש תיקים נוספים.

דוגמה למסך הצלבת נתונים וחיפוש מצורפת כנספח נ'-9.

ב. מעקב אחר תנועות הכספים בין הגופים השונים במהלך השנים

התוכנה כוללת מודול מיוחד שבו המשתמש מקליד, על פי אסמכתאות בכתב, את כל תנועות הכספים שבחשבון. תנועות כספים אלה משמשות, בין השאר, גם לצורך השערוך. כאשר לא אותרו כל הפעולות בחשבון מסוים, הושלמו הפרטים באופן ידני על פי קני מידה קבועים, למשל:

(1) הוועדה המייעצת קבעה כי מועד תחילת השערוך הוא מועד הכללת המדינה הנכבשת בפקודת המסחר עם האויב. אם ארץ נתינתו של בעל החשבון אינה ידועה, נקבע מועד תחילת המלחמה כמועד הקובע לביצוע השערוך;

(2) אותרו מקרים של רישום העברה מן הממונה הבריטי לידי ממשלת ישראל בגין חשבונות מסוימים. אם לא אותרה קודם לכן העברה מאפ"ב לממונה, הושלמה התנועה ללא אסמכתא, והמועד שנקבע לשערוך תנועה זו הוא יום הכללת המדינה בצו הממונה הבריטי;

(3) ב-18 ביולי 1978 הועברו כל התיקים שניהל הממונה על רכוש האויב במשרד האוצר בישראל לאפוטרופוס הכללי. לפיכך הושלמה הפעולה באופן ידני על ידי רישום העברה מהממונה הישראלי לאפוטרופוס הכללי;

(4) אם נמצא כי היתרה עברה מהבנק לממונה הבריטי אך לא ידוע התאריך המדויק של העברה זו, הושלם התאריך באחת משתי הדרכים הבאות: כשיש מספר אסמכתא של העברה, נקבע התאריך על פי התאריך של האסמכתא בעלת המספר הקרוב אליו; כשאין מספר אסמכתא, נקבע התאריך

על פי מועד פרסום צו הממונה הבריטי ברשומות לגבי אותה מדינה. הדבר ממבוסס על ההנחה, שהבנק לא העביר כספים לממונה הבריטי לפני פרסום הצו. בכל התיקים שנעשו בהם השלמות ידניות של הנתונים על פי קני המידה הללו, סווג התיק, בשדה של 'שלב טיפול', כ'שערוך - מידע חסר'.
דוגמה למסך קליטת תנועות כספים מצורפת כנספח נ' 10.

ג. שערוכים על פי החלטת הוועדה

שערוכי הסכומים נערכו על פי הכללים שקבעה ועדת החקירה הפרלמנטרית. כאמור, המשתמש מקליד לתוכנה את תנועות הכספים מן המסמכים. לאחר מכן התוכנה משערכת את הסכומים והתנועות ומפצלת אותם בין הבנק, הממונה הבריטי, הממונה הישראלי, האפוטרופוס הכללי ובעל החשבון או היורשים. ניתן להזין לתוכנה כללי שערוך שונים, כגון שינוי ריבית, שיעור הצמדה למדד ופיצול לתקופות שערוך שונות.

ד. מעקב אחר פרטי יורשים ופונים

מודול זה נבנה להמשך הבדיקה כשתידרש מציאת היורשים של בעלי החשבונות. אם יש מידע על יורשים ופרטיהם, הוא מוזן כבר בשלב זה.

ה. הפקת דוחות מרוכזים ואישיים

התוכנה מאפשרת להנפיק דוחות אישיים לפי מספר תיק. הדוח מכיל את פרטי בעל החשבון, פרטי הבנק, פרטים על יתרות בחשבון וניירות ערך ואת פרטי היורשים. נוסף על כך ניתן להדפיס דוח המסכם את שערוך הסכומים ואת חישוב השערוך.

ו. אפשרות להעביר את הנתונים לתוכנות אחרות

כדי לעבוד עם תוכנות אחרות, בנינו מודול מיוחד המאפשר העברת נתונים מוגדרים לקובץ אקסל.

ז. הצלבת מידע

צוותי משרדנו עבדו במקביל על מספר מקורות נתונים; כל צוות מיצה את הנתונים הרלוונטיים לעבודת הבדיקה והזינם לתוכנת המחשב. איסוף הנתונים הוא פעולה מורכבת הדורשת ריכוז רב וסבלנות רבה, שכן החומר שאותר כלל, בין היתר, מסמכים שנכתבו בכתב יד בלתי קריא לעתים; התצלומים היו חסרים או מטושטשים; חלק מן המסמכים נכתב בשפות שונות (צרפתית, איטלקית, גרמנית וכו'); במסמכים רבים היה מידע חלקי בלבד על החשבון ולכן נדרשה השלמת החסר ממקורות מידע אחרים.

בעזרת התוכנה נעשו באופן שוטף הצלבות של המידע שהוקלד מהמקורות השונים ובין מקורות אלו למקורות העזר הממוחשבים, כמו איתור יתרת חשבון בנק של לקוח שחשבונו הועבר לממונה או איתור חשבון בנק של פונים. נוסף על הזנת הפרטים של בעל החשבון, הוזנו לתוכנה גם תנועות הכספים על פי תאריכיהם. תנועות אלו שימשו הן למעקב אחר מסלול הכספים והן לשם בדיקה כי לא זלגו כספים בעת העברתם בין הגופים השונים ובתוכם. כן שימשו תנועות הכספים, בשלב הסופי, לשם שערוך וחלוקת האחראיות בין הגופים אשר טיפלו בכספים במהלך השנים. אם אותרה פנייה של יורשים או של בעלי החשבון, הוזן המידע לתוכנה על מנת לסייע באיתורם מאוחר יותר.

ח. עבודה במספר עמדות

התוכנה נבנתה כך שניתן לעבוד על אותו מאגר נתונים במספר עמדות במקביל.

1. ארכיונים וחומר שאותר בבנק**(א) ספריית הבנק**

הספרייה ממוקמת בשדרות רוטשילד בתל אביב. יש בה ספרים בתחומים רבים הקשורים לבנק וכן מאות קלסרים של חומר היסטורי.

(ב) מגנזות הבנק

על פי החוק חייב הבנק לשמור מסמכים מסוימים לתקופה הקבועה בחוק. לשם כך הקים הבנק שתי מגנזות, ביהוד (חומר של הסניפים בדרום ומרכז הארץ) ובחיפה (חומר מהסניפים בצפון). במגנזה מקבלים את החומר מהסניפים, ממיינים אותו, קובעים את משך שמירתו, מקטלגים אותו, מאחסנים את החומר או שולחים אותו לביעור.

ככלל, כל חומר שאין מניעה חוקית לבערו - נשלח לביעור. עם זאת, מבדיקת משרדנו עולה כי סניף תל אביב וסניף אלנבי בתל אביב שמרו במגנזה חלק מכרטיסי פתיחת החשבון, הכוללים גם כרטיסים מהשנים הראשונות לפעילות הסניפים. סקרנו את הכרטיסים כדי לאתר את פרטי בעלי החשבונות הרלוונטיים לבדיקה. בין היתר נמצאו כרטיסים שנפתחו בתקופה הנבדקת ושייכים לבעלי חשבונות, המתגוררים במדינות ששיתפו פעולה עם הגרמנים או נכבשו על ידם. חומר נוסף הקשור לבדיקה לא אותר במגנזות ועל פי טענת הבנק הושמד בהתאם להנחיות.

(ג) מסמכים נוספים

לאחר הגשת טיוטת הדוח של משרדנו לבנק, מצא הבנק מסמכים נוספים שלא היו חלק מהמסמכים ששימשו את משרדנו במהלך בדיקותיו. מסמכים אלו נבחנו ושימשו אף הם להפקת הנתונים שבדוח זה.

2. דוחות כספיים ודוחות סטטיסטיים של הבנק

העתקים של הדוחות הכספיים של אפ"ב מן השנים שעברו נמצאו בארכיון הבנק שבספרייה. קיבלנו מהם מידע כללי על סך החשבונות שנוהלו בעבר ועל חלוקת החשבונות בין המדינות השונות. המידע שימש לצורך מעקב אחר היחס בין מספר החשבונות שאיתרנו לבין מספר החשבונות באותן שנים.

מאזן אפ"ב ליום 31 בדצמבר 1937 מצורף כנספח נ'-11.

3. דיווחים של הסניפים להנהלה המרכזית

הדיווחים נמצאו בקלסרים שאותרו בספריית הבנק וכן בתיקי C אצל האפוטרופוס הכללי. בצו ששלח הממונה על רכוש האויב הבריטי להנהלת הבנק, הוא הורה לדווח לו על כל היתרות הכספיות שמנוהלות בבנק ושייכות לתושבי מדינות שנמצאות בשליטת הגרמנים. בעקבות הצו שלחה ההנהלה המרכזית של הבנק חוזרים לסניפים שבהם הם התבקשו לדווח להנהלה באופן שוטף על יתרות תושבי מדינות זרות שחשבונותיהם מנוהלים בסניפים. הדיווחים להנהלה המרכזית הועברו בכל רבעון וכן כל אימת שהתרחש שינוי ביתרה או עם פתיחת חשבון חדש. דיווח הסניפים מוין לפי סוג היתרה (חשבונות עו"ש, שטרות לגבייה, פיקדון ני"ע וכו'). בדרך כלל מוינו הדיווחים גם לפי מדינות. הדיווחים כללו את הנתונים הבאים: (א) מספר החשבון או הפיקדון; (ב) שם בעל החשבון; (ג) כתובת מגורים (בחלק מהדיווחים בלבד); (ד) תאריך יתרה; (ה) יתרה כספית; (ו) הערות שונות.

דיווח להנהלה על רשימת בעלי פיקדונות ניירות ערך - רכוש 'אויב' מצורף כנספח נ'-12.

(א) דיווח על בעלי פיקדונות ניירות ערך

לאחר קבלת הדיווח מהסניפים דיווחה ההנהלה המרכזית של הבנק לממונה הבריטי. בשלב ראשון הוא הורה להקפיא את החשבונות, כלומר אסר על ביצוע כל פעולה ללא אישורו. בשלב מאוחר יותר דרש להעביר אליו את הכספים. בעת העברת הכספים לממונה הבריטי נרשם לעתים בכתב יד, ליד שמו של בעל החשבון שחשבונו הועבר, מספר השובר שהנפיק הבנק להעברה. במרס 1942 שלחה ההנהלה חוזר לסניפים ובו היא מבקשת להעביר אליה רשימות של בעלי חשבונות אשר כתובתם הרשומה בספרים היא ארץ ישראל - אולם ידוע כי הם תושבי מדינות חוץ. רשימות כאלה אכן הועברו והחשבונות הוקפאו. בכתב נאמר:

רבים מבעלי החשבונות ברשימות האלה נעשו בינתיים לאויבים, ויתרות החשבונות הועברו לנאמן [על רכוש האויב], מספר יותר קטן של חשבונות שוחררו לאחר שהתברר כי בעליהם תושבי הארץ [...] יתכן מאוד, כי ישנם אצלכם מספר חשבונות נוסף, אשר בינתיים הוברר לכם (פחות או יותר) שבעליהם אינם עכשיו תושבי הארץ, אם כי בספריכם רשומה כתובת מקומית, ואשר לא באו בדברים אתכם החל מראשון ביוני 1940.

מכתב ההנהלה שנשלח לסניפי הבנק במרס 1942 מצורף כנספח נ' 13.

נוסף על החשבונות שהועברו לממונה הבריטי, נמצאו מספר חשבונות בנק של תושבים שכתובתם היתה מדינות בשליטה גרמנית, חשבונות שלא הועברו לממונה והמשיכו להתנהל בסניפי הבנק במעמד של 'חשבון מוקפא' ואסור היה לבצע בהם כל פעולה ללא אישור הממונה. עדות לחשבונות הללו מצא משרדנו בדיווחים להנהלה המרכזית בתקופה שלאחר הקמת מדינת ישראל ובדיווחים למשרד הממונה הישראלי בשנים 1948, 1949, 1950. **דוגמה למסמך הכולל חלק מהחשבונות מצורפת כנספח נ' 14.**

מידע נוסף על חשבונות שנשארו בבנק נמצא בתיקי עיזבון של החשבונות שהועברו לאפוטרופוס הכללי בשנים שלאחר קום המדינה.

דוגמה לריג'יסטר של הבנק שדווח לממונה על רכוש האויב מצורפת כנספח נ' 15.

נספח זה מציג דיווח על חשבונות של אלה שנחשבו אויבים; ניתן להסיק כי רוב החשבונות ברשימה לא נדרשו על ידי בעליהם והיתרות הועברו לאפוטרופוס הכללי בשנים 1954—1958 (נכתב על ידי פקיד הבנק בכתב יד, בצד נתוני החשבון).

(ב) התכתבויות שונות

בארכיון הבנק נמצאו קלסרים הכוללים, בין היתר, התכתבויות שונות בין הבנק ללקוחות ולגופים ממשלתיים ואחרים. חלק מהמכתבים כללו פרטים רבים על חשבונות שהתנהלו בשנים הנסקרות ועל דרך הטיפול בהם. כך למשל נמצאו מכתבי דרישה לשחרור החשבון בשל עלייתו של בעל החשבון ארצה או בשל עזיבתו את אירופה.

(ג) כרטיסי פתיחת חשבון ודוגמאות חתימה

במגנות בל"ל נמצאו כרטיסי פתיחת חשבון ודוגמאות חתימה של חשבונות, שנפתחו בסניף תל אביב וסניף אלנבי של הבנק בתקופה הנבדקת. התברר כי כל אימת שנסגר חשבון בסניף, נשלחו הכרטיס ודוגמת החתימה לגניזה. כרטיס פתיחת החשבון כולל, בין היתר, את שם בעלי החשבון ולעתים גם את כתובתם, את דוגמת החתימה ולעתים אף את הסיבה לסגירת החשבון. צוותי משרדנו סקרו את הכרטיסים וצילמו את הכרטיסים הרלוונטיים לבדיקה. **דוגמה לכרטיס פתיחת חשבון מצורפת כנספח נ' 16.**

(ד) ספרי פתיחת חשבון

בכספת שבסניף המרכזי של בל"ל נמצאים ספרי פתיחת חשבונות של לקוחות סניף תל אביב. הספר כולל את תאריך פתיחת החשבון, מספר החשבון ושם בעלי החשבון. על פי המידע המצוי בספרים אלה לא ניתן לדעת אילו חשבונות עשויים להיות רלוונטיים לבדיקה ולכן שימשו הספרים בעיקר כחומר עזר על מנת להשלים פרטים חסרים.

(ה) ביעור חומר

בעת ביקור צוות הביקורת של משרדנו בסניף בנק לאומי באנגליה נשאל עובד הבנק על חומר השייך לתקופה הנסקרת. בתשובה הוא הראה לצוות פרוטוקול שנאמר בו כי אין חומר קודם שנת 1990. כן מסר כי בשנים 1997-1998 סקרו שני עובדי הבנק ארגזי מסמכים שהכילו חומר שקדם לשנת 1990; הארגזים סומנו X בצבע, ולאחר מכן בוער הארגז. ייתכן כי בארגזים שסומנו היה חומר הקשור לבדיקה.

הפרוטוקול הרלוונטי מצורף כנספח נ'-17.

(ו) אי-סדרים ופעולות בלתי מורשות בחשבונות ללא תנועה

מערך הביקורת בבנק עקב אחר בדיקות שנעשו כדי לאתר אי-סדרים ופעולות בלתי מורשות בחשבונות ללא תנועה. התברר שלא ניתן היום לאתר את התיקים הללו וסביר להניח שהם בוערו. עם זאת מסר לנו מערך הביקורת שבכל המקרים שבהם התגלו אי-סדרים ופעולות בלתי מורשות, ערך הבנק בדיקה מקיפה ומעמיקה וזיכה את החשבון במלוא הסכומים אשר נמשכו שלא כדין, בדרך שלא הזיקה לחשבון.

(ז) מלוות חובה

בשנת 1952 הועברו, על פי חקיקה, מהחשבונות הרלוונטיים שהיו באותו זמן בבנק לאומי, 10% מכל חשבון לרכישת מלוות חובה של המדינה. מאוחר יותר הועברו היתרות בחשבונות לידי האפוטרופוס הכללי. במרבית המקרים לא איתר משרדנו את השימוש שנעשה בתעודות ובמלוות חובה אלה ובידי מי.

ח. תחומים שנבדקו בבנק

חשבונות עו"ש

1. כללי

כאמור שימש אפ"ב את התנועה הציונית כמכשיר לגיוס כספים ולמימון פעילות ההתיישבות בארץ ישראל. במהלך השנים עודד הבנק יהודים מרחבי העולם לפתוח חשבונות בארץ, כצעד ראשון לקראת עלייתם או כהשקעה בכלכלת ארץ ישראל. בלוח להלן מובא פירוט חלקם של חשבונות אלה, המסתמך על דוחות סטטיסטיים שאיתר משרדנו במהלך הבדיקה במסמכי הבנק.

השנה		מספר חשבונות ביתרות זכות			סכום באלפי לא"י		
		תושבי ישראל	תושבי חוץ	כתובת לא ידועה	תושבי ישראל	תושבי חוץ	כתובת לא ידועה
1937		30,777	2,631	484	4,181	1,401	188
	אחוז מסך הכול	90.8%	7.8%	1.4%	72.5%	24.3%	3.2%
1938		32,195	3,040	362	4,391	1,532	184
	אחוז מסך הכול	90.5%	8.5%	1%	71.9%	25.1%	3.0%
1939		30,589	2,439	738	4,634	1,135	322
	אחוז מסך הכול	90.6%	7.2%	2.2%	76.1%	18.6%	5.3%
1940		28,552	2,008	475	5,130	897	129
	אחוז מסך הכול	92.0%	6.5%	1.5%	83.3%	14.6%	2.1%

התפלגות חשבונות תושבי החוץ ביתרות זכות על פי ארצות המוצא, 1938

המדינה	מספר חשבונות ביתרות זכות	אחוז מסך חשבונות ביתרות זכות	סכום בלא"י	אחוז מסך יתרות חשבונות ביתרות זכות	הסכום הממוצע לחשבון בלא"י
אנגליה	108	3.6	65,000	4.3	602
פולין ודנציג	858	28.2	489,000	31.3	570
ליטא	234	7.7	139,000	9.1	600
לטביה	70	2.6	27,000	1.8	385
רומניה	490	16.1	178,000	11.7	363
גרמניה	204	6.7	105,000	6.9	518
ציכוסלובקיה	109	3.6	62,000	4.1	569
הולנד	66	2.2	36,000	2.4	545
שווייץ	142	4.6	67,000	4.4	472
צרפת	108	3.5	62,000	4.1	574
שוודיה, נורבגיה, דנמרק ופינלנד	20	0.6	5,000	0.4	250
אמריקה	110	3.6	44,000	2.9	400
אפריקה	47	1.5	11,000	0.7	234
ארצות אחרות	474	15.5	242,000	15.9	510
סך הכול	3,040	100	1,532,000	100	504

הלוח מלמד כי עיקר החשבונות ביתרות זכות הופקדו על ידי תושבי חוץ, תושבי מדינות אירופה שנשלטו על ידי הנאצים: סך של 1,098,000 לא"י שהוא כ-72% מסך יתרות הזכאים של תושבי החוץ, בתוספת יתרות הזכאים של תושבי אפריקה (גם חלק מהם נשלטו בידי הנאצים).

בשנים 1939—1940 הצטמצמו יתרות הזכות של תושבי חוץ ומספר חשבונותיהם; הסיבה לכך נעוצה כנראה בפרוץ מלחמת העולם השנייה ובהוצאת הצו של הממונה הבריטי המורה על עיקול כספים של תושבי מדינות אויב.

על המצאותם כספים של יהודי פולין באפ"ב בשנת 1943 ניתן ללמוד מדבריו של הרב נייפלד בישיבת הוועדה הפועל הציוני (הועה"פ), שנערכה בתאריך 18 בינואר 1943:

"יש כסף לא רק לקרן היסוד, אלא גם לבנק הציוני. יש הרבה כספים של יהודי פולין המונחים באפ"ק ואין איש יודע מה סופם של כספים אלה, אין איש יודע אם ישובו האנשים האלה לגבות אותם".

קטע מפרוטוקול ישיבת הוועד הפועל הציוני מתאריך 18 בינואר 1943, מצורף כנספח נ'-18.

2. פתיחת חשבון

מספר דרכים עמדו לפני תושבי חוץ שביקשו לפתוח חשבונות עו"ש בבנקים בארץ ישראל: (1) במהלך ביקור בארץ: איתרנו בבדיקתנו חשבונות עובר ושב שמסמכי הפתיחה שלהם נחתמו בארץ במהלך ביקורו של תושב החוץ. כשהוא פתח את החשבון בסניף המקומי נרשמה בפרטי הלקוח כתובתו בחוץ לארץ או כתובת המלון ששהה בו בארץ; (2) באמצעות מיופה כוח: מיופה הכוח היה עשוי להיות בן משפחה או חבר שעלה ארצה ופתח בשם תושב החוץ את החשבון; בני משפחה, חברים או עורכי דין שנשעו לחוץ לארץ וחזרו עם הבקשה לפתוח חשבון. אם החשבון נפתח במעמד מיופה הכוח בלבד, בדרך כלל נשלחו לחוץ לארץ המסמכים על פתיחת החשבון כדי

שבעלי החשבון יחתמו עליהם וחתיתם אושרה על ידי הקונסוליה האנגלית במקום מגוריהם. ברוב המקרים הללו לא היה זה במתן ייפוי כוח לפעול בחשבון אלא ייפוי כוח לשם פתיחת חשבון בלבד; לראיה, לא היתה כל פעילות של מיופה הכוח בחשבון אף כאשר הורעו התנאים ללקוח.

3. כתובות

לקוחות הבנק שהיו במדינות שנשלטו בידי הנאצים (בגרמניה מפברואר 1933, באוסטריה ממרס 1938, בצ'כוסלובקיה ממרס 1939), נקטו מספר פעולות כדי להסתיר את כתובתם ואת הקשר בין החשבון לבעליו, פן יבולע להם מידי הנאצים. עם פעולות אלה נמנו מתן כתובת חלקית, כגון שם עיר בלבד.

דוגמה לרג'יסטר של הבנק ולחשבון דוגמה מתוכו מצורפת כנספח נ'-19.

מספר תיבת דואר; כתובת של מיופה כוח (C/O או ע"י) באחת מהמדינות שלא נשלטו בידי הנאצים; כתובת זמנית, כגון POSTE RESTANTE ('השאר דואר'). בשלב מאוחר יותר איתרנו שינויי כתובות של הלקוחות למקום הגירתם או למחנות כפייה, מחנות עבודה או מחנות ריכוז. כן איתרנו כתובות של מחנות מעבר במדינות שאפשרו ליהודים מחסה זמני.

כך למשל מצאנו הצהרה של אשת בעל חשבון 'נתין אויב', בעלת אזרחות שוויצרית, מיוני 1942: "We were repatriated from Italy (Milan) as a result of the racial laws declare"

מסמך ההצהרה מצורף כנספח נ'-19א.

בדוח התקדמות מספר 8 של הממונה הבריטי על רכוש האויב, לתקופה שבין ה-1 ביוני 1940 ועד 31 באוגוסט 1941, תחת הכותרת "עקרונות המדיניות וסמכות הפיקוח", נמצאה הערת הממונה הבריטי בנוגע לחשבוניות החשודים כחשבוניות אויב. להלן תרגום הדברים כפי שתועדו:

בהתבסס על פקודת המסחר עם האויב, שקבעה כי אנשים ייחשבו אויבים אם כתובתם הידועה האחרונה הייתה בגבולות שטח האויב, נהגו הבנקים לייחס לבעלי החשבוניות שלהם כתובת נוכחית, על פי הכתובת שהייתה רשומה בספריהם בעבר. בנקים בארץ, החזיקו מספר ניכר של חשבוניות שהכתובת הנוכחית המיוחסת לבעליהם איננה הגיונית במושגים של היום, חשבוניות בעלי כתובת פיקטיבית לחלוטין וכן חשבוניות ללא כתובת. קיימת סבירות רבה, כי שיעור גבוה של חשבוניות אלה, שייך כעת לאנשים שנחשבים אויבים.

כמו כן הוציאה ההנהלה המרכזית של הבנקבעניין זה במרס 1942 חוזר רשמי לסניפיה, שבו היא מבקשת להעביר אליה רשימות של בעלי חשבוניות אשר כתובתם הרשומה בספרים היא ארץ ישראל, אולם ידוע כי הם תושבי חוץ. ציטוט מדויק של הדברים הוזכר כבר בסעיף א (דיווח על בעלי פיקדונות ניירות ערך) בפרק ו לדוח זה.

כדוגמה לאמור לעיל ניתן להביא את סיפורו של א"ג, שחשבונו נמצא ברשימת החשבוניות הרדומים של בל"ל. במסגרת האסמכתאות המצורפות לתיק, נמצא כי לפני פרוץ המלחמה חתם בעל החשבון על מסמך ולפיו הוא תושב סקוטלנד, עם כתובת חלקית. על המסמכים בתיק נמצא רישום של הכתובת הכללית C.I. Canderigg, Glasgow. שככל הנראה הייתה כתובת פיקטיבית לרישום חשבון הבנק. הבנק היה ער לכך שהממונה יכול לבדוק אם מדובר בכתובת פיקטיבית. על כן דיווח הבנק על החשבון לממונה.

דוגמה אחרת של תיק שהוחלט לגביו 'שאינו רלוונטי לחישוב' היא של קורבן השואה א"ה, שחשבונו הועבר מהבנק לידי הממונה הבריטי, על פי הוראת הממונה. על פי הרישומים, מדובר

בתושב האמפסטד, לונדון, ללא כתובת מדויקת, שנפטר ב-1 באוקטובר 1940. מעיון מעמיק בתיק עולה, כי בעל החשבון שהה בלונדון, אך נהרג במהלך ה"בליץ" הגרמני על לונדון. עם זאת, במסגרת מכתב הבקשה לשחרור החשבון, שנשלח על ידי ההנהלה המרכזית של הבנק לממונה הבריטי ב-10 ביולי 1947, תועד כי 'מתברר עכשיו כי בעל החשבון שהתגורר בהאמפסטד שבלונדון, נפטר ב-1 באוקטובר 1940, כתוצאה ממתקפת האויב'.

מכתב הבקשה לשחרור החשבון מצורף כנספח נ'-20.

4. קשר עם לקוחות חוץ

בשל אירועי התקופה והמרחק בין הבנק לתושבי חוץ, קשה היה לנהל קשר שוטף וישיר עמם. יש להניח כי בשל כך לא נמצאו ראיות לדיווח תקופתי שוטף ללקוחות. אותרו אך ורק התכתבויות עם לקוחות במקרים של הפקדות בחשבון, משיכת כספים ממנו או שינוי של מיופה הכוח וכו'. ראיות לניסיונות ליצור קשר עם לקוחות תושבי חוץ נמצאו בהערות שנרשמו בכתב יד בספרי הבנק, כגון 'כתובת לא ידועה', 'אין כבר קשר' וכו'.

5. קשרים עם גורמים רשמיים

עוד קודם הוצאת הצו של הממונה הבריטי לעיקול כספי תושבי מדינות האויב, היה הבנק כפוף לפיקוח של שלטונות המנדט הבריטי. הפיקוח כלל חובת דיווח שוטף, בין היתר, על יתרות מטבע חוץ, החזקות ניירות ערך זרים וכדומה. מאז הוצאת הצו האמור דיווח הבנק לממונה הבריטי באופן שוטף על כל החשבונות המוחזקים אצלו השייכים לתושבי מדינות שהוכרזו מדינות אויב.

6. הממונה הישראלי על רכוש האויב והאפוטרופוס הכללי

ב-1948, עם קום המדינה, הוקם במשרד האוצר גוף ש"רש" את תפקידיו של הממונה הבריטי לגבי הרכוש שהוחרס או הוקפא והשייך לתושבי מדינות אויב. בשנת 1950, לאחר חתימת ההסכם בין מדינת ישראל לבריטניה שבו זוכתה המדינה בגין הנכסים שהחרים הממונה הבריטי וטרם שוחררו, שלח הממונה הישראלי מכתב לבנקים ובו נאמר: 'הנני ממציא לכם בזה רשימה של חשבונות עובר ושב ופקודות תשלום לטובת "אויבים" [...] קיבלתי עכשיו את הסכומים מהממשלה האנגלית [...] אין מצדי התנגדות לשחרור החשבונות הללו לבעליהם או ליורשיהם, אם המוטבים הם תושבי קבע במדינת ישראל'. כלומר, שחרור הכספים נעשה אך ורק לבעלי החשבונות או ליורשיהם שהוכיחו כי עלו לארץ והתיישבו בה כתושבי קבע.

פנייה לבנק מאת הממונה על רכוש האויב מצורפת כנספח נ'-21.

במהלך השנים שחרר הממונה הישראלי כספים לבעלי החשבונות הללו תוך ניכוי אגרה בשיעור של 3% עד 4%. ב-18 ביולי 1978 הועברו כל תיקי הממונה הישראלי לטיפולו של האפוטרופוס הכללי במשרד המשפטים בישראל, בהתאם לסעיף 21 לחוק האפוטרופוס הכללי (1978) ומחלקת הממונה על רכוש האויב במשרד האוצר נסגרה.

תרשים המתאר את המסלולים האפשריים של הכספים הנמצאים בבנק מצורף כנספח נ'-22.

7. דוגמאות של מסלולים אפשריים של כספים

במרבית התיקים שהועברו בהם כספים לממונה הבריטי אותרו מסמכים של הבנק שלפיהם הועבר הכסף בו ביום.

דוגמה לאסמכתא של בנק אנגלו-פלשתינה להעברה ב-8 במאי 1940, לממונה הבריטי על נכסי האויב מצורפת כנספח נ'-23.

בפועל מצאנו מספר מקרים, המעידים כנראה על הכלל, שבהם נעשתה העברת הכספים כעבור מספר ימים – וזאת למרות העובדה שחשבונו של הממונה הבריטי התנהל בסניף ירושלים של אפ"ב. כך למשל נרשם במסמך הבנק כי הועברו ב-14 באפריל 1942 כ-80 חשבונות לממונה הבריטי, בעוד שמן הנהלת החשבונות של הבנק עולה כי ההעברה נעשתה ב-13 במאי 1942. **רשימת בנק אנגלו-פלשתינה לכ-80 העברות לקסטודיאן ב-14 באפריל, 1942 מצורפת כנספח נ' 24.**

בתיקים אלה יש אף הוראות מאוחרות יותר מתאריך זה, והממונה הבריטי אישר כי החשבונות עברו אליו במחצית השנייה של מאי 1942. **הודעת הקסטודיאן להעברת הכסף מ-13 במאי, 1942, כחודש לאחר התאריך שמדווח הבנק על ההעברה מצורפת כנספח נ' 25.**

דוגמאות לתיקים שונים

חשבונה של פ"ק:

חשבון של אישה שנספתה בשואה, שנשאר בבנק עד להעברתו לאפוטרופוס בשנת 1957. היא נולדה בעיר קישנייב שהיתה בשטחה של רוסיה, וב-18 במאי 1938 פתחה חשבון בסניף תל אביב של אפ"ב והפקידה בו 15 לא"י. בשנים 1938 ו-1939 נרשמו בחשבון פעולות הפקדה.

מסמכי חשבון הבנק של פ"ק והעברות הכספים בגינו מצורפים כנספח נ' 26.

על פי עדות בת אחותה, נלקחה פ"ק עם משפחתה למוגלילייב שבטרנסניסטריה לגטו, שכלל את יהודי סרביה ומולדובה, ונרצחה בו. ביוני 2002 הכיר בית המשפט המחוזי בתל אביב כי פ"ק נספתה בשואה בין השנים 1941--1942.

עד שנת 1957 המשיך אפ"ב (שלימים הפך לבל"ל) לנהל את חשבונה של פ"ק אצלו ושלח דיווחים שוטפים – קודם לממונה הבריטי ואחר כך לממונה הישראלי, וסימן את החשבון בחותמת 'מעוקל לממונה הבריטי'.

ב-25 במרס 1957 הועברה יתרת הכסף, בסך 344.035 ל"י ומלווה מדינה בסך 37.53 ל"י, סך הכול 381.565 ל"י, לאפוטרופוס הכללי; הבנק סגר את החשבון שהתנהל אצלו. ממועד זה נוהל החשבון על ידי האפוטרופוס הכללי. לטענתו הצטברו בתיק זה, עד ליום 28 באוגוסט 2001, 9,000 ש"ח.

חשבונו של ה"ב:

ה"ב היה תושב אירופה בשנת 1939. ב-30 ביוני 1939 הסתכמה יתרת חשבונו ב-6.110 לא"י. ב-19 בדצמבר 1941 העביר הבנק את יתרת חשבונו לממונה הבריטי, שפתח לו תיק C. בשנת 1950 הועברה יתרת החשבון לממונה הישראלי במשרד האוצר. בשנת 1961 פנו יורשיו של ה"ב, דרך בנק לאומי לישראל, לממונה הישראלי בבקשה לשחרר את הכספים; ב-20 בפברואר 1961 שחרר הממונה סכום של 5.722 ל"י לאפ"ב למען היורשים, לאחר שהפחית אגרת טיפול בשיעור של 4%.

לאחר העברת הכסף נסגר התיק אצל הממונה.

מסיבה שאינה ברורה לא הוחזר הכסף ליורשים, וב-15 ביוני 1965 העביר הבנק את יתרת חשבונו של ה"ב ליחשבונות ללא תנועה'.

במועד כתיבת דוח זה עדיין מופיע חשבונו של ה"ב בבל"ל כ'חשבון ללא תנועה'.

מסמכי חשבון הבנק של ה"ב והעברות הכספים בגינו מצורפים כנספח נ' 27.

חשבונו של ז"פ:

זהו חשבון שנסגר בידי האפוטרופוס הכללי מפאת יתרה נמוכה. בשנת 1939 עמדה יתרת החשבון על סך של 25 לא"י.

ב-10 במאי 1940 העביר אפי"ב לממונה הבריטי את יתרת החשבון, בסך 25 לא"י. בשנת 1950 זוכתה מדינת ישראל ב-25 ליש"ט עבור חשבוננו של ז"פ. ב-2 ביולי 1977 העביר האפוטרופוס הכללי את החשבון ליתרות ללא תנועה' כסכום נמוך מ-100 ל"י. בשנת 1989 נסגר התיק אצל האפוטרופוס הכללי. **מסמכי חשבון הבנק של ז"פ והעברות הכספים בגינו מצורפים כנספח נ'-28.**

במהלך בדיקות משרדינו, נמצא חשבון בנק ששוחרר ליורשים ואחר כך הסתבר כי ככל הנראה, השחרור היה בעקבות מסמכים מזוייפים.

דוגמה לנסיון הונאה שבוצעה בעזרת צו ירושה מזוייף מצורפת כנספח נ'-29.

ט. כספות הבנק

1. הרקע ומטרת הבדיקה

בדיקת הכספות נועדה לאתר כספות (או את תכולתן) שנפתחו קודם מלחמת העולם השנייה וסביר להניח כי בעליהן הם קורבנות שואה; תכולת הכספת אמורה אפוא להימצא בבנק. כספות המיועדות להשכרה ללקוחות (שנקראו גם 'משמרות' או 'סייפים') היו באפי"ב החל בשנות העשרים. עד 1947 היו חדרי כספות בשלושה סניפים: סניף מרכזי תל אביב, סניף ראשי ירושלים וסניף חיפה. חדר כספות נוסף היה בסניף הראשי של בנק קופת-עם בתל אביב (בל"ל רכש בנק זה, לרבות חדר הכספות, בשנת 1973). אמנם בסניפים אחרים לא היו כספות שהיו מיועדות להשכרה ללקוחות, אך נמצאו עדויות שונות לכך שהיו 'משמרות' בסניפים נוספים (כנראה בכספות של הסניף עצמו). עדויות אלו כוללות מסמכים על 'משמרות' בודדות שנמצאו בסניף צפת של אפי"ב בשנת 1944. גם הסניפים הראשיים של הבנק החזיקו פיקדונות ללקוחותיהם בכספות המרכזיות שלהם. נוסף על כך הוחזקו 'משמרות', שכללו בעיקר ניירות ערך ומסמכים שונים, בתיקיות קרטון, שנשמרו במרוכז ביחסות ניירות ערך' ביחידת הביצוע בתל אביב. כן היו פיקדונות של מטבעות זהב שנשמרו ככל הנראה בכספות הסניפים.

חלק מהכספות הושכרו לגורמים שאינם נכללים בבדיקתנו כמו חברות, בנקים, עמותות ועובדי אפי"ב. במהלך חיפוש בארכיונים איתרנו את נוהל העבודה לחדרי כספות, שהפיצה ההנהלה הראשית של אפי"ב בשנת 1939.

כשפרצה מלחמת העולם השנייה בשנת 1939, הוציא הממונה הבריטי את הצו לסחר עם האויב, שעל פיו היה אפי"ב חייב להעביר לממונה הבריטי כל נכס של מי שהוגדר 'אויב'. כנראה שתחילה לא צוין במפורש שהצו חל גם על כספות, אך בהמשך המלחמה הובהר הדבר לבנק והוא העביר אפוא את הכספות או את תכולתן לידי הממונה הבריטי.

חוזר שנשלח לסניפי הבנק מההנהלה המרכזית הדורש המצאת רשימת כספות של נתיני אויב מצורף כנספח נ'-30.

לאחר תום המלחמה הוחזרו הכספות לבעלים שבאו לדרוש אותן, לאחר שאפי"ב פנה לממונה הבריטי בבקשה לשחרר את הכספת לבעליה.

משרדנו איתר מספר מקרים של מכירת תכולתה של הכספת על פי דרישת הממונה הבריטי והתמורה הועבר לחשבונותיו.

דוגמא למכתב הממונה הבריטי להנהלה המרכזית בדבר מכירת תכולת כספת והעברת התכולה ליורשיה, מצורפת כנספח נ'-31.

2. פירוט הכספות

(א) סניף מרכזי תל אביב

בינואר 1939 היו בסניף 321 כספות; בנובמבר 1943 - 862 כספות; בינואר 1946 היו בסניף 860 כספות מושכרות.

(ב) סניף ראשי ירושלים

במאי 1939 היו בסניף 248 כספות; בינואר 1946 היו 248 כספות מושכרות. מרבית הכספות נסגרו באוגוסט 1946, קודם שהחרים השלטון הבריטי את הסניף הראשי של בל"ל בירושלים בעקבות פיצוץ מלון 'המלך דוד' בידי האצ"ל.

(ג) סניף חיפה (כיום - סניף ככר ההגנה של בל"ל)

באפריל 1938 היו בסניף 369 כספות, 254 מהן מושכרות; בינואר 1946 - 278 כספות מושכרות.

(ד) בנק קופת-עם (כיום סניף אחוזת בית של בל"ל בתל אביב)

לא נמצאו מסמכים המפרטים את מספר הכספות שהיו בסניף. בחדר הכספות (שאינו פעיל) יש כיום כמה מאות כספות. נוסף על כך קיבל בנק קופת-עם 'משמרות' לזמן קצר, שנשמרו במעטפות ואוחסנו ככל הנראה בכספות המרכזיות של הבנק. בשנת 1978 נרשם כי נתקבלו בבל"ל מבנק קופת-עם 38 תכולות של 'משמרות', שנפתחו על ידי בנק קופת-עם בשנת 1972 (20 כספות, 18 'משמרות' לזמן קצר).

(ה) כספת ניירות ערך

בכספת ניירות ערך נמצאו 56 'משמרות' בתיקיות קרטון. לא ברור מה מקורן. בכספת נמצאו מניות למוכ"ז מסוגים שונים ומקורן אינו ידוע.

(ו) ספריית בל"ל

בספריית הבנק נמצא חומר בתפוזרת בכספות שונות. חלק ממנו שויך ללקוחות מוגדרים (לא ברור האם היו אלה תכולות של כספות).

(ז) סניף לונדון (בריטניה)

בסניף לונדון קיימות כספות משנת 1902. על פי בדיקה של בנק לאומי, יש בסניף 17 כספות ישנות שהקשר עם בעליהן נותק. נמצא כי ברשות בל"ל UK יש 47 'משמרות' שנקראו Safe Custody Parcels ושנשמרו בכספות המרכזיות של הסניף בלונדון. מרבית 'משמרות' אלו נמצאות כיום למשמרת בחברת Lloyds.

בדרך כלל הועבר החומר הארכיוני לסניף לידס, עד לסגירתו בתחילת שנות התשעים; עם סגירתו בוערו כל התיקים אשר נפתחו עד שנת 1960. שאר התיקים הועברו לארכיון ברובע גולדרס גרין שבלונדון.

דוגמה להעברת החומר הארכיוני לסניף לידס מצורפת כנספח נ'-32.

3. פתיחת כספות שהקשר עם בעליהן נותק

משיחות עם נציגי בל"ל עולה כי לדעתם לא נפתחו כספות קודם שנות השמונים ('פתיחה' משמע פתיחת הכספות שלא בנוכחות בעליהן), למעט בבנק קופת-עם, שבו נפתחו כספות החל בשנת 1972, ובסניף חיפה - החל בשנת 1970. רק בשנת 1978 הופץ לסניפים 'נוהל פתיחת כספות שהקשר עם בעליהן נותק', זאת עקב מחסור בכספות להשכרה. רק בשנת 1980 החל בנק ישראל לעסוק בנושא והפיץ הוראות ונהלים.

נוהל פתיחת כספות מצורף כנספח נ'-33.

אותר מסמך משנת 1944, המתייחס לבקשת סניף חיפה מההנהלה המרכזית לפתוח כספת שהקשר עם בעליה נותק. ההנהלה הורתה לסניף לנקוט אמצעים מיוחדים לאתר את בעל הכספת; אם תתבצע פתיחה, יש לעשותה בנוכחות נוטריון העיר.

מסמך הבקשה בדבר פתיחת הכספת, מצורף כנספח נ'-34.

(א) פתיחת כספות בידי מערך הבקרה הפנימית של בל"ל

מערך הביקורת הפנימית החל בשנת 1981 לטפל בנושא הכספות שהקשר עם בעליהן נותק. עד לראשית שנת 2002 נפתחו כ-800 כספות ו-100 מהן הועברו לאפוסטרופוס הכללי, 100 הוחזרו ללקוחות או ליורשיהם והיתר מוחזק בכספת של מערך הבקרה הפנימית של בל"ל. מערך הבקרה הפנימית של בל"ל, האחראי על פתיחת הכספות, מעריך כי כ-70% מהכספות שנפתחו נמצאו ריקות.

בקשה לאישור פריצת כספות מצורפת כנספח נ' 35.

(ב) תהליך הבדיקה

(1) משרדנו קרא את הפרוטוקולים של פתיחת הכספות שביצע מערך הבקרה הפנימית של בל"ל, שפורטה בהם התכולה שנמצאה בכספות ולעתים פרטים נוספים. כאשר העלה העיון בפרוטוקול כי כספות מסוימות עשויות להיות רלוונטיות לבדיקתנו (כלומר לא נמצא מידע המפריך את הרלוונטיות שלהן), פתחנו אותן ובדקנו את תכולתן. כ-60% מהכספות שנפתחו נמצאו לא רלוונטיות על בסיס תכולתן, כלומר בכספות אותרו מסמכים שזמנם מאוחר לתקופה הנבדקת, וכך גם זמנם של עיתונים ששימשו נייר עטיפה, של בולים, שטרות או מטבעות שנטבעו, או הימצאותם של פריטים שלא היו קיימים בשנים ההן ועוד. תיעדנו את תכולת הכספות הנותרות שעשויות להיות רלוונטיות ומאוחר יותר עשינו ניתוח והערכה (לא הערכת שווי) של תכולתן.

(2) **בדיקה אצל האפוסטרופוס הכללי.** תכולתן של כ-104 כספות שנפתחו על ידי מערך הבקרה הפנימית בבל"ל הועברה לידי האפוסטרופוס הכללי עד תחילת 2003. קיבלנו מידע ראשוני על מאמצי ההתחקות של האפוסטרופוס הכללי אחר בעלי כספות אלה ובמידת הצורך עיינו בתיקי ע' אלו ובמסמכיהם, כדי למצוא מהן הכספות הרלוונטיות לבדיקתנו. יש לציין כי לא כל התיקים הרלוונטיים לבדיקה הגיעו לידינו.

(3) בדקנו האם יש בסניפי בל"ל **כספות נוספות מהתקופה הנסקרת שטרם נפתחו.** לבקשתנו של מערך הבקרה הפנימית של בל"ל מכתבים לסניפים וביקשם לבדוק היש כספות כאלה אצלם. מתשובות הסניפים עלה כי לא נמצאו בהם כל כספות כאלה.

(4) **בדיקת מסמכים המעידים על כספות שהועברו לממונה הבריטי או נפתחו ורוקנו בידו.** ניתחנו מסמכים אלו כדי להתחקות אחרי תכולת הכספות. בדקנו את תיקי C על שם בעלי הכספות שנפתחו. מצאנו תיקים בודדים בלבד שנסבו על הכספות.

(5) **בדיקת מסלולן של כספות שהיו קיימות קודם שנת 1946.** בדקנו את מסלול הכספות הללו, האם נסגרו, נפתחו או חודשו וכו'. לשם כך תיעדנו והכנסנו למערכת הממוחשבת את נתוני הכספות מן השנים הרלוונטיות. הבדיקה כללה הצלבה בין הרגיסטרים השונים של הכספות כדי להתחקות אחר ההמשכיות של כספות במהלך השנים (למרות השינוי במספריהן) ולאתר כספות העשויות להיות רלוונטיות לבדיקתנו (כמו כספות שהיו נטושות שנים רבות וכיום אינן קיימות בבנק ולא נדרשו על ידי בעליהן).

(6) **בדיקת מסמכים של אפ"ב/בל"ל בארכיונים שונים, הנוגעים לכספות ולתכולתן.** הצלבנו את המידע שאספנו ממסמכים שונים של הבנק בארכיונים עם המידע שנתקבל מאגף הבקרה הפנימית ועם המידע הנמצא ברגיסטרים של הכספות. נתוני כל הכספות הוזנו למסד נתונים, שנבנה במיוחד לנושא הכספות.

דוגמה למסך קליטה מצורפת כנספח נ' 36.

(7) **פתיחת תיקים.** לכל כספת או 'משמרת' שאותרה פתחנו תיק והצלבנו אותו עם תיקי הכספים וניירות הערך שאיתרנו, כדי לאחד תיקים.

4. ממצאי הבדיקה בכספות

(א) איתרנו 100 כספות או 'משמרות' העשויות להיות רלוונטיות לבדיקתנו; 50 מהן נמצאות ברשות אגף הבקרה הפנימית של בל"ל, 50 נוספות נתגלו על פי מסמכים שמעידים על קיומן, אך מיקומם כיום אינו ידוע.

(ב) לכל הכספות שהיו בבנק עד סוף שנות השלושים (ולחלקן - עד סוף שנות הארבעים) היו בבנק העתקים של מפתחות, זהים לאלה שהיו בידי הלקוח. ההעתקים נשמרו בהנהלה הראשית של הבנק אך נשלחו לסניף על פי דרישתו. יודגש כי לא תמיד היו הלקוחות מודעים לכך.

(ג) אותרו פרוטוקולים בודדים של פתיחת כספות שתכולתן לא אותרה.

דוגמה לפרוטוקול פתיחת כספות מצורפת כנספה נ' 37.

(ד) מעבר כספות ('בלוקים' של כספות) בין הסניפים השונים של אפי"ב הקשה מאוד על שחזור הפעולות שנעשו בכספות, אם בכלל. בשל העברות אלה היה עלינו לבדוק את הכספות גם בסניפים שלא היו בהם כלל חדרי כספות בשנים הנסקרות. כך למשל נמצאו בסניף ז'בוטינסקי ברמת גן כספות שנפתחו בסניף תל אביב בשנים האמורות, ו'בלוק' כספות הועבר מסניף ראשי תל אביב לסניף חיפה ולאחר מספר שנים הועבר חזרה.

(ה) מספרי כספות שונו במהלך השנים. הדבר הקשה על ההתחקות אחר כספות מסוימות (אף באותו סניף) ופתרנו זאת על ידי תוכנת הצלבות שבנינו במיוחד. לדוגמה, בסניף המרכזי בתל אביב שונו מספרי הכספות שלוש פעמים לפחות בתקופה הנסקרת. שינוי המספר נרשם לעתים כ'סגירה' של הכספת, ובמקביל נפתחה כספת 'חדשה' על שם אותם בעלים. לרוב - לא תמיד - צוין שמספר הכספת השתנה. בגלל שינוי המספרים לא יכולנו להסתמך, בחלק מהמקרים, על רישום תאריך הסגירה שהופיע ברגיסטרים.

(ו) הכספות הכילו תכולות שונות ומגוונות, לרבות: כסף מזומן, בשטרות ובמצלצלין; ניירות ערך, במרבית המקרים איגרות חוב, אך גם מניות; תכשיטים; שטרי חוב; כלי כסף; מסמכי בעלות על קרקע (קושאנים טורקיים או של המנדט הבריטי); מסמכי בנק של הלקוחות (פנקסי חשבון בנק, אישורים על הפקדות, העברות בנקאיות ועוד); מסמכים אישיים (כמו צוואות ומכתבים).

(ז) בסניפים שונים נמצאו כספות שהכילו פריטים שנמצאו בחדר הכספות. כיוון שהבנק לא ידע לשייכם לבעליהם, הוא סגר אותם בכספותיו שכונו 'כספות אבודות ומציאות'. לא ניתן לייחס את התכולה של כספות אלו לבעלים מוגדרים. נמצאו שבע כספות מסוג זה.

(ח) נוהלי פתיחת כספות היו מסודרים מאוד וכללו מספר מסמכים. כשהצלחנו לאתר מסמכים אלה, סייע הדבר לנתח את תיק הכספת; אך במרבית הכספות לא אותרו מסמכים או שאותרו באופן חלקי. המסמכים שמולאו לגבי כל כספת כללו חוזה שכירות של הכספת; כרטיס זיהוי וביקורים של בעלי הכספת; רישום ברגיסטר הכספות של תחילת שכירות הכספת.

5. פניות של בעלי חשבונות

פניות של בעלי חשבונות ויורשים לב"ל ולכנסת

בל"ל מקבל באופן שוטף פניות מאנשים הטוענים כי הם בעלי חשבונות בבנק או יורשיהם, ומנהל רשימת פונים. מרשימה זו איתר משרדנו פניות רלוונטיות לבדיקה וערך חיתוכים שונים עם מידע נוסף שאותר במקורות אחרים. כן התקבלו במשרדנו מספר פניות שהגיעו לכנסת וגם אותם הצלבנו.

דוגמא לפנייה לבנק לאומי לישראל מצורפת כנספה נ' 38.

קיבלנו רשימה ממחלקת פניות הציבור בבל"ל ובה מצאנו 31 פניות רלוונטיות, שנתבקשו להשלים פרטים. הדוחות הועברו להקלדה. להלן ממצאי הבדיקה:

- לאביה של מ"ר היו איגרות חוב בסך 980 לא"י;
- מ"מ מצאה פנקס חיסכון של אביה בבנק אפי"ב משנת 1939;
- בשנות השלושים הופקד סכום בחשבון על שם ר"פ. הבנק השיב שלא נמצא כל חשבון.
- עו"ד ק' פנה בשם מרשו וטען שאביו נספה באושוויץ, ובשנת 1939 הפקיד סכום כסף בבנק. הבנק לא מצא כל חשבון;
- ש"ק פנתה בשם אמה ומסרה שנמכרו מטבעות זהב מהכספת והתמורה הועברה לממונה הבריטי. הבנק השיב שאין כסף ואין כספת;
- עו"ד ג"ש מסר בשם מרשו הנכד וטען כי סבו - שנספה בשואה - הפקיד בשנות השלושים כספים באפי"ב, באמצעות שליחי בנק שהגיעו אליו. הבנק השיב שאינו יודע על כך;

- אח של בעל חשבון שחי באירלנד מסר כי אחיו הפקיד 1,000 ליש"ט באפ"ב ב-5 במרס 1940. הבנק לא בדק טענה זו ;
- אביו של הפונה הפקיד 14,000 ליש"ט באפ"ב לשם רכישת מפעל לייצור גרביים. הבנק לא מצא דבר בעניין ;
- מרבית הפניות היו בסגנון 'הופקד כסף בבנק. נמכרו נכסים מהכספת וכו'. לא נמסרו נתונים מפורטים. לפניות לא נמצאו סימוכין בבנק.

6. רשימת חשבונות רדומים בבנק

החל בשנת 1957 פתח בל"ל ספרי ניהול חשבונות רדומים, לצרכים פנימיים ולצורכי דיווח לרשויות. בספרים אלה מופיע מספר החשבון, שם הלקוח ולעיתים גם את יתרת החשבון האחרונה. בספרים אלו נכללים גם חשבונות שנפתחו ממועד הקמת הבנק. בבנק יש גם רשימה ממוחשבת של חשבונות ללא תנועה, הכוללת את כל החשבונות ללא תנועה אשר עדיין מנוהלים בבנק, כלומר חשבונות שלא הועברו לאפטרופוס או לא נסגרו עקב יתרת נמוכה או שבעלי החשבון לא אותרו. את הרשימות הללו הצליב משרדנו מול המידע שהתקבל ממקורות אחרים כדי להתחקות אחר חשבונות שעדיין נשארו בבנק. איתרנו כ-180 חשבונות המוגדרים על ידי הבנק כ'חשבונות רדומים' ויש סבירות כי הם עשויים להיות חשבונותיהם של קורבנות שואה.

עם תחילת עבודת ועדת החקירה הפרלמנטרית, פורסמה באתר האינטרנט של הבנק (www.leumi.co.il), רשימה חלקית של החשבונות הרדומים (ללא תנועה). לאחר הגשת טיוטת הדוח של משרדנו לבנק, הורדה הרשימה מהאתר לתקופה של למעלה משנה.

דוגמא לאיתור חשבון באתר האינטרנט של הבנק (חשבונו של ה"ב) מצורפת כחלק מנספח נ'-27.

7. פגישות עם עובדי הבנק וגמלאי

(א) כללי

צוותים ממשרדנו נפגשו עם עובדי הבנק וגמלאי כדי לברר נושאים במספר מישורים עיקריים: קבלת מידע אודות נהלים ודרכי עבודה בבנק בתקופות הנסקרות; קבלת מידע לגבי חומר רלוונטי היסטורי ומיקומו האפשרי בבנק; בירור תלונות בעלי חשבונות שהופנו למחלקה לפניות הציבור בבל"ל; בירור פניות בעלי חשבונות לוועדת הכנסת ('החבורות הורודות'); פגישות עם גמלאי הבנק שהיו מנהלי נכסים, כמפורט בכרטיסים שנמצאו במגנזה. לצורך תיאום הפגישות נתקבלה מהבנק, לאחר סינון שביצע, רשימה של גמלאי הבנק (להלן: "רשימת הגמלאים"), שלדעתנו, עשויים, להוסיף לנו מידע.

הפניות הטלפוניות לגמלאים, ששמותיהם נמסרו לנו על ידי הבנק, הניבה תוצאות דלות במיוחד אשר לא הובילו לתוצאות המקוות. גם הפגישות שנערכו עם חלקם, לא תרמו באופן משמעותי לבדיקה, שכן חלק מן הגמלאים כלל לא עבדו בבנק בתקופה הנסקרת ו/או לא טיפלו בחומר השייך לבדיקה או, שלטענתם, לא זוכרים פרטים חשובים.

יחד עם זאת, בעקבות מפגש מקרי עם גמלאי באחד מארכיוני הבנק, שבמסגרת עבודתו עסק, בין היתר, באיסוף חומר מהתקופה הנסקרת, הצליח משרדנו לאתר חומר רב הרלוונטי לבדיקה. החומר כולל, בין היתר, ספרי פתיחת חשבונות מהתקופה, קלסרים המכילים פרטים על חשבונות שהקפיא הממונה הבריטי וקלסרים של חשבונות ללא תנועה.

להפתעתנו, לאחר שהוגשו ממצאי הדוח הראשוניים לבנק לשם מתן הערות, מונה על ידי הבנק גמלאי ששמו לא הופיע ברשימת הגמלאים. גמלאי זה התגלה כבעל זיכרון יוצא מן הכלל וידע נרחב על הנעשה בבנק בתקופה הנסקרת (עד כדי זכירת שמות של לקוחות).

(ב) פעילות בקרב עובדי הבנק

בחודש פברואר 2002 נערכה פגישה עם א. מבל"ל, שמסר לנו נתוני רקע על הנכסים שהועברו מהבנק לממונה הבריטי. לדבריו מצויים בחטיבה L51 שבארכיון הציוני תיקי התכתבות עם הבנק. עוד מסר כי עד מלחמת העצמאות היו לבנק 14 סניפים ורק בשבעה מהם היו חשבונות רדומים.

ע., אחד הגמלאים שעבד בסניפים ברחוב אלנבי ועסק בחשבונות ללא תנועה, ידע לספר שבארכיון הבנק נמצא ספר שרוכזו בו פרטים על חשבונות ללא תנועה, שהועברו לידי האפוטרופוס הכללי. לדבריו נכרכו החשבונות ללא תנועה בספרים עם תחילת תהליך המחשוב בבנק. גמלאי זה סיפר על פעילות חברת 'העברה' בגרמניה בשנים 1937-1938, מעין הלבנת כספים של יהודי גרמניה תוך העברתם לארץ ישראל.

8. חברות-בנות

(א) החברה לחיזוק קשרי החליפין פולין-ארץ ישראל בע"מ

(1) הרקע

'החברה לחיזוק קשרי החליפין פולין-ארץ ישראל בע"מ' (להלן: חברת חליפין) נרשמה לפי פקודת החברות 1929-1936 ב-21 באפריל 1937.

מסמך רישום חברת חליפין מצורף כנספח נ' 39.

ישיבת מועצת ההנהלה הראשונה של החברה התקיימה ב-19 באפריל 1937 במשרדי הסוכנות היהודית בירושלים. החברה פעלה מ-1 במאי 1937 עד סוף שנת 1938. הון המניות הרשום של החברה היה 1,000 לא"י, מחולק לאלף מניות בנות 1 לא"י כל אחת. אפ"ב החזיק 998 מניות של החברה, ממספר 3 ועד מספר 1000. מועצת ההנהלה של חברת חליפין הורכבה מבאי כוח הבנק והסוכנות היהודית.

(2) מטרת החברה

מטרת החברה היתה עידוד פעולות החליפין בין פולין לארץ ישראל (להלן: 'קלירינג'). להשגת המטרה הועמדה לרשות החברה קרן מיוחדת לעידוד החליפין. מקרן זו שילמה חברת חליפין הטבות בעד יבוא סחורות פולניות באמצעות חשבון הקלירינג. נוסף על כך ארגנה חברת חליפין תנועת העברה של כספים מארץ ישראל לפולין באמצעות הקלירינג. החברה פעלה על פי הסכם שנחתם בין הסוכנות היהודית לבין ממשלת פולין.

(3) הסכם העברת הכספים מפולין לארץ ישראל ומהארץ לפולין

ב-20 באפריל 1937 שלחה ההנהלה המרכזית של אפ"ב חוזר לסניפים מס' 37 ובו עיקרי ההסכם האמור, ואלה הם:

- עסקי הקלירינג בין פולין וארץ ישראל יתחילו ב-1 במאי 1937. דרך הקלירינג מפולין לארץ ישראל ניתן להעביר את התשלומים הבאים:
 - תשלומים עבור חשבונות לסחורות שנשלחו לפולין על ידי סוחרים יהודים בארץ ישראל;
 - כספי עולים יהודים;
 - סכומים המיועדים לקניית קרקעות בארץ ישראל או בעד תשלום חלקי;
 - כספי מחיה לסטודנטים;
 - כספי סיוע;
 - כספים לטובת תיירים יהודים.
- מארץ ישראל לפולין ניתן להעביר את התשלומים הבאים:
- תמורת חשבונות עבור סחורות שנשלחו מפולין לסוחרים יהודים בארץ ישראל;
 - סכומים שנועדו להעברה מארץ ישראל לפולין;
 - סכומים של נוסעים ותיירים מהארץ לפולין שתמורתם בזלוטי תעמוד שם לרשותם.

(4) תהליך העברת הכספים מפולין לארץ ישראל

- תשלומים בזלוטי בפולין הוכנסו לחשבון מיוחד ושמו 'ארץ ישראל', שהתנהל אצל חברת פי"ר - "Polski Instytut Rozrachunkowy" - בוורשה.
- לאחר שהמשלם הפקיד את כספו בפולין, הוא חתם על תנאי ההעברה של חברת חליפין ושילם מס (7% מסכום התשלום) לקרן המיוחדת לשם עידוד החליפין של החברה. בסיום התהליך קיבל המשלם תעודת תשלום.
- חברת חליפין החליפה את הזלוטי ללא"י על ידי יבוא סחורות מפולין.
- תשלומים בלא"י בארץ ישראל הוכנסו לחשבון מיוחד, 'פולין', אשר התנהל בבנק פ.ק.או. בתל אביב. את הסכומים ניתן היה להכניס לחשבון זה גם באמצעות הסניפים של אפי"ב ללא דמי תיווך. חברת פי"ר ובנק פ.ק.או. גבו, כל אחד, 0.5 אחוז מהסכום שהופקד כדמי תיווך.
- הסוחרים אשר ייבאו את הסחורות הכניסו את הסכומים עבור הסחורות בלא"י לחשבון 'פולין' וסכומים אלו הועמדו לזכות המפקידים. הסוחרים הפולנים קיבלו את תמורת הסחורות שלהם בזלוטי מחשבון 'ארץ ישראל', אשר התנהל בחברת פי"ר בוורשה.
- לאחר שהמשלם בפולין הגיע לארץ, הוא קיבל את הסכומים ששילם בפולין. כאשר נמצאו הסכומים המתאימים בלא"י בחשבון המיוחד 'פולין', נעשו התשלומים למעבירים לפי זמן הכנסת התשלומים, ראשון ראשון ואחרון אחרון, אלא אם הוועדה המיוחדת שפעלה בוורשה החליטה אחרת, במקרים יוצאים מן הכלל.
- שער החליפין להמרת הזלוטי ללא"י נקבע על ידי הוועדה המיוחדת בוורשה. שער החליפין הרשמי בשנת 1937 היה כ-22.625 זלוטי ללא"י.
- מן הקרן המיוחדת לעידוד החליפין, שהמפקידים בפולין העבירו לה מס על הפקדתם, שילמה חברת חליפין הטבה לסוחרים היהודים אשר ייבאו סחורות לארץ, כדי לעודד יבוא סחורות מפולין. ההטבה נעה בין 1% ל-6% מהסכום ששילמו היבואנים עבור היבוא.

(5) ממצאי הבדיקה בחברת חליפין

- מצינו כי חברת חליפין פתחה חשבון באפי"ב ב-1 באוגוסט 1938, ככל הנראה כדי שסוחרים יהודים יפקידו בו כספים עבור הסחורות שקיבלו מפולין. כספים אלו היו אמורים לעבור לבנק פ.ק.או לחשבון 'פולין'.
- בארכיון הציוני נמצא מכתב של אפי"ב לחברת חליפין מ-11 ביוני 1939 ובו מודיע הבנק כי חשבון חברת חליפין נמצא ביתרת חובה של 1,523.950 לא"י ליום 30 ביוני 1939.
- לא נמצאו מסמכים שהוציאה חברת חליפין בשנת 1939 ועל כן נראה כי פעילות החברה הצטמצמה מאוד בשנה זו, אם פעלה בכלל, בשל פלישת גרמניה לפולין.
- לא נמצאה עדות לכך שהכסף הועבר לממונה הבריטי ולא נמצא תיק על שם חברת חליפין שנוהל אצל הממונה הבריטי או אצל הממונה הישראלי והאפוטרופוס.
- מבנק פ.ק.או. נמסר במכתב כי לא נמצא במאגר של נתוניו כל מידע על חשבון ושמו 'פולין' ולא נמצאו המסמכים הקשורים לחשבון. עם זאת מסר הבנק כי בבירור נוסף נזכר אחד העובדים הוותיקים של הבנק בחשבון ושמו 'פולין'. נפגשנו עם זו"ר ולדעתו מדובר בחשבון שנפתח בסוף שנות הארבעים - לא בסוף שנות השלושים - ונסגר בשנת 1957. בעת הסגירה היתה בחשבון יתרה קטנה, שנבעה מהפקדות של כשמונה אזרחי פולין שלא עלו ארצה ולא קיבלו את כספם, ובנק פ.ק.או חייב את החשבון כנגד עמלה.
- נציגי משרדנו עיינו בדוחות הכספים של בנק פ.ק.או לשנים 1935, 1936 ו-1937. בדוח של שנת 1937 נמצא חשבון בשם 'חליפין' תל אביב ובו יתרת חובה של 18.611 לא"י.
- נוסף על כך מובא בדוחות הכספים לשנת 1937 פירוט של שמות אנשים ושל הסכומים שהעבירו דרך פי"ר.
- לא נמצאו דוחות כספים של בנק פ.ק.או משנת 1937 ואילך ולכן לא ידוע גורלן של היתרות הללו וכיצד נסגר החשבון.

(ב) הבנק האפותיקאי הכללי של ארץ ישראל בע"מ

1. הרקע

הבנק האפותיקאי הכללי של ארץ ישראל בע"מ (להלן: הבנק האפותיקאי) נוסד ב-21 בנובמבר 1921.

אג"ח של הבנק האפותיקאי מצורפת כנספח נ' 40.

ההחלטה בדבר הקמתו של הבנק נתקבלה בקונגרס הציוני הי"ב במחצית הראשונה של ספטמבר 1921, כדי להמריץ את התפתחות הבנייה בארץ למען קליטת העלייה השלישית; רובו של גל עלייה זה פנה לערים ובעיקר לתל אביב. כן הוחלט בקונגרס הציוני האמור כי קרן היסוד תשתתף בבנק זה בכספים העומדים לרשותה וכי הבנק ינפיק איגרות חוב שתופצנה בארצות הגולה באמצעות סוכנויות שונות. במהלך השנים 1924—1938 הנפיק הבנק האפותיקאי מספר הנפקות של איגרות חוב בסדרות שונות. אפ"ב קנה את הבנק האפותיקאי לאחר שהוא נקלע לקשיים.

2. הממצאים העיקריים

- באפ"ב נמצאו חשבוניות של 'אויבים' שקנו איגרות חוב של הבנק האפותיקאי בשנים שקדמו למלחמת העולם השנייה. בשנת 1939 החריס הממונה הבריטי את החשבוניות הללו. אפ"ב העביר לממונה הבריטי את הריביות ששולמו כל שישה חודשים על איגרות החוב.
- איגרת החוב עצמה לא הועברה לממונה הבריטי: הבנק החזיק אותה בחשבון ניירות ערך, שנקרא לעתים גם 'כספות ניירות ערך' או 'פיקדון ניירות ערך'.
- למרות שהחשבון היה מעוקל לטובת הממונה על רכוש האויב, גבה אפ"ב מדי שנה בשנה כשתי לירות א"י דמי שמירה על ניירות הערך שהוחזקו אצלו. גביית דמי השמירה היתה בהסכמת הממונה הבריטי; במקרים מסוימים אף העביר הממונה תשלומים לבנק לכיסוי דמי השמירה.
- בשנת 1946, כאשר הבנק האפותיקאי הנפיק סדרות חדשות של איגרות חוב בריבית של 4%, המיר אפ"ב את איגרות החוב - שהוחזקו אצלו כאמור בחשבוניות 'אויבים' - באיגרות החוב החדשות שהנפיק, לאחר שקיבל לכך את הסכמת הממונה הבריטי אך ללא הסכמת בעלי איגרות החוב: עם חלקם לא ניתן היה ליצור קשר, חלקם לא היה בין החיים.
- בשנת 1959 ביצע הבנק המרה נוספת של איגרות החוב שהיו בחשבוניות 'אויבים', שוב בהסכמת הממונה הבריטי. איגרות החוב החדשות נשאו ריבית של 6% והיו צמודות לדולר.
- עבור המרה זו שילם הממונה הבריטי, מן הכספים שעיקל, 20% מערך איגרות החוב שהומרו.
- צוות משרדנו איתר רשימות של מספרי איגרות חוב אשר הועמדו לפדיון ולא נפרעו עד היום: 23 איגרות חוב מסדרות שונות אשר הונפקו בשנים 1924—1935. ייתכן שאפ"ב לא החזיק את איגרות החוב הללו בכספות ניירות ערך ועל כן הן לא הומרו. הערך הנקוב של איגרות החוב שהונפיק הבנק עד 1935 ולא נפדו הסתכם ב-2,320 לא"י. כן איתרנו 62 איגרות חוב מסדרות שונות שהונפקו בשנים 1943—1970 ולא נפדו עד היום. ייתכן שאיגרות חוב אלו שייכות ל'אויבים' וזאת בשל ההמרות שביצע אפ"ב בשנת 1944 ובשנת 1959.
- על פי דוח ביקורת פנימי של בל"ל מ-27 באוגוסט 2000, השווי לתשלום בגין איגרות חוב אלה (כולל הצמודות) מסתכם ב-250,000 עד 350,000 ש"ח.

- אותרו דיווחים של הסניפים השונים להנהלה המרכזית ובהם שמות הקונים של איגרות החוב. הדיווחים עוסקים בהנפקה משנת 1933. ברשימת השמות מופיעים ארבעה רוכשים שמקום מגוריהם היה בחוץ לארץ.
מכתב ובו רשימת קוני האג"ח מצורף כנספח נ' -41.

רישומים מתוך דוח ביקורת של הבנק, המתייחס לבנק האפותיקאי מצורפים כנספח נ' -42.

- במסמכים שנבדקו נמצאו התכתבויות שונות משנות השלושים המאוחרות על מכירת שטרי חוב (איגרות חוב) והפצתם בחוץ לארץ, בעיקר בפולין ובאוסטריה. להלן דוגמה אחת.
- מר מ"ב נולד בשנת 1895 ברוטרדם שבהולנד (הוריו : מ' וס"ב). בשנת 1939 הוא ביקר עם אשתו בארץ ישראל ופתח חשבון באפ"ב; צוות משרדנו מצא בבדיקת ספרי פתיחת החשבונות של הבנק כי ב-4 במאי 1939 נפתח חשבון על שם מ"ב וי"ב (י"ב הוא אחיו של מ"ב). משרדנו בדק במוזאון יד ושם ומצא כי בתו של מ"ב מסרה כי אביה ואמה נספו בסוביבור שבפולין בשנת 1943 ואילו דודה, י"ב, נפטר בשנת 1945 בהולנד; אשתו ושלושת ילדיהם נספו גם הם בסוביבור בסביבות יוני 1943. ט"ש, בתו של מ"ב, מתגוררת בארץ ואילו אחיה, ס"מ, מתגורר בהולנד. אותר פיקדון ניירות ערך על שם מ"ב וי"ב שבו נקנו שתי איגרות חוב של הבנק האפותיקאי, כל אחת של 100 לא"י ערך נקוב, אשר הונפקו בשנת 1935 ונשאו 5% ריבית לשנה, המשתלמת כל חצי שנה. המועד המדויק של הרכישה אינו ידוע; לדעתנו הן נקנו במהלך המחצית הראשונה של 1940 מאחר שהריבית החלה להשתלם ב-1 ביולי 1940: במועד זה העביר אפ"ב לממונה הבריטי 271.585 לא"י שהיו בחשבון עו"ש על שם מ"ב וי"ב.
- מ-1 ביולי 1940 ועד ינואר 1944 נזקף לזכות החשבון אצל הממונה על רכוש האויב סך 37.006 לא"י שנבעו משמונה 'קופונים' חצי שנתיים וזאת לאחר ניכוי מס על הריבית ודמי שמירת פיקדון.

בינואר 1944 הוחלפו איגרות החוב באיגרות חוב מהנפקה חדשה של הבנק האפותיקאי, הנושאות 4% ריבית לשנה. ההמרה נעשתה בהסכמת הממונה הבריטי וללא הסכמת בעלי החשבון. בעת ההמרה שולם לבנק האפותיקאי 4.75 לא"י בשל ההמרה עבור 100 לא"י ערך נקוב. את התשלום העביר הממונה הבריטי מחשבונם של מ"ב וי"ב, ללא ידיעת בעלי החשבון.

בשנת 1954 פנתה בתו של מ"ב וביקשה את הכספים אשר אצל הממונה הישראלי וזאת על פי צו ירושה, המקנה לה מחצית מהעזיבון ולאחיה, ס"ב, את המחצית השנייה. ב-19 במאי 1954 שלח הממונה מכתב לבלי"ל ובו הוא מודיע לו שהוא איננו מעוניין במחצית העזיבון, 100 ל"י, ונוסף על כך צירף המחאה על סך 15.250 ל"י, שהיתה מחצית היתרה שהוחזקה על ידו. במכתבו לבנק הממונה מבקש שניירות הערך והכסף יוחזקו לטובת בתו של מ"ב, יורשת מחצית העזיבון. הבנק מכר 100 ע"נ אג"ח ולא ידוע בדיוק מתי.

ב-29 בדצמבר 1954 שלח בלי"ל מכתב לממונה הישראלי ובו הודעה כי נתגלה פגם פורמלי בצו הירושה הנוגע לפיקדון הנדון ולכן, נכון לתאריך המכתב, הוא אינו משחרר את הכסף, אך כדי לתאם את הרישום בספרי הבנק, הבנק מוציא מהפיקדון 100 ל"י איגרות חוב ומשאיר בפיקדון 100 ל"י איגרות חוב בלבד. לא ברור האם הבנק שחרר את הכסף והעבירו לבתו של מ"ב.

ב-4 במאי 1959 הומרו איגרות החוב הנותרות לאיגרות חוב חדשות של הבנק האפותיקאי, סדרה 2, צמוד דולר, הנושאת ריבית של 6% לשנה. בעת המרת איגרות החוב שולם לבנק 20% מסך ההמרה, בהתאם לתנאי ההמרה, מחשבונם של מ"ב וי"ב. הסכום הגיע ל-20 ל"י. ההמרה נעשתה בהסכמת הממונה הישראלי וללא קבלת אישור כלשהו מבעלי החשבון, וגם ללא אישור מהיורשים של החשבון שכבר היו ידועים לממונה. בסביבות שנות השישים הוחלף מספר הפיקדון.

ב-31 במרס 1968 החזיק עדיין הבנק בפיקדון את איגרות החוב האמורות. המועד האחרון של העברת סכומי כסף בגין הריבית לממונה הישראלי היה 2 באוקטובר 1967, למרות שאיגרות החוב הוחזקו גם בשנת 1968. נמצאו סכומי כסף אשר הבנק קיבל כריבית על איגרות החוב ולא העבירם לממונה הבריטי.

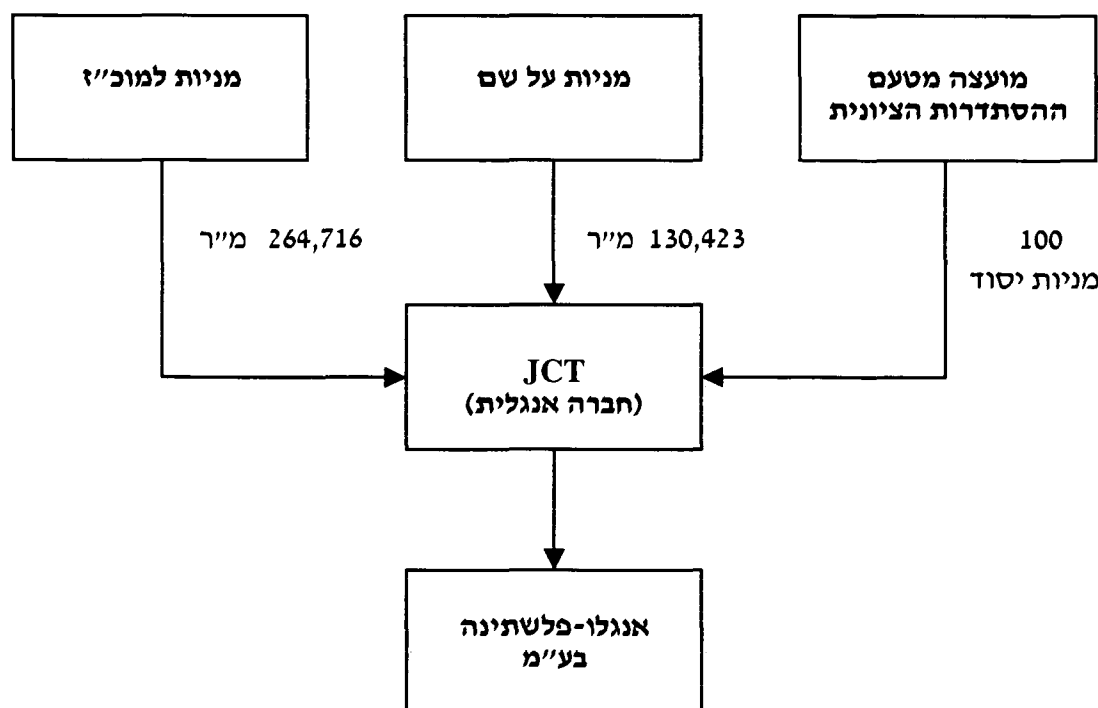
על פי רישומי הבנק האפותיקאי, נפדו איגרות החוב שהוחזקו בפיקדון מ"ב ו"י"ב. לחשבון זה נוהל תיק כספים אצל הממונה הישראלי; התיק עבר בשנת 1972 לאפוטרופוס הכללי, המנהל תיק עיזבון על שם מ"ב ו"י"ב. ב-7 באפריל 2002 שלחה ט"ש, בתו של מ"ב, מכתב לאפוטרופוס ובו היא מבקשת מידע על אביה ודודה, לאחר שמצאה את שם אביה ברשימת בעלי הנכסים העזובים ושנה קודם לכן מצאה את שם דודה באתר של האפוטרופוס הכללי. ב-18 באפריל 2002 השיב לה האפוטרופוס הכללי כי בשנת 1954 הוגשה בקשה לשחרור הכספים על ידי בתו של מ"ב אך הליך השחרור לא הושלם. כן כתב כי משרד האפוטרופוס מנהל על שם מ"ב ו"י"ב סך של כ-1,900 ש"ח.

· Jewish Colonial Trust (JCT), יק"ט

הרקע ההיסטורי

בשנת 1951 רכש בנק לאומי לישראל בע"מ את בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ במלואו. בעת הרכישה הומרו המניות של אפ"ב בע"מ במניות בל"ל. בל"ל היה אז חברת-בת של חברה זרה ולכן הוחלט להביא לשינוי מבנה החברות בלא לפגוע בבעלי המניות של החברה האנגלית. שינוי המבנה נועד להביא לכך שהשליטה בבנק הישראלי תהא של חברה ישראלית. כחלק ממהלך זה נערכו שתי הפחתות הון.

הון המניות של יק"ט התחלק כדלקמן: (א) 100 מניות יסוד הוחזקו על ידי מועצה של ההסתדרות הציונית; (ב) 130,423 מניות רגילות (מ"ר) על שם; (ג) 264,716 מניות למוכ"ז. המניות נמכרו ליהודים האירופה וברחבי העולם כולו.

בשנת 1955 הועברו כ-95% מהמניות של בל"ל מחברת יק"ט, שהיתה כאמור חברה אנגלית, לחברת אוצר התיישבות היהודים בע"מ, חברה ישראלית. חמשת האחוזים הנותרים של מניות

בל"ל נשארו בידי יק"ט. בשנת 1980 ביקש הבנק להסדיר את ענייני יק"ט ולכן הוחלט על יצירת נאמנות, אשר תחזיק את התמורה של מניות הבעלים הבלתי מאוחרים.

כיום יש אפוא סכום של 2,500,000 ליש"ט המיועד לתשלום פיצוי לבעלי המניות של יק"ט שטרם אותרו, והוא מוחזק בנאמנות בחברה לנאמנות של בנק לאומי בלונדון. את עיקר ניסיונות האיתור של בעלי הרכוש עושה חברת יק"ט נאמנות בע"מ, באמצעות פרסום של רשימות בעלי המניות במרכזים יהודיים שונים ובאמצעי התקשורת, כגון אינטרנט, עיתונים יהודיים בעולם ועוד. נוסף על כך מפרסמת יק"ט נאמנות בע"מ את האפשרות למימוש הכספים ולשחרורם.

פסק דין של בית משפט באנגליה המאשר לחברה לנאמנות של בל"ל להחזיק בתמורת המניות מצורף כנספח נ' 43.

משרדנו מצא מסמך וממנו עולה כי מרבית ספרי חברת יק"ט, שנמצאו במשרדים בלונדון, נעלמו משום שהבניין שהיו בו הופצץ בזמן המלחמה. ככל הנראה נספו בשואה רבים מבעלי המניות של החברה.

הליך שמירת הרכוש ושחרור המניות של יק"ט על ידי חברת יק"ט נאמנות בע"מ הוסדר עם האפוטרופוס הכללי. על פי הנוהל התקף כיום, יק"ט נאמנות בע"מ מפנה כל פנייה הקשורה במניות את הפונים לחברה לנאמנות של בל"ל. זו מצדה משלמת לבעל מניה שהוכיח את זכאותו סכום השווה לתשעה ליש"ט (במועד כתיבת דוח זה). ערך המניה עומד היום עומד על 750 ש"ח בערך. יק"ט נאמנות זו מנוהלת על ידי אוצר התיישבות היהודים עבור האפוטרופוס הכללי.

דוגמה למסמך פדיון מניית JCT מצורפת כנספח נ' 44.

יק"ט נאמנות בע"מ משחרר מדי שנה בשנה מניות בהיקף של כ-100,000 ש"ח, והחברה לנאמנות של בל"ל – כ-6,500 ש"ח (מ-2.5 מיליון ליש"ט).

יא. בנק לאומי UK (בנק לאומי-בריטניה)

1. הרקע ההיסטורי

בנק לאומי בריטניה פעל כסניף מרכזי של בנק אנגלו-פלשתינה קודם שנת 1959, אז הוקמה חברת הבת של בל"ל-בריטניה. אלפי אנשים ברחבי העולם היהודי רכשו את מניותיו, לעתים ללא שם, דרך יק"ט. במהלך המלחמה נעלמו או נספו רבים ממחזיקי מניות אלה ומלאכת איתור בעלי המניות או יורשיהם דרשה מאמצים מיוחדים.

במסגרת הארגון מחדש בבעלות יק"ט, נוסדה בשנת 1960 קרן נאמנות (יק"ט נאמנות) לניהול 87.5% מהשקעות אלה, שהפכו מעתה למניות בל"ל. 12.5% הנוספים, שהיו אז כחמישה אחוזים מכלל הונה של הקרן, נרכשו בשנות השמונים בידי מדינת ישראל, עם 'משבר המניות' במערכת הבנקאית וקריסת מניותיו של הבנק. לפי ההסכם המקורי אמורה השקעה זו, של 2,500,000 ליש"ט, להתנהל בבריטניה בפיקוחו של בנק לאומי בריטניה.

2. בדיקות הנדרשות

על מנת לאתר את הנכסים שהחזיקו הבנקים בשמם של קורבנות השואה, יש לחפש, לאתר ולבדוק רישומים ותעודות העשויים להימצא בארכיונים של הבנק בבריטניה. הכוונה לפרטים על אנשים שרכשו מניות של יק"ט במדינות במדינות שנכבשו בעת מלחמת העולם השנייה על ידי הנאצים, וכן פיקדונות של נתינים זרים באותן מדינות. נוסף על כך יש לבחון את דרך עבודתה של הקרן המתנהלת בנאמנות עבור בעלי מניות שלא אותרו.

משרדנו לא העמיק את בדיקתו בבל"ל בריטניה מאחר שהיא מחייבת היערכות נפרדת, אישורים ומשאבים נוספים.

3. הממצאים

אנשי משרדנו נפגשו ב-29 בינואר 2003 עם סמנכ"ל החברה לנאמנות של בל"ל, ולאחר מכן ערכו בדיקה נוספת, ואלה הממצאים שהעלו:

(א) הבנק מאשר שחרור שמינית ממניות הקרן כאשר יש לו הוכחה לשחרור כספי שבע השמיניות הנותרות המנוהלות בישראל.

(ב) בידי הבנק מצויה רשימה של 2,805 מחזיקי מניות המייצגת 116,910 מניות שנרכשו בבריטניה, ארצות הברית וישראל. מתוך 395,139 מחזיקי מניות, 130,423 הן מניות על-שם, והשאר - מניות למוכ"ז.

(ג) עד ל-31 בדצמבר 2002 נרשמו 609 בקשות בגין 80,811 מניות (395,139-314,338), אשר נפדו. ברשות הבנק רשימה ידנית מפורטת של פדיונות אלה, נוסף על מסמכי הבקשות עצמם.

(ד) שווי כל מניה מחושב על פי השווי הכולל של קרן הנאמנות הבריטית חלקי מספר המניות שטרם נפדו. ב-31 בדצמבר 2002 היה ערך שמינית המניה 9.61 ליש"ט, מבוסס על ערך כולל של הקרן הבריטית של 3,010,462 ליש"ט.

פגישה נוספת בין נציגי משרדנו לונדון לבין מנהלים בבל"ל בריטניה נערכה ב-17 בפברואר 2003 והתברר בה הממצאים הבאים:

(א) מסמכים מקוריים רבים של הבנק הושמדו במהלך ההפצצות על לונדון במלחמת העולם השנייה. חלק מהמסמכים הועברו לסניף הבנק בלידס, אולם בתחילת שנות השמונים, בעת סגירת הסניף, הושמד חלק ניכר מהם. למרות זאת מצאנו מסמכים אודות משמורות (כספות) ותכולתן, שהועברו בשנות השבעים, יומני פעילות ישנים ומעט תכשיטים שנשמרו בכספות הבנק.

(ב) רשימת חשבונות ללא תנועה הועברה למשרדנו ונבדקה בהשוואה לרשימה שהיתה ברשות האפוטרופוס הכללי.

(ג) צוין בפנינו כי משרד רואי חשבון בריטי ניסה להתאים 5,000 שמות לכלל רשימות הבנקים אך ההצלחה היתה מועטה.

(ד) ערכם הכספי המשוער של 70 שמות משנים מוקדמות, שהבנק לא הצליח לשייכם ולהתאימם, מסתכם ב-180,000 עד 240,000 ליש"ט.

(ה) עד לפגישתו עם אנשי משרדנו, לא היה חלק מעובדי הבנק מודע לאפשרות שבעלי החשבונות הרדומים הם קורבנות השואה.

(ו) מבירורים שערכה ההנהלה הנוכחית עם עובדי הבנק בעבר, היא הצליחה לאתר את ההליכים של הטיפול בחשבונות רדומים שנהגו החל בשנות השבעים, אך דרך הטיפול בשנים מוקדמות יותר אינה ברורה לחלוטין. בדרך כלל משמיד הבנק כל מסמך לאחר שש שנים.

(ז) תכולת חלק מהכספות הועברה למשמורת בתאגיד בנקאי אחר (LLOYDS).

(ח) כפי שהוסבר לנו, לפי החוק לניהול נאמנויות, הכספים מועברים באופן אוטומטי למדינה אחרי 15 שנה (שנת 2005). כיוון שרק 81,000 מניות של יק"ט נפדו, יש לערוך בדיקה מקיפה ברשימה הכללית של בעלי המניות על מנת להבטיח כי הכספים שייוותרו יועמדו לטובת היורשים או נציגיהם. אם יימצאו המשאבים הנדרשים, יש לערוך בדיקה מקיפה בבל"ל בריטניה כדי לאתר את כלל הרכוש של קורבנות השואה, כולל חשבונות, כספות ותכולתן.

יב. בעלי פיקדונות ניירות ערך

1. הרקע

(א) כללי

שוק ניירות ערך קיים בארץ למעשה רק משנת 1933 ואילך, עקב העליה הגדולה. לפני זה הוצאו ניירות ערך ארץ ישראלים לא בדרך מסחרית אלא בדרכים ציבורית, היינו במסגרת התעמולה הציונית ותוך כדי הדגשת התפקיד הלאומי של המפעל הנדון.

בדרך זו הוצאו מניות של אוצר להתישבות היהודים (משנת 1903 ואילך), של חברת הכשרת הישוב (מ 1908 ואילך), של בנק הפועלים (מ 1920 ואילך) ואחרות. (חבר בעלי המקצוע, הבנקאות להלכה ולמעשה, עמ' 134)

כמפורט בממצאים על חברת 'העברה', נמצאו מספר פיקדונות ניירות ערך שנפתחו לאנשים שהעבירו כספים דרך חברה זו - במקום חשבונות עובר ושב. הופקדו בהם מניות של חברות ישראליות, אשר השתמשו בהסכם 'העברה' על מנת לייבא סחורות: במקום לשלם לחברת 'העברה' כסף עבור הסחורות, הן העבירו לחברה מניות של חברתם; חברת 'העברה' הפקידה את ניירות הערך בפיקדונות על שם הזכאים מגרמניה.

מאות אלפים לירות רוכזו בשנים האחרונות בדרך הטרנספר הגרמני, ז.א. על ידי ממכר של ניירות ערך ארץ ישראליים ליהודי גרמניה במרקים, שהשתמשו בהם להבאת סחורות מגרמניה. מהניירות העוברים לסוחר בשוק המקומי יש להזכיר בעיקר את אגרות החוב והמניות של חברת "ניר", את אגרות החוב של הקרן הקיימת לישראל, של חברת "פא"זא" ואחרים. וכך נמצא השוק המקומי מקיף לסוף שנת 1938 ניירות ערך בשווי של 4.5 מיליונים לירות בערך, שמהם נמכר חלק ידוע בחוץ לארץ (אנגליה, מצרים, הולנד וארצות אחרות) והרוב המכריע בא"י גופא (שם, עמ' 135).

אפי"ב היה הבנק המרכזי שטיפל בעסקי ניירות ערך. רובם של הרוכשים בארץ היו יוצאי גרמניה וארצות מערב אירופה, בעלי הון קטנים ובינוניים, שחיפשו השקעות קבועות והיו רגילים להשקיע בניירות הערך בארצות מוצאם. באירופה רכשו ניירות ערך יהודים שהתכוונו לעלות לארץ ישראל או משקיעים שראו בכך השקעה במפעל הציוני ועזרה לבניית היישוב ולביסוסו.

(ב) מחזיקי ניירות ערך בבנק לאומי

בסניפי אפי"ב נהגו לשמור ניירות ערך של מפקידים שונים בכספות או בפיקדון ניירות ערך. בעל נייר הערך היה שוכר כספת ומפקיד בה את ניירות הערך שלו ודואג לפדות את היקפונם של הנייר בתאריכי הפדיון כשחולקה הטבה. הדרך המקובלת האחרת היתה פתיחת חשבון 'פיקדון נייר ערך', שבו הפקיד הלקוח את ניירות הערך: הבנק היה מכניס את ניירות הערך למעטפה ומפקיד אותה, עם שאר מעטפות 'פיקדונות ניירות ערך', בכספת הבנק. ללקוחות שבחרו בדרך זו דאג הבנק לפדות את היקפונם לבעל החשבון. כאן נדון בדרך השנייה, כלומר חשבונות של פיקדונות ניירות ערך; הדרך הראשונה נידונה בפרק על הכספות.

לפיקדונות ניירות הערך שנפתחו בסניפי הבנק הוענק מספר בעל ארבע ספרות ולפניו האות P, לדוגמה P1234. סניף הבנק היה גובה בסוף כל שנה דמי שמירה על ניירות הערך, שלא היו תלויים בערכם הנומינלי או הריאלי. הפרטים על בעלי פיקדונות ניירות אלו ועל תכולתם דווחו לממונה על רכוש האויב, כשם שחשבונות של אויבים דווחו לו; אך להבדיל מחשבונות אויבים - שנשלחו בדרך כלל לממונה על רכוש האויב (עוקלו) - הרי פיקדונות ניירות הערך נשארו בידי הבנק והוקפאו, בהוראת הממונה על רכוש האויב. כל תנועה בפיקדון היתה חייבת לקבל את אישור הממונה. סכומי הדיווידנדים והריבית, שהיה על הבנק לחלקם לבעלי ניירות הערך כנגד פדיון היקפונם שצורפו לניירות הערך, היו מועברים לממונה על רכוש האויב. הממונה היה מנהל את הסכומים הללו בתיק על שם בעל פיקדון ניירות הערך.

מחזיקי איגרות חוב של הבנק האפוזיטקאי אינם כלולים בפרק זה, אך למעשה גם הם בחזקת מחזיקי ניירות ערך.

בעקבות החלטת הכנסת על הקמת ועדת החקירה הפרלמנטרית לאיתור והשבת נכסים של נספי שואה, מינתה מנכ"ל הבנק ב-22 במרס 2000 ועדה שתפקידה 'לטפל בריכוז והכנת כל החומר

הרלוונטי המצוי בבנק שיהיה דרוש לצורכי ועדת החקירה'. הוועדה של הבנק פרסמה ב-27.2000 דוח (ינ/018/34). על פיקדונות ניירות ערך נאמר בו כי 'בסניף ירושלים ובסניף מרכזי ת"א נמצאו 13 פיקדונות על שם לקוחות, המכילים ניירות ערך ללא ערך כספי' (סעיף 13.2); וכן 'הממצאים שהתגלו בכספת ניירות ערך - יח' ביצוע: נמצאו מעטפות המכילות מניות על שם, כנראה ללא ערך כספי, והם הוצגו ב- 12.6.2000 בפני נציג האפוטרופוס הכללי. הוא ציין כי ייעשה על ידו נסיון נוסף האם לתעודות יש ערך כלשהו, ולשם כך בכוונתו לפנות לאספנים ולמשרד החוץ. עדיין לא התקבלו תוצאות בדיקתו' (סעיף 15).

2. הממצאים העיקריים

לאור ממצאי דוח הביקורת של בנק לאומי לישראל מ-27 באוגוסט 2000, ערך משרדנו בדיקה ואלה ממצאיה:

(א) בביקור בסניף הדר בחיפה נבדקו התיקים כאמור בדוח הביקורת של הבנק; בתיקים אלה נמצא תיק אחד הקשור לנושא בדיקתנו. בתיק היו 32 מניות של חברת 'אוצר מפעלי ים', המוחזקות בידי 15 איש. כל המניות הן מניות למוכ"ז שהונפקו ב-30 בדצמבר 1936 ולכולן היו מצורפים ה'קופונים' של המניה מיום ההנפקה; הדבר מעיד על כי מיום קניית המניה לא נגבו הדיווידנדים בגינה. לכל מניה ומניה מאלה מצורף אישור קבלת המניה הנושא את שם בעל המניה, עדות לכך שבעל המניה לא קיבל לידי את המניה, שכן בעת קבלת המניה הוא חותם על אישור קבלת המניה, אישור אשר נשמר בבנק. חלק מתעודות המניה מכילות יותר ממניה אחת. בשיחה עם מזכיר חברת 'אוצר מפעלי ים' הוא מסר לנו כי לחברה אין הערכת שווי של המניה שהונפקה בשנת 1936 אך ידוע לו כי המדינה אוספת את המניות הללו, בתיווך של בל"ל, ומשלמת עבור כל מניה סך של 266 ש"ח.

(ב) בביקור בסניף זכרון יעקב של בל"ל נמצא כי כל המניות מהתקופה הנסקרת הן על שם בנק הלואה וחסכון. לאחר חוות דעת מומחה ממשרדנו נקבע כי המניות הללו אינן קשורות לבדיקתנו.

(ג) המנהל הארגוני בסניף אחד העם מסר כי בשל המעבר לסניף חדש, הועבר כל ארכיון הסניף הקודם למגנזה ביהוד, וכנראה גם תיק ניירות הערך המוזכר בדוח הביקורת האמור של הבנק עצמו. בבדיקה במגנזה נמצא כי אכן חומר רב הועבר מסניף אחד העם למגנזה ביהוד, אך תיק ניירות הערך המבוקש לא נמצא.

(ד) מנהל סניף צפת סיפר לנו בשיחת טלפון כי המסמכים המפורטים בדוח הביקורת האמור של הבנק, לרבות ניירות ערך CREDIT FONCIER EGYPTIEN, הועברו לאגף הבקרה הפנימית של בל"ל. גבי ע"פ מסרה כי בדצמבר 1999 נסגר חדר הכספות בסניף צפת ובמועד זה נפתחו כל הכספות שנותרו סגורות בסניף. לדבריה השתייכו כל הכספות ללקוחות משנות השבעים והשמונים ולא זכור לה שנמצאו בצפת ניירות ערך של CREDIT FONCIER EGYPTIEN. היא הוסיפה כי לא ביקרה בסניף צפת משנת 1999, מועד סגירת חדר הכספות. מומחה לניירות ערך ישנים במשרדנו העריך כי מניות CREDIT FONCIER EGYPTIEN נרכשו בעיקרן ברבע הראשון של המאה העשרים ואולי אף קודם לכן.

(ה) בביקור בסניף ראשי ירושלים מצאנו שני תיקים בלבד מתוך תשעה שהיו אמורים להיות בו, על פי דוח הביקורת של הבנק. שני התיקים הכילו ניירות ערך מסוגים שונים.

(ו) בביקור בסניף כיכר ציון שבירושלים מצאנו שלושה חשבונות קולקטיביים של מטבע חוץ וחבילה המכילה ניירות ערך מסוגים שונים, כפי שנכתב בדוח הביקורת של ועדת הבנק.

(ז) בספריית הבנק, שרוכז בה חומר השייך לתקופה הנסקרת ואשר נאסף בידי ע"ש, נמצא מכתב ממחלקת כספת ניירות ערך שמוען לע"ש ושהתאריך עליו הוא 26 בנובמבר 2001. במכתב מובאים הפרטים הבאים :

רשימת ניירות ערך לא סחירים בפיקדונות הלקוחות, שהקשר עמם נותק. ניירות הערך שברשימה הועברו לפיקדון מס' 989/600023/12 על שם האפוטרופוס הכללי, בהתאם להוראה שנתקבלה בבנק. (2) מידע על ניירות הערך המוחזקים בידי לקוחות שהקשר עמם אבד, שהועבר לאפוטרופוס מענף יחידת ביצוע, כספת ניירות ערך, ב-9 ביולי 2001. בדיקת ניירות הערך בפיקדון מספר 939/600023/12 מלמדת כי מרביתם אינם קשורים לבדיקתנו.
דוגמה לתעודת מניה שנמצאה מצורפת כנספח נ'-45.

(ח) בחיפוש אחר תיקים קשורים במגנזה ביהוד מצאנו בארגז מס' 4101, אשר הועבר מסניף אחד העם, מידע על פיקדון מרכז על שם 'ניירות ערך ללא תנועה חסרי ערך לא סחירים' מס' 845/11707/91, אשר נפתח בנובמבר 1997.
מסמך בדבר הפיקדון המרכז מצורף כנספח נ'-46.

חשבון זה ריכז כ-400 פיקדונות ניירות ערך לא פעילים המכילים ניירות ערך לא סחירים שהקשר עם בעליהם אבד. על פי ההתכתבות, מקור חשבונות ניירות הערך כנראה הוא בנק קופת עם שהעבירן לסניף בנק לאומי, אחוזת בית. במכתב מ-28 ביולי 1997 מהנהלת סניף אחוזת בית להנהלת מרחב ה'סיטי' נאמר כי כל הפיקדונות שיש כנגדם בכספת תעודות (חסרות ערך כספי), או ניירות ערך שאינם נסחרים בבורסה, יועברו לחשבון המרכז - ואילו שאר החשבונות ייסגרו.
מכתב שהועבר מהנהלת סניף אחוזת בית להנהלת מרחב ה'סיטי' מצורף כנספח נ'-47.

במכתב מ-26 באוגוסט 1997 מסניף אחוזת בית לעו"ד מ"ה מהמחלקה המשפטית של בל"ל נמסר כי הסניף מחויב מדי חודש בחודשו על ידי ההנהלה המרכזית בשמונה ש"ח לפיקדון אחד של ניירות ערך, ובסך הכול הוא חויב ב-384,000 ש"ח בגין 400 הפיקדונות בעשר השנים האחרונות, שלא היתה בהן כל תנועה בפיקדונות אלו. כן נמצאו רשימות של ניירות הערך המרוכזים בחשבון ורשימות של שמות בעלי ניירות הערך, לרבות מספר נייר הערך וערכו הנקוב. נמצאה גם רשימה נוספת של ניירות ערך המרוכזים בחשבון אחר, גם הם לא סחירים וללא ערך כספי. מבדיקת הרשימות עולה כי רוב ניירות הערך הללו הונפקו קודם שנת 1940.

בארגז 4101 במגנזה, השייך לסניף אחוזת בית, אותר מכתב מ-22 בספטמבר 1997 מהנהלה המרכזית, מערך הביקורת הפנימית, להנהלת סניף אחוזת בית, ובו נאמר: 'בסניפינו מנהלים 12 פיקדונות בסדרת 6009XX אשר נפתחו בתיאום עם מזכירות ניירות ערך, הכספים הנ"ל הינם "ירוש" של בנק קופת עם כספים בלתי ידועים, שלכל פיקדון ניתן שם פיקטיבי ות.ז. 1/8 נרכשו ניירות ערך בהתאם לנוהל ללא תנועה מסוג אג"ח גליל שגיא, מעת לעת מתבצעות מכירות לכיסוי יתרת חובה בעו"ש הנובעת מדמי ניהול'. לחשבון צורפה רשימת שמות הלקוחות תחת הכותרת: שם הלקוח, מספר הפיקדון ושווי בש"ח. שווי 12 הפיקדונות הסתכם, על פי המכתב, ב-150,508 ש"ח.

(ט) בדוח הביקורת של ועדת הבנק נכתב כי בסניף מרכזי תל אביב אותרו שלושה פיקדונות ניירות ערך מהשנים הנסקרות. פיקדונות אלו מנוהלים במסגרת 'פיקדון קולקטיבי'. משרדנו איתר את שמותיהם של בעלי הפיקדונות הללו וכן את השנים שבהן נפתחו הפיקדונות המקוריים.

(י) בארגז במגנזה ביהוד מצאנו מכתב מסניף ביירות של בנק אנגלו-פלשתינה לסניף חיפה של הבנק שתאריכו 12 בספטמבר 1933, ועיקריו: הודעה כי סניף ביירות שולח לסניף חיפה מעטפה סגורה, המכילה אובליגציה של קרדיט פונסיה המצרי (CREDIT FONCIER EGYPTIEN)

מהדורה 1911, ומעטפה נוספת סגורה בחותמת. בהוראה נוספת מתבקש הסניף לשמור את המעטפות בתיק פיקדונות ולרשום אותם על שם שני אנשים.

(יא) במסמכי בנק לאומי נמצאו מספר ניירות של אפי"ב ובהם פירוט של ניירות ערך הנמצאים בפיקדון או בכספת על שם חברת 'העברה' ולזכות אדם מסוים (בדרך כלל מצוין שם הזכאי בסוגריים), כלומר חברת 'העברה' רכשה את ניירות הערך לזכות בעל הפיקדון והעבירה אותם לפיקדון על שמה ועל שמו.

(יב) בארכיון הציוני המרכזי, חטיבה L51 תיק 792, מצאנו מאות דפי פיקדונות של מי שכונו 'אויבים'. המשותף לכולם הוא פתיחת SAFE DEPOSIT – אין זו פתיחת כספת אלא פתיחת פיקדון ניירות ערך. בדפים מפורט מספר הפיקדון, שם בעליו וכתובתו (רובם מברלין ומפראג) וכן רשימת ניירות הערך הכלולים בפיקדון, לרבות מספרם הסידורי וכמות הערך הנקוב. כל פיקדונות ניירות הערך הם ל-31 בדצמבר 1939, וברובם נכתב כי הבנק הודיע (לא ידוע למי) על החשבון ב-28 ביולי 1940. בחלק מהדיווחים נרשם בכתב יד כי הלקוח הגיע ארצה.

(יג) בתיקי רשם החברות של החברות שהנפיקו מניות והעבירו אותן כנגד סחורות במסגרת הסכם העברה, לא נמצאו מסמכים הנסבים על התקופה הנסקרת.

(יד) נמצא פקדון מרכז נוסף של ניירות ערך ללא תנועה וחסרי ערך, מס' 705442/87, וייתכן שניירות הערך בו הם מהתקופה הנסקרת.

(טו) בתיקי פיקדונות שהיו בכספות בסניפי בל"ל, ובעיקר בסניף מרכזי תל אביב, מצאנו עשרות ניירות ערך. ייתכן שאין להם כיום שווי כספי ואיש אינו דורש אותם. הורחב על כך בפרק הכספות. מומחה במשרד ברלב לתעודות ניירות ערך ישנים מוסיף כי חלק מהתעודות יש ערך גדול לאספנים ושוויין בשוק זה עשוי להגיע למאות רבות של שקלים לתעודה. חלק מהתעודות אף נחשבות כנדירות בשוק אספני הסקריפוליה (אספני תעודות מניות).
הערה: משרדנו הזין הפרטים אודות כל אחד מחשבוני ניירות ערך האמורים, כולל שמות בעלי ניירות הערך המקוריים שאותרו. נתונים אלה הם חלק ממכלול הנתונים שבתוכנת המחשב שהזין משרדנו.

יג. חברת 'העברה' - משרד לנאמנות בע"מ

1. הסכם 'העברה'

הסכם ההעברה הראשון נחתם ב-19 במאי 1933 וכוונה 'ההסכם של סס' (על שם סס כהן, עסקן יהודי גרמני שניהל את המשא ומתן עם השלטונות הנאציים מטעם הסוכנות היהודית והחברה הפרטית 'הנוטע', שעמד בראשה; ההסכם נתן לחברה זו בלעדיות על נושא ההעברה.
ב-18 ביולי 1933 נחתם הסכם חדש שהיו בו מספר שינויים, כגון הגדלת היקף ההעברה ממיליון מארק לשלושה מיליון מארק, עם אפשרות להגדלה נוספת; וכן קביעה כי ההפקדה בגרמניה תיעשה (במקום לזכות 'הנוטע') לזכות חשבון משותף של אפי"ב ושל 'טמפלר בנק' הגרמני-ארצישראלי (בנק הטמפלרים שפעל במקביל בארץ ישראל ובגרמניה).

לאחר שהתגלעו מחלוקות בין הסוכנות היהודית לחברת 'הנוטע' בשל המונופול שהיא השיגה מן הנאצים, ולאחר לחצים שהופעלו על סס כהן ומכנס (מראשי 'הנוטע'), הוחלט שלא לממש את ההסכם השני ולחתום על הסכם חדש, שבו ישמש אפי"ב כנאמן; חברת 'הנוטע' הסכימה לכך לאחר שהובטחו לסס כהן אחוזים מן העסקה. בהסכם החדש קיבל עליו אפי"ב להקים חברות

נאמנות אשר תוציא לפועל את פרטי ההסכם. **הסכם ההעברה החדש נחתם ב-25 באוגוסט 1933** בין משרד הכלכלה הממשלתי הנאצי לבין ההסתדרות הציונית וכתרתו: 'ההסכם בין מיניסטריין הכלכלה הממשלתי הגרמני לבין אנגלו פלשתינה בע"מ בדבר העברת סך 3 מיליונים מרק לארץ ישראל' (להלן: 'ההסכם').

כנאמר בהסכם, הוא חל על אזרחים גרמנים תושבי גרמניה 'בני הגזע היהודי' וכן על יהודים הנמצאים באופן זמני מחוץ לגבולות גרמניה, אך שלא ויתרו על מקום מגוריהם בגרמניה. ההסכם חל רק על יהודים גרמנים המהגרים לארץ ישראל והוא מבדיל בין אנשים המהגרים 'תכף ומיד' לבין אלה המהגרים לאחר זמן מה. על המהגרים לישראל 'תכף ומיד', המעוניינים לפעול דרך ההסכם, להגיש בקשה לשחרור סכום כסף למטרת הגירה מגרמניה לארץ ישראל; חלק מהכסף ישוחרר והיתרה תוכנס לזמן מה לזכות חשבון מיוחד ברייכסבנק, הבנק המרכזי של גרמניה הנאצית. שמו של החשבון: Bank der Tempelgesellschaft, Sonderconto I (בנק לעסקי הטמפלרים, חשבון מיוחד I).

בבקשות של אנשים שיהגרו אחרי זמן מה יטפלו כך: מיד לאחר שהמבקש בא לידי הסכם עם משרד מטבע החוץ בדבר הסכום שישוחרר, הוא ישלם את כל הסכום ברייכסבנק לזכות חשבון ששמו Bank der Tempelgesellschaft, Sonderconto II (בנק לעסקי הטמפלרים חשבון מיוחד II). בקשות כאלה אושרו רק עד לסכום מרבי של 50,000 מארק.

לפי ההסכם תיעשה העברת החשבונות המיוחדים I, II לארץ ישראל כך: בנק הטמפלרים יחזיק את ההכנסות בשני החשבונות המיוחדים ברייכסבנק לרשות אפ"ב (או לרשותו של חבר נאמנים שיוקם בידי הבנק הזה). אפ"ב ישתמש בשני החשבונות בזה אחר זה: תחילה בחשבון I ורק לאחר שהוא יתרוקן - בחשבון II. (לאותה עת הותר להכניס לשני החשבונות הללו יחד רק סכום כללי של 3 מיליון מארק).

אפ"ב ישתמש בשני החשבונות הללו רק לחיוב תמורת סחורות גרמניות שהוכנסו לארץ ישראל, לאחר שקיבל פקודות תשלום לסילוק חשבונות אלה מצד יבואנים ארץ ישראלים. את סכומי החשבונות הללו, ששולמו לאפ"ב בארץ, הוא יחזיק בלא"י לרשות אותם מעולי גרמניה שהפקידו קודם לכן כספים לחשבונות המיוחדים ברייכסבנק. העולה יקבל את תמורת התשלום מאפ"ב כאשר יצטברו באפ"ב מספיק פקודות העברה שאפשר להוציאן לפועל מתוך החשבונות המיוחדים ברייכסבנק, כלומר רק לאחר שיוזמנו סחורות בשווי החשבונות ברייכסבנק.

לחשבון מיוחד II הותקנו תקנות מיוחדות: כספים של המפקידים בחשבון זה נשאר מעוקל עד שיעלו ארצה. עם זאת, היה ניתן להשתמש בכספים המופקדים הללו לרכישת אדמה או להשקעה עוד בטרם הגיעו העולים ארצה, אך רק לאחר קבלת תעודה מאת הקונסוליה הגרמנית הכללית בירושלים המאשרת שהסכום יוצא לשם השקעה בארץ ישראל. על סמך התעודה היה חייב המפקיד להגיש בקשה מיוחדת למשרד מטבע החוץ במחוזו לשחרור הכסף, ורק לאחר אישורה ישלם אפ"ב את הסכום בארץ ישראל.

ואלה המוסדות שנקבעו בהסכם לשם מימושו:

(א) בברלין - 'חבר נאמנים ארץ ישראל למתן עצות ליהודים גרמנים בע"מ', רח' פרידריך 218, ברלין (Palaestina-Treuhandstelle zur Beratung deutscher Juden G.m.b.h., Berlin, Friedrichstr. 218). חברה זו נודעה בכינוי PALTREU. החברה נוסדה ב-17 באוגוסט 1933 בידי מ.מ. ורבורג ושות' בהמבורג, א.א. וסרמן בברלין ואפ"ב בתל אביב, ונועדה לייעץ לכל היהודים המהגרים מגרמניה הרוצים לפעול דרך ההסכם החדש.

(ב) בארץ ישראל - אפ"ב נקבע למוסד המטפל גם במתן עצות למעוניינים וגם בהעברת הכספים. עם זאת תוכנן להקים חבר נאמנים בארץ ישראל שהבנק יעביר לו את התפקידים הללו. מאוחר יותר הוקמה חברת 'העברה' אשר שימשה כחבר נאמנים והבנק מסר לה את התפקידים האמורים. לאחר הסכם מינכן ו'ליל הבדולח', הרחיבה הנהלת הסוכנות היהודית את ההסכם וכתרה הסכמי העברה עם צ'כוסלובקיה (עד כיבושה במאוס 1939), הונגריה, פולין ורומניה. בפרסומים מאותה עת נטען כי תודות להסכם העברה התפתח אפ"ב מבנק מקומי בארץ ישראל לבנק מסחרי בינלאומי, הן באירופה והן במזרח התיכון.

2. התפתחות חברת 'העברה'

כאמור הוקמה חברת 'העברה' בשנת 1933 בעקבות ההסכם שנחתם בין משרד הכלכלה הממשלתי הנאצי לבין אפ"ב; אך בטופס רישום החברה בארכיון הציוני נכתב: 'החברה נוסדה בשנת 1934 על ידי הסוכנות היהודית ובנק אנגלו פלשתינה'. על פי המסמכים בתיק פירוק החברה, הנובעים כנראה מתיק החברה ברשם החברות, תאריך ייסוד החברה הוא 5 בנובמבר 1933. בשנת 1984 שלחה הנהלת חברת 'העברה' מכתב לאפוטרופוס הכללי ונאמר בו כי 'הון המניות של העברה בזמן יסודה היה בידי בנק אנגלו פלשתינה, או נאמנים שלו'.

הסכם ההעברה חולל בארץ ובתפוצות פולמוס ציבורי סביב השאלה המוסרית הנוגעת להעברת הון מגרמניה הנאצית באמצעות יבוא סחורות גרמניות לארץ ישראל. בעקבות הסערה הזו החליט הקונגרס הציוני הי"ט, בספטמבר 1935: 'כדי להמריץ את המשכת עלייתם של יהודי גרמניה לארץ ישראל מטיל הקונגרס על ההנהלה לקבל תחת פיקוחה את כל פעולות העברה'. ימים אחדים לאחר מכן קיבלה מועצת הסוכנות היהודית החלטה דומה. בעקבות החלטות אלה הועבר הון המניות של העברה לקרן היסוד או לנאמנים שלה; יש לזכור כי היה אז מקובל שרכוש של הסוכנות היהודית נרשם על שם קרן היסוד.

במסמך היסוד בתיק C 4701 נאמר כי מטרת ייסודה של החברה היתה לשמש נאמן וסוכן. כאמור נועדה חברת 'העברה' לתווך בין היבואנים בארץ ליצואנים בגרמניה הנאצית ולארגן את קניית הסחורות הגרמניות ויבואן ארצה; לגבות את הכספים מהיבואנים בארץ תמורת הסחורות שהזמינו ולהעביר את הכספים לעולים מגרמניה הנאצית. החברה הצליחה להעביר כ-12 מיליון ליש"ט מגרמניה הנאצית לארץ באמצעות ההסכם.

על פי נתוני המנדט הסתכם יבוא ההון באמצעות החברה עד שנת 1937 ב-4,742,410 לא"י, לא כולל 2,776,000 לא"י ששולמו לעולים בשנים 1933-1935 במישרין על ידי הרייכסבנק כדמי עלייה. יבוא הסחורות בתקופה זו הסתכם ב-10,318,182 לא"י. סכום זה כולל את הסחורות שיובאו באמצעות ההעברה והן את הסחורות שהביאו העולים באופן פרטי. על פי נתוני החברה, יש להוסיף לנתונים הללו עוד 1,100,000 לא"י שהעבירה החברה בשנים 1938-1939 ו-500,000 לא"י שהועברו במסגרת הסכם ההעברה המיוחד עם צ'כוסלובקיה.

המנהל הכללי של החברה כתב בחוברת שנמצאה בתיק C 4701 כי בשנים 1933 עד 30 בספטמבר 1938 הועברו, הן במסגרת העברה במזומן הן במסגרת העברה עצמית, סך של 5,043,882 לא"י. **מסמך המביא מדבריו של ד"ר א.צ. ג. על ההבדלים בפעילותה של החברה בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה מצורף כנספח נ' 48.**

לאחר מלחמת העולם השנייה נוהלו תיקי החברה אצל הממונה הבריטי על נכסי אויב (תיק עיזבון מספר 17572). תיק זה כלל כספים שהצטברו בגרמניה על פי רשימה שמית של יהודים שטרם אותרו וכספיהם הועברו לחברת 'העברה'. הרשימה חולקה לשתיים: הפקדות קודם 2 בספטמבר

1939 והפקדות לאחר מועד זה. יש לזכור כי חוק הסחר עם האויב נכנס לתוקף ב-5 בספטמבר 1939.

לפי דיווח ל-31 בדצמבר 1994 של האפוטרופוס הכללי (שירש כידוע את הממונה הישראלי, שירש את הממונה הבריטי), הסתכם הסכום שהועבר מגרמניה ב-31,655.41 מארק, שהיו 19,680.16, והם הומרו לשקלים ביום 3 באפריל 1986 לפי שער של 0.6217 שקל למארק, ועל סכום זה נצבר הפרשי הצמדה, הפרשי שער וריבית בסך של 59,747.10 ש"ח. הסכום שמנהל האפוטרופוס מסתכם אפוא במועד האמור ב-79,427.26 ש"ח.

פירוק החברה: באספה כללית שלא מן המניין, ב-17 בדצמבר 1985, הוחלט לפרק את החברה מרצון. ב-1 בדצמבר 1985 הורתה חברת 'העברה' לבנק ורבורג-בריינקמן, וירץ ושות' להעביר לבל"ל את יתרת חשבון 'העברה' אצלם בסך 38,000 מארק, כדי להתחיל את הליך הפירוק.

3. הממצאים

(א) אנשי משרדנו מצאו רשימות של מפקידי כספים בחשבון I ו-II. ייתכן שחלק מהסכומים ברשימות אינם נכונים, משום שבשעתו היו מקבלים תעודות של בעלי הון, שזיכו את מחזיקיהם בסרטיפיקט, רק אנשים שהפקידו 1,000 לא"י לפחות.

כך למשל הגיעה בשנת 1963 גבי' ל' לישראל ודרשה מבל"ל תמורת סך של 5,193 מארק שהפקידה בגרמניה ב-5 בנובמבר 1939. בירור מקיף של הבנק העלה כי חברת 'העברה' העבירה 90 לא"י לאפ"ב ב-9 בנובמבר 1939 לזכות גבי' ל'; עוד נמסר כי חברת 'העברה' רכשה בשמה של גבי' ל' איגרות חוב של חברת רסקו בערך נקוב של 50 ליש"ט והן לא הועברו דרך אפ"ב. בדקנו ומצאנו את שמה של ל' ברשימת שמות המפקידים בחשבון I דרך חברת 'העברה', ב-28 במאי 1938, אך שם נקב סכום של 1,000 לא"י - בעוד שלדברי המפקידה הופקד סך של 5,193 מארק גרמני שערכו היה אז כ-346 לא"י.

(ב) חלק מהכספים שהועברו דרך חברת 'העברה' שימש לקניית ניירות ערך של חברות שונות בארץ. במקום להעביר לעולה סכומי כסף הוא קיבל למעשה ניירות ערך של חברות בארץ או של החברה, אשר השתמשה בחשבוננו על מנת לייבא סחורות מגרמניה. לשון אחר, חברות רבות חסרות נזילות ניצלו את ההסכם כדי לייבא סחורות מגרמניה ללא מזומנים אלא באמצעות מניות, שהועברו למפקידים יהודים מגרמניה על ידי חברת 'העברה'. בכלל ניירות אלה מצאנו איגרות חוב של קק"ל; איגרות חוב ומניות בכורה של ניר בע"מ; תעודות פיקדון של בנק הפועלים; איגרות חוב ומניות בכורה של רסקו בע"מ; איגרות חוב של מקורות בע"מ; איגרות חוב של פאזא בע"מ. נמסרו למפקידים גם ניירות ערך של חברות נוספות הקיימות עד היום. נמצאו מספר אנשים שהחזיקו פיקדונות ובהם ניירות ערך שרכשה חברת 'העברה', כמפורט לעיל בפרק ניירות הערך.

(ג) משרדנו איתר בבל"ל שתי כספות על שם חברת 'העברה': כספת מס' 109 נפתחה ב-2 באפריל 1934 ונסגרה ב-28 באפריל 1940; כספת מס' 673 נפתחה ב-23 בספטמבר 1940 ונסגרה ב-15 במרס 1972.

(ד) ב-31 באוגוסט 1939 דיווח אפ"ב, ברשימת חשבונות קרדיטורים במטבעות זרים מעוקלים, כי לחברת 'העברה' סכום מעוקל במטבע זר של 128,762.37 רייכסמארקים שערכם 11,400.257 לא"י.

(ה) בתיק האפוטרופוס הכללי מצאנו כאמור רשימות של מפקידים והסכומים שהפקידו בגרמניה בסך כולל של כ-31,000 רייכסמארק.

(ו) נמצאה רשימה שהוציא אפי"ב ובו רשימת חשבוניות A/C בסניף תל אביב, תחת השם הכולל Haavara Marks. ברשימה מפורטים ארבע יתרות של סכומים במארקים גרמנים.

(ז) איתרנו מכתב ממנהל 'העברה' לח"כ לשעבר פ"ר מ-26 בדצמבר 1965, המפרט את היתרות שברשות חברת 'העברה': 43,000 רייכסמארק בבנק ברינקמן, וירץ ושות' בהמבורג; 85,000 ל"י שניתנו כהלוואה לארגון עולי מרכז אירופה עבור בית הורים ברמת חן.

(ח) ייתכן כי בית ההורים השייך לארגון עולי מרכז אירופה, ברח' האלוף דוד 185 ברמת חן (ששמו 'בית הורים על שם פנחס רוזן'), הוא בית ההורים שנבנה מההלוואה האמורה. עד כה לא נמצאו עדויות שההלוואה הוחזרה. בפרוטוקול ישיבת מועצת המנהלים של חברת 'העברה', ב-19 בספטמבר 1976, הוצע להעביר חלק ניכר מאקטיב החברה לארגון עולי מרכז אירופה כהלוואה, שתהפוך אולי אחר כך למענק, כדי לעזור לארגון לממש תכניות סוציאליות לטובת הציבור שלמענו נוסדה חברת 'העברה'.

(ט) מעיון בדוחותיה הכספיים של החברה שנמצאו בתיק הפירוק של החברה עולים הממצאים הללו:

(1) במאזן החברה ליום 31 בדצמבר 1975, בסעיף 'רכוש שוטף', נרשם פיקדון לזמן קצוב בבנק במטבע חוץ בסך 75,070 ל"י וכן יתרת מזומנים של 6,343 ל"י (1,424 מהם בל"י והשאר במטבע חוץ). נוסף על יתרות אלו נאמר במאזן כי בבנק מוחזקים, בשביל לקוחות, מזומנים וניירות ערך בחשבוניות מעוקלים ובכספת החברה בנאמנות, בסך 3,745 ל"י.

(2) על פי הבדיקה שערכנו בספרי פתיחת הכספות, התברר כי הכספת השנייה של חברת 'העברה' נסגרה כאמור במרס 1972, ועל כן ייתכן שהחברה החזיקה כספת נוספת, שכן במאזנה ליום 31 בדצמבר 1975 מצוין: 'ישנם מזומנים וניירות ערך המוחזקים בבנק בחשבוניות מעוקלים ובכספת החברה בנאמנות עבור לקוחות'.

זאת ועוד: בפירוט הוצאות מנהליות וכלליות לשנה שנתיימה ב-31 בדצמבר 1976 נרשמו 'הוצאות בנק ושכירת כספת' בסך 111 ל"י, ואפשר שהדבר מעיד על כך שגם בשנת 1976 היתה כספת.

(3) התחייבות החברה הסתכמה ב-109,477 ל"י. על פי דפי הסברים שנמצאו בתיק המאזנים, זהו הפירוט:

הפרשה לביקורת: 500 ל"י;

טרנספרנטים לפני המלחמה: 48,685 ל"י;

טרנספרנטים אחרי המלחמה: 36,718 ל"י;

קרנות: 23,552 ל"י;

העברה מחשבוניות מקבילים: 22 ל"י.

על פי המסמך יש פירוט מלא של שמות ויתרות זכות ואין דורשים לכספים. מהפירוט עולה כי רוב ההתחייבות נובע מהעברות כספים מגרמניה; הכספים שבנכסים נובעים אפוא מהסכומים שהועברו מגרמניה והנכסים שייכים לאותם יהודים שהפקידו כספים באמצעות חברת 'העברה'.

(4) נכס נוסף של החברה הוא השקעות באיגרות חוב במטבע חוץ בסך של 5,383 ל"י. על פי ההסבר, השקעה זו מורכבת מאיגרות חוב גרמניות של חברת התעשייה 'קלוקנר הומבולד', שנושאות ריבית של 8% (4,000 ע"נ) והן מוחזקות בבנק ברינקמן, וירץ ושות' בהמבורג.

(5) לפי מאזן חברת 'העברה' ל-31 בדצמבר 1978 הסתכמו נכסי החברה ב-348,855 ל"י וכללו, בין השאר: פיקדון לזמן קצוב במטבע חוץ - 318,823 ל"י; מזומנים (כולל 26,409.65 ל"י במטבע חוץ) - 29,229 ל"י. נוסף על כך מצוין בדוח, בסעיף 'חשבונות מקבילים', סכום של מזומנים וניירות ערך המוחזקים בבנק בחשבונות מעוקלים - 3,827 ל"י.

(6) במאזן החברה ל-31 בדצמבר 1977 מפורט בכתב יד סכום של 3,827 ל"י המוחזק בנאמנות וכן פירוט לשאר הסכומים בנכסי החברה. וזה פירוט המזומנים וניירות הערך בחשבונות מעוקלים בבנק: א"ג - 1,270.79 ל"י; פ"ק - 601.57 ל"י; א"ה - 1,278.43 ל"י; א"פ - 27.58 ל"י; א"ש - 648.91 ל"י.

(7) מצאנו שני מכתבים מבל"ל שנשלחו לחברה ב-31 במרס 1976 ובהם הודעה על ניירות הערך: פ"א - 8% מ"ר מבוכרות רסקו בע"מ - על שם 400 ע"נ (ערכם למועד המכתב 440 ל"י); א"ג - 8% מ"ר מבוכרות רסקו בע"מ - על שם 380 ע"נ (ערכם למועד המכתב 418 ל"י).

(8) במאזן החברה ל-31 בדצמבר 1984 הסתכמו הנכסים ב-8,062,198 שקל (ישן) ועיקר הרכבם הוא פיקדון לזמן קצוב במטבע חוץ - 8,007,087 שקל; פיקדון לזמן קצוב במטבע ישראלי - 40,000 שקל; מזומנים (כולל סך 18,238 שקל במטבע חוץ) - 14,730 שקל.

(9) בישיבת מועצת המנהלים של 'העברה' שנערכה ב-25 בדצמבר 1984 נאמר כי הרכב נכסי החברה הוא כלהלן: בחשבון הבנק בגרמניה כ-40,000 מארק; בחשבון הבנק בישראל - כ-60,000 שקל.

(10) ב-27 במאי 1985 שלחו רואי החשבון של חברת 'העברה' מכתב לסוכנות היהודית ובו אישור כי קיים עודף התחייבויות על הנכסים בסך 281,024 שקל. כן ציינו שההתחייבויות כוללות קרן מילואים של כ-258,000 שקל המהווה הפרשה כוללת, ולמעשה לא ידוע להם אם יש תביעות בגין סכום זה (ייתכן שהפרשה זו נובעת מההתחייבות כלפי המפקידים מחוץ לארץ).

(11) במכתב ששלח מר י"ש, מפרק החברה, למר ש"ש, ב-20 באפריל 1986 נאמר כי ב-28 במרס 1986 נתקבל הפיקדון של החברה מגרמניה בסך 40,966.90 מארק, הסכום הומר ל-25,469.13 ש"ח והופקד בבנק לאומי לישראל בע"מ.

(12) על פי דוח המפרק ב-3 באפריל 1986, הועברו מגרמניה לבל"ל 25,469.13 שקל בגין כספי מפקידים בגרמניה שנותרו ללא דרישה, ומהם הועבר לאפוסטרופוס הכללי ב-17 באפריל 1986 סך של 19,680.16 שקל.

(13) בל"ל העביר לקופת הפירוק של החברה במהלך שנת 1986 סך של 239.58 שקל לפי הפירוט הבא: העברת הפיקדון לעו"ש - 40 שקלים; פדיון מלווה חובה - 168.89 שקלים; יתרה בבנק וריביות - 30.69 שקלים.

יד. מקור הנתונים ואיסופם

1. ארכיונים כלליים

(א) הארכיון הלאומי של בריטניה (Public Record Office, PRO)

הארכיון הלאומי של בריטניה (PRO) הוא הארכיון הלאומי של אנגליה, וילס והממלכה המאוחדת הבריטית והוא שוכן בקיו-גארדנס שבלונדון. הארכיון מרכז ושומר את רשומות הממשל הבריטי ובתי המשפט החל במאה ה-11. הוא פתוח לכול בתנאי שהתיקים אינם חסומים.

באתר האינטרנט שלו (www.pro.gov.uk) ובמחשבים הנמצאים בו הוא מפעיל אינדקס ממוחשב המאפשר חיפוש על פי שמות, תאריכים, אירועים וכו'.

הממונה הבריטי וחשבונות הבנק שהועברו אליו על ידי הבנקים היו נתיב בדיקה מרכזי בתחילת בדיקתנו; סברנו אפוא כי ייתכן שיש חומר רלוונטי בארכיון הלאומי הבריטי. לפיכך נשלחו ללונדון צוותים של משרד ברלב כדי לבחון את החומר בארכיון ולראות האם הוא שופך אור נוסף על המידע הקיים בארץ. מצאנו כי החומר רלוונטי לבדיקה בעיקר בתיקים השייכים לגופים הבאים:

משרד החוץ הבריטי: תיקים העוסקים בארץ ישראל או לעבר הירדן וסביבתה, בשנים 1917–1948. מתיקים אלה מצטייר בין השאר האקלים הכלכלי והפוליטי ביישוב היהודי בשנים הנסקרות.

משרד האוצר הבריטי: מרבית התיקים הללו עוסקים במשמעויות הכספיות שנגזרו מסיום המנדט בארץ. בדיקת משרדנו התמקדה בהסכם הכספי לסיום המנדט, שנחתם כאמור במרס 1950.

משרד החוץ הגרמני (GFM): בדיקת משרדנו התמקדה במסמכי שלל גרמניים, ביניהם מסמכי משרד החוץ הגרמני, שהוחרמו בידי צבאות בנות הברית בזמן המלחמה (לימים שימשו מסמכים אלו בסיס ראיתי להכנות תביעות כנגד פושעי מלחמה נאצים במשפטי נירנברג ואף במשפטו של אדולף אייכמן).

בארכיון האמור יש אינדקס מפורט של מסמכים אלו והם מתאפיינים ברמה גבוהה של פירוט, דיוק וסדר. המסמכים כוללים, בין השאר, נתונים כלכליים ודמוגרפיים אודות ריכוזים יהודיים שונים במקומות רבים, ובהם נתונים על ארץ ישראל שהעבירה הקונסוליה הגרמנית בירושלים למשרד החוץ. הצוותים שלנו הצליחו לאתר בארכיון, לבד מהמצוין עד כה, רשימות חלקיות של פרטים על תיקי C ותיקי A שהיו בניהול הממונה הבריטי וכן התכתבויות בין הבנקים בארץ לבין בריטניה ונציגיה ומאזנים של הממונה מתקופות שונות.

(ב) הארכיון הציוני המרכזי

הארכיון הציוני המרכזי הוא הארכיון ההיסטורי הרשמי של ההסתדרות הציונית העולמית, הסוכנות היהודית, קרן קיימת לישראל, קרן היסוד והקונגרס היהודי העולמי. נוסף על כך שמורים בו ארכיונים של אישים שנטלו חלק בפעילות ציונית, בפעילות למען היישוב בארץ ישראל ולמען מדינת ישראל. בקשר לבדיקתנו חשוב להזכיר כי אפ"ב היה בחלקו בבעלות קרן היסוד, ולכן הוסכם בשנת 1968 בין בנק לאומי לארכיון הציוני המרכזי שזה האחרון ישמש כארכיון היסטורי לבנק. בשנת 1969 הועברו אפוא תיקים ללא פעילות, שהיו בסניף יפו, אל הארכיון. הארכיון המרכזי שימש גם כמקור המידע העיקרי לגבי פעילות חברת 'העברה' בשנים שקדמו למלחמת העולם וגם כמקור המידע המרכזי על פעילותו של המשרד ליישוב יהודי גרמניה. שלוש חטיבות בארכיון היוו את חלק הארי של המידע שמשרדנו הפיק בקשר לפעילות הבנק בשנים הנסקרות:

חטיבה L-51: בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ. בחטיבה זו נכללים 3,500 ויותר תיקים העוסקים בפעילות הבנק בין השנים 1903--1963. יש בהם פרוטוקולים, דוחות כספיים ומאזנים של הבנק, תכתובות רבות בין קברניטי הבנק לקברניטי היישוב, הסכמים ועוד. שמנו דגש בבדיקתנו על תיקים הקשורים לנושא מהשנים 1933--1945 ובהם תיקים הדנים ביחסי הגומלין בין הבנק לממונה ובפעילות הבנק כלפי לקוחות ומפקידים הקשורים לנושאי הבדיקה. אנו אומדים את מספר התצלומים מחטיבה זו בכ- 35,000.

חטיבה L-57: חברת 'העברה'. חטיבה מצומצמת יחסית ובה 369 תיקים, המרכזת את פעילות חברת 'העברה' משרד נאמנות בע"מ בשנות השלושים. התיקים כוללים פרוטוקולים של ישיבות, דוחות כספיים, תכתובות, ביטויים למחלוקת שניטשה ביישוב סביב נושא 'העברה', רשימות

שמיית וסכומי כסף של 'טרנספרנטים', חוזים והסכמים ועוד. אומדן התצלומים מחטיבה זו: כ- 7,000.

חטיבה S-7: המשרד המרכזי ליישוב יהודי גרמניה. גוף היסטורי זה, שהוקם על פי החלטה שנתקבלה בקונגרס הציוני הי"ח ביוזמתו של ארתור רופין, ריכז בידיו את כל הסמכויות שהיו קשורות בטיפול ביהודי גרמניה. עיקר פועלו היה יישובם מחדש תוך דאגה לקליטתם התרבותית, הכלכלית והחברתית. החל בשנת 1938 הרחיב המשרד את אחריות טיפולו גם ליהודי אוסטריה, דנציג וצ'כוסלובקיה. בתיקים ניתן למצוא רשימות של אלפי שמות וסכומים לצד 'טרנספרנטים', שהעבירו את הונם דרך חברת 'העברה'. היקף הצילומים המוערך מחטיבה זו: כ-50,000.

2. ארכיונים פרטיים

בדקנו 30 ויותר ארכיונים פרטיים של קברניטי היישוב העברי בשנים הנסקרות וכן של דמויות בולטות בנוף הכלכלי-פיננסי בארץ באותה תקופה. בולטים בהם אליעזר ז' הופיין, ז"ד לבונטין, א' רופין, אליעזר קפלן ואחרים. צילמנו מאות בודדות של תצלומים.

3. ארכיונים משניים

(א) ארכיון בן-עמי (ארכיון עיריית נתניה)

בדקנו תיקים של עובד בן-עמי, חברת 'הנוטע', הסתדרות בני בנימין, בנק בני בנימין, הסתדרות החקלאים, והחברה לפיתוח חוף נתניה. נבדקו כמאה תיקים שעיקר עיסוקם נתונים על חברת 'הנוטע' והחברה לפיתוח חוף נתניה, כולל רשימות עובדים, תזכירים, פרוטוקולים, מכירות חלקות, רשימות מגרשים בנתניה, תכתובות של גופים אלה וכן חומר רב על חברות נוספות הקשורות לעובד בן-עמי, כמו חברות 'במין', 'מעריב' ו'מודיעין'. מספר התצלומים של חומר הקשור לאפי"ב היה מועט.

(ב) ארכיון חפ"ן

דגש נוסף הושם על ארכיון המשטרה, ובמסגרתו - ארכיון חפ"ן (היחידה לחקר פשעי נאצים, הידועה גם בשם 'לשכה 06'). יחידה זו הוקמה בתחילת שנות החמישים ופעלה במסגרת החוק לעשיית דין בנאצים ועוזריהם; היא אספה עדויות של ניצולי שואה וביססה תשתית ראייתית כנגד פושעים נאצים ועוזריהם, ביניהם יהודים אזרחי ישראל. לשיא פעילותה הגיעה היחידה בשנים 1960—1962 במשפטו של אדולף אייכמן. לאחר המשפט פורקה היחידה והיא פעלה במתכונת אחרת, כיחידת איסוף במסגרת היחידה לחקר פשעים בינלאומיים. המסמכים המאוחרים ביותר בארכיון חפ"ן הם מסוף שנות השמונים.

מסמכי היחידה והתיעוד הקשור בה מצויים כיום בשני מקורות עיקריים: הראשון והקטן בהם הוא ארכיון יד ושם; האחר מצוי בגנזך המדינה והוא מכיל חומר חקירות רב הנסב על משפט אייכמן, עדויות מפי ניצולים וראיות מהמשפט עצמו. יש שם גם חומר חקירה של פושעים נאצים אחרים.

העניין במסמכי היחידה התעורר בעקבות חיפוש שערכנו במסמכי השלל של בנות הברית בארכיון הלאומי בלונדון. מסמכים אלו עסקו בפעילות הכלכלית של נציגויות רשמיות של הנאצים בארץ ישראל וצוין עליהם כי צולם העתק בידי נציג המשלחת הישראלית, ד"ר ורטה. חומר מסוג זה היה עשוי ללמד רבות אודות יחסי הגומלין הכלכליים ששררו בשנות השלושים בין גרמניה לארץ ישראל ובין מעבירי ההון הגרמני היהודי לבין מוסדות השלטון הנאצי. מפאת שיקולי זמן והידע הרב שנצבר כבר בנושא לא עלה בידינו להרחיב את החיפוש בארכיון היחידה ולמצותו לכדי ממצאים משמעותיים.

ברצוננו להודות לוועדת החקירה הפרלמנטרית לאיתור והשבה של נכסי קורבנות השואה על מתן הזכות להיות שותפים לעבודת קודש זו, ולתרום תרומתנו לעבודת הוועדה. כמו כן ברצוננו להודות לוועדה המייעצת ולעובדי הארכיונים השונים, שעשו ככל יכולתם לסייע לנו ובכלל זה עובדי הארכיון הציוני, גנזך המדינה והאפוסטרופוס הכללי.

ברלב ושות', רואי חשבון

טז. רשימת מקורות

עברית

1. כץ, יוסי. רכוש שנשכח, לגורל רכושם של קורבנות השואה המצוי בישראל. ירושלים: יד ושם, תש"ס.
2. הורוביץ, דוד. הכלכלה הארץ ישראלית בהתפתחותה. תל-אביב: הוצאת מוסד ביאליק ע"י דביר, תש"ח.
3. חבר בעלי המקצוע. הבנקאות הלכה למעשה. ירושלים: ראובן מס, ת"ש.
4. לוין, איתמר. עקבות דמים, עדויות ומסמכים על שוד רכושם של קורבנות השואה. המרכז למורשת הגבורה היהודית-מצעד החיים, 1999.
5. כץ, יוסי. והארץ לא תימכר לצמיתות, מורשת קרן קיימת לישראל והחלת עקרונותיה בחקיקה בישראל. ירושלים: הקתדרה ללימודי תולדות קרן קיימת לישראל ומפעליה, אוניברסיטת בר אילן, תשס"ב.
6. גלבר, יואב. מולדת חדשה, עליית יהודי מרכז אירופה וקליטתם 1933-1948. ירושלים: הוצאת יד יצחק בן צבי, 1990.
7. לוין, איתמר. אויבי הוד מלכותו. משרד הבטחון, ההוצאה לאור, תש"ס-1999.
8. ספר שימושי לניירות ערך ארצישראליים. בנק אנגלו פלשתינה בערבון מוגבל.
9. קלונסקי, שלמה ז'. בנקים בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי.
10. על בנקאי לאומה בהתחדשותה. (תולדות בנק לאומי לישראל).

אנגלית

11. Dr. Werner Feilchenfeld, 'Five Years of Jewish Immigration from Germany and the Haavara-Transfer 1933-1938', Haavara Ltd.
12. Heth, Meir. Banking institutions in Israel.

נספחים

תוכן העניינים

114.....	רשימת מדינות "אויב" ותאריך הכללתן בצו הקסטודיאן
157.....	מניית חברת אנגלו-פלשתינה בע"מ
116.....	מניית JCT
117.....	מניית בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ
118.....	מסמכי ההסכם בין ממשלת הממלכה המאוחדת לבין ממשלת ישראל
121.....	מסמכי התביעה של מדינת ישראל נגד אפי"ב
123.....	בקשה לביטול התביעה של מדינת ישראל נגד אפי"ב
124.....	דוגמא למסמך העברת מניות בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ למניות בנק לאומי לישראל בע"מ
125.....	דוגמא למסמך קליטת נתונים
126.....	דוגמא למסמך הצלבת נתונים וחיפוש
127.....	מסמך קליטת תנועות כספים
128.....	מאזן אפי"ב ליום 31 בדצמבר 1937
129.....	דיווח להנהלה על רשימת בעלי פיקדונות ניירות ערך- רכוש "אויב"
130.....	מכתב להנהלה שנשלח לסניפי הבנק במרס 1942
131.....	דוגמא למסמך הכולל חלק מהחשבונות המעוקלים בבנק
132.....	דוגמא לרגיסטר של הבנק שדווח לממונה על רכוש האויב
133.....	דוגמא לכרטיס פתיחת חשבון
134.....	פרוטוקול בנק לאומי בלונדון המתעד אי קיום חומר טרם שנת 1990
135.....	קטע מפרוטוקול ישיבת הוועד הפועל הציוני מתאריך 18 בינואר 1943
136.....	דוגמא לרגיסטר של הבנק ולחשבון דוגמא מתוכו
137.....	דוגמא לחשבון מתוך רגיסטר
138.....	הצהרת אשת בעל חשבון "נתיב אויב", בעל אזרחות שוויצרית
139.....	מכתב הבקשה לשחרור חשבונו של א.ג.
140.....	פנייה לבנק מאת הממונה על רכוש האויב
141.....	המסלולים האפשריים של הכספים הנמצאים בבנק
142.....	אסמכתא של בנק אנגלו-פלשתינה להעברה ב-8 במאי, 1940, לקסטודיאן
143.....	רשימת בנק אנגלו-פלשתינה לכ-80 העברות לקסטודיאן ב-14 באפריל, 1942
	הודעת הקסטודיאן להעברת הכסף מ-13 במאי, 1942, כחודש לאחר התאריך
145.....	שמדווח הבנק על ההעברה
146.....	מסמכי חשבון הבנק של פ"ק והעברות הכספים בגינו
147.....	מסמכי חשבון הבנק של ה"ב והעברות הכספים בגינו
149.....	תיק C של ה"ב
151.....	סגירת תיק C של ה"ב אצל הממונה
153.....	הופעת חשבונו של ה"ב בבל"ל כיחשבון ללא תנועה'
154.....	מסמכי חשבון הבנק של ז"פ והעברות הכספים בגינו

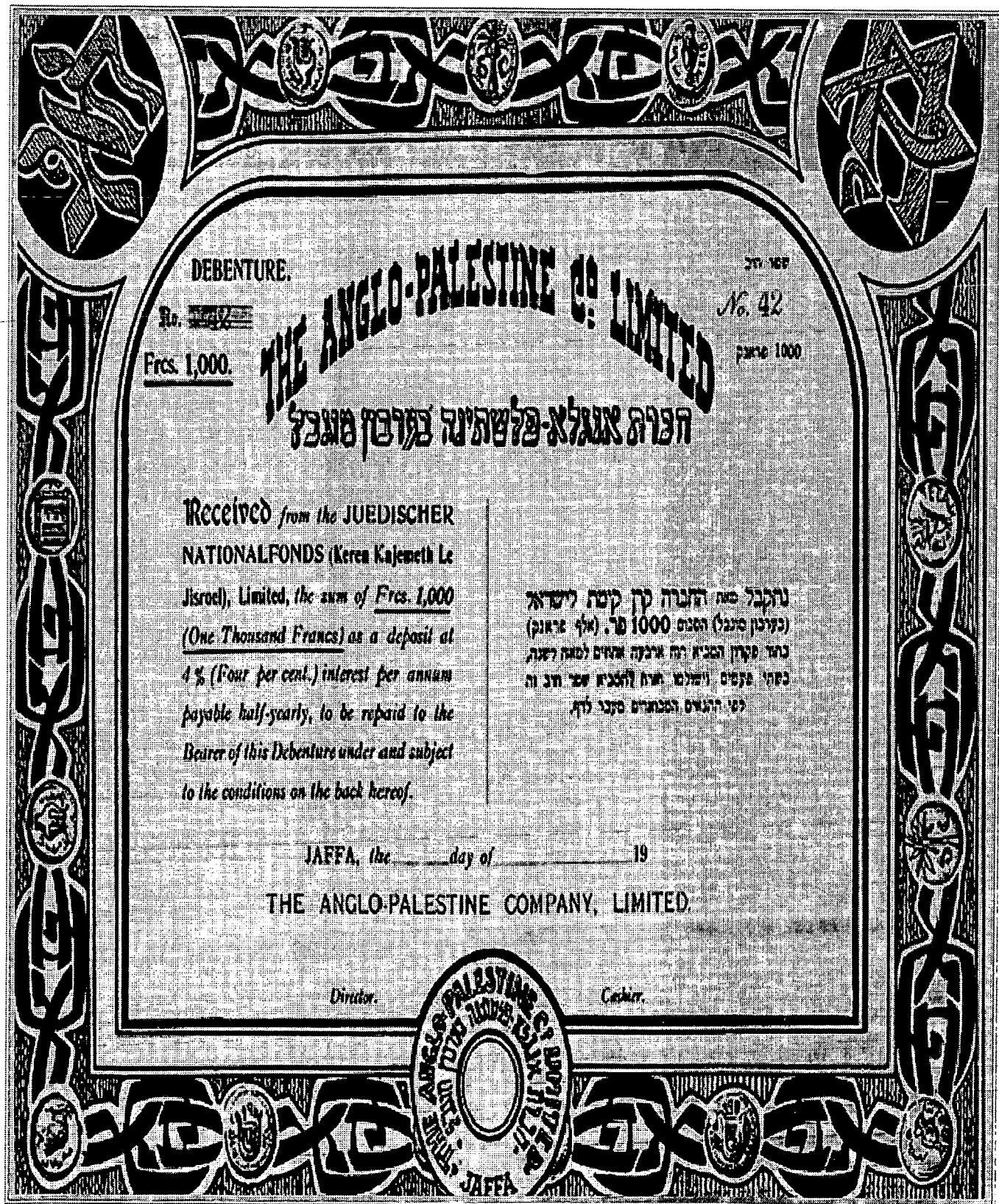
155.....	דוגמא לנסיון הונאה שבוצעה בעזרת צו ירושה מזויף.
156.....	חוזר שנשלח לסניפי הבנק מההנהלה המרכזית הדורש המצאת רשימת כספות של נתיני אויב.
157.....	דוגמא למכתב הממונה הבריטי להנהלה המרכזית בדבר מכירת תחולת כספת והעברת התכולה ליורשיה.
158.....	דוגמא להעברת החומר הארכיוני לסניף לידס.
159.....	נוהל פתיחת כספות.
160.....	מסמך הבקשה בדבר פתיחת הכספת.
161.....	בקשה לאישור פריצת כספות.
162.....	דוגמא למסך קליטה.
163.....	דוגמא לפרוטוקול פריצת כספות.
164.....	דוגמא לפנייה לבנק לאומי לישראל.
165.....	מסמך רישום חברת חליפין.
167.....	אג"ח של הבנק האפותיקאי.
168.....	מכתב ובו רשימת קוני אג"ח.
169.....	מתוך דוח ביקורת של הבנק המתייחס לבנק האפותיקאי.
170.....	פסק דין של בית משפט באנגליה המאשר לחברה לנאמנות של בל"ל להחזיק.
174.....	דוגמא למסמך פדיון מניית JCT.
175.....	דוגמא לתעודת מנייה שנמצאה.
176.....	מסמך בדבר הפיקדון המרכזי על שם "ניירות ערך ללא תנועה חסרי ערך לא סחירים".
177.....	מכתב שהועבר מהנהלת סניף אחוזות בית להנהלת מרחב ה'סיטי'.
178.....	מסמך המביא מדבריו של דר' א.צ.ג. על ההבדלים בפעילותה של החברה בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה.

רשימת מדינות "אויב" ותאריך הכללתן בצו הקסטודיאן

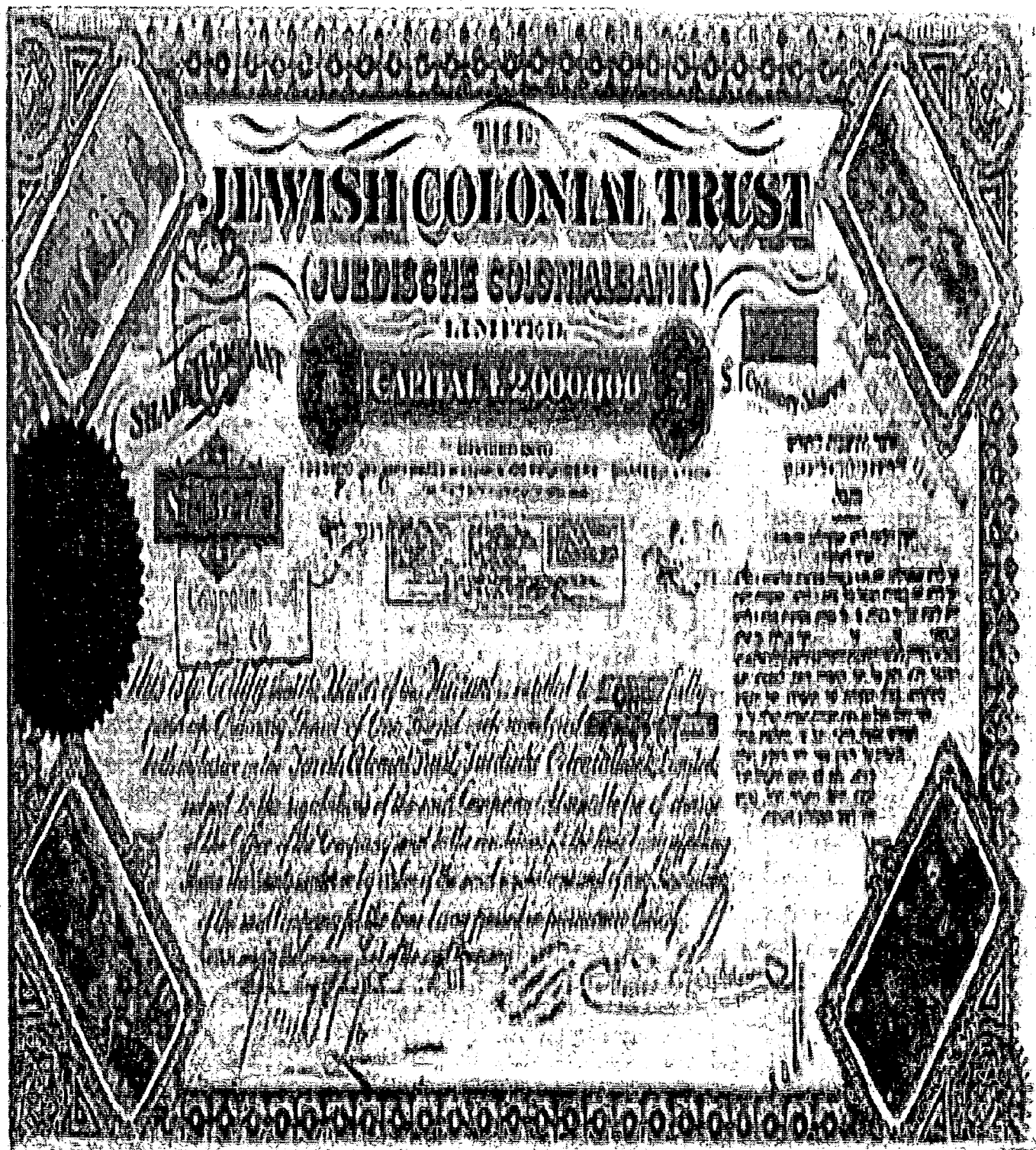
FOR OFFICIAL USE ONLY									
TERRITORIES TO WHICH THE TRADING WITH THE ENEMY ORDINANCE, 1939, HAS BEEN APPLIED									
NAME OF TERRITORY	DATE AND RECEIPT AUTHORITY				T.E.O. issued to be applied		RATE OF EXCHANGE		
	Year	Month	Day	Authority	From	Amount	Rate per £P.	No.	Rate
Balti States - Latvia, Estonia, Lithuania									
Belgium (incl. Belgian Congo and Ruanda-Urundi)	31	6	40	PO Notice					
Bulgaria and Rumania, Slavonia (Yugoslavia)	9	8	40	PO Notice					
British Somaliland	16	6	40	PO Notice					
Bulgaria	13	12	41	PO Notice					
Channel Islands	1	7	40	PO Notice					
China, Japanese occupied parts (except Hong Kong)	7	12	41	T.E.O. (U.K.)					
Danish, Free City	9	9	39	PO Notice					
Denmark (incl. Greenland, Faroe Islands, Iceland)	12	4	40	PO Notice					
Estonia	29	6	41	PO Notice					
Far East (incl. China, Hong Kong, Indo-China, Manchuria, Shanghai, Thailand, Japan)	8	12	41	PO Notice					
Finland	13	12	41	PO Notice					
France - "Occupied"	13	7	40	PO Notice					
France - "Unoccupied" Algeria, French Morocco, Tunisia	13	7	40	PO Notice					
French Somaliland	15	6	40	PO Notice					
Germany	3	9	39	PO Notice					
Greece - Mainland	29	6	41	PO Notice					
Hungary	8	12	41	PO Notice					
Hong Kong	23	12	41	PO Notice					
India-China	13	12	41	PO Notice					
Italy (Metropolitan)	10	6	40	PO Notice					
Italy - East Africa	10	6	40	PO Notice					
Italy - North Africa	10	6	40	PO Notice					
Japan (incl. Karafuto, Korea, Kwantung leased territory, Formosa, Mandated Islands)	7	12	41	PO Notice					
Latvia	31	7	41	PO Notice					
Lithuania	24	6	41	PO Notice					
Luxembourg	30	6	40	PO Notice					
Manchuria	13	12	41	PO Notice					
Morocco	13	12	41	PO Notice					
Netherlands (incl. Dependencies)	29	6	41	PO Notice					
Norway (incl. Northern provinces)	10	6	40	PO Notice					
Norway - Northern provinces	10	7	40	PO Notice					
Poland - Eastern	13	12	41	PO Notice					
Poland - Western	13	12	41	PO Notice					
Romania	13	12	41	PO Notice					
Russia - Western	13	12	41	PO Notice					
Shanghai (International Settlement, French Concession)	13	12	41	PO Notice					
Syria and Lebanon	13	12	41	PO Notice					
Thailand (Kingdom of Siam)	13	12	41	PO Notice					
Yugoslavia	13	12	41	PO Notice					

NOTE: The above list is based on information obtained to 31st February, 1942, and is subject to amendment.
T.E.O. - Trading with the Enemy Ordinance, 1939.
R.O. - Secretary of State.
P.O. - Foreign Office.
H.O. - Board of Trade.

מניית חברת אנגלו פלשתינה בע"מ

מניית JCT

THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED.

SHARE CAPITAL £1,000,000

300,000 PREFERENCE SHARES OF £1 EACH, NUMBERED 1 TO 300,000 INCLUSIVE.
100,000 4% FIRST PREFERENCE SHARES OF £1 EACH, NUMBERED 301 TO 400,000 INCLUSIVE.
300,000 4% SECONDARY SHARES OF £1 EACH, NUMBERED 401 TO 700,000 INCLUSIVE.
AND 100,000 UNPAID SHARES OF £1 EACH.

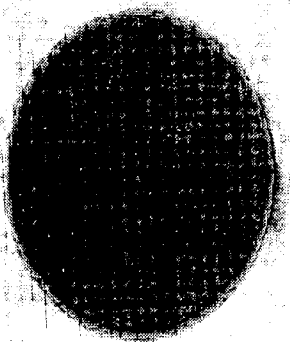
THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED, INCORPORATED IN ENGLAND, HAS ITS OFFICE IN THE ANGLO-PALESTINE BUILDING, 10, ROYAL LANE, LONDON, E.C. 4. THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED, INCORPORATED IN ENGLAND, HAS ITS OFFICE IN THE ANGLO-PALESTINE BUILDING, 10, ROYAL LANE, LONDON, E.C. 4.

Share Certificate

of 5 Royal Lane, Tel Aviv, Palestine
is one of the Registered Representatives of - Ten -

A Machinery
Shares of £1 each, fully paid, numbered as per margin
in THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED, subject to the
Memorandum and Articles of Association of the Company

Given under the Common Seal of the Company
this 10th day of December 1917

[Signature]
[Signature]
[Signature]
DIRECTORS
JOINT SECRETARY

NUMBER OF SHARES	STATISTICAL NUMBERS
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37
38	38
39	39
40	40
41	41
42	42
43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50
51	51
52	52
53	53
54	54
55	55
56	56
57	57
58	58
59	59
60	60
61	61
62	62
63	63
64	64
65	65
66	66
67	67
68	68
69	69
70	70
71	71
72	72
73	73
74	74
75	75
76	76
77	77
78	78
79	79
80	80
81	81
82	82
83	83
84	84
85	85
86	86
87	87
88	88
89	89
90	90
91	91
92	92
93	93
94	94
95	95
96	96
97	97
98	98
99	99
100	100

מניית בנק אנגלו פלשתינה בע"מ

מסמכי ההסכם בין ממשלת הממלכה המאוחדת לבין ממשלת ישראל

ט ד י נ ת י ש ר א ל

משרד החוץ

הממשלה בין שטח הממלכה המאוחדת לבין ממשלת ישראל בעניינים המתייחסים
הנובעים ממיוס המנדט בארץ-ישראל

לגבי סמינריון הסגנון לפקידים ממונים לעבוד, אשר ביוזמת הסכסוך
זה מתגורר בסטראל, עד לסכום של 200,000 לפרנס ישראליים לשנה, וזאת
קל תעשה והפיקה כל השלמים שיגיעו בגובה זה לפקידים הנלה ב-1 ביוני
1960 יואילך עד לעכשיו הנ"ל.

הקדמה 4

הנכסיון הסגנון לפקידים כלל אגרות-חוב לסוכנו שחציו ק"מ בסכום
הסכום והאגרות-חוב לסילוק ההחלטה לגבי אגרות-חוב הללו, יחולקו
בדלקים:

- (א) לסכום ישראל הוא חובות לכל החכמים הסגנון עברור הלוואות
שניתנו לקטריה ולסוכנות מקומיות בישראל מהוצאות השונות של האגרות
הנ"ל, סכומם אלו נאמרים בסכום של 22,914,400.
- (ב) בסכום ישראל הקבל על קצבה זה האגרות-חוב לסילוק ההחלטה לגבי
כל אגרות-חוב אשר סוכנות ורואות בישראל ביוזמת הסכסוך זה.
סכום הקצבה של אגרות-חוב רשומות אלו נאמר וזאת בסכום של
24,340,000. קצבה שנתונה סוכנות, כי אגרות-חוב בסכום זה פוזקות
ורשומות בישראל, כמפורט, תהא נכסיה בסכום ישראל לקבל בסכום הסכסוך
הסוכנות, בצורה של יעדים, בהוצאת סקטור פ (א) רלוואנ, סכום של
21,423,600 שחציו החסר בין כלל הקצבה של אגרות-חוב, הנזכר
בסקטור זה, היינו 24,340,000 לבין כלל הסכום המלווה, הנזכר בסקטור
(א) של סקטור זה, היינו 22,914,400.
- (ג) אגרות-חוב סוכנות על העכשיו הארצי האגרות של 24,340,000, הוא
זכאיה בסכום ישראל לקבל בסכום הסכסוך הסוכנות, בצורה של אגרות
לפי סקטור פ (א) רלוואנ, סכום של 21,423,600 הסוכנות (א) חלק יתמי גבול
הסכום של קדנאות הסוכנות לפקידים אגרות-חוב הנ"ל, והרציה שנוצרה
בסכום סוכנות של 2374,000, חלק יתמי ברבנות שנוצרה קל יתמי
הסוכנות של אגרות-חוב שלא הוצגו בסכום של 22,614,033, בסכום סוכנות
של 236,000.
- (ד) בסכום הסכסוך הסוכנות נקבל על קצבה זה האגרות-חוב לאגרות-
חוב שאינן פוזקות ורשומות בישראל, כמפורט לעיל, ותהא נכסיה ליחידה
הרציה, קדנאות הסוכנות ויתרם הסוכנות שלל הוצגו בסכום של
22,614,033.

באגרות-חוב אגרות-חוב סוכנות שכלל הקצבה של אגרות-חוב הלוואות
והסוכנות, כמפורט לעיל, הוא יתמי אגרות-חוב סוכנות הארצי האגרות של
24,340,000, והסכום של יתמי יתמי סוכנות בסכום הסכסוך של
24,340,000 בפוזקות הקדנאות של סקטור זה ויתמי הסוכנות הלוואות
הנזכרים בסכום של 21,423,600, הסוכנות בסכום (ב) ובסכום
הסוכנות בסכום (א) של סקטור זה.

לצרכי סקטור זה הסוכנות "רשומות" מידו רשום בגנן בישראל, בהוצאת
לחוקתה שנוצרה בישראל ק"מ בגנן אגרות-חוב יתמי, ביום 12
באגרות-חוב 1960, לפי בקשה בסכום ישראל.

הקדמה 5

- (א) בסכום לחוקתה סקטור פ (א) רלוואנ חזרה בסכום הסכסוך הסוכנות
אגרות-חוב ישראל בסכום של 21,052,300, בעד כספי החכמים אגרות-חוב
של סוכנות תביעה לעבוד ופדיונות אגרות-חוב, חזין סגור, יתמי, שנוצרו ק"מ
הסוכנות קל רציו האגרות של סכום הסכסוך.

- 3 -

- (ב) מסלול ישראל הקבל על עצמה את מאחזות להיחול בכל המבצעים שהוגשו להלכה בקשר עם כל כשמים מהכספים הנ"ל, וזוהי וחוגס חביעה כלשהי מסוג זה נגד מסלול המסלול המאוחד, בנסיבות המצויקות, לפי דקוה הטקולה, לאחר המבצעים עם מסלול ישראל, אח סילוק המבצעים ק"י מסלול המסלול המאוחד, החזיר מסלול ישראל, למי בקטחה, למסלול המסלול המאוחד, כנאמר בסעיף פ (א) דלהלן, אח הכספים שבהם ונכחה הסורה חביעה כנאמר.
- (ג) מסלול ישראל המסלול ברכוס מנחון להיקוח המסלול הנ"ל וחסיין לחושבי המסלול דלהלן, היינו: בלגיה, צ'כוסלובקיה, דניה, צרפת, יוון, לוקסמבורג, ארצות המסלול, ונורבגיה, שהן ארצות עמם כרחח מסלול המסלול המאוחד המסלול רכוש על ארץ-ישראל לעני סיום המסלול, כנאמר להוראות המסלול הללו, כפי שהוגשו על ארץ-ישראל.
- (ד) מסלול ישראל העמם מרורים לחסול בכספי המסלול או נחיינים סל ארצות עלה נזכרו במסלול (ב) על סעיף ד, ונרסמו ק"י מסלול המסלול המאוחד, לנכוח מסלול ישראל בחוקה מיטקה (א) סל סעיף ד, כנאמר לחו-ראות המסלול סל אמנות או המסלול כלשהם טוכותו ק"י מסלול המסלול המאוחד עם איוור ארץ שהיא מהארצות המסורות, לטני סיום המסלול, וחטריה לחול קליחט, או כנאמר למסלול, או המסלול כלשהם המסלול להילכה ק"י מסלול ישראל עם איוור ארץ שהיא מהארצות המסורות.
- (ה) אסור לכספי נחיינים גרמניים, כחורה נון בקבר, וכן אנשים הנח-טבים לאויבים או נחיינים האויב, מהמסלול מוצאט נון קטרט גרמני, סחיו במיקוח המסלול הנ"ל, חזכה מסלול המסלול המאוחד, אח מסלול ישראל בסכום של 6,000,000, כסוף לחוראות סעיף פ (א) דלהלן, וחטטה מדרים למקן ביטול החביעה על סוכני, נחתר למוטבות בטכוס של 1,000,000, המסלול והקוממה קחה כנגד בנק אנגלו סלחניה בע"מ, וחחרה על כל חביעה על סכום זה, מסלול ישראל חחרה על כל חביעה חחרה נגד מסלול המסלול המאוחד לגבי איוור כספיהם שהם מהכספים הנ"ל, אח יטנו כאלה, טאינים נמצאיות בישראל.

סעיף 8

- מסלול המסלול המאוחד, אח כי אינה מכירה באיוור המסלול שהיא בקר חביעה נגד מסלול המסלול, חרין באחרת בחביעה מסוג זה שהוגשה כהלכה ק"י אנשים אשר ביוט חחיתה המסלול זה מחבורים בישראל, כחנאי למסלול אח חביעה מסוימה כלשהיא המסלול, המסלול טיט לסלס לגביה ואומן החטלות חחיה כירי מסלול המסלול המאוחד לשקול דקחה בלבה.
- מסלול ישראל חטק למסלול המסלול המאוחד אח כל החטלות המסלול על חרעה, בכלל זה, גיטה לכל חריטומיה המסלול וחטותים ברבר, כרי לשטרה לה לבדוק כל חביעה נגד מסלול המסלול, בניגוד לרכוש המסלול בישראל, ולחסיין יריקיות בנוגע לחביעה אלו.
- חוייה 7
- (א) מסלול המסלול המאוחד העביר למסלול ישראל אח כל הזכירות וסובות שהנחה טיט לה בנכסיה בישראל, בכלל זה קרקעות, כרס לאלה שחוארו להלן, סחוחזקו ק"י, או מסקט סוכיר המסלול לקנייני מלחמת טל הוד מלכותו, או סוכיר המסלול לקנייני אחר של הוד מלכותו, הזכירות וסובות חמנאה של מסלול המסלול המאוחד בנכסיה דלהלן, לא יועברו למסלול ישראל:
- (1) סיכויי המסלול הנטוי של קמרטייני אלגבי, ירוטליט, והקרקע קליה המ קומריס;
- (2) חיה נכס שהיה למסלול המסלול המאוחד כבר המסלול לסכרו לאיס אחר ובקרו כבר קבלה קקרו, על חטבון מחיר הקנייה;

מסמכי התביעה של מדינת ישראל נגד אפ"ב

ה"ק אורחלי מס'

כ"ז

(1) היועץ המשפטי לממשלה ישראל
(2) הממונה על רכוש האויב
הובעים
לכין

בנק אנגלו-פלשתינה בערכון כגובל
ירושלים. נתבע

פ ר ש ה ת כ י ע ה

1. החובע הראשון הוא היועץ המשפטי לממשלה ישראל ומייצג את ממשלת ישראל, וכתובתו למסירה בטמכים בעניין זה היא כסדר המשפטים, הקריה.
 2. החובע השני הוא הממונה על רכוש האויב לסי מקורח המכתיר עם האויב, 1939, אשר יהיה מיוצג בטמכס זה על ידי פרקליט המדינה ועוזריו. כתובתו של החובע השני למסירה בטמכים בעניין זה היא כסדר פרקליט המדינה, כנין בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ, רח' הרצל, ירושלים.
 3. עד כמה שהדבר ירוע הנחבע הוא חברה סניחה, עוסק בעסקי בנקאות ומסדרו בירושלים, רח' הרצל, בנין מסמח.
 4. כ-27 באפריל 1948 או באפריל קרוב לכך מסר מר מ.ג. כלאבאגאן, שהיה אז ממונה על רכוש האויב (שייקרא להלן "הממונה הישן") לנחבע שיקים בסך כולל של 2,293,102.770 לא"י, לפי הכרזת הבא:
- (א) מס' 5767/2 מיום 26 באפריל 1948 על סך 39,956.000 לא"י
מס' 5768/2 מיום 26 באפריל 1948 על סך 84,271.960 לא"י
מס' 5769/2 מיום 26 באפריל 1948 על סך 400,000.000 לא"י
מס' 5762/2 מיום 23 באפריל 1948 על סך 1,592,208.815 לא"י
כל השיקים הנ"ל היו מחויבים על ידי הנחבע למקורח הממונה הישן.
- (ב) מס' 714/30011 מיום 23 באפריל 1948 על סך 176,045.995 לא"י
מסדר על ידי הבנק הא"י לדיסקונט בע"מ על הנחבע למקורח הממונה הישן.
5. בשעת קבלת השיקים הנ"ל על עצמו הנחבע כלפי הממונה הישן לשלם סה"כ 2,293,102.770 לא"י הנ"ל, סך 500,102.770 לא"י למניין הירושלמי י"ל בנק פרקליט (דומיניון, קולוניאל ואוברסיס) לזכות המכונן של חשבון הכללי של ממשלת ארץ-ישראל, וכן החתיים הנחבע כלפי הממונה הישן לתת הנאמנות לסדר בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ כלונדון (שייקרא להלן "הבנק הלונדוני") לשלם לסוכני הבנק למחשבות אם הסך - 1,790,000 לא"י.
 6. הנחבע חילק לסניף הירושלמי של בנק פרקליט (דומיניון, קולוניאל ואוברסיס) את הסך 500,102.770 לא"י.

- 2 -

7. הנחכע לא נתן הוראות לבנק הלונדוני לשלם את הסך 1,793,000.- לא"י לסוכני הכתר למרשבורג.
8. הסענה האלסדנסטית היא שהנחכע נתן הסכם את ההוראות לבנק הלונדוני אולם הבנק הלונדוני לא בלא את ההוראות.
9. הנחכע לא היה רשאי להתחייב בלפי המסמך הישן לתת את ההוראות לבנק הלונדוני באמור, ועל כל פנים לא היה הנחכע רשאי לקיים את ההתחייבות הזאת, כי גם נתן ההתחייבות וגם מילויה היו אסורים לפי החוק.
10. החל כיום 27 באפריל 1948 ועד יום 14 במאי 1948 נעדר ככלל היה הנחכע חייב להחזיר את הסך 1,793,000.- לא"י למסמך הישן, אולם הנחכע לא עשה כן, והכלל לא מסר הנחכע את המסמך הנ"ל, ואף חלק מסמך, למישהו עד יום הגשת התביעה הזאת.
11. המסמך הישן היה פקיד ממסלח ארץ ישראל והיה חלק בלתי נפרד ממנה ולכן היתה חובת המשלוח של הסך 1,793,000.- לא"י מהנחכע למסמך הישן, כנזכר בסעיף הקודם לזה, חובת משלוח המסמך לממשלת ארץ-ישראל, וכחוצאא סכך ובהתאם לתקן הישן של שלם את הסך 1,793,000.- לא"י לממשלת ישראל.
12. הסענה האלסדנסטית היא כי המסמך הישן לא היה חלק במסלח ארץ-ישראל ולא היה חלק בלתי נפרד ממנה, ובד בבד השני בא במקומו של המסמך הישן לכל דבר, והנחכע לא היה חייב להחזיר את הסך 1,793,000.- לא"י לתובע השני.
13. בית המשפט הזה מוססן לדון בהתביעה זו כאחר שסגנון המסמך עולה על 250.- לא"י ופילה התביעה כנכונה בידועות.
14. לבן מבקשים החובעים לחייב את הנחכע לשלם למסמך הישן או לתובע השני את הסך 1,793,000.- לא"י בצדוף דכים, ובהתאם המשפט ושכר-טרחם עורן-דין.

סו' בחשון תש"ז
8.11.49

פרקליט המדינה
בשם המפגש

הי"ע המסמך
לממשלת ישראל

בקשה לביטול התביעה של מדינת ישראל נגד אפ"ב

בבית המשפט המחוזי בירושלים.

חיק אדוארד מ.ס. 49/57

ביד :

1. היועץ המשפטי לממשלה ישראל
2. המכונה על רכוש האויב.

החובעים

ל ב י נ

בנק אנגלו-פלשתינה בערבורן סוגבל
ירושלים.

הנתבעת

ב ק ש ה ל ב ס ו ל

היום וממשלת ישראל הביעה לידי סדור
ביחס לסכום נכסא ההביעה הנ"ל עם ממשלת הממלכה
הסאודית של בריסניה הגדולה ולכן החובעים אינם
חובעים תרופה כל שהיא נגד הנתבעת.

אי לזאת החובעים מבקשים בבית משפט
נכבד זה רכוח לבטול החביעה. החובעים והנתבעת
מסכימים שלא ינתן צו ביחס להוצאותיהם.

ירושלים כז' בסיון תש"י (12.6.50).

ב"כ החובעים

דוגמא למסמך העברת מניות בנק אנגלו פלשתינה בע"מ למניות בנק לאומי לישראל בע"מ

London Register.

All correspondence relating to this Letter of Allotment should be addressed to the London Secretary of the Bank at 6, Gracechurch Street, E.C.3.

Allotment No. 89/47

CUSTOMER OF THE PROPERTY

(S) 45722

London Office:
6, GRACECHURCH STREET,
LONDON, E.C.3.

29th November, 1950

BANK LEUMI LE-ISRAEL B.M.

(Incorporated in Israel with Limited Liability.)

FULLY-PAID NON-RENOUNCEABLE ALLOTMENT LETTER FOR ORDINARY SHARES OF ₪1 EACH.

DEAR SIR (or MADAM),

I am directed to inform you that, consequent upon the fulfilment of the conditions of the Exchange Offer contained in the letter dated 27th October, 1950, addressed to you by Robert Benson, Lonsdale & Co. Ltd. on behalf of this Company, and in accordance with your acceptance of that Offer, the Directors have allotted you, in exchange for your holding of Ordinary Shares in The Anglo-Palestine Bank Ltd. 7 Ordinary Shares of 1/1 each in this Company, and have placed your name on the Company's London Register of Members as the holder(s) of such Shares.

The Ordinary Shares have been converted into Stock, transferable in multiples of 1/1.

This Allotment Letter should be carefully preserved and lodged with the Company at its London Office, 6, Gracechurch Street, E.C.3, on or after 29th February, 1951, to be exchanged for a Stock Certificate, which may only be issued to an Authorised Depositary or Temporary Recipient. In this connection we draw your attention to the form overleaf, which should be completed after consultation with your Banker or Stockbroker.

Pending the issue of Stock Certificates the Company will certify Transfers at its London Office against delivery of Letters of Allotment.

Yours faithfully,

By Order of the Board,

M. SILVERSTONE.

126

מסך קליטת תנועות כספים

Microsoft Access - [tfsMain : 0910]

הקלד שם לתיקון עזרה

שכח עריכה תצוגה בוספה עיצוב בשמות בלים מלון עזרה

פרויקט איתור נכסי קורבנות השואה שלב טיפול שיעור מקרקעין

הדפסת דוח לתיק בדיק שערך בקרה רמיק בתאריך 28/11/2003 חיפוש אג"ח חברה

מס' תיק 3226 בנק - אגלופלשתניה סניף - תל אביב חשבון 4 תאריך פתיחה 18/05/1938 סוג תיק - חשבונית

מס' בעל החשבון: חשש שמות מס' פיקדון כינוי סודי:

ייעוץ: פרטי - משפחה d תואר - רחוב 3 יישוב ורשה מדינה - פולין

וברית: פרטי - משפחה ג תואר - תאריך קשר אחרון

מ/כ/כותב השיק שם משפחה פרטי סטטוס נפטר שנה 1942 ניספה בשואה

אגרי מידע: מניות שלהבנק מסמכים מצורפים הערות תובעים וירשם נירות ערך אפטרופוס הערות בנק תנועות כספים יתרות בבנק

תיק C / תיק? תיק באפטרופוס: ע/ מס' תיק שם לעזי

תאריך	סוג פעולה	סכום	מטבע	אסמכתא	סוג אסמכתא	אסמכתא ב	סוג אסמכתא ב	תנועה אוט' לשיעור
01/11/1940	יתרה אוטומטית לשיעור	1,359.635	לא/אי					א
12/04/1957	העברה מהבנק לאפטרופוס	1,381.565	לא/אי					א
			לא/אי					א

ברלב ושות', רואי חשבון גירסה 03.06BA ברלב ושות' - רואי חשבון

רשומה: 3205 מתוך 4130

start Remi Khat on sr... Microsoft Power... tfsMain : טוסס EN

מאזן אפ"ב ליום 31 בדצמבר, 1937

THE ANGLO-PALESTINE BANK, LIMITED.

BALANCE SHEET: 31ST DECEMBER, 1937

LIABILITIES.		ASSETS.	
	£ s. d.		£ s. d.
CURRENT DEPOSIT AND OTHER ACCOUNTS, including Reserve for Income Tax, National Defence Contribution and Contingencies and Balance of Profit and Loss	6,403,343 11 6	CASH IN HAND AND AT BANKERS ...	918,283 10 11
CURRENT AND DEPOSIT ACCOUNTS OF SUBSIDIARY COMPANIES	430,575 0 8	BALANCES WITH BANKING CORRESPONDENTS	144,815 6 3
		BILLS AND CHEQUES DISCOUNTED ...	661,798 15 2
BILLS PAYABLE	174,520 0 3	INVESTMENTS—	
GUARANTEES, ENDORSEMENTS AND OTHER ENGAGEMENTS	490,604 1 0	Securities of or guaranteed by the British Government	3,158,299 3 5
SHARE CAPITAL—		Other Investments	631,902 3 7
£20,000 4½% Cumulative Redeemable Preference Shares of £1 each, redeemable 1940-1950	£20,000 0 0	LOANS, ADVANCES and other Accounts	2,690,801 7 0
£200,804 Ordinary Shares of £1 each	200,804 0 0	SUBSIDIARY COMPANIES—	
£10,000 "A" Ordinary Shares of £1 each	10,000 0 0	Shares at or under cost	£207,019 8 7
£10,148 Unissued Shares of £1 each	10,148 0 0	Marketable Debentures (at cost) and interest secured thereon	45,132 8 5
	£1,000,000 0 0	Customers' bills discounted	37,219 11 2
Issued and Fully Paid:		Amounts owing on Current and other Accounts	33,517 16 8
£20,000 4½% Cumulative Redeemable Preference Shares of £1 each	£20,000 0 0	OTHER HUYARINUTH HAYEHUDIM JEWISH COLONIAL TRUST LTD	373,596 4 10
£200,804 Ordinary Shares of £1 each	200,804 0 0	LIABILITY OF CUSTOMERS for Guarantees, Endorsements and other Engagements (including £34,237 4s. 6d. from Subsidiary Companies)	112,667 17 10
£10,000 "A" Ordinary Shares of £1 each	10,000 0 0	LAND AND BUILDINGS (including Bank Premises) at cost, less depreciation	146,404 1 0
RESERVE FUND	860,684 0 0	FURNITURE AND FITTINGS at cost, less depreciation	145,372 10 10
	218,643 10 0		24,073 13 5
	£6,507,540 9 5		£6,507,540 0 0

There is a Contingent Liability of £200,000 in respect of Unissued Capital of the Company.

L. BRAUDO,
G. HALPERN,
L. ISTORIK, Directors.

S. HODFIEN, General Manager.

AUDITORS' REPORT.

The Balance Sheet of the Anglo-Palestine Bank Limited at the 31st December, 1937, has been prepared from the books of the London Office, to which is incorporated the information from Palestine, certified by the Bank's Managers and Officials. We have audited the Accounts as shown to us, and through our Agents, Messrs. Russell & Co., those at Tel-Aviv, the Head Office in Palestine. The Cash and Securities at London, Tel-Aviv and certain other Branches have been verified. We report that we have obtained all the information and explanations we have required, and in our opinion the Balance Sheet is properly drawn up so as to exhibit a true and correct view of the state of the Bank's affairs according to the best of our information and the explanations given to us, and as shown by the Books of the Bank.

Messrs. HUGHES, TELEGRAPH STREET,
LONDON, E.C. 4.
2nd May, 1938.

JACKSON, PEXLEY & CO.,
Chartered Accountants,
Auditors.

PROFIT AND LOSS ACCOUNT for the Year ended 31st December, 1937.		Gr.	
	£ s. d.		£ s. d.
TO APPROPRIATION TO CONTINGENCY ACCOUNT	20,000 0 0	BY BALANCE OF UNDIVIDED PROFIT, 31st December, 1936	10,574 6 10
.. DIVIDENDS OF PREFERENCE SHARES for the year ended 31st December, 1937	11,250 0 0	.. PROFIT for the Year ending 31st December, 1937	97,046 12 0
.. Interest Dividend of 4% (less Income Tax) on both Ordinary and 'A' Ordinary Shares	24,434 3 2		
.. FINAL DIVIDEND of 4% (less Income Tax) on both Ordinary and 'A' Ordinary Shares	36,801 4 10		
.. BALANCE CARRIED FORWARD	10,255 9 10		
	£107,550 17 10		£107,550 17 10

STATEMENT PURSUANT TO THE COMPANIES ACT, 1929.

During 1937 remuneration of £900 free of income tax was paid to one Director. Profits of Subsidiary Companies have been included to the extent of the Dividends received within the period covered by these Accounts.

L. BRAUDO,
G. HALPERN,
L. ISTORIK, Directors.

S. HODFIEN,
General Manager.

דיווח להנהלה על רשימת בעלי פקדונות ניירות ערך- רכוש "אויב"

בנק אנגלו-פלשתינה בערבוון מוגבל

לונדון, תל-אביב, יפו, ירושלים, חיפה, כפרית, נפת, פתח-תקוה, נצרת, רמבת

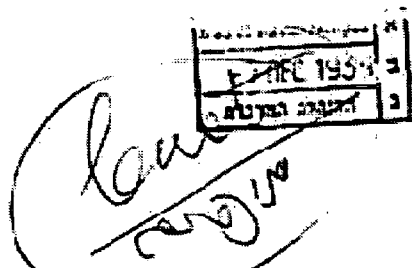
THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED

LONDON, TEL-AVIV, JAFFA, JERUSALEM, HAIFA, TIBERIAS, NAFAR, PETAH-TIKVA, NERETZA, BEER-SHEVA

INCORPORATED IN ENGLAND
TELEGRAPHIC ADDRESS
ANGLO-BANK

תחילת ניירות ערך.

תל-אביב, 7 בדצמבר, 1938

לכבוד
הנהלת הבנק.

א.נ.

הנדון: פקדונות שסחר עם האויב, 1938,
הודעה לכפקה המבורי על רכוש האויב בדבר
רכוש של "אויבים" המוחזקים אצלנו.

בהתאם לבקשתכם במסגרת פקדונות 6 דנא, שנו שמוציאים לכם כזה את
רשימת פקדונות ניירות הערך אצלנו של "אויבים" לפי הארצות, כדלקמן:
(א) גרמניה,
(ב) אוסטריה,
(ג) סוריה, מלוקיה וכו' וכו',
(ד) מולדובה הגרמנית,
(ה) רומניה.
הננו להעיר שחלק מהמחזיקים מצינו ע"י כל לקוח שהנ"ל, נהנו לנו
לשני זמן רב.

בכבוד רב,
סגן תל-אביב.

[Handwritten signature]

בכבוד רב.

מכתב ההנהלה שנשלח לסניפי הבנק במרס 1942

מכתב חוזר לסניפים 21/42 סס

הנושא: החלטות מועדון המנהל

התאריך: 21 במרס 1942

19

הנהלת הבנק

21 במרס 1942

2222

נ.מ.

גם לעניין במכתבנו בחוזר סס 44 בתאריך 28 בספטמבר 1941.

לפי בקשתנו בסכתבנו החוזר הב"ל המצאית לנו את הרשימות הדרושות.

את הרשימות ערכנו מחוץ וביחד עם מכתבנו החוזר סס 55 בתאריך 24 ביולי 1941

הסגנון לכם עלתה הרשימה הסדירה שלחמנו לנאמן על רכוש האויב.

רבים סנעלי החשבונות הרשימות האלה בקשו בינתיים להוסיף, ויתרו

במחשבות הענינו לנאמן. ססס יומר קטן של מחשבות שחזרו לאחר שהחבר

כי נעליהם חושבי הארץ.

גם לעבור על הרשימות האלה ולהוסיף את אלה החשבונות שכבר הועברו

או שחזרו. את זאת חשבו על-ידי העברת קו דק בדיו מדויק. שרן של

המסורות הראשונות נכללות את ססס החשבון. השם והסכום. בעמוד, הערות

חוסר-טו את ססס הירדה לנאמן בדבר העברה הסכום אליו. או את הסכום בדבר

שחזר החשבון.

יתכן כמד-כי ישנו מצבכם ססס מחשבות נוסף. אשר בינתיים הוברר לכם

(סמות או יותר) שנעליהם אינם עכשו חושבי הארץ. אם כי בפעמים רבות כתב

פנויות. ואשר לא נמו נוגדים מחכם החל טראשן ביוני 1940. תעברו גם שוב

המחשבות מצבכם. חופשו מחכם מחשבות כאלה. ועבירו תערכו-גם רשימות נוספות.

את הרשימות המוקדמות ואת הרשימות הנוספות גם להמשיך לנו עד

ליום 15 במרס.

הסניפים הסנהלים את מחשבותיהם בדפים בודדים או בכרטיסים יוצגו

את המחשבות הכלולים בראשית האלה ויפורו אותם בכריכה או בחלוקה נסדרת.

גוב חשיבו שתי כסדית : האחת-לא יסגר כל מצב של תשלום של מחשבות כאלה נרם

בסגנון את הביטור הדרוש השניה- סכינן שמיין תנועה במחשבות האלה לא תזכרו

לעסות כסייססנס תרטי עבורם בסוף כל חדש. כסר כן כידור המחשבות כלי תנוע

יקל על הסינול נדשי המחשבות החייבים.

19

דוגמא למסמך הכולל חלק מהחשבונות המעוקלים בבנק

61428

2

מעוקל

כל פקודה בלי רישיון הקססודית

אסורה

חשבוני סידים

כאילו נכנסה בנק
21.6.56 = 1/5

תאריך	סכום (חשבוני)	סכום (אסורה)	סכום (אסורה)	סכום (אסורה)	סכום (אסורה)
9 JAN 52	61,428.	0	13242	13242	132,427
					119,185
12 JAN 53	61,428.	0		680	119,865
20 MAR 54	61,428.	7		590	120,455
11 JAN 55	61,428.	0		600	121,055
13 MAR 56	61,428.	7		600	121,655
57 JUL 56	61,428.	7		600	122,255
		61,4297		510	122,765

SECRET - EYES ONLY

132

דוגמא לכרטיס פתיחת חשבון

No.	[Redacted]	שם המסמך	[Redacted]
Surname	[Redacted]	השם הפרטי	[Redacted]
Name	[Redacted]	שם תאב	[Redacted]
Father's name	[Redacted]		
[Redacted] [Redacted] Signature החתימה			
תאריך השנתי	Address	[Redacted]	הכתובת
	[Redacted]	[Redacted]	
[Redacted] [Redacted] USECONECNY NIVECNY USTAV מחלקת המסמכים מחלקת המסמכים מחלקת המסמכים			
Remarks:			המקצוע:
			הקרוח:

פרוטוקול בנק לאומי בלונדון המתעד אי קיום חומר טרם שנת 1990

DORMANT ACCOUNTS

I visited [REDACTED] archive centre on 17th May 2000 to look for some or any old archives relating to dormant accounts.

There were five boxes from Internal Audit's old archives which I was particularly interested in which might have included some material relating to dormant accounts. These boxes were numbered IA033, IA024, IA030B, IA058 and IA099.

I was also looking for box number IA99/07 which contained a copy of the old dormant account procedures.

[REDACTED] in administration department was able to tell me from his PC records which particular section in [REDACTED] the box containing the procedures was located and he was correct. However he had no record of the other five boxes on my list and he said that it was very unlikely that the boxes were in [REDACTED] the cleaner went to [REDACTED] about two years ago and made a list of all the box numbers that were there and their exact location. This information was then put on the PC.

During my search I noticed that there were no boxes prior to 1990 and later discovered that about two or three years ago [REDACTED] and [REDACTED] carried out an exercise whereby they went around marking in spray paint with an X any boxes which they thought should be destroyed. These boxes were later taken away and destroyed by our cleaning company.

[REDACTED] said that the criteria used to determine which boxes should be destroyed was the six year rule.

I also searched for any old hand written ledgers that might be still around but I could not find any.

[REDACTED]

[REDACTED]

19th May 2000.

קטע מפרוטוקול ישיבת הוועד הפועל הציוני מתאריך 18 בינואר 1943

3637

חבר ניימלד

- 10 -

הוועד הציוני 18.1.43

י. י. סטרטסני: יש עוד הרבה מאוד חברים שנרשמו. אנו מוכרחים לגמור היום. ויש לנו עוד טעיף של תלמידים. אני רוצה להזכיר לחברים שיש רגלסנט לועז'ה הציוני של 15 רגעים לנואם. אפס יש חברים ירוקים, שחם מייצגי מחלוקה, קשה מאוד להגביל אותם, אבל בדרך כלל אשתדל לשמור על הזמן הקצוב.

חבר ניימלד: אינני חושב שיש עכשיו מקום וגם הזמן להכנס לויכוח, בקשר עם מה שאמר מר גרינברגים לפני הצהרים. כיון שויכוח כזה אינו יכול להתקיים בישיבה כזאת, בסגור כזה ובחייבוני עצבים כזה. אבל אי אפשר גם להתעלם, שעמדתו של מר גרינברגים הייתה בכמה דברים קרובת, ואני מיר אביע לזה. ולכן אני רוצה במלים קצרות לנגוע בן זה, אם זהו הקו וזהו העמדה וזהו היחס של המנהלה כלפי הדברים שעליהם מדובר בישיבות הזאת. ודוקא ששם כך, ששם שבציננים פוליטיים מצינני יהרע עד כמה שנכלית, אבל בעניני דורח הלא ששם קשה להעלות על הדעת, שאנו מחר מתרחים, אם נזכה להמשיך עם אותם חברים, אם נזכה לראות אותם הציונים, אם יעזור השם ונזכה לקונגרס ציוני רגמש אחם, - קשה יהיה ששם להסביר את העמדה הזאת. את הקו הזה. את היחס הזה. ודוקא מחוץ כך אני רוצה לנגוע בשאלה זו. אנו לא ניקבל מסקן, סמני שאי אפשר לקבל - הציונות היא מים שאין להם סוף, ואי אפשר לקבל מסקן, אי אפשר לדבר במסקנות על דברים שהודרים לענין ההתחום של הציונות. ברור, אנו חסיד מייננו אלה שהעלו את הציונות מעל לרגשם. אבל בשביל מה ציונות, אם לא בשביל היחודי? ומה הוא הישוב, ומה ערכה של אי, כשנזכר מנוקת מועצונים של אותם החמונים? לא עכשיו, לפני שנחיה, בשנת 1940, עדיין היו אפשרויות יותר גדולות. וגם אז כשישבנו בנציבות ליתדות פולין, כשהגענו לעניני עזרה - אינני רוצה להזכיר את הסכום. את המסגרת הכספית שבה הייתה כל המעולה גם של הנציבות של יהודי פולין וגם של דער חזרה, וגם של עוד כמה גופים שישנם בשם זה, וחסיד שמענו: אי אפשר לחרוז מחסגרת אצאמאח המנוסחת הזאת, זה יזיק למבית של קרן היסוד. היום מבית של קרן היסוד, מחר מבית של איזה דבר אצא חסיד אחד, ואי אפשר לנגוע בזה. המסגרות. ואם זהו היחס לפני שנחיה וגם היום - פירוש הדבר שיש עמדה בודדת - אינני יודע את זה מחוץ ברור מקיף בהנהלה. בכל אופן, עמדתו של מר גרינברגים לא שם הייתה כזאת. וסשם כך אני אומר: המסגרת הכספית היא קרובת וזהו ג'כ היוצרת את האפשרויות החולות. ואם קובעים מראש, ואם מדברים מראש על אמצעים כאלה כסו הכספת מחיר השקל, שזה יחן 20 אלף לאי - כלום זהו הסכום שבו נדבר על על אפשרויות של הצלה ועל עזרה? (מ. סולובובי): דובר על עזרה לציונים ועל סלוח (מבילוח) (י. גרינברגים): חציע 300,000 לירות, מראש מה עיגידו לך חברי הוועד? מר גרינברגים, יש כסף לא רק לקרן היסוד אלא גם להבק הציוני, יש מרבית כספים של יהודי פולין המונחום באפי' ואין איש יודע מה סוהם של כספים אלה, ואין איש יודע אם ישבו האנשים האלה לגבות אותם. (דובקין): דוקא כסף זה של יהודים אלה (קחן) ומה החקידו של בנק ציוני בימים אלה? את הדברים על מסגרת זו - ראשית כל, באופן מרינביהיובי אני מהננד לדבר הקשר עם זה על

דוגמא לרג'יסטר של הבנק ולחשבון דוגמא מתוכו

דוגמא לרג'יסטר של הבנק		לחשבון דוגמא מתוכו	
תאריך	סכום	תאריך	סכום
1977.12.31	34,506	1977.12.31	34,506
1978.01.01	40,904	1978.01.01	40,904
1978.01.02	34,396	1978.01.02	34,396
1978.01.03	754,780	1978.01.03	754,780
1978.01.04	62,530	1978.01.04	62,530
1978.01.05	1,252,375	1978.01.05	1,252,375
1978.01.06	565,787	1978.01.06	565,787
1978.01.07	68,762	1978.01.07	68,762
1978.01.08	1,539,735	1978.01.08	1,539,735
1978.01.09	1,452,420	1978.01.09	1,452,420
1978.01.10	14,631	1978.01.10	14,631
1978.01.11	111,365	1978.01.11	111,365
1978.01.12	1,532,454	1978.01.12	1,532,454
1978.01.13	27,220	1978.01.13	27,220
1978.01.14	106,916	1978.01.14	106,916
1978.01.15	53,056	1978.01.15	53,056
1978.01.16	108,188	1978.01.16	108,188
1978.01.17	17,460	1978.01.17	17,460
1978.01.18	110,914	1978.01.18	110,914
1978.01.19	134,793	1978.01.19	134,793
1978.01.20	14,321	1978.01.20	14,321
1978.01.21	29,149	1978.01.21	29,149
1978.01.22	472,935	1978.01.22	472,935
1978.01.23	16,622	1978.01.23	16,622
1978.01.24	66,535	1978.01.24	66,535
1978.01.25	80,600	1978.01.25	80,600

דוגמא לחשבון מתוך רג'יסטר

THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED		TEL-AVIV BRANCH		31st March 1947	
Account No	Name of Accountholder	Balance, current or return L.P.	Balance per statement L.P.	Address stated (if any)	Present address (i) Known (ii) Suspect
[REDACTED]	[REDACTED]	18.487	18.532	England 18-5-32	

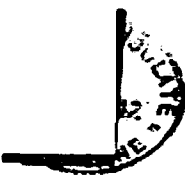
הצהרת אשת בעל חשבון "נתיב אויב", בעל אזרחות שווייצרית

PH 2040

Declaration

I, [redacted] of Italian origin, known as [redacted], holder of passport no. 397441/2088, issued on the 16 June 1935 at Milan, residing in Lausanne, Switzerland, with my 3 children since March 1937, in which state we were interned from Italy (indian) in consequence of the racial laws declared that the [redacted] (and his wife) left off my husband and his account at the end of his account in Palestine (Tel-Aviv) and served me in the same manner of the purpose of my children and personal needs. I will not be a success either directly or indirectly to any person, British or any other country, in occupied territory, in any way, in the transfer of the above mentioned authorities or transfer of the above mentioned authorities to me in Lausanne. In witness whereof I have hereunto set my hand this day of June 1942

Signed and declared before me at the British Consulate, Lausanne, this day of June 1942 by the above named [redacted] bearer of above mentioned Swiss passport. Declarant has produced documentary evidence of Swiss domicile.

מכתב הבקשה לשחרור חשבונו של א.ג.

מנהל
MANAGERS OFFICE
REZ/PT.

Custodian of Enemy Property (Palestine),
P.O.B. 1083,
JERUSALEM.

Subject:- Deceased.

Dear Sir,

The revised returns per 31st March, 1946 - submitted to you in compliance with your Circular No.C/4720 of 26th February 1946 - include in the list of our Hedera Branch an account No. 1234 with a balance of IP.1,095.170 in the name of

As you will observe from the said returns the address of the accountholder as recorded with us at the time was London. The account was included in the returns merely because there had been no movement therein for some time.

It now appears that the accountholder who resided at Hampstead, London, died on the 1st October, 1940, as a result of enemy action.

The Deceased's heirs - under an Order of Succession given by the District Court of on the 9th June, 1947 - have now applied to our for the monies held in the above account.

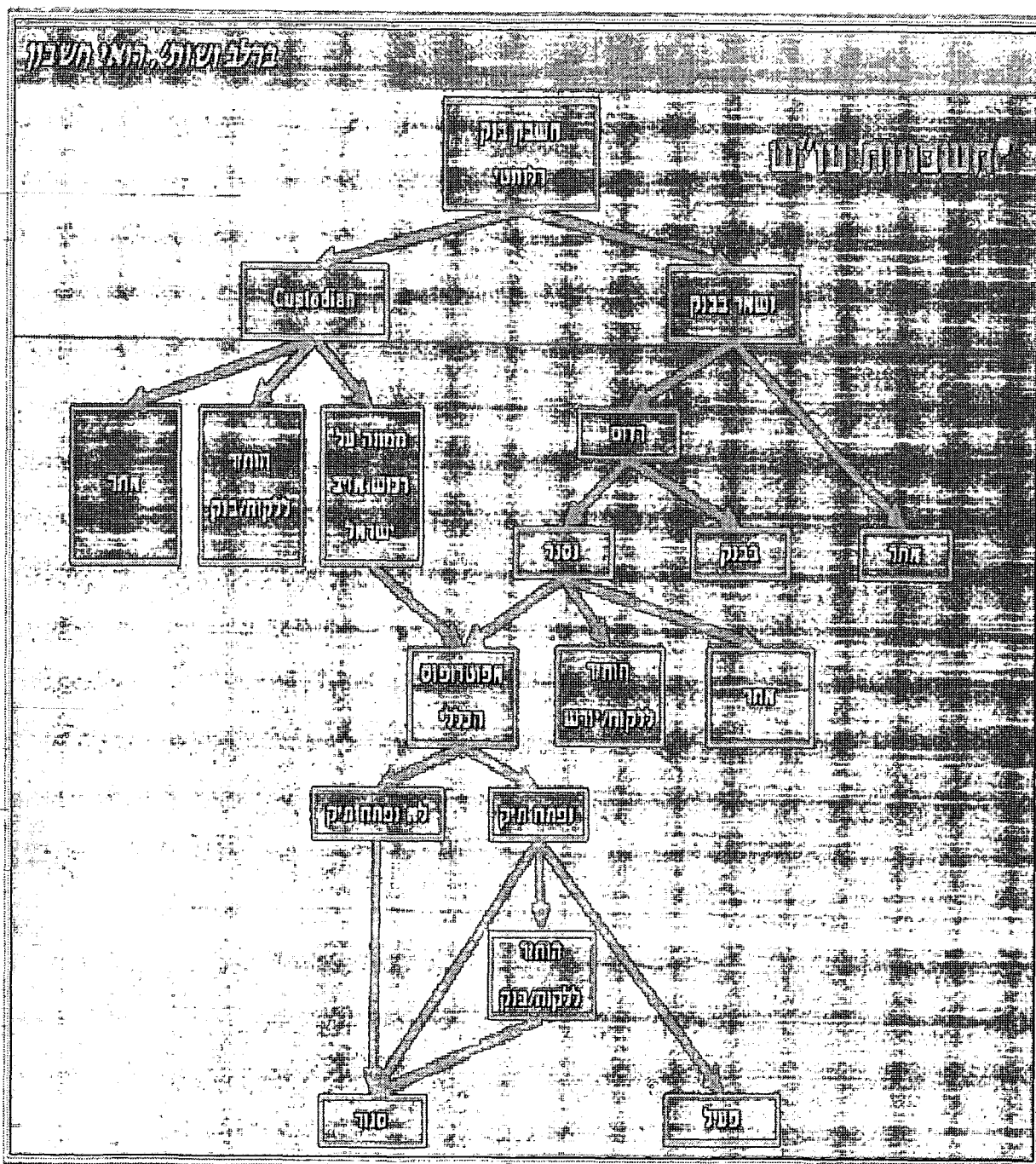
We understand that three of the heirs are resident in Palestine and the fourth - resident in England. - is

We enclose herewith for your attention the following documents:

- (1) Certified copy of the Order of Succession granted by the District Court of on the 9th June, 1947 - P.R. Case No.125/47;
- (2) Duplicate copy of above Order, for your files;
- (3) Original Power of Attorney from Mr of London; to of
- (4) Duplicate copy of above Power of Attorney, for your files;

140

המסלולים האפשריים של הכספים הנמצאים בבנק

אסמכתא של בנק אנגלו-פלשתינה להעברה ב- 8 במאי, 1940, לקסטודיאן

בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ
 THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED
 (INCORPORATED IN ENGLAND)

TELEGRAMS: ANGLOPALESTINE
 ANGLOBANK

TEL/AVIV. 8th May, 1940.

Serial No. JM- [REDACTED]

THE CUSTODIAN OF ENEMY PROPERTY FOR PALESTINE,
JERUSALEM

Sir,

Trading With the Enemy Ordinance, 1920

Trading With the Enemy (Canadian) Order 1100

Please be advised that we have to-day credited your account with our Jerusalem Branch with the sums mentioned in the schedule below.

Yours faithfully,

THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED

Branch Jerusalem Account Current No. 7 [REDACTED]

Name of Depositor David [REDACTED]
 Last known address Warsaw, Poland.

Balance to date (Four [REDACTED]) SP 4 [REDACTED]

רשימת בנק אנגלו-פלשתינה לכ- 80 העברות לקסטודיאן ב- 14 באפריל, 1942

115-4000
D

בנק אנגלו-פלסטינה בע"מ
THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED
JERUSALEM, TEL AVIV, HAIFA, JERUSALEM, BEIRUT, TRIPOLI, CAIRO, PETROUPOULI, SOFIA, BULGARIA

TELEGRAMS TO ORDER
TELEPHONE ORDERS
ANGLO-PAL

S.

JERUSALEM, May 12th. 1940.

The
Custodian of ~~Enemy~~ Property,
Jerusalem.

Dear Sirs,

Please note that we have passed the undermentioned items to your account:

PARTICULARS	VALUE	DEBIT	CREDIT
By order of our General Management in their letter to us of the 8th inst., and as per your request of the 26th ult., balance of the account of Mr. David [redacted] No. 7 [redacted], with us	13/5/40		12 44 [redacted]
(To your credit: Four			

Yours faithfully,
THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED
[redacted] JERUSALEM

הודעת הקסטודיאן להעברת הכסף מ- 13 במאי, 1942, כחודש לאחר התאריך שמדווח
הבנק על ההעברה.

P. O. Box No. 1083
Telephone No. 4464
Address: CUSTODIAN
TELEPHONE QUOTE
PC/G/4063

CUSTODIAN OF ENEMY PROPE
(PALESTINE)
JERUSALEM

JERUSALEM. 13 MAY 1942

To
THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED
TEL-AVIV.

WHEREAS you have received an order of payment
from Central Bank, Kaunas, Lithuania.

as per their ~~letter~~ letter of 27th October, 1933.

by order of Soh.

for account of

in favour of David

in the amount of £100.- Countervalue LP. 69.750

payable in Palestine.

AND WHEREAS no application for payment has been made to you to date.

AND WHEREAS the ~~bank~~ instructing bank is presumed to be an enemy

NOW THEREFORE I hereby certify that the above amount is money to which the Trading with
the Enemy (Custodian) Order 1939 and Vesting Order No. 2 of 4th January, 1940, apply and

I hereby request you to pay it over to me by

crediting my account with your Jerusalem Branch

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

This certificate is issued by me under Section 10(2) of the Trading with the Enemy
Ordinance No. 33 of 1939 (and amendments).

(Sgd.) H. BAKER
CUSTODIAN

P.B. Ref. No. 79903/TA.943

מסמכי חשבון הבנק של ה"ב והעברות הכספים בגינו

17714

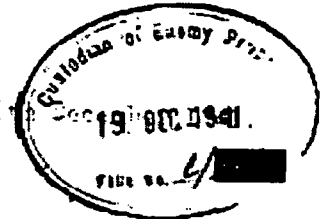
H [REDACTED] B [REDACTED], [REDACTED],
[REDACTED]

6.110

בנק אנגלו-פלשתינה בערבות מוגבל
 THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED
 LONDON, TEL-AVIV, JAFFA, JERUSALEM, BAIFA, TIBERIAS, SAFAR, PETTUS-TETAR, SIDON, BEIRUT

INCORPORATED IN ENGLAND
 TELEGRAPHIC ADDRESS
 ANGLOBANK

TEL-AVIV.

Serial No. [REDACTED]

THE CUSTODIAN OF ENEMY PROPERTY (PALESTINE)
JERUSALEM.

Sir,

Trading With the Enemy Ordinance, 1939Trading with the Enemy (Custodian) Order 1941

Please be advised that we have to-day credited your account with our Jerusalem Branch with the sum mentioned in the schedule below.

Yours faithfully,

THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED

Branch Haifa Account Jerusalem No. [REDACTED]

Name of Depositor [REDACTED]Last known address [REDACTED]

Under Vetting order 10.45 of 24th November 1941
 of 24th November 1941
 Balance to date (Five hundred and no. pence) £ 500.00

X

תיק C של ה"ב

№

1277 / 197

Y *B* *Mielnica*

/ **C**

(2)

אדר י' תשי"א
 20.2.56
 רב

484/5

לכבוד
 בנק אנגלו פלימית וק"ס.
 תיבת
 ז. נ.

הגידון - הסכום ע"ס
 5.722

הנני מחבר לארץ בית הסחאחי על סך
 5.722 ל"י, ואודה לכה אם תרצו את ההסכום
 אצלכם ורחוקותו לסוכת חירות חתוקיה
 של הסוכה הנמצאת בארצ"ב.

הבעתי לסוכה הנ"ל דלקת

הסכום המעבד בזכר	5.950
למכונה המנוהלת	238
בטוח: יגדתי בטיעון של	5.722

הכסף הנ"ל כסוף להוראות הסוכה על
 מסד זר.

יכבד רב.

בכח
 חמונה על רכוס האויב

2/5

העק
 ח"י
 אל/סנ.
 להספק על סכום זר
 מהקא הסחרוריס, לתע"י

151

152

Microsoft Internet Explorer - חשבונות שלא נדרשו

Edit View Favorites Tools Help

Back Search Favorites Media

http://www.leumi.co.il/Leumi/Home/0,2777,864,00.html

דולר 4.583 | 0.41% מדדי בורסה ארה"ב נכון ל-24/04/2003 23:57 דאו ג'ונס 8440.04 | -0.89% נאסד"ק 1457.23 | -0.61%

לאומי
leumi

גלישה לחשבוןך לאומי טרייד חשבונות אישיים השקעות אשראי מבצעים מידע כלכלי עסקים קמח לאומי עזרה תומך

14:55 25/04/2003

חשבונות וכספות שלא נדרשו

Microsoft Internet Explorer - חשבונות שלא נדרשו

לרה

---	262	5/0	ישראל	20.75	
			לרה		
---	361	6/0	ישראל	5.72	ה
			לרה		
---	59	5/0	ישראל	9.00	
			ארץ		
			לרה		
			ישראל		

start

Internet

15

חפש

חפוש סופרים ומפות

גלישה לחשבוןך

גלישה לחשבוןך-מווי חדש

גלישה ישירה הצטרפות

לאומי בכף ידך

חשבונות שלא נדרשו

לרה

262 5/0 ישראל 20.75

361 6/0 ישראל 5.72

59 5/0 ישראל 9.00

ארץ

ישראל

start

Internet

15

הופעת חשבונות של ה"בבל"ל לחשבון ללא תנועה

דוגמא לנסיון הונאה שבוצעה בעזרת צו ירושה מזויף

העתקה של (18) מתיק ס/4783/4
יונס

(18)

הופיע היום הסרג'נט אברהם
ממחלקת החקירות הפליליות של
משטרת ירושלים. המשטרה חוקרת בענין
שחרור הכסף תחת התיק הזה. יש למשטרה
החשד שצו הירושה יהיה מזויף והכסף שולם
בדרך לא ישרה, אני מסרתי את הפרטים
הדרושים. (ז'נא)

בכ"א מפליא שהצו איננו בתיקנו,
אע"פ שמסחמכים עליו ב(11A).

הסרג'נט מבקש שלעת עתה לא נעשה שום
פעולה. הוא יכתוב אלינו במסך 4 כבודות.

2.8.48

שם/שג.

גם יתיק נחקקתי אמלוי אסרג'נט וצ"ג.

2.8.48

בתזכיר גם לבידל החלטין מ, נכ"ל
המלטר ב.

חוזר שנשלח לסניפי הבנק מההנהלה המרכזית הדורש המצאת רשימת כספות של נתיני אויב

6 בנובמבר 1939

לכבוד
הנהלת סניף תל-אביב, ירושלים, חיפה,

א.נ.

חוזר לסניפים ל'

הנדרש: פקודת מסחר עם האויב 1939.

דוכרי מספרות.

זין כל מרבח רשמי נלינו לחודיע למפקח על רכוש האויב
בדבר "אויבים" שהם דוכרי מספרות מצלנו, צולם נכרי כחשבוש יהיה
ברור לנו לנצטנו נבקשכם להסניא רשימה מפורטת של לקוחות הנריס
בסמם האויב סעכרו מספרות מצלכם. אב לסוכריס האלה ישנם באי-כח
סקוסיים אשר להם כסרו את ספתמתימם עכ ימוי-כח של גיכח למספרות,
נא לציין בתחכם את השם והכתובת של הבא-כח.

נכבוד,

החנהלה הנרכזית

דוגמא למכתב הממונה הבריטי להנהלה המרכזית בדבר מכירת תחולת כספת והעברת התכולה ליורשיה

P. O. BOX NO. 1083
TELEPHONE NO. 4664
TEL. ADDRESS: CUSTODIAN
IN REPLY PLEASE QUOTE
NO. PC/C/3

CUSTODIAN OF ENEMY PROPERTY
(PALESTINE)
JERUSALEM.

22 XII 1941
הנהלה המרכזית

Sir,

Subject: S[REDACTED]man.

I have the honour to refer to
your letter dated 3rd December, 1941,
and to request you to sell the 140
Roubles in gold coins of the above to
the Authorised Dealers, and to pass the
proceeds to my account with your
Jerusalem branch.

I have the honour to be,

Sir,

Your obedient servant,

22 XII 1941
הנהלה המרכזית

CUSTODIAN

The General Manager,
Anglo-Palestine Bank Ltd.,
Tel Aviv

דוגמא להעברת החומר הארכיוני לסניף לידס

SAFE CUSTODY PARCELS.

DISCLOSURE B.E

SPECIAL INSTRUCTIONS 1/A letter 27/3/42 States location is unknown to them and Dr. [REDACTED]

DATE	FROM TO	INSTRUCTIONS	IN OUT	FOLIO	SECURITY	REMARKS
20.6.66 16.3.76	Ashkezer Domant	Neuro 48		1/2 [REDACTED]	One Bag said to contain:- 348 Gold Sovereigns.	2 [REDACTED]

נוהל פתיחת כספות

235
615

בנק לאומי לישראל בערכון מובבל
הנהלה הכספית - אנף הבקורת הסניסית

סניסית

מרוסוקול סיום 23/3/97 בדבר סניסית
כספת מס' 322
בסניף

הכספת דלעיל נפתחה לצורך סניסית הכוללת בנוכחות הנציגים דלהלן:

1. 56 בעל ח.ז. [redacted] נציג בנק לאומי לישראל בע"מ - אנף הבקורת הסניסית
2. 57 סר [redacted] בעל ח.ז. [redacted] נציג סניף [redacted] חשבונו הס' סופר, הייק"ן, ביטרון ושומ"ה"ה כללי, סילנר ושומ"ה"
3. 58 סר [redacted] בעל ח.ז. [redacted] כנהל סניף [redacted] בנק לאומי לישראל בערכון מובבל
4. 59 סר [redacted] בעל ח.ז. [redacted] נציג מנהל סניף [redacted] על פי אישור מנהל סניף [redacted] סיום

המסמכים לאחר פתיחת הכספת:

1. הכספת נמצאה ריקה כמובן *
2. הכספת הכוללת את החכילה הבאה:

2.1	
2.2	
2.3	
2.4	
2.5	

נא לחתום על דף זה כר"ה.

02-202 Richard 2000

[illegible]

בקשה לאישור פריצת כספות

הערה

18/12/84

לכבוד

האגף הכללי

מחוז מל-אביב והכרמל

רחוב בן יהודה 14

מל-אביב

הנדון: פריצת 10 חשבות בבנימין

א.ב.ב.

בסניפנו קיימות 10 חשבות שבעליהם לא מאוחרים כאשר החשבות נפתחו חלקן בשנות הארבעים לפני קום המדינה ולעקב בשנות החמישים, ואנו מבקשים אם אינכם זורכים להריביתם כאשר נתיך כל אפשרות לאחר את בעליהן.

מס' חשבה	ש"פ	החובה
215	כחמש מאות בלבד	[REDACTED]
241	שלוש מאות ללא	[REDACTED]
243	ק"מ י"ב ו...	לא ידועה
248	מאה...	לא ידועה
252	כחמש מאות	[REDACTED]
260	ד"ר ז'...	כלון "ירקון"
266	ד"ר ס'...	[REDACTED]
287	ג'...	[REDACTED]
339	ג'...	[REDACTED]
291	ד"ר ה'...	לא ידועה

בכבוד רב,

סניף ז' בוכינסקי

ב.ב.

לאחרונה קיבלנו החובות ממכרד הפנים כי הנ"ל בלתי ידועים.

החשבות

החשבות

החשבות

162

דוגמא לפרוטוקול פריצת כספות

7 במאי 1940.

ד"ר/מא

Safe Key

לכבוד
הנהלת סניף חיפה.

א.נ.

קבלנו את סכתכם מיום 24 לחולף, בו הנכם מבקשים
את הספת הדופליקטי מס' 163 של המסמך של אחד מלקוחותיכם.
בענין הזה סווחנו טלפונית עם מר סיסון שלכם.
עלינו טוב פעם להפנות את תשובת-לבכם אל סכתבנו
מיום 30 באוגוסט 1935, בו נתנו לכם הוראות בדבר פסירת ספתחות
לבעלי מסמכות ובו אמרנו לכם שלא להציא את הספתה הדופליקטי
למטריים הנוכחיים, בכדי שלא לעורר אצלם חשדות שונים ללא
תועלת.
בעתיד נא לפעול בהתאם.
את הספתה הדופליקטי שאותו רשטם, - מכיון שכבר הודעתם
ללקוח על המצאו, - נמציא לכם בקרוב בעת מסלוח ספתחות דופליקטיים
אחרים שנכתם.

בכבוד,

הנהלת תמרכזית

מסמך רישום חברת חליפין

" HALIFIN "

Hevrah Lebizuk Kishrey Mahalifin Polin - Wrocz-Jisrael, Limited.

An Extraordinary General Meeting of the Company was held on Wednesday, April 21st, 1937, at 3 o'clock P.M., at the office of the Anglo Palestine Bank Ltd., General Manager's Office, Herzl Street, Tel-Aviv.

Dr. Asher Poshter in the chair.

Present the following shareholders:

- a.) Dr. Asher Poshter,
- b.) Mr. Wilhelm Hauck.

1.) The notice convening the Meeting was read. All the present shareholders who are the only shareholders of the Company, agree that the Meeting was duly convened.

2.) It was proposed by the Chairman, and unanimously RESOLVED that in pursuance of paragraph 2 lit. ab) of the Memorandum of Association the Company shall open a Branch in Warsaw (Poland) which shall be registered in Warsaw, in accordance with the Polish Laws and shall be entitled to carry out throughout the territory of the Polish Republic all the objects which the Company is entitled to carry out according to the Memorandum of Association and that half of the Share Capital of the Company, i.e.

- 2 -

fifty Palestine Pounds, shall be dedicated to the performance of the Company's objects in and throughout Poland.

3.) The meeting terminated at 3 o'clock and fifteen minutes.

Chairman.

אג"ח של הבנק האפותיקאי

5% 1942-1957

שנור התח'בות

1990年12月15日

הבנק האפותיקאי הכללי של ארץ ישראל
במרבן מובל

ההון המדרשה: 1 000 000 לירות ארץ-ישראליות

! 089M STAIN ECHO REC-1 CM, CR MAG
CM, LG MAG AND NO GLOSS REC-1 CM, CR MAG

On 12/15/68, the following information was received from the Bureau of the Federal Bureau of Investigation, Washington, D.C.:

Debenture
for the Redemption of the Bonds
OF
THE GENERAL MORTGAGE BANK OF PALESTINE
LIMITED.

Authorized Capital ₦1,000,000.

ISSUE OF A SERIES OF CIRCULARS FOR L.P. 206,500 - CIRCULARS OF L.P. 202, L.P. 203 AND L.P. 204

Copyright © 1998 by The Center for the Study of the History of the United States and the World and the Board of Trustees of the American Historical Association. All rights reserved. This publication is the property of the American Historical Association and is not to be distributed outside the Association or its members. For more information, contact the American Historical Association, 1015 15th Street, N.W., Washington, D.C. 20004-4242, or the American Historical Association, 1015 15th Street, N.W., Washington, D.C. 20004-4242.

[illegible]

The Commission has also been informed by the Department of Justice that the Bureau of Investigation is conducting a thorough investigation of the activities of the Communist Party in the United States.

12. The Company having charges and not permitted to be
 borrowing and the stock of the company, its assets and liabilities,
 income and losses, including its capital and the other things

5. The Government is a neutral trustee charged with the benefit of the Commonwealth's citizens, which are in the interest of the

UNITED STATES DEPARTMENT OF COMMERCE

1. The first step in the process is to identify the problem or issue that needs to be addressed. This involves gathering information and understanding the context of the situation.

1. The first step in the process of the investigation is the identification of the problem. This is done by the investigator who is assigned to the case. The investigator will then gather information about the problem and the people involved. This information will be used to develop a plan of action.

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LAND MANAGEMENT
WASHINGTON, D. C. 20250

14-00000

10-10-68

SECRET

מכתב ובו רשימת קוני האג"ח

בנק אנגלו-פלשטינה בערבונו מוגבל
 THE ANGLO-PALESTINE BANK LIMITED
 LONDON, SYDNEY, SAIPA, TEL-AVIV, HAIFA, TYBESIA, BAKA, PETERA, BEERUT, DAMMAM

7-250462 Abolysium
20200 478635:
FOR WASHINGTON COUNTY
0 0 1 0 2 4 5

TELETYPE 1953 SEP 20

25 APR 1933

לגבול
הנהלה מסרביט.

החשונה לשוורבס מיום 21 דנא ספסר 59, הנני להעיד
לכם ריש מה רשימת קווי האובליציות של הנצל האסותיקאי הכללי
של איי עים, 22730 לאיי.
סכאן ואילך נמשיך לעלות לכם רשימות דומות בכל יום
שני לשבוע בהתאם למסאלחכם.

בכבוד 27
מ"פ חל מ"כ

מתוך דוח ביקורת של הבנק המתייחס לבנק האפותיקאי

הד אפתיקאריאט

הבנק אג"ח נמצא במצב של חוסר אמינות, שחלף ונע בידיהם אף שיש יחסי
 בתחום זה גלויים מכתב ודמיון דמיון על ידי מיליון 100 לריון 5 עשרת מיליון
 וטענות מבלתי ידועות בדבר אג"ח אחר (כולל המסחר) מיליון 100 אחר

פסק דין של בית משפט באנגליה המאשר לחברה לנאמנות של בל"ל להחזיק בתמורת המניות

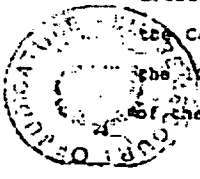
IN THE HIGH COURT OF JUSTICE
CHANCERY DIVISION
MR. JUSTICE VINELOTT
No. 282 B19
MONDAY the 28th day of JULY 1980

IN THE MATTER of OTZAR HITYASHVUTH HAYEHUDIM,
JEWISH COLONIAL TRUST LIMITED
- and -
IN THE MATTER of THE COMPANIES ACT 1947

UPON THE PETITION of the abovenamed Otzar
Hityashvuth Hayehudim, Jewish Colonial Trust Limited (hereinafter
called "the Company") whose registered office is situate at
177 Woodstock Street, London, W1A 2AF on the 7th July 1980
preferred unto this Court

AND UPON HEARING Counsel for the Company and for
The Bank Leumi le-Israel Trust Company Limited referred to in
the Scheme of Arrangement hereinafter mentioned

AND UPON READING the said Petition the Order dated
the 11th May 1980 (whereby the Company was ordered to convene a
Meeting of the holders of the Scheme Shares (as defined in the
Scheme of Arrangement hereinafter mentioned) for the purpose of
considering and if thought fit approving, with or without
modification a Scheme of Arrangement proposed to be made between
the Company and the holders of its said Shares) the Order dated
the 10th July 1980 (whereby it was ordered that Section 57(2)
of the above-mentioned Act should not apply as regards any class

of Creditors of the Company) the "Financial Times" and the "Jewish Chronicle" (London) the "Jerusalem Post" and the "Haaretz" (Israel) and the "New York Times" (U.S.A.) newspapers all of the 23rd May 1980 (each containing an advertisement of the notice convening the Meeting directed to be held by the said Order dated the 12th May 1980) the "Financial Times" newspaper of the 19th July 1980 (containing a notice of the presentation of the said Petition and that the same was appointed to be heard this day) the two Affidavits of Ernest Israel Japhet filed respectively the 7th May 1980 and the 10th July 1980 the Affidavit of Alexander Duron filed the 23rd June 1980 and the Exhibits in the said Affidavits respectively referred to

AND the said The Bank Leumi le-Israel Trust Company Limited by its Counsel submitting to be bound by the Scheme of Arrangement hereinafter sanctioned and undertaking to execute and do and to procure to be executed and done all such documents acts and things as may be necessary or desirable to be executed or done by it for the purpose of giving effect thereto

THIS COURT DOETH HEREBY SANCTION the Scheme of Arrangement as set forth in the Schedule to the said Petition and in the First Schedule hereto

AND THIS COURT DOETH ORDER that the reduction of the capital of the Company from £2,000,000 to £1,950,607.65; resolved on and effected by a Special Resolution passed at an Extraordinary General Meeting of the Company held on the 2nd July 1980 be and the same is hereby confirmed in accordance with the provisions of the abovementioned Act

AND THE COURT DOETH HEREBY APPROVE the Minutes of

of Creditors of the Company) the "Financial Times" and the "Jewish Chronicle" (London) the "Jerusalem Post" and the "HaAretz" (Israel) and the "New York Times" (U.S.A.) newspapers all of the 23rd May 1980 (each containing an advertisement of the notice convening the Meeting directed to be held by the said Order dated the 12th May 1980) the "Financial Times" newspaper of the 19th July 1980 (containing a notice of the presentation of the said Petition and that the same was appointed to be heard this day) the two Affidavits of Ernest Israel Japhet filed respectively the 7th May 1980 and the 10th July 1980 the Affidavit of Alexander Boren filed the 23rd June 1980 and the Exhibits in the said Affidavits respectively referred to

AND the said The Bank Leumi le-Israel Trust Company Limited by its Counsel submitting to be bound by the Scheme of Arrangement hereinafter sanctioned and undertaking to execute and do and to procure to be executed and done all such documents acts and things as may be necessary or desirable to be executed or done by it for the purposes of giving effect thereto

THIS COURT DOETH HEREBY SANCTION the Scheme of Arrangement as set forth in the Schedule to the said Petition and in the First Schedule hereto

AND THIS COURT DOETH ORDER that the reduction of the capital of the Company from £2,000,000 to £1,950,607.62½ resolved on and effected by a Special Resolution passed at an Extraordinary General Meeting of the Company held on the 2nd July 1980 be and the same is hereby confirmed in accordance with the provisions of the abovementioned Act

AND THE COURT DOETH HEREBY APPROVE the Minutes of

AND IT IS ORDERED that this Order be produced
to the Registrar of Companies and that an Office Copy hereof
be delivered to him together with a copy of the said Minute

AND IT IS ORDERED that notice of the registration
by the Registrar of Companies of this Order (so far as it
confirms the reduction of the capital of the Company) and of the
said Minute be published once in the "Financial Times" newspaper
within 21 days after such registration.

JOHN ENADELMAN

REGISTRAR

דוגמא למסמך פדיון מניית JCT

2592
13
19 July 2001The Trust (Leasehold) Trust Co. Ltd.
P.O. Box 2
Tel-Aviv

Dear Sirs,

As a result of the reduction of the capital of Citicorp (Cyprus) plc (hereinafter "Citicorp") and the cancellation of its existing ordinary shares, in accordance with the Order of the Court in England, I enclose herewith for Citicorp (Cyprus) plc the following:

No. of Shares	Sum of Pounds
340 868 to	107 242
340 917	

Would you please deal with the proceeds as follows:-

(a) Sell the property account for:-

in the order of bank:
FIRE ARS BANK

To the order of:-

Following account: ELI BANK ABL (address above)Name
Address
City
CountryName account
D. Bank

BRUSSELS

דוגמא לתעודת מניה שנמצאה

דוגמא לתעודת מניה שנמצאה

מסמך בדבר הפקדון המרכז על שם "ניירות ערך ללא תנועה חסרי ערך לא סחירים"

בנק לאומי bank leumi

סניף ארצות בית דוד אחד העם 30 הל-אביב, טל: 5141011-5141055 פקס: 5141055-03

19 בנובמבר 97

לכבוד
מר ע
אגף נד"ע
מנהל בנק

א.א.

הנדון: העברת פקדונות נ"ע לא סחירים למקדון מרכז.

בסופו מתנהלים כ- 200 פק' נ"ע המכילים נ"ע לא סחירים ע"ש (בנק בנק קופת עמ). הפקדונות הנ"ל אינן פעילים מזה שנים רבות ואין קשר עם הלקוחות.

במסגרת לשים סוף למצב העניינים הוחלט בתאום עם המחלקה המשפטית להעביר את הפקדונות הנ"ל למקדון מרכז ע"ש נ"ע ללא תנועה חסרי ערך לא סחירים. מס' 91/1045 (פדעקל מתאים לנ"ב שנות מילי הפק' ושאר רישומי בנקאות).

את מילת העברת הפק' הנ"ל לא ניתן להעביר בדרך המקובלת באמצעות מ. 24 במערכת ספנה בנקאית. בהתאמה עם מ. [redacted] מודיעט ספנה התברר לסופנו כי ניתן לבצע העברות מסוג הנ"ל אך ורק באמצעות דף בנקאי מסוג 34. מעולה 34 אי לכך הוגו מבססות באתר להורות לבצע את המעלות הנ"ל עבור סופנו. סופנו יודה שכן לתת סמן עזרה בזה. אדם לידקוב העומר הנ"ל.

במקרה של הבהרה ניתן לפנות ל-

במורה על שירות המעלה.

רנ"ב העתק רשימת הפקדונות להעברה.

בברכה,

ל"א ארצות בית

העתק: [redacted] מודיעט ספנה

מכתב שהועבר מהנהלת סניף אחוזת בית להנהלת מרחב ה'סיטי'

בנק לאומי bank leumi

סניף אחוזת בית, רח' אחד העם 3 תל-אביב, טל: 5141911-5141985 פקס: 5141985-51

28 ביולי 97

אל: הנהלת מרחב ה'סיטי'

העמק: אגף הבקורת הפנימית - ס
העמק: מחלקת משפטיים - ס

מאת: הנהלת סניף אחוזת בית

הנדון: מק' נייע ללא תוענה

בסניפנו מתנהלים כ-400 מקדונות נייע המכילים נייע לא סחירים וחשודי ערך. הפקדונות אינם פעילים מזה שנים רבות ואין קשר עם הלקוחות.

במגמה לשים סוף למצב עניינים זה, אנו נכבד ביום 1.8.97 את הפעילות הבאה:

1. כל מקדונות שיש כנגדם בבספת תשדודת (כאמור תעודות חסדות ערך כספי) או נייע שאינם סחירים בבורסה (למשל קופת-עם מיר, אתא ג' וכד') יועברו לחשבון מרכז + יחשבון מרכז כנגד נייע העל-ס'.

2. כל שאר החשבונות ייסגרו ירנית על ידינו.

פדיון מלא יוצג שעות בעלי הפקדונות ומצב חשבתם (המראה יתרה 0.01 ש"ח) יישאר וישמר בסניף.

לדיעתכם ולהעזותכם, במידה שישנם.

1. 0

1

מסמך המביא מדבריו של דר' א.צ. ג. על ההבדלים בפעילותה של החברה בשנים
שלאחר מלחמת העולם השנייה

נהנוח ב'

בישיבה יל הוצעת הכנהלים של "העברה" שהתקיימה ב-4 בספט 1974 עבר
ד"ר א.צ. גולדמן "בו כוסן: בנינים הרחוקות אחרי 1945 בספר החזרות כאלה,
[כלומר אל יחרוה, א.צ.] , ובוצעו בגרסניה להוכח ההבונה של "העברה" אצל הכנס
הגרמני בנ"ל [דא. מ.ס. ורבורג-נדינקסן - וילסן וזוח'] , היה לא קטן, הוא
קצב הפניות אל "העברה" חזר כך משנה לסנה. ההחזרה האחרונה על סך בניה אל "העברה"
בסך 293.25 מ"ג נוצעה בשנת 1969. בשנת 1972 הצליחה "העברה" עוד למצוא אלמנחו
של מכנים כסטים כנ"ל שהוא בת בארץ, וגרסה להחזרת סך 61.94 מ"ג. כאז, ד.א. בסך
בהנתיים, לא הגיעה אף מניח ל"העברה" .

נספח 2

הבדיקה בבנק הפועלים – הרצפלד-בלטברג ושות', רואי חשבון

פרק ראשון: סקירה כללית ועיקר הממצאים

א. הרקע ההיסטורי לפעילות בנק הפועלים³

בנק הפועלים בע"מ (להלן: הבנק) נוסד בשנת 1921. עד קום המדינה היה היקף פעילותו באשראי ובפיקדונות קטן מאוד, יחסית לפעילות הבנקים ומוסדות האשראי האחרים בארץ. ב-1936 הגיע היקף זה לכ-4% מכלל הפעילות בארץ, וב-1946 ל-4.5% בלבד.

פעילות הבנק התרכזה בהענקת אשראי להתיישבות העובדת ולמפעלי העובדים, אך חרף זאת היה הקשר שלו עם יהדות הגולה חזק ביותר, בין השאר בשל הצורך להוסיף ולהגדיל את ההון העצמי באמצעות מכירת מניות. עד סוף שנת 1927, הגיע ההון הנפרע של הבנק ל-78,000 לא"י, שהורכב מכ-40 אלף לא"י מניות רגילות והיתר מניות בכורה ומניות יסוד. מ-40,000 המניות הרגילות (בנות 1 לא"י כל אחת) שהופצו עד סוף שנות העשרים, נרכשו כ-18,000 בארצות הברית, 5,300 בארץ ישראל והשאר (כ-16,700) בארצות אירופה.

סעיף נוסף להון העצמי של הבנק היה 'דיווידנדים שלא נדרשו'. בשנים 1927-1931 הגיע סך הדיווידנדים שלא נדרשו לכ-80% מסך הדיווידנדים שהוכרזו לחלוקה. בכל שנה מן השנים 1930 עד 1971 חילק הבנק דיווידנדים במזומנים. פרטים אלה חשובים לעניין בעלי המניות של הבנק שהקשר עמם נותק ובקביעת ערך המניות שבבעלותם, מאחר שהבנק אינו משערך את סכומי הדיווידנדים הללו.

בשנת 1969 רכש הבנק 75% מהבעלות על בנק יפת בע"מ. את הבנק הזה יסד בשנת 1933 יעקב יפת, בנקאי יהודי ממוצא גרמני, והוא שירת אוכלוסייה עירונית שרבים בה היו יוצאי גרמניה. ב-1969 היו לבנק יפת, אשר שינה את שמו מאוחר יותר לבנק אמריקאי ישראלי בע"מ, שישה סניפים. ב-1999 מוזגו במלואם עסקי בנק אמריקאי ישראלי בע"מ עם בנק הפועלים בע"מ. במהלך הביקורת בדקנו גם את פעילותם של מרבית הסניפים הוותיקים של בנק אמריקאי ישראלי בע"מ.

בשנת 1971 השלים בנק הפועלים את רכישת בנק הלוואה וחסכון, אשר כלל מוסדות אשראי רבים ו-42 סניפים, לרבות בנק זרובבל והבנק לחרושת.

ב. עיקר הממצאים

על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית לאיתור והשבה של נכסים של קורבנות השואה (להלן: 'הוועדה') ועל פי הנחות העבודה המעודכנות מחודש אוגוסט 2004 (להלן: 'ההנחות'), יש לשערך את כל החשבונות, שקיימת לגביהם סבירות שהינם חשבונות של קורבנות השואה, בשתי שיטות שערך, המתבססות על מועד תחילת השערך המוגדר להלן:

מועד תחילת השערך של היתרה בבנק- התאריך המאוחר מבין אלה: מועד הפקדת הסכום בבנק; מועד כיבוש המדינה (על פי תאריכים שפורסמו בצו הממונה הבריטי) או מועד פרוץ המלחמה, 3 בספטמבר 1939 (אם לא ניתן לזהות את המדינה). על אף האמור, אם יוכיח תובע פוטנציאלי או יורשו כי במקרה הספציפי הנוגע לו מדובר במועד אחר, יהיה המועד האחר מועד תחילת השערך.

³המקור: נ' גרוס וי' גרינברג, בנק הפועלים: חמישים השנים הראשונות, 1921—1971, תל אביב (עם עובד) 1994.

שיטת שערוך ראשונה

על פי החלטות הועדה, שיטה זו תיושם במקרים בהם לא ימצאו בעלי החשבון או יורשיהם. הנתונים בלוח זה חולקו לשתי תקופות שערוך: החל במועד תחילת השערוך כהגדרתו לעיל, ועד ליום ה- 14 במאי 1948 - ריבית שנתית של 3%.

1. החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%.

שיטת שערוך שנייה

על פי החלטות הועדה, שיטה זו תיושם במקרים בהם יימצאו בעלי החשבון או יורשיהם: החל בממועד תחילת השערוך כהגדרתו לעיל ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד הידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 4%.

חישוב השערוך בשיטת השערוך הראשונה

סוג תיק*	מספר התיקים	הבנק	באחריות מדינת ישראל, נובעת מרכוש שהוחזק אצל:					סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים	
			מדינת ישראל בשם הבנק	הממונה הבריטי על רכוש אויב	הממונה הישראלי על רכוש אויב	האמטרוכוס הכללי	סך הכול מדינת ישראל		
			סך הכול						
חשבונות תיקי C	84	***81,901	16,328	231,559	543,327	4,984	796,198	878,099	
חשבונות תיקי C**	13	-	-	-	-	-	-	536,270	
סך הכול	97	81,901	16,328	231,559	543,327	4,984	796,198	1,414,369	

* ראו בפרק שישי חלק א' כללי לגבי הגדרת תיק C.

** יתרות שנחסמו בהוראת הממונה הבריטי על רכוש האויב ולא ידוע אם הועברו, בתקופות מאוחרות יותר, לממונה הבריטי על רכוש האויב או למדינת ישראל או נשארו בבנק או שוחררו לבעלי החשבון או יורשיהם.

*** מורכב מריבית והצמדה בגין כספים ב-6 חשבונות שנחסמו בבנק ושוחררו לבעלי החשבון ו/או היורשים.

א. הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של 95,818 שקלים חדשים הנובע מכספים ב-4 חשבונות שהועברו אל הבנק בחזרה מהממונה הישראלי על רכוש אויב עבור לקוחות או יורשים ללא מידע נוסף; סביר להניח שהבנק העביר בתיקים אלה את הכסף אל הפונים.

ב. אם חישוב השערוך, לגבי בעל חשבון שנמלט לאחר פרוץ המלחמה ממדינת כיבוש למדינה ניטרלית, יחושב רק בגין חלק התקופה שבה שהה במדינת הכיבוש, אזי תופחת היתרה שבאחריות הבנק מסך של 81,901 ש"ח לסך של 38,544 ש"ח הסכום הכולל המוצג בלוח יופחת לסך של 1,371,012 ש"ח (ראו גם בפרק שישי סעיף ג-3).

חישוב השערוך בשיטת השערוך השנייה

סך הכול	סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים						מספר התיקים	סוג תיק
	באחריות מדינת ישראל, נובעת מרכוש שהוחזק אצל:					באחריות הבנק		
	סך הכול מדינת ישראל	האמטרופוס הכללי הישראלי	הממונה הישראלי על רכוש אויב	הממונה הבריטי על רכוש אויב	מדינת ישראל בשם הבנק			
5,701,428	3,954,060	6,608	926,170	2,339,877	681,405	1,747,368 ***	84	חשבונות תיקי C
2,405,600	-	-	-	-	-	-	13	חשבונות תיקי C --
8,107,028	3,954,060	6,608	926,170	2,339,877	681,405	1,747,368	97	סך הכול

** יתרות שנחסמו בהוראות הממונה הבריטי על רכוש אויב ולא ידוע אם הועברו, בתקופות מאוחרות יותר, לממונה הבריטי על רכוש אויב או למדינת ישראל או נשארו בבנק או שוחררו לבעלי החשבון או יורשיהם.

*** מורכב מריבית והצמדה בגין כספים ב-6 חשבונות שנחסמו בבנק ושוחררו לבעלי החשבון ו/או היורשים.

הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של 169,442 שקלים חדשים, הנובע מכספים ב-4 חשבונות שהועברו אל הבנק בחזרה מהממונה הישראלי על רכוש אויב עבור לקוחות או יורשים ללא מידע נוסף. סביר להניח שהבנק העביר את הכסף בתיקים אלה אל הפונים.

ג. ממצאים נוספים

(1) חשבונות ופיקדונות שלא ניתנים לשיוך לבנק מסוים

(א) בארכיון האפוטרופוס הכללי אותרו 17 חשבונות תיקי C שהם בסבירות גבוהה חשבונות של קורבנות שואה אך לא ניתן לשייך אותם כחשבונות שהתנהלו בבנק הפועלים ו/או בנק מסוים אחר.

(ב) ערכם המשוערך על פי שתי שיטות השערוך הוא כדלקמן:
לפי שיטת שערוך ראשונה: 92,966 שקלים חדשים.
לפי שיטת שערוך שנייה: 459,574 שקלים חדשים.

(2) מניות הבנק

(א) אותרו מניות של בנק הפועלים בע"מ בערך נקוב של 8,439 לא"י, ששיכות לתושבי מדינות 'אויב' ושאינן עמם קשר עד היום.

(ב) אם תוחל על ערכן הנקוב של מניות אלו שיטת שערוך של הערך הממוצע של המניה בבורסה בשנת 2004 בצירוף ערכם המשוערך של הדיווידנדים שלא שולמו מאז שנת 1940, יסתכם ערכן המשוערך ליום 30 בספטמבר 2004 בסך של כ-2,600,000 שקלים חדשים.
(ג) ראו בהרחבה פרק רביעי.

(3) יתרות בחשבונות רדומים שנמחקו בשנת 1980

- (א) הבנק מחק יתרות זכות כספיות של חשבונות רדומים ללא תנועה ובהם בין השאר, חשבונות שיש לגביהם סבירות כי בעליהם קורבנות שואה. היתרות היו ליום 31.12.79.
- (ב) לאחר בדיקה יסודית של הבנק, אותרו כ- 293 חשבונות בלתי מזוהים, אשר לדעתנו קיימת סבירות כי הם חשבונות של קורבנות שואה.
- (ג) ערכם המשוערך על פי שתי שיטות השיערוך הוא כדלקמן :
- לפי שיטת שיערוך ראשונה : 2,961,203 ₪.
- לפי שיטת שיערוך שנייה : 16,366,700 ₪.
- (ד) ראו בהרחבה פרק חמישי.

ד. בעיות היסוד בביקורת

לאחר שהתמנה משרדנו לערוך את הביקורת בבנק הפועלים, נערכנו והתארגנו למשימה הכבדה והמורכבת במהירות רבה יחסית. כבר בעת ניתוח המשימה ובתכנונה ניצבו בפנינו בעיות קשות ביותר, מרביתן קשורות לזמן הרב שחלף מן התקופה הנבדקת ועד היום. פער זמנים זה מתבטא, בין השאר, בקשיים להתחקות אחר תנועות כספיות שאירעו לפני כ- 65 שנה וכמעט לא ניתן לשחזר; בניתוק הקשר עם בעלי הכספים ולשחיקת הכספים או להיעלמותם בדרכים שונות, שלא ניתן לעקוב אחריהם; מרבית עובדי הבנק בתקופות שבהן הופקדו הכספים פרשו או נפטרו.

לפיכך ראינו חשיבות עליונה ביצירת קשר עם עובדי הבנק לשעבר. נעזרנו בגמלאים ותיקים ותודתנו להם: ל"ב, יליד 1918, ששימש בין השאר סגן מנהל מחלקת הביקורת הפנימית של הבנק במשך שנים רבות, עד לפרישתו בשנת 1984; י"ב, יליד 1923, שכהן בתפקידים שונים בבנק, החל בניהול חשבונות ידני ומנהל סניפים וכלה בניהול אזור ירושלים של בנק אמריקאי ישראלי בע"מ. במהלך הביקורת נעזרנו בקשרי הגמלאים עם עובדים ועם עובדים לשעבר של הבנק, והיה זה שיתוף פעולה יקר ערך. תודתנו שלוחה אף לר"ח י"ג, גמלאי הבנק, ששימש בעבר מנהל החשבונות הראשי של הבנק ומנהל מחלקת המניות של הבנק.

יש להדגיש כי לא היה לגורם כלשהו כל עניין לשמור את הנתונים, למעט חובת דיווח לאפוסטרופוס הכללי שהחלה רק בשנת 1978.

כל ארכיוני הבנק רוכזו לשני ארכיונים מרכזיים בלבד. התהליך הסתיים ביוני 2001 ובמהלכו נערך ביעור רחב היקף של תיקים ישנים שהצטברו בארכיוני הסניפים ובארכיונים האזוריים.

נראה לנו כי חומר בעל ערך רב לביקורת בוער במהלך שנת 2001 בעת השלמת הארגון מחדש של ארכיוני הבנק.

פרק שני: הביקורת בבנק הפועלים, שיטות וממצאים

א. ארכיוני הבנק המרכזיים

1. ריכוז הארכיונים

בתחילת שנות התשעים החליט הבנק לרכז את החומר בשני ארכיונים מרכזיים. התהליך נמשך כעשר שנים והסתיים ביוני 2001. בשנים האחרונות, במהלך חיסול הארכיונים האזוריים, נעשה ביעור גדול של תיקים ישנים שהצטברו בארכיוני הסניפים ובארכיונים האזוריים.

שני הארכיונים המרכזיים הם: **עמק חפר**, שאליו מרכזים מסמכים מאזורי הצפון, חיפה, השרון ותל אביב (הסניף המרכזי בלבד); **רבדים**, שאליו מרכזים מסמכים מאזורי המרכז, הדרום, ירושלים, הנגב, מחלקת הנהלה ראשית ובנק אמריקאי ישראלי בע"מ לשעבר. ארכיון הבנק האחרון היה בעבר בחולון ובמהלך 2001 הוא הועבר בשלמותו לארכיון רבדים.

בשני הארכיונים מצויות כ-60,000 תיבות המסווגות כ'תיבות לבירור', דהיינו, תיבות ללא רישום תכולה. נוסף על הארכיונים הללו, קיימים ארכיונים של ישויות עצמאיות כגון חברות הבנות של בנק הפועלים בתל אביב.

2. מטרות הבדיקה ושיטותיה

הביקורת בארכיוני הבנק המרכזיים נועדה לאסוף מסמכים וראיות תומכות לגבי חשבונות העשויים להיות חשבונותיהם של קורבנות השואה. נפגשנו עם מנהל מדור גניזה ועם מנהלים ממחלקת שיטות ונהלים של בנק הפועלים, ערכנו סיורי היכרות בארכיונים המרכזיים וקיבלנו מידע על נוהלי שמירת מסמכים בארכיון, על מערכת המחשב של הארכיון, תולדות הארכיונים ונוהלי העברות חומר לארכיון.

במהלך הבדיקה איתרנו מסמכים בארכיונים באמצעות המחשב, כולל מסמכי הבנקים שמוזגו. בדקנו בארכיוני האזוריים שבהם מצויים מסמכים ודוחות שעדיין לא מוינו ודגמנו תיבות שכותרתם 'תיבות לבירור', שאין כל מידע על סוג המסמכים לרבות מידע על מועד כתיבת המסמכים שבתיבות אלה.

3. הממצאים בארכיונים

(א) בחודש פברואר 2002 נמצאו באקראי בארכיון רבדים כ-20 כרכים של ספרי בעלי המניות המקוריים, משנת 1921 - מועד הקמת הבנק - עד שנת 1964. את ממצאי הביקורת בנושא זה ראו בפרק הרביעי.

(ב) בחודש אוגוסט 2002 אותרו בארכיון רבדים תיבות בנושא חשבונות רדומים, כולל מסמך מיולי 1977 המפרט סגירת חשבונות רדומים בבנק אמריקאי ישראלי.

(ג) בפברואר 2002 נמצאו בארכיון עמק חפר דוחות מחשב ליתרות חשבונות רדומים (עד 100 ל"י בזכות ו- 50 ל"י בחובה) מסיניף נתניה. את תוצאות הביקורת בנושא ראו בפרק החמישי.

(ד) נמצאו שלוש תיבות המכילות טפסים של פתיחת חשבון בבנק אמריקאי ישראלי (יפת לשעבר) משנות השלושים. לרוב מופיעה על הטפסים רק חתימת הלקוח, ללא ציון כתובת, ארץ מוצא, סכומים וכד'.

(ה) לא נמצאו טפסים של פתיחת חשבונות לגבי חשבונות רדומים בבנק הפועלים או בבנק אמריקאי ישראלי, ולכן לא יכולנו להסתייע בכך לבדיקת הקובץ הממוחשב שבנינו של חשבונות רדומים וסגורים משנות השבעים והשמונים (ראו פרק חמישי, חשבונות רדומים).

(ו) לא נמצא חומר ארכיוני של בנק הפועלים הקודם לשנות השבעים (תקופה שבה מוחשבו חשבוניות העו"ש בבנק).

לדעתנו, במהלך שנת 2001, בעת השלמת הארגון מחדש של הארכיונים של הבנק, בוער חומר ארכיוני בעל ערך רב לביקורת.

ב. מחלקת ביקורת פנים

נערכה סקירה של דוחות ביקורת פנימיים של הבנק לגבי מעילות וחשדות, לאי-סדרים מצד עובדי הבנק, וכן לגבי חשבוניות רדומים, לרבות נוהלי הבנק בנושא זה. הסקירה נועדה לשפוך אור על שיטת הטיפול בחשבוניות רדומים של קורבנות שואה ולקבל מידע על יתרות כספיות של חשבוניות הנספים בשואה ונכסים שהופקדו בכספות בבנק.

פתיחת כספות לא פעילות נמצאת באחריות מחלקת ביקורת הפנים ולפיכך טופל גם נושא זה במסגרת הבדיקה במחלקת ביקורת פנים. במהלך הבדיקה ערכנו פגישות ובירורים עם בעלי תפקידים במחלקה זו, קראנו דוחות ביקורת פנים, לרבות רשימות הדוחות שפורסמו בשנים 1966-1998 והתמקדנו בנושאים הקשורים לבדיקה. כן חיפשנו, בארכיונים המרכזיים של הבנק ברבדים ועמק חפר, דוחות ביקורת פנים של הבנקים האחרים שמוזגו לבנק הפועלים ודוחות בשנים שקדמו ל-1966.

הנחנו שדוחות ביקורת פנים כוללים את בדיקות הבנק לגבי חשבוניות רדומים שמקורם בחשבוניות של לקוחות, שיש סבירות כי הם קורבנות שואה שהקשר עמם נותק לאחר המלחמה; וכן בדיקות לגבי אי-סדרים בחשבוניות שמקורם דומה, לרבות חשדות למעילות וזיופים בחשבוניות מצד עובדי הבנק.

לעניין בנק הפועלים בלבד איתרנו דוחות ביקורת פנים מודפסים לשנים 1985--2001 ודוחות ביקורת פנים מצולמים על גבי מקרופילים לשנים 1966--1984. הדוחות המודפסים הם כלליים ואין בהם פירוט של מספרי חשבון וואו שם של בעל החשבון. כמו כן אין אזכור של חשבוניות רדומים של נספי שואה או של חשבוניות מלפני הקמת המדינה.

אשר לדוחות ביקורת פנים מצולמים על גבי מיקרופילים: החומר שצילמו המבקרים הושאר בבנק והועבר לעיון המחלקה המשפטית שלו. עד מועד כתיבת שורות אלו לא נתקבלה התייחסות של הבנק ולא הועברו לרשותנו המסמכים המצולמים, למרות בקשותינו החוזרות ונשנות החל בחודש פברואר 2003.

במהלך הבדיקה נמצאו דוחות ביקורת פנים של בנק אמריקאי ישראלי לשנים 1972-1982, לרבות אינדקס ידני המרכז את הדוחות ומטרותיהם. גם דוחות אלה כלליים ואין בהם פירוט של מספרי חשבון, לא של שם של בעל החשבון או אזכור של חשבוניות רדומים של נספי שואה.

ג. כספות

ערכנו פגישות ובירורים עם בעלי תפקידים במחלקת ביקורת פנים והמחלקה המשפטית של הבנק. ביקרנו בחדר הכספות בסניף בית וגן בירושלים, בחדר הכספות בסניף המרכזי ברח' רוטשילד בתל אביב; קיבלנו לידינו דוח מרכז על כספות שנפתחו על ידי הבנק בסניפים השונים משנת 1977 ופירוט תכולתן. אין כל מידע על כספות שנפתחו קודם לשנת 1977. על פי נוהלי הבנק,

תכולת כספות שנפתחו עוברת למשמרת בסניף אחר. נמסר לנו כי פתיחת הכספות החלה בשנת 1967 (בסניף רוטשילד).

בבדיקה מדגמית של חמש כספות שנפתחו בסניף בית וגן בירושלים ושל 16 כספות נוספות שנפתחו בסניף רוטשילד בתל אביב נמצא כי תכולת הכספות אינה קשורה לנושא הבדיקה.

ד. פועלים שירותי נאמנות בע"מ

פועלים שירותי נאמנות בע"מ היא חברת בת של בנק הפועלים, שהוקמה בפברואר 1950. פעילותה נחלקת לכמה סוגים, כגון פעילות בשוק ההון, פעילות חברות, הפקדות מניות וכספים והקדשים יחידים. נועדנו עם בכירי החברה כדי לבדוק האם מחזיקה החברה בנאמנות חשבונות ונכסים השייכים לנספי שואה. לא נמצאו ראיות ומסמכים כאלה על התקופה שקדמה לשנת 1946; יודגש כי החברה הוקמה בפברואר 1950 וסביר אפוא שאין היא מחזיקה בתיקי לקוחות העשויים להיות נספי שואה. גם בחיפושים שערכנו בארכיוני הבנק המרכזיים לגבי חברת הנאמנות לא נמצאו מסמכים כלשהם בגין תיקי לקוחות הקשורים לענייננו.

ה. חברה לנאמנות בנק אמריקאי

שמה הקודם של החברה היה "יפת נאמנים בע"מ". בשנת 1999, כאשר התמזגו בנק אמריקאי ישראלי ובנק הפועלים, נותרו כשלושה תיקי לקוחות שהועברו לחברת פועלים שירותי נאמנות בע"מ. בעת ההעברה נחתמו כתבי נאמנות חדשים. ארכיון החברה הועבר לארכיון המרכזי של בנק הפועלים ברבדים.

ביקשנו לחפש מידע אודות נכסים וחשבונות בנק שמחזיקה החברה והעשויים להיות שייכים לנספים בשואה. נפגשנו עם נציגי חברת פועלים שירותי נאמנות בע"מ וערכנו בדיקות וחיפושים בארכיונים למיניהם. בביקורת שערכנו בארכיון בנק הפועלים ברבדים ובארכיוני מחלקת חברות בנות של בנק הפועלים לא נמצאו ראיות המצביעות על קיומם או על אי-קיומם של תיקי לקוחות שנספו שואה.

ו. ביקורות בסניפי הבנק

1. כללי

במהלך הביקורת ביקרנו בסניפי הבנק השונים שפעלו קודם הקמת המדינה או לאחריה אך מוזגו אליהם סניפים או פעילות שמקורם בתקופה שקדמה למדינה. עם הסניפים שבדקנו נמנו גם סניפים של בנקים שמוזגו לבנק הפועלים, בפרט בנק אמריקאי ישראלי בע"מ (להלן: אמ"י). רשימת הסניפים שביקרנו בהם מצורפת בנספח ט.

2. הביקורת בסניפים

במהלך הבדיקה נועדנו עם מנהל הסניף או סגנו, עם עובד במחלקת מט"ח (האחראי גם על הדיווחים לאפוטרופוס הכללי על חשבונות רדומים במט"ח ועל הטיפול בהם בסניף) ועם עובד במחלקת מט"י (האחראי גם על הדיווחים לאפוטרופוס הכללי על חשבונות רדומים בשקלים ועל הטיפול בהם בסניף). ניסינו לאתר עובדים לשעבר או גמלאים של הסניף ולהיפגש עמם. חיפשנו מידע על חשבונות הנספים בשואה בארכיוני הסניף וכן טפסים של פתיחת חשבון או הסכמים ישנים.

המידע שביקשנו מעובדי הסניף עסק בעובדות העבר, כגון תאריך הקמת הסניף, סניפים שאוחדו או מוזגו לסניף, דרך הטיפול בחשבונות רדומים (במט"ח או במטבע ישראלי), דיווחים לאפוסטרופוס הכללי ופעולות של סגירת חשבונות רדומים שנעשו בעבר. כן ניסינו לאתר ולקבל מידע על הנושאים הבאים:

(א) אינדקסים שהיו בידי עובדי הסניף לגבי הסבת חשבונות למערכת הממוחשבת משנת 1969, לרבות הסבת חשבונות של סניפים שמוזגו.

(ב) פעולות ונתונים לגבי חשבונות סגורים לרבות מידע בדבר תאריך סגירה, תאריך אחרון של פעולת לקוח וכו'.

(ג) הצלבת מידע בין מערכת המחשב של הסניף לבין המידע שהיה מצוי בידינו לגבי חשבונות שנמחקו וטפסים של פתיחת חשבונות אלה.

הסבת חשבונות במט"ח ממערכות מל"ל (לשכת שירות מחשוב חיצונית) למערכת הבנק באמצע שנות השמונים.

(ד) מיקום ארכיוני הסניף וכן טווח הזמנים של המסמכים השמורים בסניף.

(ה) מעילות ואי-סדרים שהתגלו בעבר בסניף.

(ו) סקירת דוחות שמנהלים עובדים בסניף, לגבי חשבונות רדומים במט"ח ובמטבע ישראלי, לרבות חיפוש באמצעות מחשב הסניף אחר מידע בדבר תאריך אחרון של פעולת לקוח ואופי הפעולות. בסניף מצויים בדרך כלל דוחות לגבי שלוש או ארבע שנים אחרונות, אם כי נמצאו חריגים רבים – וזאת בניגוד להוראות הנוהל לגבי שמירת מסמכים. לדוגמה: בסניף אלנבי בתל אביב נמצאו דוחות תנועה מודפסים מלאים של כל חשבונות העו"ש - מאז הקמת מערכת המחשב בשנת 1969.

(ז) בכל אחד מהסניפים חיפשנו מסמכי פתיחת חשבונות שנסגרו לרבות תאריך פתיחת החשבון, תאריך חידוש החשבון, פרטים אישיים וחתימות בעלי החשבונות. באלה נכללו מסמכי פתיחת חשבונות שנסגרו ב"מבצע הניקיון" שערך הבנק בשנים 1983–1980; השווינו זאת למידע המצוי בידינו בדבר יתרות החשבונות הרדומים שנסגרו ובוטלו. כן חיפשנו דפי חשבון בנק (ידניים) עד תום שנות השבעים ודפי חשבונות מאז ואילך (דפי חשבון מודפסים), כולל אלה שנשמרו על גבי מיקרופישים. ניסינו להתחקות אחרי דיווחים לאפוסטרופוס הכללי בדבר חשבונות רדומים; עיינו בדוחות שונים שהפיקה ההנהלה הראשית ונשלחו לסניף; בדקנו את כספת הסניף ואת הכספות הסגורות משנים עברו; בדקנו מסמכים סחירים שונים המוחזקים למשמרת בסניף ולא בהנהלת החשבונות (כגון מניות ע"ש, ערבויות וכד').

פרק שלישי: מקורות מידע חיצוניים

א. האפוסטרופוס הכללי

חיפשנו חומר אצל האפוסטרופוס הכללי והעלינו כי רק בשנת 1978 בנק הפועלים החל להעביר אליו מידע מסודר בדבר חשבונות רדומים ללא תנועה במשך 10 שנים ומעלה. אך מאידך, בתיק בנק הפועלים שבאפוסטרופוס הכללי נמצאו מספר שמות של בעלי חשבונות רדומים שנפתחו עוד בשנות השלושים. בדקנו את השמות והשווינו אותם לרשימות של בעלי תיקי C (ראה בפרק שישי) ומצאנו כי לחלק קטן מהם אין תיקי C וכן אין נתונים כספיים כלשהם.

ב. פניות הציבור לוועדת החקירה

בעקבות פרסום של ועדת החקירה לציבור באמצעי התקשורת, נרשמו שבע פניות של יחידים הקשורות לבנק הפועלים. במרבית המקרים לא עלה בידינו לאתר את שם הפונה ברשימות שבידינו (רשימות בעלי מניות בנק הפועלים, רשימת תיקי C שבידינו, רשימת תיקי C מאוחדת

לכל המשרדים, קובץ תיקי C ו-ע (ראה בפרק שישי חלק א' כללי, באשר להגדרת "תיק ע") שהתקבל מהאפוטרופוס וקובץ חשבונות רדומים שבוטלו בשנות השבעים והשמונים). ואלה הפונים:

1. גב' מ"ד בשם דודה ג"ט ז"ל, שהפקיד לפני המלחמה כ- 1,100 לא"י באחד הבנקים בארץ. האפוטרופוס מצא את הסכום והעריכו כ- 7,000 ש"ח בלבד.
2. גב' ח"א בשם סבה מ"ג, יליד ברנוביץ שבפולין, שקנה בשנות העשרים מניות של בנק הפועלים. שמו אינו מופיע בקובץ בעלי המניות.
3. גב' א"ל בשם סבה י"מ, שקנה בשנות העשרים מניות של בנק הפועלים. הופיע בקובץ בעלי המניות.
4. מר ס"ר בשם אביו ס"ר, שהפקיד 5 לא"י בהלוואה וחסכון ירושלים בשנת 1931. הוא צירף את תעודת ההפקדה (COD). בנק ישראל מוכן לפצותו ב- 68 ש"ח בלבד.
5. מר ח"ר בשם אמו ר"א ז"ל ומר ל"פ ז"ל, בעלי נכסים לא מוגדרים בבנקים בארץ ישראל.
6. גב' י"א בשם הוריה מ"פ מרומניה, שהיו בעלי חן- באחד הבנקים ברחוב אלנבי, לא ברור באיזה בנק.
7. מר י"מ תובע 1,000 לא"י שהפקידו הוריו עבור עלייתו ארצה ב- 1943, לא ברור באיזה בנק.

ג. רשם החברות

במשרדי רשם החברות נמצא מידע על חברות שפעלו ופועלות בישראל החל בשנות העשרים. ניתן לקבל מידע גם על חברות מחוקות או לא קיימות, שפעלו בתקופה הנסקרת. חלק מהתיקים הקשורים לבנק הפועלים טרם אותרו במשרדי רשם החברות עד למועד כתיבת דוח זה. בתיק בנק אמריקאי ישראלי בע"מ אצל רשם החברות לא נמצאו בעלי מניות העשויים להיות קורבנות שואה.

ד. ארכיונים חיצוניים נוספים

1. כללי

סרקנו ארכיונים ומקורות נוספים, לרבות ארכיון בנק ישראל, בית התפוצות, מכון לבון, מכון ז'בוטינסקי, ארכיון חברת ג'נרלי ואתרים באינטרנט. לא נמצאו מסמכים או ראיות המוסיפים מידע בעל משמעות רבה לביקורת.

2. הארכיון הציוני

במהלך הביקורת סרקנו כ- 400 תיקים. שיטת העבודה התבססה הן על שאלות ממוחשבות הן על סריקה ידנית של קטלוגים.

(א) השאלות הממוחשבות

בשאלות הממוחשבות השתמשנו במילות מפתח שונות, כגון 'בנק הפועלים' (45 תיקים), 'רכוש אויבי' (13 תיקים), 'בנק הלואה וחסכון' (14 תיקים), 'דוד הורוביץ' (6 תיקים), 'קופת מלוה וחסכון' (9 תיקים), 'בנק יפתי' (8 תיקים), 'הנציב העליון' (30 תיקים). ניסינו לאתר את רשומות האנשים שהפקידו את כספם בבנק הפועלים בתקופה שקדמה למלחמת העולם השנייה או שכספם הוחזר בידי הממונה הבריטי על נכסי האויב במהלך המלחמה. רוב התיקים אינם רלוונטיים ויש בהם חומר על יסוד הבנק, מורשי חתימה ועוד.

עם זאת מצאנו עדות לרכישת מניות של בנק הפועלים בידי יהודי פולין וגרמניה באמצעות סניפי קרן היסוד בארצות אלו. שמותיהם של ז"ש מרומניה, י"ר וי"ה מגרמניה, שלא נמצאו בספרי המניות של הבנק, נוספו לקובץ הממוחשב ועברו לבדיקה כשאר הממצאים בנושא המניות.

בעיון בתיקי הסוכנות היהודית מצאנו חליפת מכתבים בין דוד הורביץ (נגיד בנק ישראל בשנים 1954–1971), גולדה מאיר ואחרים לבין הממונה הבריטי בנושא הנבדק לרבות מסמכים המלמדים על כך שממשלות זרות, כגון הולנד ויגוסלביה, התעניינו בגורל רכוש אזרחיהן היהודיים. אולם ההתכתבויות עוסקות בנושא כללי של הכספים שהחרים הממונה הבריטי ואינן מוסיפות מידע בעל משמעות לעבודת הביקורת.

כן מצאנו פניות של עולים לסוכנות היהודית בענייני כספים שהפקיע הממונה הבריטי; נמצא גם מכתב מאת א"א מהסוכנות היהודית למשרד עו"ד ד"ר בעניין רשימות של רכוש הנמצא בידי האפוטרופוס, אך לא נמצאו רשימות שהיו אמורות להיות מצורפות.

(ב) הארכיונים האישיים

בארכיון הציוני מצויים גם הארכיונים האישיים של אישים בולטים בתולדות הציונות. נוסף על השאילתא הממוחשבת כאמור על השם 'דוד הורביץ' שלא העלתה דבר, סרקנו גם את הארכיונים האישיים של דב יוסף, משה זמורה וורנר סנטור, אך גם כאן לא מצאנו מידע בעל משמעות לעבודת הביקורת.

(ג) ארכיון אפ"ב

בנק אנגלו פלשתינה (אפ"ב) היה המכשיר הפיננסי המרכזי של התנועה הציונית. במהלך מלחמת העולם השנייה החזיק הממונה הבריטי על נכסי האויב בבנק זה ובבנק ברקליס את הכספים שהוקפאו לפי צו שהוציא הממונה הבריטי על רכוש אויב. עד 1951 שימש אפ"ב כמפקח על הבנקים. בדקנו באפ"ב את התיקים הנוגעים לקשר בינו לבין בנקים אחרים: תיקי בנק הפועלים, בנק יפת, בנק קופת מלוה וחסכון. מן העיון עלה כי בתיקים יש חומר כללי בלבד שאינו רלוונטי לנושא הביקורת. לא נמצאו כל רשימות שמיות או קשר ליהודי התפוצות. החומר על בנק יפת מועט ביותר וכולל רק את ענייני הקמת הבנק, וכך גם לגבי קופת מלוה וחסכון.

בסריקת התיקים שסווגו תחת הכותרת 'ממונה על רכוש אויב' או 'חשבונות אויבים' נמצאו העברות שמיות מסודרות של אפ"ב לממונה הבריטי אך אין זכר להעברות כנ"ל מבנק הפועלים או מבנק יפת.

(ד) חברת 'העברה'

כאשר פורקה חברת 'העברה' ב-1985 הועברו מסמכיה לארכיון הציוני. רוב החומר שנשמר הוא תכתובת כללית.

דרך הסניף הגרמני של החברה, PALTRO, נעשתה ההרשמה והעברות הכספים הראשונות, ממנו לבנק הטמפלרים ולאפ"ב. דרך בנק הטמפלרים הועברו גם תשלומי יבוא לגרמניה. אמנם מצאנו רשימות שמיות של אנשים שהעבירו כספים דרך PALTRO, אך לא ברור אם הכספים הגיעו לארץ ובאמצעות איזה בנק. נמצאה רשימה אחת המכילה שמות בנקים, כולל בנק יפת. חיפשנו גם בארכיון המשרד הארץ ישראלי בברלין. בסך הכול סרקנו שבעה תיקים שבהם מצויה תכתובת בענייני 'העברה', PALTRO, קרן היסוד והמועצה ליישוב יהודי גרמניה. בתיקים אלה לא נמצא מידע רלוונטי לנושא הבדיקה.

(ה) ארכיון המחלקה הגרמנית בסוכנות היהודית

סרקנו את ארכיון המחלקה הגרמנית בסוכנות היהודית ובו חומר על עליית יהודי גרמניה, אוסטריה וצ'כיה. ארכיון זה מקביל בתוכנו לארכיון 'העברה'. העברת הכספים והאישורים נעשו דרך התאחדות עולי גרמניה (HOG) והעברת הכספים מגרמניה נעשתה דרך PALTRO.

ברבים מהתיקים יש מסמכים אישיים ובקשות של עולים לקבל את הכספים שהעבירו לארץ ישראל, קודם לעלייתם לארץ. בבקשות מופיע שם הבנק הנעבר. התברר לנו כי עולה שרצה לקבל את כספו היה חייב להוכיח כי השתקע בארץ באופן קבוע ולהביא עדים לכך.

עם זאת, מצאנו מקרים של העברת כספים לא דרך בנק הטמפלרים ואפ"כ אלא במישורין מ-PALTRO לבנקים אחרים: בנק המזרחי, בנק ברקליס, בנק יפת ובנק הפועלים. העובדה כי הועברו כספים דרך בנק הפועלים סותרת את הטענות שהשמיעו עובדים מסוימים בבנק זה במהלך מפגשינו עמם, שעיקרם כי בשנים ההן לא התנהלו בבנק כל חשבונות אישיים של תושבי חוץ ובפרט לא במט"ח.

בסופו של דבר, הצלחנו להרכיב רשימה של אנשים שהשתקעו בארץ, הוכיחו זאת וקיבלו את כספם באמצעות בנק הפועלים או בנק יפת. במקביל היו העברות כספים גם מאוסטריה וצ'כיה. עיון בחוזה שעליו הוחתמו העולים מלמד כי כל ההעברות נעשו דרך בנק אפ"כ.

3. סיכום

בסריקה ממוחשבת של תיקי הארכיון הציוני איתרנו מספר שמות של בעלי מניות בנק הפועלים שלא נמצאו קודם לכן. מתכתובת כללית, למדנו כי הנהגת היישוב התעניינה בנושא כבר בשנות הארבעים. בארכיון אפ"כ לא מצאנו דבר, למרות העובדה כי הממונה הבריטי החזיק חשבון בבנק זה. בארכיון 'העברה' מצאנו רשימות שמיות כלליות בלבד של אנשים שהעבירו או קיבלו את כספם. רשימות ממוינות לפי בנקים עלה בידינו למצוא רק בארכיון המחלקה הגרמנית בסוכנות היהודית, ומדובר ברשימות של אנשים שעלו ארצה וקיבלו את כספם.

למעט כאמור בסעיף ד 2(א) בפרק זה, לא נמצא בארכיון הציוני מידע שמקשר את בנק הפועלים או בנק יפת לאנשים שאבד עמם הקשר או נספו בשואה.

פרק רביעי: בעלי מניות של בנק הפועלים שהקשר עמם נותק

א. מקור הנתונים והיקף הבעיה

לבנק הפועלים יש כאמור שני ארכיונים מרכזיים: בקיבוץ רבדים ובעמק חפר. בארכיון ברבדים מצאנו 4 ספרים שעל כריכתם נרשם ספר בעלי המניות העוסקים במכירת מניות של הבנק עד שנת 1945. על כל מכירת מנייה מפורטים הנתונים והטורים הבאים: (1) תאריך הכניסה לחבר; (2) מספר התעודה הזמנית; (3) שם בעל המנייה; (4) מקום מגוריו וכתובתו; (5) מספר סידורי; (6) מניות בשם; סכום; מספר התעודה; מספר המניות; (7) "העובדה והתאריך לנתינת המנייה לנושא" (ציטוט) (8) העברה על שם איש אחר על פי החלטת הבנק; (9) הערות שונות; (10) המספר בספר התשלומים לשיעורין.

קיבלנו לידינו את ארבעת הספרים הנ"ל. בכל ספר יש כ- 400 עמודים ובכל עמוד רשומות שמונה שורות של מכירת מניות. בעקבות הממצאים הראשוניים, יזמנו פגישות עם הנהלת מחלקות שונות בבנק ובעיקר עם מחלקת ניירות ערך תפעול (מניות הבנק). התברר כי בכספת המחלקה מצויים ספרי בעלי מניות מקבילים לאלה שמצאנו (אף הם כתובים ידנית), אך אין בהם פרטים על כתובת בעל המניה. במחלקה הופתעו מאד מהגילוי שלנו והאיל ולא היה להם מעולם מידע כלשהו על

כתובות בעלי מניות אלו. בעלי המניות שהקשר עמם נותק מכונים בבנק 'בעלי המניות העלומות' או 'המניות הישנות' וכינויים נוספים.

אין בבנק רשימה ממוחשבת של בעלי מניות שניתן להפיק באמצעותה מידע. כל הקבצים שהיו בבנק בעבר, לרבות קבצים ממוחשבים ישנים, אינם קיימים כיום במחשב משום שלא המירו אותם או לא הסבו אותם לשיטות המחשב החדשות יותר שבהן משתמש היום הבנק. רק לאחרונה, במקביל לעבודת הביקורת, החל הבנק למחשב באמצעות חברה חיצונית את כל המידע האמור, אך עד לכתיבת דוח זה טרם הושלמה המלאכה.

כתולדה מכל אלה, עקב המידע יקר הערך המצוי בספרי בעלי המניות, ערכנו מבצע רחב היקף של שחזור ממוחשב של כל הספרים המכילים חומר על המניות שנמכרו עד שנת 1943. כל המידע הועלה, במשך מספר חודשים, על גבי גיליונות 'אקסל' ממוחשבים.

ב. הממצאים

1. הבנק נוסד כחברה ציבורית בשנת 1921. עיקר מניותיו הופצו ונמכרו בארץ להתיישבות העובדת, אך מספר גדול של מניות הופץ ונמכר בחוץ לארץ. עד 1935 מכר הבנק לציבור אך ורק מניות רגילות ומניות בכורה בערך נקוב של 1 ל"מ (לירה מצרית) ולאחר מכן 1 לא"י (לירה ארץ ישראלית). מאוחר יותר מכר הבנק גם מניות רגילות בנות 5 לא"י. בשנים הראשונות של הבנק היה גיוס ההון בחוץ לארץ המקור העיקרי להון העצמי של הבנק.
2. עד 1943 נמכרו בחוץ לארץ כ- 125,000 מניות רגילות בנות 1 לא"י לכ- 4,700 בעלי מניות. בנספח א'- מפורטים האזורים והשנים שבהם נמכרו המניות; רשימת המדינות מובאת בנספח ב.
3. ארץ ישראל (א"י) מופיעה בלוחות, אך כמה מקומות בה מצויים כיום בתחומי רצועת עזה ואיו"ש כגון עזה וטול כרם.
4. כמחצית מן המניות שהופצו בחוץ לארץ נמכרו בארצות הברית: כ- 65,000 לא"י ערך נקוב.
5. מכירת המניות בחוץ לארץ נעשתה באמצעים שונים, לרבות דרך ועדים מקומיים של הקהילות בתפוצה.
6. עד סוף מלחמת העולם השנייה מכר הבנק בחוץ לארץ כ- 125,000 מניות בנות 1 לא"י, ובכלל זה כ- 39,000 מניות למוסדות הציוניים בבריטניה; מכאן שכ- 86,000 מניות נמכרו ליהדות התפוצות.

ג. הבנק ויחסו לבדיקה

1. כללי

מחלקת תפעול המניות בבנק, המרכזת את המידע על בעלי המניות העלומים ומטפלת בו, עיכבה במשך מספר חודשים את התקדמות הבדיקה בטענות שונות, כגון: הצורך לחכות לגמר המחשוב בבנק לשם השוואת ממצאינו, טענה כי אין לנו סמכות לעיין במסמכים שונים ועוד.

בתחילת תהליך הבדיקה ביקרנו (22.1.2002) בחברת הנאמנות של בנק הפועלים בע"מ. בפגישה השתתף גם מנכ"ל החברה. לשאלתנו האם החברה מחזיקה בתיקים או ברכוש כלשהו של פרטים העשויים להיות קורבנות שואה, ניתנה תשובה שלילית מוחלטת ואחד הנימוקים לכך היה כי החברה נוסדה רק לאחר קום המדינה.

כפי שהתברר בהמשך הבדיקה, וכמפורט במכתב המחלקה לני"ע-תפעול מיום 25.11.1991, החברה לנאמנות מנהלת ומחזיקה בחשבון בנק הפועלים מספר 24611 בהנהלה הראשית (סניף 797). לחשבון זה נמכרו כל המניות הישנות "על-שם", שהקשר של הבנק עם בעליהן נותק וזאת למועד

פדיון המניות הבנקאיות ביום 31.10.1991 (המכירה בוצעה בצירוף מניות ההטבה שלהן הן היו זכאיות). ביום 1.11.1991 הופקדו בחשבון האמור תמורות המכירה בסך כולל של 11,581,218.44 ש"ח.

אנו מוצאים לנכון להעיר את תשומת לב הבנק לחומרה שבחוסר הדיוק בנתונים שקיבלנו.

2. הטיפול במניות העלויות בבנק

על סמך הערכותינו, פדו במשך השנים - או יצרו קשר עם הבנק - 5% ולא יותר מבעלי המניות, וזאת מתוך ההיקף הכולל של המניות (כ- 4,700 בעלי מניות שהחזיקו בכ- 86,000 מניות). יתרת בעלי המניות נותרה למעשה מנותקת או עלומה והבנק לא היה יכול לזהותה.

הבנק טיפל במניות אלה על סמך חישובים שבוצעו במחלקת נ"ע-תפעול: הוא חילק במשך השנים, החל בשנת 1962 עד סוף 1993, מניות הטבה וכן זכויות לרכישת מניות, בשיעורים שונים. כמו כן חילק הבנק דיווידנדים. ערכה של כל מניה ישנה בת 1 לא"י, בצירוף ההטבות, הזכויות והדיווידנדים שנצברו, חושב על ידי הבנק כדלקמן:

א. מניות הטבה וחישוב המכפיל	לא"י ע.נ.
המניה הישנה	1.000
הערך המצטבר של מניות ההטבה שחולקו בשנים עד 1982	84.695
נוסף: מניות הטבה שחולקו ב- 22.2.1993 – 24,900%	21,338.055
סך כל המניות המזכה את המחזיק ב- 1 לא"י ע.נ. מקורי (+המכפיל)	21,423.75

ב. דיווידנדים וזכויות

לא"י	סכום הדיווידנדים הנומינלי המצטבר נטו לכל 1 לא"י ע.נ. כולל (וההטבות שלה)
5.490	סכום שווי הזכויות שהונפקו (ונמכרו) בגין כל מניה (וההטבות שבגינה)
37.080	סך כל השווי הנומינלי במזומנים לכל 1 לא"י ע.נ. מקורי
42.57	

חישובי הבנק נועדו לשמש בסיס לתשלום או להחלפת המניות בכל עת שמי מבעלי המניות הישנות יפנה לבנק כדי לקבל את תמורת המניות או להחליפן במניות חדשות. כפי שצוין, ערך הבנק את כל חישובי הדיווידנדים ואת שווי הזכויות במזומנים בערכים נומינליים, ללא כל שערור.

באוקטובר 1983, לאחר משבר המניות הבנקאיות, הקים הבנק (על פי החלטת הממשלה) את חברת 'בטוחות בנק הפועלים בע"מ'. חברה זו, שהחזיקה את כל מניות הציבור בבנק הפועלים במסגרת הסדר המניות הבנקאיות, חתמה הסכם עם ממשלת ישראל ב- 24.10.1983. על פי ההסכם העמידה הממשלה לחברה הלוואות דולריות כדי לפדות את המניות הבנקאיות לציבור. ערכן של כל המניות הישנות הנפדות חושב על סמך ההסדר בהסכם, נכון ל- 31.10.1991, וכל מניה בת 1 לא"י זוכתה בסך של 12.49 ש"ח ביום הפדיון הנ"ל.

באספה כללית יוצאת מן הכלל שנערכה ביום 1.11.1991, קיבל הבנק החלטה מיוחדת בדבר איחוד וחלוקה מחדש של כל הון המניות. לענייננו הוחלט:

סעיף 3: הון המניות של החברה יאוחד, באופן שכל 1000 (אלף) מניות רגילות בנות 0.0001 שקל-חדש תהפוכנה למניה רגילה בת 0.1 שקל-חדש ובאופן שההון הרשום של החברה יהיה מחולק ל- 200,000,000 (מאתיים מליון) מניות רגילות בנות 0.1 שקל-חדש כל-אחת.

סעיף 4: עם איחוד ההון, בהתאם לאמור בסעיף 3 דלעיל, יבוטל תוקפן של כל תעודות המניה שהוצאו על-ידי החברה, בין שהתעודות האמורות היו תעודות על-שם או תעודות למוכ"ז.

התעודות המבוטלות על-פי החלטה זו לא תקנינה לבעליהן או למחזיקים בהן זכויות כלשהן. החברה תוציא לבעלי המניות תעודות חדשות בגין מניותיהם.

סעיף 5: בהתאם לתקנה 16 של תקנון ההתאגדות של החברה, יקבע הדירקטוריון או מי שיתמנה על-ידו למטרה זו אילו מניות מהמניות הרגילות הקודמות (בנות 0.0001 שקל-חדש) יאוחדו למניה רגילה מאוחדת (בת 0.1 שקל-חדש) זו או אחרת. כל מניה מאוחדת כאמור שתהיה, לאחר איחודה, בבעלותם של יותר מבעלים אחד, תמכר על-ידי מי שיתמנה על-ידי הדירקטוריון למטרה זו, בהתאם להנחיות שייקבעו על-ידי הדירקטוריון.

בהתאם להחלטות אלה, נפדו כל המניות הישנות העלומות, בצירוף ההטבות שלהן, על פי הערך של פדיון המניות של בנק הפועלים בהסדר המניות הבנקאיות ביום 31.10.1991. התמורה הכוללת של המניות הישנות שנפדו הסתכמה ב- 11,581,218.44 ש"ח. סכום זה הופקד בחשבון החברה לנאמנות של הבנק ונרכשו תמורתו אג"ח צמודות או קרן נאמנות צמודה של הבנק.

מקרה השקעות זו פודה הבנק מדי פעם בפעם מניות ישנות שבעליהן פונים אליו. על פי חישוביו, הבנק מציע כיום לכל בעל מניה ישנה (בת 1 לא"י) כ- 35 ש"ח. אנו מפנים את תשומת הלב לפניית בנידון של הגב' א"ל לבנק מיום 28.12.2000 ותשובת הבנק אליה מיום 7.1.2001, אשר העתק ממנה הועבר אלינו מן הועדה ואת פנית הגב' א"ל לכנסת מיום 10.1.2001. עסקנו בכך בהרחבה במכתבנו מיום 2.7.2002. המסמכים מצורפים כנספחים ג, ד, ה, ו-ו לדוח זה.

בנספח ז אנו מצרפים את מכתבנו מיום 24/9/03 לועדה בעניין שיערוך מניות הבנק. בלוחות המצורפות למכתב זה ביצענו שיערוך של הדיוידנדים שלא שולמו לבעלי המניות הישנות. כפי שמוצג בלוחות אלו, שווי הדיוידנדים המשוערכים משנת 1940 ועד ליום 31/12/02 מסתכם לסך של **283 שקלים חדשים לכל 1 ע.נ. לא"י** (השערוך על בסיס הצמדה למדד ידוע בתוספת ריבית שנתית של 4%).

3. סיכום הממצאים וערכם הכספי

בשנים 1921 עד 1943 רכשו בחוץ לארץ כ- 4,700 איש כ- 86,000 מניות רגילות של הבנק בנות 1 לא"י כל אחת. עם מרבית בעלי המניות (כ-95% להערכתנו) אין כל קשר (לא כולל המוסדות הציוניים בבריטניה).

בחישוב הערך המצטבר של כל מניה ישנה לקח הבנק בחשבון דיוידנדים וחלוקת זכויות **בערכם הנומינלי, ללא כל הצמדה**. הבנק נוהג לפדות או לשלם לכל בעל מניה שפונה, סך של כ- 35 ש"ח, כולל דיוידנדים, תמורת כל מניה בת 1 לא"י.

למרות העובדה שעם מרבית בעלי המניות לא היה כאמור כל קשר, החליטה הוועדה המייעצת לקבל את עמדת הבנק ולהוציא מהרשימות הרלוונטיות את המניות שנרכשו בארצות שלא נכבשו ולא הוגדרו כארצות אויב במלחמת העולם השנייה (בעיקר ארצות הברית, קנדה ובריטניה), שבהן היו 90% ויותר מכלל המניות האמורות.

לאחר שהבנק בדק את כל הרשימות ומצא אילו מניות נפדו או הועברו (ראו נספח ח), נותרו 1,218 בעלי מניות שרכשו 8,439 מניות, שיש סבירות גבוהה כי בעליהם נספו בשואה.

אם תוחל על ערכן הנקוב של מניות אלו שיטת שיערוך של הערך הממוצע של המניה בבורסה בשנת 2004 בצירוף ערכם המשוערך של הדיוידנדים שלא שולמו מאז שנת 1940, ערכן המשוערך ליום 30 בספטמבר 2004 יסתכם לסך של כ- 2,600,000 ש"ח.

נכון ליום כתיבת הדוח טרם נתקבלה החלטה לגבי התייחסות למניות הבנק לרבות אופן שיטת השערוך.

לוח התפלגות המניות האמורות שטרם נפדו לפי מדינות הכיבוש מוצג בנספח ח.

במניות האמורות כללנו גם מניות שהונפקו 'על שם' וגם מניות שהונפקו למוכ"ז, שיש בהן זיהוי שמי מדויק של רוכש המניה וכתובתו.

אף על פי שביחס למניות המוכ"ז הנ"ל קיימים פרטי הזיהוי של הרוכשים, הרי שלטענת הבנק אין לבנק חבות משפטית כלפי הרוכשים המקוריים ואין להכלילן ברשימות אלו הכוללות לטענת הבנק 5,829 מניות למוכ"ז (מתוכם 4,459 נמכרו לארגונים קהילתיים-יהודיים במדינות הכיבוש).

פרק חמישי: יתרות חשבונות רדומים שנמחקו

א. כללי

בנק הפועלים בע"מ ('הבנק') נוסד כאמור בשנת 1921; בנק יפת בע"מ נוסד בשנת 1933 בידי הבנקאי היהודי-גרמני יעקב יפת. לימים שונה שמו לבנק אמריקאי ישראלי בע"מ ובשנת 1999 הוא מוזג עם בנק הפועלים. עם קום המדינה או סמוך לתום מלחמת העולם השנייה, היו לבנק הפועלים כ- 30 סניפים ולבנק יפת שישה סניפים (בירושלים, בתל-אביב ובחיפה).

יתרות של כספים בחשבונות עו"ש רדומים נובעים ממקורות שונים. במהלך בדיקתנו ניסינו לאתר יתרות כספיות בחשבונות הבנק של לקוחות, שיש סבירות גבוהה שהם קורבנות שואה. ייתכן שהיתרות הכספיות הללו נוצרו בנסיבות אלה:

1. פיקדונות כספיים לזמן קצוב שהמפקיד לא היה יכול להורות על חידוש;
2. יתרות עו"ש בלא"י, בל"ש או בל"מ, שהגיעו לחשבונות הבנק מפדיון ניירות ערך (אג"ח וכו') או ממכירות ניירות ערך מסוגים שונים;
3. העברות כספים מיהודים בחוץ לארץ, מהם שלא נותרו בחיים ומהם שלא הצליחו להגיע לארץ;
4. הפקדות ממכירת רכוש של קורבנות השואה בארץ;
5. יתרות כספיות בחשבונות של נספים בשואה שכתובתם היתה אצל קרובים בארץ ולכן לא הועברו לחזקת הממונה הבריטי. הואיל ומערכת המידע ששימשה את הבנקים היתה מוגבלת, לא היתה להם אפשרות לאתר ביסודיות את בעלי כל היתרות השייכות לתושבי 'ארצות אויב', לפי הגדרת הצו הבריטי. לפיכך סביר להניח כי נותרו חשבונות רבים של קורבנות השואה בבנק.
6. בשנת 1969 או בסמוך לה, הוקם בבנק מערך המחשוב. חשבונות העו"ש בכל הסניפים בארץ הוסבו לניהול במחשב המרכזי של הבנק. עם ההסבה שונו כל מספרי החשבון וכן עודכן המחשב בכל פרטי הלקוח, לרבות כתובתו, מספר תעודת הזהות שלו או דרכונו ופרטים נוספים. הבנק עשה מאמצים ניכרים להביא לעדכון מרבי את פרטי הלקוחות והרישומים הידניים שנוהלו קודם לניהול הממוחשב.

למרות השינויים הרבים עם ההסבה האמורה, הקפידו העוסקים בכך, כפי שעלה מעדויות שאספנו, להעביר למחשב את כל היתרות של כל החשבונות, ללא יוצא מן הכלל וללא מחיקות וביטולים. פרטי החשבון הקבועים בזמן הקמתו במערכת המחשב והקבצים שבהם נשמרים פרטים אלה קרויים בבנק 'המערכת המינהלית' או 'הקובץ המינהלי'.

7. במהלך השנים נעשה מדי פעם בפעם 'ניקיון' ו/או ריכוז של יתרות קטנות ללא תנועה (לזכות או לחובה); וזאת כדי לצמצם את מערכת החשבונות המנוהלים בכל סניף ואת מערך החשבונות המנוהלים בקובץ המינהלי במחשב המרכזי.

ב. מהלך הבדיקה

ביקשנו מהנהלת הבנק פרטים על המועד המוקדם ביותר שבו ביטלו, צמצמו או ריכזו, ביוזמת הבנק, יתרות קטנות. נענינו בכתב כי מועד זה היה 20.8.1981. בניגוד לכך גילינו עדויות מוקדמות יותר לפעולות אלו בתיקים או בקלסרים שנחשפו באקראי בארכיון המרכזי של הבנק. מצאנו כי כבר בשנת 1977 הופעל בבנק אמריקאי ישראלי (וסביר שגם בבנק הפועלים) נוהל כתוב של צמצום והעברה של יתרות, בחשבונות קטנים ללא תנועה, לחשבון מרכז בהנהלת החשבונות הראשית של הבנק; ההנהלה הראשית היתה אמורה לשמור את הפירוט בהרכב היתרות שבוטלו לאחר מכן לדוחות רווח והפסד ואת זהות הלקוחות. קנה המידה היה לרוב גובה יתרת הזכות. בפועל לא נשמרו פירוטים אלו ואין מהם זכר.

בסריקות יסודיות שערכנו בארכיון המרכזי של הבנק בעמק חפר גילינו באקראי, בערמות של דוחות ומסמכים בלתי ממוינים, דוח מחשב מ- 25.1.1980 ובו פירוט מהלך של הנהלת הבנק לריכוז יתרות קטנות של חשבונות שונים ללא תנועה, אשר מיועדים לסגירה ולהעברה להנהלת חשבונות ראשית. הדוח כולל 220 עמודים מלאים ונסב על המהלך הממוחשב שנערך בסניף נתניה בלבד, שמספרו 612. בדוח כ- 11,700 חשבונות המיועדים לסגירה, שהיו ללא תנועה ב- 31.12.1979 (בסניף נתניה בלבד). חשבונות אלה כללו כאמור חשבונות רדומים ללא תנועה עם יתרות חובה עד 50 לירות ועם יתרות זכות עד 100 לירות.

מניתוח הנתונים ומהבדיקה המורחבת שערכנו בסניף נתניה, לאחר גילוי הדוח, עולה כי בניגוד למידע שנמסר לנו ולפיו החל הצמצום בשנת 1981, בוצע מהלך גדול ומרוכז של צמצום יתרות ללא תנועה בכל סניפי הבנק עוד ב- 31.12.1979. במהלך זה נסגרו והועברו להנהלת החשבונות הראשית כל יתרות הזכות עד 100 לירות (10 שקלים ישנים) וכל יתרות החובה ללא תנועה עד 50 לירות (5 שקלים ישנים). מצאנו כי בהנהלת החשבונות הראשית הוצג החשבון המרכזי של יתרות הזכות בסעיף 'זכאים שונים' במשך כשלוש שנים; בשנה הרביעית נמחקה כל היתרה והועברה לדוח רווח והפסד. להפתעתנו, ובניגוד לנוהל הכתוב, לא שמר הבנק כל פירוט של זהות הלקוחות ושל הסכומים שנמחקו.

מטבע הדברים ומסיבות תקציביות התרכזנו אך ורק ביתרות הזכות שנמחקו. מאמצינו להשיג את הדוחות המלאים של הבנק בדבר החשבונות שנסגרו תוך המהלך האמור עלו בתוהו: לא מצאנו דבר לא בסניפים, לא בארכיון הבנק, לא בהנהלה הראשית ולא במחלקת המחשב. יתרה מזאת, לא נמצאו דוחות מפורטים של מבצעי סגירת חשבונות מאוחר יותר, בשנים 1981, 1982 ו- 1983. בשנים אלו נסגרו יתרות גבוהות יותר מבשנים קודמות בשל האינפלציה הדוהרת.

לאחר בדיקות נוספות גילינו בכספת של מחלקת הייצור של הבנק דוחות מקוצרים, על גבי מיקרופיש, של כל היתרות הרדומות אשר נמחקו במהלך חודש ינואר 1980 בכל סניפי הבנק (דוח נפרד לכל סניף). בדוחות המקוצרים הופיע מספר החשבון, שם החשבון והיתרה שבוטלה. לא צוינו בהם פרטים חשובים נוספים כמו מספר תעודת הזהות, כתובת הלקוח, תאריך תנועה אחרון יזום בידי הלקוח, תאריך פתיחת החשבון וכיו"ב. בעקבות זאת השגנו, על גבי דוחות מיקרופיש נפרדים, אינדקסים ישנים של פרטי כל החשבונות שנוהלו בסניפים בשנים האמורות. נאלצנו לבצע עבודה רחבת היקף, שכללה סקירה ידנית פרטנית של מאות אלפי פרטי חשבונות בדוחות האינדקס והשוואתם לדוחות המיקרופיש המקוצרים, שכללו את היתרות ליום 31.12.1979.

שבוטלו בינואר 1980. כדי לצמצם את קהל היעד נשוא הבדיקה למקרים שיש סבירות כי הם רלוונטיים לנספי שואה, סיווגנו את החשבונות על פי דרגת הסבירות, להיותם חשבונות השייכים לקרבנות שואה, כאשר הדרגה הראשונה, מסמלת את הסבירות הגבוהה ביותר:

דרגת הסיווג	יש/אין מספר זהות	יש/אין כתובת או שהכתובת בסניף
סבירות מדרגה ראשונה	אין	אין
סבירות מדרגה שנייה	יש	אין
סבירות מדרגה שלישית	אין	יש

הבדיקה אספה נתונים והתרכזה אך ורק בחשבונות העונים לקריטריונים שצוינו לעיל. עבודת הבדיקה והניתוח נעשתה ידנית באורח מורכב ומפרך באמצעות קריאת מיקרופיש ממוזערים של הדוחות שתוארו וצילומם. הקריאה בוצעה באמצעות הפעלת מכשירי קריאה ישנים שעדיין נותרו בשימוש מחלקת הייצור של הבנק. בדקנו רק את הלקוחות של 30 סניפי הבנק הוותיקים (כולל בנק אמריקאי ישראלי בע"מ), שלמיטב ידיעתנו הוקמו לפני קום המדינה. בחלק ניכר מסניפים אלה ביקרנו וביצענו בדיקה פיזית בניסיון לאתר נתונים נוספים.

בדוח המודפס היחיד של סניף נתניה אשר התגלה בארכיון מופיע בכל שורה של חשבון שבוטל, גם תאריך תנועה אחרון שבוצע ע"י הלקוח בחשבון זה. למרות כל מאמצינו לא מצאנו שום דרך לאתר את הנתון הזה באמצעים שעמדו לרשותנו ביתר הסניפים.

ג. הממצאים

את כל הפרטים שאספנו ערכנו וקלטנו באופן ממוחשב ומיינו אותם מיונים שונים, לפי שמות, סניפים ועוד.

לוח הממצאים מצורף בנספח י.

כאשר בוצעה ההסבה למחשב, עשה הבנק מאמצים רבים לעדכן את כל רשומות החשבון מאז 1969. מאמצים אלה באו לידי ביטוי במבצעים חוזרים ונשנים או בדרישות של הנהלת הבנק אל הסניפים לעדכן נתונים של חשבונות ללא זהות; וזאת בין היתר בשל דרישות הדיווח של האפוסטרופוס הכללי מאז שנת 1978 ובמסגרת היערכות הבנק להפעלת חוק מושכי שיקים ללא כיסוי וזיהוים, על פי הוראות בנק ישראל. למרות העדכונים הרבים שנמצאו ברישומים המנהליים של פרטי הלקוחות בחשבונות הנסקרים, לא הצליחו הסניפים לאתר את פרטי החשבונות והזהויות החסרות. לפיכך יש להתייחס במשנה זהירות ליתרות ללא כתובת ו/או ללא מספרי זהות, יתרות אלה עשויות להיות פיקדונותיהם של קורבנות שואה.

לאחר שמסרנו את ממצאינו לבנק, הוא ערך ברשימותינו בדיקות רבות נוספות שכללו:

- (1) איתור פרטי הלקוח במרשם התושבים;
- (2) אימות מספר הזהות של תושבי ישראל;
- (3) תנועה מצד הלקוח בתקופה שקדמה למחיקת היתרה;
- (4) איתור סניפים שהוקמו לאחר מלחמת העולם השנייה;
- (5) איתור כתובות בהם צויין שם של רחוב שלא היה קיים לפני המלחמה;
- (6) איתור שמות שאינם אופייניים, לדעת הבנק, לקורבנות שואה;
- (7) חיפוש אחר מסמכים חתומים של פתיחת חשבון.

בגלל חוסר מובהקות הנתונים, החלטנו להתרכז בבדיקתנו אך ורק בקבוצת החשבונות של דרגת סבירות ראשונה (724 חשבונות). צמצמנו את הרשימות בעקבות הבדיקות וההערות של הבנק

ונוטריו 293 חשבונות בלתי מזהים, אשר לדעתנו קיימת סבירות כי הם חשבונות של קורבנות שואה. לפי עקרונות השערוך, מגיע ערכם (מיום הכרזת המלחמה, 3.9.1939) עד 30.9.2004 כדלקמן:

לפי שיטת שערוך ראשונה 2,961,203 ש"ח

לפי שיטת שערוך שנייה 16,366,700 ₪

על פי החלטת הוועדה, ייכללו הממצאים הנובעים מן החשבונות הרדומים הללו בקבוצת ממצאים נוספים (ראו פרק ראשון סעיף ג (3)).

פרק שישי: הממונה הבריטי על רכוש אויב והאפוטרופוס הכללי

א. כללי

לפי צו שהוציא הממונה הבריטי על רכוש אויב, הפך כל חשבון של תושב מדינת אויב לחשבון חסום. הבנק היה אמור להעביר את היתרות בחשבון זה לממונה הבריטי על רכוש אויב. לכל ישות משפטית שחשבונה נחסם, יחיד ו/או חברה, נפתח תיק אצל הממונה הבריטי על רכוש אויב. בתיק האישי (המכונה "תיק C") כלולים פרטיו האישיים של התושב, פרטים על חשבון הבנק שלו ודרך הטיפול של הממונה בכספים. בשנת 1950 לאחר קום המדינה, הועבר הטיפול בחשבונות אלה לממונה הישראלי על רכוש אויב במשרד האוצר, ובשנות השישים – לידי האפוטרופוס הכללי הישראלי במשרד המשפטים. כיום מצויים כל הכספים שהיו ברשות הממונה הבריטי אצל האפוטרופוס הכללי הישראלי. מהתיק ניתן ללמוד על הקשר שהיה עם בעלי החשבון והאם קיבלו את כספם (לרבות באמצעות יורשים או מיופי כוח) או שהקשר נותק והכספים מצויים בידי האפוטרופוס הכללי הישראלי.

במהלך השנים סגר האפוטרופוס הכללי הישראלי את התיקים שהיו בהם יתרות נמוכות (כנראה עד 100 ל"י). שם בעל התיק והסכום הועברו לתיק כללי המכונה 'חוז' מדינות אויב. את חלק מהתיקים המשיך האפוטרופוס הכללי הישראלי לנהל כתיקי עיזבון (המכונה 'תיקי ע') ואת הסכומים בגינם הצמיד למדד רק החל ב- 1974. יש לציין כי מדד המחירים לצרכן עלה בין 1939 ל- 1974 ב- 3,596%, לא כולל ריבית. אי-הצמדה בשנים אלה משמע שחיקה ומחיקה למעשה של ערך הכספים שהוחרמו והוחזרו לבעליהם בשיעור של כ- 97% מסכום הקרן.

ב. תהליך הבדיקה

1. היקף הבדיקה

בדקנו העתקים של כ-190 תיקים של בעלי חשבון בבנק הפועלים ובבנקים שמוזגו אליו - בנק יפת וקופות מלווה וחסכון.

2. קריאה ועיבוד הנתונים

הפקנו טופס מיוחד שבו סוכם כל תיק: פרטי בעל החשבון (כולל תואר אקדמי), סוג הנכסים (עו"ש, מט"ח, מניות וכו'), השווי הכספי וסוג המטבע של הנכסים, תיעוד על העברת וקבלת הכספים מהבנק לממונה הבריטי על רכוש אויב ועוד. כמו כן חקרנו לאן הועברו הכספים לאחר המלחמה, האם יש יורשים ו/או צווי ירושה, האם יש ראיות להחזרת הכספים מהממונה הבריטי או מהאפוטרופוס לחשבון הבנק המקורי או לבעלים והאם נוהל משא ומתן בין הבנק לממונה

הבריטי לגבי השארת הכספים בבנק. לאחר מילוי הטופס קבענו דירוג למידע שבתיק ביחס לדרגת הסבירות להיותם חשבונות השייכים לקרבנות השואה.

בעת ארגון הנתונים וההקלדה לקובץ הממוחשב (בתוכנת 'אקסל'), פיצלנו תיק שהיו בו לפחות שני סוגי חשבונות (עו"ש, מניות וכו') על פי הסוגים (כלומר, הנתונים הוקלדו בשתי רשומות לפחות בקובץ הממוחשב); תהליך דומה נעשה בתיק שהופיעו בו שני שמות לפחות.

לאחר שהשלמנו את קליטת הנתונים לקובץ הממוחשב, עשינו אומדנים ראשוניים (ביישומי אקסל) לשערוך הסכומים. הנתונים שבקובץ הומרו ליישום ממוחשב שפותח בתוכנת 'אקסס' במשרד רואי חשבון בר-לב ושות'. תהליך ההמרה והקליטה לווה בבדיקה פרטנית חוזרת של כל תיק ותיק אשר למידת הסבירות האפשרית ו/או החבות, בהתאם להנחיות ועדה הבדיקה.

לאחר השלמת הקלט והעיבודים ביישום ה'אקסס' הופקו דוחות מפורטים. הדוחות נמסרו גם לנציגי הבנק בצירף תצלומי התיקים. נציגי הבנק מסרו לנו, במספר מפגשים, תגובות מפורטות, השגות ובקשות לפירוטים נוספים והשבנו במידת הצורך. קיבלנו השגות והערות בכתב ובעל פה ומסרנו הסברים ככל האפשר, לרבות בכתב, בתיאום עם הוועדה והנחיותיה כפי שעודכנו מדי פעם בפעם.

3. תיקים שבמחלוקת עם הבנק ושנכללו בדוח

נותרו במחלוקת בין צוות הבדיקה לבנק רוב הסכומים המובאים בטבלה שלהלן בסעיף ג בפרק זה, בעמודה ש'באחריות הבנק' לכספים בחשבונות בתיקי C, כ- 82,000 שקלים חדשים לפי שיטת השערוך הראשונה וכ- 1,747,000 ₪ לפי שיטת השערוך השנייה. טענות הבנק מתמקדות בנושאים אלה:

- (א) אין להציג כחבות הבנק את כספי בעלי חשבונות שהיו במדינות אויב חלק מהתקופה או שהיו בקשר עם הבנק במהלך התקופה שבה החשבון היה חסום בהוראת הממונה הבריטי;
- (ב) אין להציג כחבות הבנק כספים של בעלי חשבונות, שנחסמו בידי הממונה הבריטי כ"חשודים" ("SUSPECTED") כחשבונות של תושבי מדינות אויב, אם כתובתם אינה ידועה;
- (ג) פיקדונות, שהיו חסומים בבנק בהוראת הממונה הבריטי על רכוש אויב, זוכו בריבית לפי הריבית שהיתה נהוגה באותם שנים בין הבנק ללקוחותיו.

ג. סיכום הממצאים בתיקים שהיו ברשות האפוטרופוס הכללי וערכם הכספי

פירוט הממצאים בבדיקתנו על פי שיטת השערוך הראשונה

סכומים שטרם הוחזרו, משוערים ל-30.9.2004, שקלים חדשים								
פירוט	מס' חשבונות	באחריות הבנק	באחריות מדינת ישראל, נובעת מרכוש שהוחזק אצל:				סה"כ	הוחזר לפונים/יורשים
			הממונה על רכוש האויב	הממונה הישראלי על רכוש האויב	האפוטרופוס הכללי הישראלי	סה"כ מדינת ישראל		
כספים מוזכרים בתיקי C ללא תיק אישי	17	-	36,984	142,483	1,406	183,088	183,088	-
כספים שהועברו אל הממונה הבריטי על הרכוש אויב עד 14/5/48	60	-	178,561	400,844	3,192	596,710	596,710	336,664
כספים שהועברו אל האפוטרופוס הכללי הישראלי מהבנק לאחר 14/5/48	1	-	-	-	386	386	386	-
כספים שנחסמו בבנק ושוחזרו לבעלי חשבון/יורשים (החבות של הבנק בגין הריבית וההצמדה למדד)	6	81,901	16,014	-	-	16,014	97,915	647,912
כספים שנחסמו בהוראת הממונה הבריטי על רכוש האויב ולא ידוע אם הועברו אליו או למדינת ישראל או שנשארו בבנק או ששוחזרו לבעלי החשבון או יורשיהם	13	-	-	-	-	-	536,270	-
סה"כ	97	81,901	231,559	543,327	4,984	796,198	1,414,369	984,576

ממצאים נוספים

הלוח אינו כולל את כל אלה:

סכום משוערך בסך 95,818 ₪. הסכום נובע מכספים ב-4 חשבונות, שהועברו לבנק בחזרה מהממונה הישראלי על רכוש אויב עבור לקוחות או יורשים ללא מידע נוסף. בחשבונות אלה, סביר להניח שהבנק העביר אל הפונים את הכסף.

א. סכום משוערך בסך 92,966 ₪ בגין 17 חשבונות שנמצאו בתיקי C ושלא ניתן להוכיח כי הם חשבונות שנהלו בבנק הפועלים.

פירוט הממצאים המשוערכים בבדיקתנו על פי שיטת השערוך השנייה

סכומים שטאם הוחזרו, משוערכים ל- 30.9.2004, שקלים חדשים								
פירוט	מס' חשבונות	באחריות הבנק	באחריות מדינת ישראל, נובעת מרכוש שהוחזק אצל:					הוחזר לפונים/יורשים
			מדינת ישראל בשם הבנק	הממונה הבריטי על רכוש האויב	הממונה הישראלי על רכוש האויב	האפוטרופוס הכללי הישראלי	סה"כ מדינת ישראל	סה"כ
כספים מוזכרים בתיקי C ללא תיק אישי	17	-	99,346	405,806	241,909	1,811	748,872	-
כספים שהועברו אל הממונה הבריטי על הרכוש אויב עד 14/5/48	60	-	582,059	1,905,420	684,261	4,113	3,175,853	593,445
כספים שהועברו אל האפוטרופוס הכללי הישראלי מהבנק לאחר 14/5/48	1	-	-	-	-	684	684	-
כספים שנחסמו בבנק ושוחררו לבעלי חשבון/יורשים (החבות של הבנק בגין הריבית וההצמדה למדד)	6	1,747,368	-	28,651	-	-	28,651	1,249,858
כספים שנחסמו בהוראת הממונה הבריטי על רכוש האויב ולא ידוע אם הועברו אליו או למדינת ישראל או שנשארו בבנק או ששוחררו לבעלי החשבון או יורשיהם	13	-	-	-	-	-	-	2,405,600
סה"כ	97	1,747,368	681,405	2,339,877	926,170	6,608	3,954,060	1,843,303

ממצאים נוספים

הלוח אינו כולל את כל אלה:

סכום משוערך בסך 169,442 ₪. הסכום נובע מכספים ב-4 חשבונות, שהועברו לבנק בחזרה מהממונה הישראלי על רכוש אויב עבור לקוחות או יורשים ללא מידע נוסף. בחשבונות אלה, סביר להניח שהבנק העביר אל הפונים את הכסף.

א. סכום משוערך בסך 459,574 ₪ בגין 17 חשבונות שנמצאו בתיקי C ושלא ניתן להוכיח כי הם חשבונות שנוהלו בבנק הפועלים.

ב. בהנחיות הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 נקבע בסעיף ז 3(א):

'בעלי חשבונות שנמלטו ממדינות כיבוש למדינה ניטרלית או ידידותית לאחר פרוץ המלחמה ייכללו במאגר, לגבי אותו חלק של השנים בו שהו במדינות הכיבוש, גם אם כספם הוחזר לאחר המלחמה'.

בחישוב המוצג בעמודה 'באחריות הבנק' נכללה חבות בגין בעל חשבון שנמלט, לאחר פרוץ המלחמה, ממדינת כיבוש למדינה ניטרלית, כשהחבות מחושבת בגין כל מניין השנים מפרוץ המלחמה ועד לשחרור החשבון. אם החישוב יתבצע רק בגין התקופה מפרוץ המלחמה ועד להגעתו למדינה ניטרלית, אזי מופחתת היתרה שבאחריות הבנק כדלקמן:

לפי שיטת שערוך ראשונה: 38,544 ₪ (במקום 81,901 ₪)
לפי שיטת שיערוך שנייה: 956,332 ₪ (במקום 1,747,368 ₪).

נספחים

נספחי הבדיקה בבנק הפועלים

נספח א:

בנק הפועלים בע"מ

כלל המניות שנמכרו מחוץ לשטחי מדינת ישראל החל ב-1921, התפלגות מספרהמניות לפי שנים

סך הכול ע.נ.	אירופה ומדינות אחרות		ארה"ב וקנדה		בריטניה		סך הכול ע.נ.
	מספר בעלי המניות	סך הכול ע.נ.	מספר בעלי המניות	סך הכול ע.נ.	מספר בעלי המניות	סך הכול ע.נ.	
45,691	2,396	10,930	1,319	2,252	1,063	32,509	14
15,334	165	3,076	114	6,942	42	5,316	9
2,545	26	214	19	331	5	2,000	2
56,625	2,018	171	11	56,454	2,007		
4,447	118			4,447	118		
124,642	4,723	14,391	1,463	70,426	3,235	39,825	25

הערה: התפלגות המניות שטרם נמדדו לפי מדינות הכיבוש ושיש סבירות גבוהה כי בעליהם נספו בשואה מוצגת בנספח ח.

נספח ב: בנק הפועלים בע"מ

כלל המניות שנמכרו מחוץ לשטחי מדינת ישראל החל ב-1921, התפלגות מספר המניות לפי מדינות

המדינה	סך הכול ע.ג.	מספר רשומות (מספר בעלי המניות בקירוב)
פולין	3,506	171
רומניה	2,421	410
גרמניה	2,222	66
ליטא	1,929	196
בריטניה – שווייץ	1,013	10
צ'כוסלובקיה	960	39
לא ידוע	765	137
לטביה	537	119
אוקראינה	330	64
אוסטריה	241	32
שבדיה	198	10
בלגיה	182	37
בולגריה	168	3
ארה"ב וקנדה	70,426	3,235
טורקיה	131	30
רוסיה	117	15
מצרים	105	2
אסטוניה	102	20
יוגוסלביה	96	31
הולנד	91	2
שווייץ	90	5
לבנון	46	22
בסרביה	20	19
נורבגיה	20	1
דנמרק	16	1
דרא"פ	13	3
ארץ ישראל	12	11
מולדובה	12	9
סין	5	1
צרפת	54	5
הונגריה	1	1
סוריה	1	1
סך הכול	85,830	4,708
בריטניה – הסתדרות הציונית הכללית	33,499	8
בריטניה – אוצר התישבות היהודים בע"מ	5,313	7
סך הכול כולל בריטניה (מוסדות)	124,642	0

הערה: התפלגות המניות שטרם נפדו לפי מדינות הכיבוש ושיש סבירות גבוהה כי בעליהם נספו בשואה, מוצגת בנספח ח.

Attention to:
Director Bank Hapoalim
Central office
50 Rotchild St.
Tel Aviv

ג' תשס"א

Date:
28/12/2000

Dear Sirs,

My grandfather, **■ ■ ■ J " S ■ ■ ■ ■ ■** bought in the year 1923 few shares from the bank Hapoalim. He was a Senator in Roumania and a known leading zionist.

As far as I know, these were the first shares issued by the bank Hapoalim for the purpose of buying land in the new country to be built. They bare the signature of some leading zionists of the time.

Would you kindly inform me of the face value of the above.

Please find attached copy of the share for your convenience.
I am looking forward for your immediate reply.

Yours truly
■ ■ ■ A " L ■ ■ ■

Cc/
C/O Kneset
Mrs. Betty Shamir
Director of Investigation commission
Traceability & Property return for the
Holocaust victims.

השמות של הפונים ושל בעלי החשבונות הושמטו על פי הוראות הוועדה

נספח ד'

ההנהלה הראשית
המח' לפניות הציבור ולבירורים

מגדלי רובינשטיין (מגדל A)
רח' הנגב 10, תל אביב 66186

פקס: (03) 714-3764
טלפון: (03) 714-3697
תאריך: י"ב/טבת/תשס"א, 07/01/01
מספר תיק: 2010042
שם מספל: ספי בר ניב

לכבוד
גברת א"ל

גברת ל. הנכבדה,

הנדון: מכתב מ- 03/01/2001

1. ליי ע.נ. מניות בנה"פ עייש "ס" ז"ל בצרוף התלושים, מזכות את בעליהן ובמקרה זה את היורשים, ב- 84.69 ליי ע.נ. מניות הטבה.
- 1 ליי ע.נ. מקור ועוד 84.69 ליי ע.נ. מניות הטבה = 85.69 ליי ע.נ. שהם 0.0085 מניות בנות 1 ש"ח.
2. שברי מניות בנה"פ נמכרו במסגרת הסדר המניות הבנקאיות ב- 31/10/91 ותמורתן הושקעה במצמודי אג"ח.
3. מקדם השערוד לתשלום עבור מניות שנפדו (שער פדיון בתוספת רווחים) ליום 31/12/00 הוא 3,923.99 ש"ח לכל מניה בת 1 ש"ח.
4. שערוד המניות לכן הוא 33.35 ש"ח = $0.0085 \times 3,923.99$.

לקבלת התמורה יש לפנות לאחד מסיניפי הבנק, להציג התמורה המקורית, תעודת פטירה וצו ירושה.

בכבוד רב

בנק הפועלים בע"מ
ההנהלה הראשית

א. פסח
ס. בר ניב

ס/ש

השמות של הפונים ושל בעלי החשבונות הושמטו על פי הוראות הועדה

KNESET

91950 Givat Ram, Jerusalem
 Attention: Miss. Betty Shamir
 Director, investigation commission for
 locating and restoration of property
 for Holocaust victims.

Date :
10.01.01

Dear Miss. Shamir,

This letter follows our previous telephone conversation concerning my inquiry of the real value of some shares which my family had bought in the year 1923 from the bank of Hapoalim.

I turned to the manager of the Central Bank office in Tel Aviv. (I attached a copy of his reply for your convenience) He has informed me that the face value of one share is 30 shekels. (aproximately)

My poor grandfather will turn twice in his grave knowing about the generosity of the bank Hapoalim. After almost 80 years these shares are of no value. Definitely not what he was told and assured at the time of buying.

It is hard to believe that high patriotic, zionist values have been used in cheating people for the purpose of personal benefit. I am convinced that good will of enthusiastic people had been turned quite often into hard currency for the benefit of much less idealistic, but practical fellow Jews.

My grandfather was a Senator, the only Jewish one in the Roumanian history. A quite liberal and open minded person, beside a known zionist of the time. However, I don't think he was a naive individual and I am positive that many questions have been asked before he committed himself, not just for his own interest but also for the responsibility toward the others as leader in the community.

I am sure, if his name was used to promote buying for the land of Israel, he made absolutely sure that this was the best investment at the time, and he must had had assurances that it was as such.

I do not argue the possibility that an investment could turn sour. There are no assurances to success. However, I know that the banks in general, and Hapoalim in particular, made huge profits by using the money for much better investments.

The answer received now from the bank, and the reference to the 1991 agreement, which concerned only the 1983 crisis, makes me feel that again the bank refuses to answer the question by mentioning an agreement not related to my case.

I am sending you this letter in the hope of helping me in the matter
 I thank you in advance,

Sincerely yours,

— A " L —

השמות של הפונים ושל בעלי החשבונות הושמטו על פי הוראות הועדה

הרצפלד-בלטברג ושות', רוואי - חשבון
HERZFELD-BLATTBERG & CO. Certified Public Accountants

תל אביב, 2 ביולי 2002

לכבוד

חברת הכנסת הגב' קולט אביסל

יו"ר הוועדה לאיתור והשבת נכסי קורבנות השואה

בנין הכנסת

ירושלים

ג.ג.

הגדון: מניות בנק הפרעלים ליורשי קורבנות שואה
סימוכין: פניית הגב' א"ל - חשוכת בנה"פ עליה

1. בהמשך לדיווחנו לתבירי הועדה, התבקשנו להתייחס לפניה שבסימוכין הוגשת לבידוד שנערך ע"י יורשת ביחס לבנה, - י"ס - ז"ל, אשר רכש מניות בבנה"פ (בשנת 1924).
2. לבקשתכם אנו מנצלים פניה זו כדי להרחיב את היריעה כולה ביחס לתמונת המצב, הנוגעת למניות בנה"פ אשר נככרו ליהדות הגולה וכמו כן נתייחס, בהמשך, גם לפעילותה של הגב' ל.
3. במהלך ביקורת אקראית יזומה של משרדנו בגנ"ח המרכזי של בנה"פ בקיבוץ רבדים, התגלתה ערימה גבוהה ביותר של מסמכים וספרים היסטוריים שונים, שלא היה לגביה כל זיהוי.
- במאמץ מיוחד פרקו עובדי משרדנו את הערימה האמורה ומצאו בתחתיתה ספרים היסטוריים כתובים בכתב יד ומתארים באופן פרטני את מכירת מניות בנה"פ לכל רוכש, לרבות ציין מקום מושבו.
4. רשימת בעלי המניות כללה בסה"כ 15 כרכים בני 400 עמודים כל אחד. קיבלנו לדיננו את ששת הכרכים הראשונים, המתייחסים לתקופה 1921-1951.
5. בהמשך עבודתנו ביצענו ביקורות יזומות נוספות בנושא זה, לרבות ביקורת שנערכה במחלקה הנקראת - ג"פ-תפעול אשר עוסקת בקשר ובדיווחים ביחס לבעלי מניות של הבנק, לרבות פדיון מניות עפ"י הצורך.
- בביקורנו זה למדנו כי עד פרוץ מלחמה"ע ה-11 (1940), הונפקו כ-1,190,000 מניות רגילות ע"ש ואו מניות בכורה בנות 1 ל"מ (1 ליש"ש = 1 לידה א"י) וכך כ-350,000 ל"מ שך נקוב כז"ל למוכ"ז.

השמות של הפונים ושל בעלי החשבונות הושמטו על פי הוראות הועדה

הרצפלד-בלטברג ושות', ואי - השבן
HERZFELD-BLATTBERG & CO. Certified Public Accountants

בשנים שלאחר מכן. תומרו מניות הבנק למניות סטוק בנות 1 ש"ח ע"נ ומכאן שהבנק מתייחס לכל בעמ'ג ההיסטוריים כמחזיקים בשברי מניות.

6. בעקבות משבר מניות הבנקים בשנת 1983, הועברה השליטה בבנק למדינת ישראל. בשנת 1991 עם תום תקופת הסדר משבר המניות, העמידה המדינה קרן כספית שנרכשו בה אגרות חוב ממשלתיות בסכום כולל שחושב עד לאותו מועד ואשר ייצג, לכאורה, את השווי הראלי של כל המניות "העלומות", אותן מניות שלא נוצר כל קשר עם בעליהן.

שור הקרן האמורה ליום הקמתה בערכי אוקטובר 1991, עמד על כ-11,600,000 ש"ח והורכב מכ-114 ש"ח ערך נקוב של מניות ע"ש ו-35 ש"ח ערך נקוב של מניות למוכ"ו.

7. מבספי קרן זו נפדות מדי פעם מניות בודדות; במידה ומתבצעת מניות מסודרות של יורשים או בעלים (מאז 1991 ועד היום נפדו כ-4% בלבד).

שווי הקרן להיום, המייצגת סכומים שהושקעו ביחס לבעלי מניות "עלומות", מוסך בכ-32 מיליוני ש"ח.

8. כמו כן ערך הבנק חישוב באשר למניות שהטבה שהנפקו חולקו (לראשונה מאז 1962) ומצדף אותם לסך כל הערך הנקוב של המניה.

יש לציין כי בחישוב ערך זה לא לקח הבנק בחשבון הנפקת זכויות חלוקת דיבידנדים אשר בוצעו במהלך השנים.

עפ"י חישובי הבנק, אשר מבוססים על הכספים שהושקעו בגין כל מניה, מוכן הבנק לפדות כל מניה היסטורית כזו בדמי 1 לירה ע"נ, בסך כולל של כ-35 ש"ח.

תאוד העבודה הנרצאות

9. כאמור בסעיף 4 לעיל, קיבלנו לדינו את ששת הברכים הראשונים של רשימת בעלי המניות.

כבר בשלב מוקדם היה ברור שעל מנת לערוך בדיקות יעילות בהיקף כה נרחב של מידע, יש למחשב את רשימת בעלי המניות ולהיגה לגליון נתונים אלקטרוני. תהליך זה, והמצא בעיצומו, מאפשר לנו כעת ובדמשך אף ביותר שאת, לאתר מניה או בעל מניות במחירות רבה על פי אחד או יותר מהפרטים הבאים:

שם פרטי, שם משפחה, עיר, ארץ, מספר תעודה ומספר מניה.
 כמו כן באפשרותנו לערוך ניתוח מהיר של נתונים כך, למשל, שילה כי עיקר המניות של בנק הפועלים שהתפקד בתקופה שמשנת 1921 ועד לשנת 1950, נמסרו בדופניה. פולין, גרמניה וארה"ב ואת בנוסף למניות אשר נמסרו לתושבי ארץ ישראל ואשר לגביהן לא נערכו חישובים על דינו (בשלב זה).

הרצפלד-בלטברג ושות', רואי - חשבון
HERZFELD-BLATTBERG & CO. Certified Public Accountants

שערוכים ופניה הנב' א"ל -

10

כאשר לפנייתה של הנב' א"ל - בענין מניות סבה המנחה, הסנסוד - "O" - ז"ל (רומניה), אנו למדים כי הוצעו לה, ב-7.1.01, 33.35 ש"ח בעבור כל אחת מהמניות שבידה.

מחירם שערכנו ברשימת בעלי המניות שמחשבונו, עולה כי למר - O - היו 5 מניות בנות 1 לירה ערך נקוב כל אחת ואשר נרכשו על ידו ב-13.3.1924 בעיר קשינב שב רומניה.

לבקשת יו"ר הועדה ועפ"י טבלת המדרים שקיבלנו מפרוטסור נחום גרוס, ביצענו שיערוך של שווי ההשקעה הנ"ל של מר - "O" - ז"ל תוצאות החישוב מראות כי שווי ההשקעה בסך - 1 ל"מ, החל מ-13.3.1924 ועד 30.6.2002, בצידוף ריבית נצברת צמודה בשיעור של 4% לשנה, הינו - 1,522 ש"ח.

לשם אינדיקציה בלבד, הצמדה למדד בלבד (ללא ריבית) מביאה לתוצאה של כ-71 ש"ח כזכור, הבנק מציע לחדשים עבור כל מניה את הסך של 33.35 ש"ח.

מעבר לכך, מצאנו בעל מניות נוסף בשם - M - O - , מהעיר פודול אולח שבאוקראינה, אשר לא ברור באם הינו בן משפחה של המנחה וכן מה עלה בגורלו. עפ"י הרישומים בספרים, מחזיק - M - O - במניה אחת.

בכבוד רב,

עמיקם בלטברג, רואי
 הרצפלד-בלטברג ושות'
 רואי חשבון

העתק: עו"ד שמונה חריט.

השמות של הפונים ושל בעלי החשבונות הושמטו על פי הוראות הועדה

הרצפלד-בלטברג ושות', רואי - חשבון
HERZFELD-BLATTBERG & CO. Certified Public Accountants

רמת גן, 24 בספטמבר 2003

לכבוד
הועדה לאיתור נכסי קרבנות השואה
בגין הכנסת
ירושלים.

א.ג.נ.,

הנדון: ביקורת במסגרת ועדת החקירה הפלמנטרית של הכנסת
בענין איתור נכסי קרבנות השואה.
שיערוך מניות בנה"פ - השלמה לביקורת

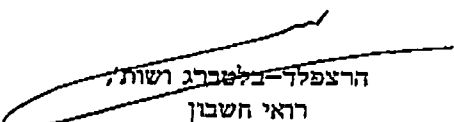
1. במספר הודמניות ומפגשים שהיו לנו במהלך עבודת הביקורת, הועלתה על הפרק שאלת אופן השיערוך הראוי לבעלי המניות של בנק הפועלים בע"מ, אשר נרכשו ע"י קרבנות השואה.
2. הההשקעה במניות הבנק ע"י יהדות העולם בתפוצות בוצעה, כזכור, החל משנת 1922 ועם מרבית בעלי המניות הפרטיים שרכשו את המניות עד מלחה"ע ה- II לא היה לבנק כל קשר.
3. ציינו במהלך הדיונים, כי השתמשנו בכללי השיערוך שהופעלו ע"י הועדה לגבי כלל הכספים המתגלים (הצמדה למדד + 4% דיבית לשנה).
4. מעבר לזאת, כאשר עלתה לדיון שאלת השיערוך הראוי למניות, הדגשנו מס' פעמים כי קרבנות השואה לא זכו לקבלת דייוידנדים במשך כל השנים כמו גם זכויות אחרות שחולקו ועל כן אין זה ראוי להשתמש בשיעור המניות במועד כזה או אחר.
5. כתוצאה מדרישות חוזרות, ביצענו ניתוח של כל מאזני הבנק השנתיים, החל משנת 1922 עד וכולל 2002. בניתוח זה חישבנו את סכומי הדייוידנדים במזומן אשר תולקו במהלך השנים לכלל בעלי המניות של הבנק וכן את סכומי הדייוידנדים השייכים לכל "מניה היסטורית" שנרכשה עד מלחה"ע ה- II בצירוף כל מניות ההטבה שחולקו מאז מועד הרכישה.
6. בטבלה המצ"ב, מפורס הסכום הכולל של דייוידנד שחולק בכל שנה, כמות הון המניות שהיתה במחזור באותה שנה וכן את הערך המצטבר של הדייוידנד המגיע לכל "מניה היסטורית" בצירוף מניות ההטבה שהגיעו לה. הסכומים שוערכו עפ"י הצמדה למדד + 4% לשנה.
7. כפי שניתן לראות מהטבלאות שצורפו, ערכם המצטבר של הדייוידנדים המשוערכים אשר תולקו במהלך השנים ע"י הבנק, לכל מניה אחת בת i לי"מ היסטורית, מגיע, נכון ל-31.12.02, לסך כולל של 964 ש"ח.

הרצפלד-בלטברג ושות', רואי - חשבון
HERZFELD-BLATTBERG & CO. Certified Public Accountants

8. כאמור, הבנק ביצע מספר פעמים גם חלוקת זכויות לבעלי מניות קיימים (פרט למניות הטבה), שאף את ערכן יש להוסיף לחישוב אולם לא היו בידינו כל הנתונים לביצוע החישובים.
9. עפ"י הקריטריונים לשערוך שנקבעו ע"י הועדה (הצמדה + 4%), ערך כל השקעה במניה בת 1 לי"מ יהיה כדלקמן:

<u>שנת רכישה</u>	<u>השווי המשוערך</u>
1922-1923	1,636
1924-1925	1,494
1926-1927	1,419
1928-1929	1,498
1930-1931	1,697
1932-1933	1,639
1934-1935	1,540
1936-1937	1,320
1938-1939	1,245
1940-1941	934
1942-1943	524
1944-1945	421
<u>השווי בממוצע</u>	<u>1,281 ש"ח</u>

בכבוד רב,

הרצפלד-בלטברג ושות',
רואי חשבון

הרצפלד - בלטברג ושות', רואי-חשבון

בנק הפועלים בע"מ

נייר עבודה לחישוב דיבידנדים שחולקו לכל מניה - בלירות ובש"ח לשנים 2002-1922

ביחס למניות "ישנות" שנרכשו עד מלחה"ע ה-2

רכוז:

א. הערך הממוצע של המניה בבורסה בצירוף ערכם המשוערך של הדיבידנדים מאז שנת 1922

שקלים חדשים		
שער גבוה		
2004	31/08/03	31/12/02
13.750	8.840	6.500
2.143	2.143	2.143
29.466	18.944	13.930
954.912	954.912	954.912
984.379	973.857	968.842

מחיר המניה בבורסה
כמות המניות המזכות את המחזיק

סה"כ שווי דיבידנדים משנת 1922 ועד לשנת 2002 משוערכים

שווי ממוצע+דיבידנדים לכל 1 ע.ב. לא"י

ב. הערך הממוצע של המניה בבורסה בצירוף ערכם המשוערך של הדיבידנדים שלא שולמו מאז שנת 1940

שקלים חדשים		
שער גבוה		
2004	31/08/03	31/12/02
13.750	8.840	6.500
2.143	2.143	2.143
29.466	18.944	13.930
283.293	283.293	283.293
312.760	302.238	297.223

מחיר המניה בבורסה
כמות המניות המזכות את המחזיק

סה"כ שווי דיבידנדים משנת 1940 ועד לשנת 2002 משוערכים

שווי ממוצע+דיבידנדים לכל 1 ע.ב. לא"י

הרצפלד - בלטברג ושות', רואי-חשבון

בנק הפועלים בע"מ

נייר עבודה לחישוב דיבידנדים שחולקו לכל מניה - בלירות ובש"ח לשנים 1922-2002

ביחס למניות "ישנות" שנרכשו עד מלחה"ע ה-2

שנה	כמות המניות	דיידינד שחולק	מקדם קרן + רבית 4%	שיעור מניות הטבה ב-%	מקדם כולל הטבה מצטברת	מדד המחירים לצרכן (בסיס 1951)	סך דיידינד למניה	הערות
1922	30,000	0	23.97	0	1	43.00	0.00	
1923	60,000	0	23.05	0	1	37.30	0.00	
1924	100,000	0	22.16	0	1	38.70	0.00	
1925	100,000	2,900	21.31	0	1	40.90	413,358.28	
1926	100,000	0	20.49	0	1	40.00	0.00	
1927	102,564	0	19.70	0	1	37.50	0.00	
1928	102,564	4,098	18.95	0	1	35.00	591,649.91	
1929	100,000	6,861	18.22	0	1	32.90	1,039,186.27	
1930	100,000	5,112	17.52	0	1	29.10	841,672.58	
1931	100,000	4,899	16.84	0	1	26.30	858,316.19	
1932	100,000	1,704	16.19	0	1	26.90	280,690.44	
1933	100,000	1,719	15.57	0	1	26.10	280,576.26	
1934	100,000	1,747	14.97	0	1	26.20	273,182.50	
1935	100,000	1,784	14.40	0	1	26.00	270,227.98	
1936	105,776	3,616	13.84	0	1	27.50	470,753.77	
1937	112,106	4,227	13.31	0	1	28.80	476,723.86	
1938	116,437	4,480	12.80	0	1	27.30	493,476.14	
1939	148,682	5,254	12.31	0	1	27.90	426,376.08	
סך הכל לשנים 1922 עד וכולל 1939 בלא"י								6,716,190.27

שנה	כמות המניות	דיידינד שחולק	מקדם קרן + רבית 4%	שיעור מניות הטבה ב-%	מקדם כולל הטבה מצטברת	מדד המחירים לצרכן (בסיס 1951)	סך דיידינד למניה	הערות
1940	165,940	6,323	11.83	0	1	31.00	397,906.92	
1941	173,621	7,014	11.38	0	1	37.00	339,825.17	
1942	175,531	7,321	10.94	0	1	51.10	244,270.70	
1943	220,000	7,597	10.52	0	1	60.90	163,180.30	
1944	246,028	10,086	10.12	0	1	62.30	182,072.08	
1945	376,729	11,257	9.73	0	1	66.70	119,191.06	
1946	426,731	17,138	9.35	0	1	70.30	146,153.82	
1947	433,000	19,388	8.99	0	1	71.30	154,483.79	
1948	450,000	19,671	8.65	0	1	89.00	116,171.08	
1949	500,000	20,435	8.31	0	1	91.00	102,144.52	
1950	500,000	0	7.99	0	1	85.00	0.00	
1951	680,641	22,685	7.69	0	1	97.00	72,249.37	
1952	728,151	30,814	7.39	0	1	153.20	55,849.55	
1953	1,061,070	32,952	7.11	0	1	196.30	30,756.43	
1954	1,142,951	47,933	6.83	0	1	220.40	35,569.73	
1955	1,214,033	57,143	6.57	0	1	232.80	36,341.37	
1956	1,230,033	60,697	6.32	0	1	247.80	34,416.57	
1957	1,382,698	61,502	6.07	0	1	263.80	28,020.26	

שנה	כמות המניות	דיוידנד שחולק	מקדם קרן + רבית 4%	שיעור מניות הטבה ב- %	מקדם כולל הטבה מצטברת	מדד המחירים לצרכן (בסיס 1951)	סך דיוידנד למניה	הערות
1958	3,329,084	69,130	5.84	0	1	272.80	12,163.24	
1959	5,210,257	199,359	5.62	0	1	277.00	21,223.42	
1960	5,981,286	363,951	5.40	0	1	283.10	31,753.64	
1961	6,344,845	417,923	5.19	0	1	302.30	30,952.01	
1962	11,093,920	439,924	4.99	10	1.1	330.80	18,011.02	
1963	15,410,000	1,178,933	4.80	4	1.144	352.60	32,599.82	
1964	20,818,737	2,048,310	4.62	4	1.1898	370.80	39,868.26	
1965	21,753,143	2,344,820	4.44	0	1.1898	399.40	38,991.66	
1966	21,753,143	2,344,820	4.27	0	1.1898	431.10	34,735.09	
1967	26,753,143	2,449,820	4.10	0	1.1898	438.40	27,900.66	
1968	26,753,143	2,997,835	3.95	0	1.1898	447.60	32,154.01	
1969	34,659,383	3,266,645	3.79	0	1.1898	458.60	25,380.84	
1970	42,063,753	4,370,160	3.65	0	1.1898	486.60	25,353.79	
1971	58,202,515	5,295,706	3.51	20	1.4278	544.80	22,883.94	
1972	81,880,347	8,335,894	3.37	20	1.7134	614.70	26,185.03	
1973	114,079,880	14,297,722	3.24	20	2.056	738.20	30,971.24	
1974	228,832,227	22,881,366	3.12	30	2.6728	1,031.20	22,110.91	
1975	395,778,000	49,510,000	3.00	20	3.2074	1,436.50	22,912.57	
1976	599,706,000	67,189,000	2.88	20	3.8488	1,886.20	18,032.21	
1977	943,839,100	103,601,000	2.77	30	5.0035	2,539.20	16,404.44	
1978	1,345,866,000	163,699,000	2.67	35	6.7547	3,822.80	15,673.06	
1979	2,382,306,000	274,822,000	2.56	45	9.7944	6,816.40	11,623.27	
1980	4,997,860,000	597,590,000	2.46	75	17.1402	15,747.60	8,774.84	
1981	8,336,970,000	981,500,000	2.37	100	34.2804	34,142.10	7,663.42	
1982	18,006,740,000	0	2.28	150	85.701	75,237.10	0.00	
1983	48,942,380,100	0	2.19	0	85.701	184,810.40	0.00	
1984	49,273,330,100	0	2.11	0	85.701	875,669.80	0.00	
1985	49,273,330,100	0	2.03	0	85.701	3,542,821.30	0.00	
1986	49,273,330,100	0	1.95	0	85.701	5,248,876.90	0.00	
1987	49,273,330,100	0	1.87	0	85.701	6,290,916.00	0.00	
1988	49,273,330,100	0	1.80	0	85.701	7,311,997.60	0.00	
1989	49,273,330,100	0	1.73	0	85.701	8,792,636.50	0.00	
1990	49,273,330,100	0	1.67	0	85.701	10,302,626.10	0.00	
1991	49,273,330,100	0	1.60	0	85.701	12,260,738.30	0.00	
1992	49,273,330,100	0	1.54	0	85.701	13,725,653.60	0.00	איחוד מניות (1000=1) ותרומם לש"ח
1993	12,318,332,500	0	1.48	24900	21.43	15,227,781.50	0.00	
1994	12,318,332,500	0	1.42	0	21.43	17,107,234.80	0.00	
1995	12,318,332,500	116,919,000	1.37	0	21.43	18,825,317.80	0.40	
1996	12,318,332,500	110,865,000	1.32	0	21.43	20,948,178.20	0.33	
1997	12,318,332,500	310,422,000	1.27	0	21.43	22,833,755.40	0.82	
1998	12,318,332,500	1,000,249,000	1.22	0	21.43	24,074,734.10	2.41	
1999	12,485,412,500	1,145,000,000	1.17	0	21.43	25,325,285.40	2.48	
2000	12,485,412,500	602,000,000	1.12	0	21.43	25,610,154.70	1.24	
2001	12,485,412,500	648,000,000	1.08	0	21.43	25,895,922.80	1.27	
2002	12,485,412,500	190,000,000	1.04	0	21.43	27,355,930.00	0.34	
סך הכל לשנים 1940 עד וכולל 2002 בלא"י								283.293 ₪
סך הכל לשנים 1922 עד וכולל 2002 בלא"י								954.912 ₪
								2,832,934.37
								9,549,124.64

הערות:

לא כולל זכויות שחולקו לבעלי המניות בשנים קודמות ותוקפן פג.

* ב 15/5/1995 אוחד הון המניות כך שכל 10 מ"ר בנות 0.1 ₪ הפכו ל - 1 מ"ר בת 1 ₪.

נספח ח: בנק הפועלים בע"מ
 התפלגות המניות שטרם נפדו לפי מדינות הכיבוש שיש סבירות גבוהה כי בעליהם נספו בשואה

מספר מניות	בעלי	המדינה	ע.ג. לא"י
116		ללא זיהוי	357
28		אוסטריה	209
56		אוקראינה	216
17		אסטוניה	29
1		בולגריה	5
36		בלגיה	181
19		בסרביה	20
55		גרמניה	1,832
1		דנמרק	16
2		הולנד	91
1		הונגריה	1
26		יוגוסלביה	67
96		לטביה	174
190		ליטא	1,425
7		מולדובה	10
1		נורבגיה	20
155		פולין	1,886
32		צ'כוסלובקיה	637
5		צרפת	54
365		רומניה	1,194
9		רוסיה	15
1,218			8,439

סך הכול

נספח ט: בנק הפועלים בע"מ

רשימת הסניפים שביקרנו בהם:

מספר סניף	אזור	כתובת
616	מרכז	חובבי ציון 1, פתח תקוה
612	השרון	הרצל 32, נתניה
736	צפון	כיכר פריז פל"ים 1, חיפה
611	דרום	שדרות ירושלים 16, תל אביב
613	מרכז	ביאליק 32, רמת גן
689	תל אביב	בן יהודה 19, תל אביב
781	תל אביב	מונטיפיורי 39, תל אביב
601	תל אביב	אלנבי 126, תל אביב
500	תל אביב	הרימון, הרצל 212, תל אביב
783	ירושלים	ככר ציון 1, ירושלים
212	ירושלים	רמב"ן 25, ירושלים
620	השרון	הרב רט סמואל 85, חדרה
700	חיפה	הנביאים 18, חיפה
723	צפון	הבנים 3, טבריה
600	תל אביב	רוטשילד (ראשי), תל אביב

נספח י: בנק הפועלים בע"מ

יתרות חשבונות רדומים שנמחקו

דרגת הסבירות	מספר החשבונות שנמחקו	הסכום הכולל שנמחק בלא"י	סכום משעורך בש"ח לפי שיטת ראשונה	סכום משעורך בש"ח לפי שיטת שנייה
ראשונה (1)*	293	13,474	2,961,203	16,366,700
ראשונה (1)	431	6,052		
שנייה (2)	1,186	29,942		
שלישית (3)	3,070	74,457		
סך הכול	4,980	123,925		

מקרא: (1) אין כתובת ואין מספר זהות.

(2) יש מספר זהות ואין כתובת.

(3) יש כתובת ואין מספר זהות.

הדרגה הראשונה מסמלת את הסבירות הגבוהה ביותר.

* לאחר בדיקה יסודית של הבנק, אותרו 293 חשבונות בלתי מזוהים (מתוך קבוצת חשבונות בדרגת סבירות ראשונה), אשר לדעתנו קיימת סבירות כי הם חשבונות של קורבנות שואה.

נספח 3

**ממצאי הבדיקה בבנק המזרחי המאוחד בע"מ – כספי את כספי ושות'
רואי-חשבון**

א. הקדמה

1. תולדות הבנק

בנק המזרחי המאוחד בע"מ פועל במתכונתו הנוכחית משנת 1969, אז מוזג בנק הפועל המזרחי בע"מ אל בנק המזרחי בע"מ. שני הבנקים שמוזגו הוקמו כבר בשנות העשרים ופעלו ברציפות מהקמתם ועד למיזוגם. לכל אחד מהם היו תחילה שלושה סניפים, בתל אביב, ירושלים וחיפה, ובסוף שנות הארבעים הם פתחו סניפים נוספים ברחבי הארץ.

בנק המזרחי בע"מ נוסד בשנת 1923 על ידי המרכז העולמי של המזרחי. הבנק פעל בעיקר במסגרת תנועת המזרחי. מיום היווסדו גייס הבנק כספים באמצעות הנפקת מניות בארץ ובעולם. לשם כך נפתחו לשכות של הבנק ברחבי אירופה וארצות הברית, שפעלו בקרב קהילות היהודים לשכנעם לרכוש מניות ולפתוח חשבונות בבנק בארץ ישראל. היתה זו דרך מקובלת באותה תקופה לגייס הון, בהעדר בורסה, ולקשור את אנשי תנועת המזרחי לבנק.

הבנק החל את פעילותו כאמור בשלושה סניפים: ברח' לילינבלום בתל אביב, ברח' המלך ג'ורג' בירושלים ובדרך העצמאות בחיפה. הסניף בתל אביב שכן בבניין שבבעלות הבנק, וכיום פועל בו סניף עסקים ראשי. הסניף בירושלים נדד מספר פעמים, ברח' המלך ג'ורג' וברח' בן יהודה, שם הוא שוכן היום. גם הסניף בחיפה נדד ממקום למקום בדרך העצמאות ואף פוצל לשני סניפים: שירות לקוחות והנהלה. גם היום הוא שוכן בדרך העצמאות.

בנק הפועל המזרחי בע"מ נוסד בשנת 1928 על ידי תנועת תורה ועבודה ופעל בעיקר במסגרת תנועת המזרחי והפועל המזרחי. שיטת גיוס ההון היתה דומה לזו של המזרחי: פתיחת לשכות בארץ ובעולם במרכזי התנועות של המזרחי. הבנק שכן בירושלים בבניין ג'נרלי ברח' שלומציון המלכה; בחיפה – ברח' חיים הסמוך לדרך העצמאות. אין בידינו פרטים לגבי הסניף בתל אביב.

מיזוג שני הבנקים **לבנק המזרחי המאוחד בע"מ**, בשנת 1969, נעשה מטעמים כלכליים מקובלים, דהיינו כדי לשפר את התחרותיות על ידי חיסכון בעלויות. במהלך השנים הראשונות של המיזוג המשיך הבנק בפעילות שוטפת בסניפים הנפרדים של שני הבנקים ורק כעבור זמן מוזגו הסניפים: סניפי בנק הפועל המזרחי נסגרו ועובדיו הועברו לסניפי בנק המזרחי.

2. מחשוב הבנק וארכיונו

בשנת 1974 החל הבנק בתהליך של מיחשוב הסניפים. בראש צוות המיחשוב עמד מי שהיה גם ראש צוות המיחשוב של בנק הפועלים. צוות המיחשוב קלט את כרטיסי לקוחות הבנק אל מערכת המחשב; הוחלט לקבוע את תאריך הקליטה למחשב כאילו הוא תאריך פתיחת החשבון, ואת היתרה ביום הקליטה כאילו היא יתרת הפתיחה בחשבון. החלטות אלו הביאו לכך, שנתונים היסטוריים בעלי חשיבות רבה, בכל חשבונות הלקוחות שבמחשב, אבדו ללא אפשרות לשחזרם. בשנת 1977 רכש הבנק את חברת חיי"ש בע"מ והפך אותה לחברת המחשוב של הבנק. שמה שונה ל'חברת מחיי"ש שרותי מחשב בע"מ'.

בשנת 1979 הוקמה בבנק מחלקת הארכיבאות. מקימה של מחלקה זו עומד בראשה גם כיום והדבר סייע רבות לבדיקתו.

ב. הבדיקה

1. תהליך הבדיקה

בדיקתנו נערכה מחודש דצמבר 2001 עד סוף יולי 2003. הבדיקה התמקדה בשנים 1930 עד 1945, תקופה שהמסמכים הבנקאיים שנרשמו בה הם בעלי חשיבות לחקירתנו, כגון: רישום פעולות בחשבונות לקוחות הבנק, רישום בעלי מניות, רישום מסמכים המעידים על פתיחת חשבונות חדשים (כרטיסי דוגמת חתימה), פרוטוקולים ותכתובות של הנהלות הבנקים.

במקרים מסוימים נדרשנו לסקור מסמכים מתקופות מאוחרות יותר אך חשובות לבדיקה, כגון פרוטוקולים של ישיבות הנהלת הבנק הנוגעים לתהליך מחשוב הבנק בשנות השבעים. כשסקרנו את כרטיסי החשבונות של לקוחות הבנק מצאנו מקרים רבים של סגירת חשבונות ללא תנועה (הן בחשבונות ביתרת חובה והן ביתרת זכות). בשל כך הרחבנו את המאגר שיצרנו של חשבונות הלקוחות, בסניפים המרכזיים בירושלים, תל אביב וחיפה, לתקופה המשתרעת משנות ה-30 ועד למועד מיחשוב הבנק.

צוות הבדיקה של המשרד כלל כ-12 עובדים. עבודת איסוף המידע בארכיונים ועבודת הביקורת והבדיקה הצריכה אלפי שעות עבודה. בעבודתנו נעזרנו רבות במנהלים ובפקידים בבנק וזכינו לשיתוף פעולה נרחב מצדם, הן בפגישות ומתן מענה לשאלותינו והן בעזרה וגילוי של מסמכים היסטוריים בארכיון הבנק ובסניפים. בין היתר הועמדו לרשותנו הספרים המקוריים של בעלי המניות בבנק מזרחי מן השנים הראשונות להקמתו.

ברצוננו להדגיש כי בישיבה הראשונה עם הנהלת הבנק נטען בפנינו כי לבנק אין כלל חומר הנוגע לבדיקה וכי לא נצליח למצוא דבר במהלך בדיקתנו.

2. מטרת הבדיקה

הבדיקה בבנק המזרחי המאוחד בע"מ נועדה ליצור מאגר נתונים של לקוחות הבנק ובעלי מניותיו, שיש סבירות גבוהה כי הם נספי שואה. בפועל כולל המאגר שמות אנשים ברמות סבירות שונות. בכלים העומדים לרשותנו לא ניתן לאמת באופן חד-משמעי כי אדם ששמו נמצא במאגר אכן נספה בשואה ואף אין הדבר במסגרת סמכויותינו.

3. שיטת הבדיקה

איסוף כל מקורות המידע האפשריים בבנק היתה המטרה העיקרית בבדיקתנו. ניסינו להתחקות אחר מידע בנקאי החל בסוף שנות העשרים בנושאים הבאים: (א) חשבונות עובר ושב ופיקדונות של לקוחות הבנק; (ב) כרטיסי דוגמאות חתימה של הלקוחות; (ג) כספות של הלקוחות; (ד) בעלי המניות של הבנק; (ה) דוחות כספיים של הבנק; (ו) דיווחים של סניפי הבנק על חשבונות ללא תנועה ונוהלי סגירתם; (ז) דיווחים של הנהלת הבנק לממונה הבריטי על רכוש האויב על חשבונות שבעליהם במדינות אויב; (ח) דיווחים של הנהלת הבנק לממונה הבריטי על לקוחות שדרשו את כספם או שחידשו את פעולתם בחשבונותיהם לאחר שנחשבו כנתיני מדינות אויב; (ט) דיווחים כנ"ל לאפוסטרופוס על נכסי נפקדים, לאחר הקמת המדינה; (י) דיווחים למשרד האוצר על חשבונות ללא תנועה בין השנים 1948—1954; (יא) דיווחים לבנק ישראל על חשבונות ללא תנועה החל בשנת 1955; (יב) פרוטוקולים של ישיבות דירקטוריון ודוחות פנימיים של הנהלת הבנק בתקופה הנסקרת.

איסוף נתונים בנושאים אלה היה אמור להשיג את מטרות הבדיקה, וזאת באמצעות הקמת מאגר של מידע על שמות לקוחות הבנק העשויים להיות נספי שואה ונכסיהם היו בבנק; באמצעות איתור מקורות מידע אפשריים נוספים מחוץ לבנק; ותוך תהליך של שחזור דרך טיפולו של הבנק בנכסי לקוחותיו העשויים להיות נספי שואה, כלומר זיכוי ריבית על יתרת זכות וחיובי עמלות שונות בחשבונות.

נדגיש כי קודם להקמת ארכיון הבנק, בשנת 1979, לא נקבעו נוהלי שמירת חומר בנקאי. בשל כך אוחסנו מרבית מסמכי הבנק במרתפי הסניפים בתנאי רטיבות, שהרסו את הרישומים. זאת ועוד: כל סניף השמיד חומר ישן כדי לפנות מקום לחדש מבלי לתת את הדעת למשמעות ההיסטורית של אובדן המסמכים. הדבר הוביל לחוסר שלמות במסמכים הבנקאיים; מסמכים שנשמרו במצב טוב הועברו לארכיון הבנק, ומסמכים אכולי טחב ורטיבות הושמדו.

נוסף על כך חלפו שנים רבות מהתקופה שהיא נשוא בדיקתנו ואישים שפעלו אז בבנק אינם עמנו עוד, והדבר מנע מאתנו להתחקות אחר מידע נוסף שעשוי היה להשלים את עבודת הבדיקה.

4. מקורות המידע

להלן רשימת המסמכים שאותרו ונוהלי הביקורת שנקטנו. אלה שימשו כמקורות המידע לממצאי הבדיקה.

(א) ספרי כרטיסי חשבונות של לקוחות הבנק החל בשנת 1936 ועד 1974. מאגר המידע שהקמנו מכיל כ-7,892 רשומות של חשבונות ללא תנועה; ייתכן כי 162 חשבונות מהם שייכים לנספי שואה.

(ב) כרטיסי דוגמאות חתימה של לקוחות הבנק בעת פתיחת החשבון, החל בשנת 1930 ועד 1945. במאגר המידע כ-155 רשומות.

(ג) ספרי בעלי המניות של בנק המזרחי לשנים 1925 עד 1977. ספרים אלה כוללים 8,082 בעלי מניות, 309 מהם בעלי כתובות במדינות אירופה עד שנת 1945.

(ד) דיווחי בנק הפועל המזרחי לרשם החברות. בדיווחים אלה היו 1,503 בעלי מניות, 619 מהם בעלי כתובת באירופה או שכתובתם אינה ידועה.

(ה) דוחות כספיים של בנק המזרחי והפועל המזרחי החל בסוף שנות ה-20. איתרנו דוחות כספיים של בנק המזרחי לשנים 1929--1931, 1933--1934, 1937--1939 ו-1943--1944. כן איתרנו דוחות כספיים של בנק הפועל המזרחי לשנים 1937--1942 ו-1944--1945.

(ו) פרוטוקולים של ישיבות הנהלת בנק המזרחי החל בשנת 1924.

(ז) קובצי מחשב ודוחות ממוחשבים של חשבונות לקוחות הבנק. הכוונה לקובצי חשבונות ללא תנועה של הבנק מיום מחשבו. קיבלנו קבצים אלו מחברת 'מחיש שרותי מחשב בע"מ', חברת המחשוב של הבנק, והם שימשו אותנו להצלבת הנתונים.

(ח) תכתובות ודוחות שנאספו בארכיב הבנק.

(ט) שיחות עם בכירים בהנהלת הבנק.

(י) שיחות עם גמלאי הבנק.

(יא) סיורי עבודה בסניפי הבנק המרכזיים.

(יב) מקורות אחרים: רשם החברות, רשם האגודות השיתופיות, בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, גנזך הציונות הדתית, הארכיון לחקר הציונות הדתית באוניברסיטת בר אילן, קרן גינרלי, ארכיון המדינה, הארכיון הציוני המרכזי, ארכיון בנק ישראל, ארכיון משרד רו"ח ברוידא (ששימש כרו"ח של הבנק בתקופה הנסקרת).

(א) ספרי כרטיסי חשבוניות של לקוחות הבנק

ספרי כרטיסי חשבוניות של לקוחות הבנק החל בשנת 1936 עד שנות החמישים: בעקבות בדיקתנו בארכיון הבנק איתרנו 20 ספרי חשבוניות כרוכים מקוריים של חשבוניות לקוחות הבנק החל בשנת 1936 עד שנות ה-50. בספרים אלו נפתח לכל לקוח דף ובו תנועות החשבון שלו במהלך שנה אחת או מספר שנים ברצף, בהתאם להיקף הפעילות בחשבון. צילום חשבוניות לדוגמה מובאים כנספח נ'1.

הנתונים בכל כרטיס נכתבו בעט ובכתב יד. לצערנו אין שלמות בנתונים, כלומר בחלק מהחשבוניות נמצאו פרטים מזהים (כגון שם פרטי ושם משפחה, כתובת מלאה ובה יישוב, רחוב ובית, והערות של פקיד הבנק שיש בהן לסייע בזיהוי הלקוח), אך במקרים אחרים חסרים נתונים, כגון כתובת או שם שאינם ברורים.

נציין כי בהעדר נוהל בנקאי קבוע באותה תקופה, לא היתה חובה לכלול את כל הפרטים שצוינו לעיל כתנאי לפתיחת החשבון, ולא היתה חובה לציין על הכרטיס מספר זהות או מספר דרכון של בעל החשבון. העדר הפרטים המלאים הקשה עלינו להצליב את הנתונים ולגבש את הממצאים.

כרטיסי חשבוניות של לקוחות הבנק משנות החמישים ועד למחשוב הבנק: עם התקדמות בדיקתנו בבנק התברר, כי לא קיים נוהל לסגירת חשבוניות ביתרת זכות, כלומר חשבוניות ביתרת זכות ופיקדונות ימשיכו להתקיים כיתרות לזכות הלקוח גם אם אין בהן תנועה במשך שנים רבות. חשבוניות ביתרת חובה זעומה, שלא היתה בהם תנועה יזומה מצד הלקוח במשך 10 שנים, ייסגרו בסניף (פעולה יזומה של כל סניף מדי כמה שנים).

אשר לזיכוי וחיוב ריבית, כל סניף פעל באופן עצמאי וכל מנהל סניף קבע בעצמו את תנאי חשבון פלוני; כך שאם סוכם על ריבית זכות מסוימת, זוכה חשבון הלקוח; אם לא - נותר החשבון ללא תנועה.

הבנק לא שילם כנראה ריבית בחשבוניות ללא תנועה, ולעומת זאת חייב אותם בעמלות. הסקנו מכך כי חיוב תקופתי בעמלות בנקאיות ובדמי ניהול חשבון גרם לשחיקתם של חשבוניות רבים שיתרתם היתה בזכות ואף להפיכתם לחשבוניות בחובה. שנים מספר לאחר מכן נסגרו חשבוניות אלה ביוזמת הנהלת הסניף. לפיכך החלטנו להרחיב את בדיקתנו למיון וניתוח של כרטיסי חשבוניות הלקוחות בסניפים המרכזיים של הבנק (ירושלים, תל אביב וחיפה) משנות ה-50 ועד למיחשוב הסניפים. יודגש כי אין שלמות ורציפות בכרטיסי החשבון משום שלא היה נוהל שמירה. במקרים רבים הושמדו מסמכים ישנים ככל הנראה כדי לפנות מקום במחסן למסמכים חדשים יותר.

בטרם קלטנו את כרטיסי החשבון למאגר המידע הממוחשב, קבענו את קני המידה לחשבון העשוי להיכלל במאגר, שייתכן כי בעליו הוא נספה שואה: (א) חשבון ללא תנועה במשך כל השנה - מאחר שכל חשבון מנוהל על גבי כרטיס מודפס, היה ניתן בנקל לסקור את התנועות בחשבון. חשבון שרשומה בו יתרת פתיחה ולא היתה בו תנועה סווג אפוא כרלוונטי. (ב) חשבון עם תנועות חשודות - חשבון שהיתה בו יתרת פתיחה ותנועה אחת, שהביאה את היתרה בחשבון לאפס. סיווגנו חשבון זה כרלוונטי בהנחה כי תנועה זו היתה יזומה על ידי הבנק והיא מעידה על סגירת החשבון בשל חוסר תנועה. לאחר מיון החשבוניות הרלוונטיים כאמור, הרכבנו מהם מאגר מידע המכיל כ- 8,475 רשומות.

ניתן לפצל את המאגר לפי שנים כדלקמן :

<u>שנים</u>	<u>רשומות</u>
1939--1936	64
1959--1940	519
1974--1960	7,892

מאגר מידע זה מצטרף למאגרי המידע האחרים שנבנו במהלך הבדיקה כדי לסייע לאתר לקוחות שייתכן כי בעליהם היו נספי שואה. יודגש כי הרשומות לשנים 1974--1960 שימשו בבדיקה לאימות הרשומות מן השנים שקדמו לשנת 1960. במאגר המידע שהרכבנו אכן מצאנו מספר רב של מקרים שבהם נסגר בפעולה יזומה של הבנק ובסכום אחד, חשבון של לקוח שהיה ללא תנועה במשך שלוש עד עשר שנים.

(ב) כרטיסי דוגמאות חתימה

בין המסמכים ההיסטוריים שמצאנו בארכיון הבנק נמצאו גם ארגזים ספורים של כרטיסי דוגמאות חתימה מקוריים של לקוחות הבנק, משנות השלושים ועד סוף שנות הארבעים. כרטיסי דוגמאות החתימה מהווים נדבך חשוב בחקירה זו שכן נרשמו עליהם פרטים חשובים שלא הופיעו בכרטיסי החשבונות, כגון מספר דרכון של בעל החשבון; הערות למקום הימצאו (הופיעה למשל כתובת בתל אביב אך צוין במפורש כי בעל החשבון נמצא בוורשה); חשבונות שפתחו בארץ אזורי ישראל בשביל תושבי חוץ לארץ. היו אף מקרים שבהם נרשמה על הכרטיס כתובת בבית מלון וצוינה לידה כתובת המגורים בחוץ לארץ.

מכרטיסי דוגמאות החתימה הקמנו מאגר מידע של שמות בעלי חשבונות לשם הצלבתו עם מאגרי המידע הנוספים. בשונה ממאגרי המידע האחרים, ברוב המקרים לא היו במאגר זה נתונים כספיים על היתרה והתנועות שבחשבונות אלא פרטים אישיים בלבד. במאגר מידע זה נכללו 155 רשומות.

(ג) כספות

המחלקה המשפטית של הבנק ערכה בשנתיים האחרונות סקירה מקיפה של כל הכספות שברשות הבנק. לפי נוהלי הבנק, האחריות לפתיחת כספות מוטלת על הסניף ונדרשת נוכחות של נציג המחלקה המשפטית כעד 'טכני' בלבד. לפיכך אין המחלקה המשפטית שומרת את הפרוטוקולים של פתיחת הכספות והמידע שבידיה מוגבל.

בשיחתנו עם קצין הביטחון הראשי של הבנק ועם מנהל המחלקה המשפטית של הבנק נתקלנו בטענות סותרות. לפי דברי מנהל המחלקה המשפטית, כל סניף שפתח כספת הודיע על כך לאפוטרופוס הכללי ושמר את התכולה אצלו (משום שהאפוטרופוס מסרב לקבלה). לפי דברי קצין הביטחון, היה קודמו בתפקיד אחראי לריכוז תכולת הכספות שנפרצו ולהעברתה לסניף הראשי בתל אביב. שני עובדים אלה לא פעלו בתחום זה עד אמצע שנות התשעים והמידע שברשותם אינו בהכרח שלם.

ניסינו במאמצים רבים לחשוף כספות ישנות, הן באמצעות קריאת פרוטוקולים של פריצות כספות, סיור בחדרי הכספות של סניפי הבנק המרכזיים בירושלים, תל אביב וחיפה, איתור סניפים שאליהם הועברו הכספות עם השנים וסקירתם, הן באמצעות ראיונות עם גמלאי הבנק ועם פקידים ותיקים שעבדו בבנק בסוף שנות השישים ובתחילת שנות השבעים. למרות כל זאת לא הגענו לממצאים כלשהם לגבי רכוש של נספי שואה שהופקד בכספות הבנק.

(ד) בעלי מניות של בנק המזרחי ובנק הפועל המזרחי

בעלי המניות של **בנק המזרחי**: במהלך הבדיקה דיווחו לנו אנשי הבנק על קיומם של 10 ספרים מתוך 14 הספרים המקוריים של בעלי המניות של בנק המזרחי. הספרים מכילים מידע מפורט מאוד ובו מספרי תעודות, היקף המניות, שמות הרוכשים וכתובתם המלאה וכן שינויים בבעלי המניות - מיום הקמת הבנק בשנת 1923. מספר בעלי המניות הרשומים בספרים שנמצאו הגיע ל-8,082 ומהם 309 בעלי מניות שכתובתם באירופה או שאינה ידועה.

אלה ספרים רבי חשיבות והם מקור המידע היחיד על בעלי המניות מיום היווסדו של הבנק, מאחר שהרשומות של רשם החברות במשרד המשפטים עד שנות ה-80 עלו באש ולא ניתן לשחזרן. צילום דפים לדוגמה של מספר בעלי מניות של בנק המזרחי מובא כנספח נ"2. בעלי המניות של **בנק הפועל המזרחי**: פנינו לרשם החברות שבמשרד המשפטים וקיבלנו את הדיווחים המקוריים של הנהלת הבנק לרשם החברות החל במועד הקמת הבנק. דיווחים אלה עובדו והפכו למאגר המידע על בעלי המניות של הבנק. מספר בעלי המניות שכתובתם באירופה או שכתובתם אינה ידועה הגיע ל-786.

מشتי הרשימות של שני הבנקים לשעבר יצרנו מאגר מידע של בעלי המניות בבנקים האמורים. נדגיש כי חלק מבעלי המניות, שרכשו את מניותיהם בחוץ לארץ, פתחו בבנק גם חשבון והפקידו בו כספים מטעמים ציוניים. גילינו 136 בעלי מניות ששילמו עבור זכויות למניות שטרם הוקצו להם.

בדרך כלל אין משערכים מניות אלא מזכים את בעליהן במניות הטבה ודיבידנדים שחולקו בערכם המשוער; אולם כאמור לא ניתן לשחזר את המסמכים שהועברו לרשם החברות עד שנות השמונים כיוון שהם נשרפו, ולכן לא ניתן לשחזר את חלוקת הדיבידנדים וההטבות. בהעדר מידע על התנהלות המניות, ההטבות ודיבידנדים, יש לשקול את סוגיית שיפוי בעלי המניות בדרך אחרת.

(ה) דוחות כספיים

דוחות כספיים של **בנק המזרחי בע"מ**: בידינו דוחות כספיים של בנק המזרחי לשנים 1929-1931, 1933-1934, 1937-1939 ו-1943-1944. להלן פרטים נבחרים מניתוח הדוחות הכספיים (נספח נ"3).

- פיקדונות הציבור: בין השנים 1938--1942 ניכרה ירידה תלולה (88.6%) בפיקדונות, מ-380,625.510 לא"י ל-43,336.759 לא"י. התאוששות אירעה רק בשנים שלאחר מכן.
- זכאים ויתרות זכות אחרות: יתרות הזכות גדלו מ-14,954.886 לא"י בשנת 1938 ל-32,474.498 לא"י בשנת 1943, גידול של 117.15%.
- בידינו דוחות כספיים של **בנק הפועל המזרחי** לשנים 1937--1942 ו-1944--1945. להלן פרטים נבחרים מניתוחם.
- פיקדונות הציבור: בשנים 1937--1942 התרחש גידול ניכר בפיקדונות בשיעור של 1,151%, מ-314.937 לא"י בשנת 1937 ל-3,941.613 לא"י בשנת 1942. בשנים 1944--1945 היה הגידול 163.54% והפיקדונות הסתכמו ב-35,712.136 לא"י ו-94,117.491 לא"י בהתאמה.
- זכאים שונים: בולטת גם כאן מגמת הגידול במהלך התקופה הנסקרת, למעט צמצום קל בהיקף הזכאים בשנים 1941--1942. היקף הזכאים השונים היה 34.08 לא"י בשנת 1937 והוא עלה ל-19,210.988 לא"י בשנת 1945, כלומר פי 564.

(ו) פרוטוקולים של ישיבות דירקטוריון בבנק המזרחי בע"מ צמוד לדוחות הכספיים מצאנו דיווחים של הנהלת הבנק על סכומי פיקדונות שלא יידרשו כי בעליהם בחוץ לארץ. מצאנו דיווחים שנערכו בין 24 באוקטובר 1939 ל-13 בדצמבר 1940. חיפשנו בדוחות הכספיים של הבנק גם לשנים הבאות אולם לא מצאנו דיווחים נוספים מסוג זה. מהדיווחים האמורים עולה כי הנהלת הבנק ידעה בברור שחלק מהמפקידים בבנק הם תושבי חוץ, בכלל זה ממדינות כיבוש, שלא יכולים לתבוע את כספם או שאין לשער שיתבעו אותו.

להלן ציטוטים מתוך מכתבי הנהלת בנק המזרחי להנהלת בנק אנגלו-פלשתינה :

- א. מכתבו מיום 24 באוקטובר 1939 של מר וילי דוד, מנהל בפועל של בנק המזרחי בע"מ, להנהלה המרכזית של בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ, לעניין הרכב חשבונות ופיקדונות בתקופה: 24.9.39 - 20.10.39 ובו בסעיף 3 (ההדגשה שלנו):
"מהפקדונות האלה שצריכים להשתלם עם סוף שנת 1939 יש בערך כ- 4,000 לא"י שבעלי הפקדונות נמצאים בפולין ולא צריכים לקחת אותם בחשבון, אני מניח שעד סוף השנה הנוכחית לא יוציאו יותר מ- 10,000 לא"י" (נספח נ"א-4).
- ב. מכתבו מיום 29.10.1939 של ד"צ פנקס, מנהל סניף תל אביב של בנק המזרחי, אל ההנהלה המרכזית של בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ לעניין הרכב חשבונות ופיקדונות לתאריך המכתב, ובו צוינה הערה ליד סכומי פיקדונות ועו"ש בהיקף כספי בסך 28,000 לא"י:
"המפקידים אינם יכולים לתבוע את פקדונותיהם כעת בהיותם בחו"ל או שאין לשער שיתבעו אותם מסיבות אחרות".
למכתב זה צורפו רשומות מפורטות של סניף תל אביב ובהם פורטו מספרי חשבונות בנק, שמות בעלי החשבונות, סכומי פיקדונותיהם והיתרה שלהם בעו"ש, וציון שם המדינה בחו"ל שבה, הם שוהים כידוע לבנק (נספח נ"א-4).
- ג. מכתב מבנק המזרחי מיום 13.12.1940 למפקח על הבנקים במשרדי הממשלה (האוצר) בירושלים, בהמשך לשיחה שהיתה לבנק עם המפקח ביום 4.12.1940, ובו פירוט חשבונות הפסיבה ליום 30.11.1940.
בסעיף 5 למכתב נאמר: **"שסכום של 17,255.920 לא"י הוא של חשבונות שבעליהם נמצאים - עד כמה שידוע לנו - בחוץ לארץ. מסכומים אלה שייך חלק ניכר לרוסי ה שלא יכל להידרש בנקל בזמן הזה".** נציין כי ההדגשה היא במקור, והבנק ייחס חשיבות רבה לכך שבעלי החשבונות נמצאים בחו"ל בכלל וברוסיה בפרט (נספח נ"א-4).
- ד. פרוטוקול הנהלת בנק המזרחי מיום 21.9.1939 ובו אישוש למשיכת הפיקדונות, דבר התואם גם את הדוח השנתי לשנת 1939 של הנהלת הבנק שהוצא במהלך שנת 1940 **"בקשר עם הדרישה הגדולה של מפקידים להחזרת פקדונותיהם שהיתה במוסדנו בימים האחרונים של חודש אוגוסט ש.ז. במידה דומה לבנקים מקומיים אחרים, שלמנו כבר ללקוחותינו סכום של קרוב למאה אלף לא"י מתוך רזרבות המזומנים שהיו שמורות אתנו למטרה זאת".** בדין וחשבון השנתי של הנהלת הבנק לסוף שנת 1939 נאמר **"המצב הקשה הגיע לידי כך כי המפקידים של כל הבנקים בארץ, הגדולים והקטנים גם יחד, צבאו בהמון וידרשו את כספם. הממשלה מצאה לנכון לסגור את כל הבנקים לשלשה ימים ואחרי זה הכריזה על הגבלות ידועות לזמן מסויים בתשלום כספי פקדונות וחשבונות עובר ושב על כל הבנקים המקומיים. לצערנו לא כל הבנקים עמדו בנסיון של הימים**

הקשים, ואם כי בעזרת השם עלה בידינו להחזיק מעמד, לא נצלנו מהשפעת המצב הכללי, במישרין ובעקיפין. בפרוץ המשבר היה בידינו כמאה ועשרים אלף לא"י מן המוכן לעומת סכום של ארבע מאות ועשרים אלף לא"י שאפשר היה להיות נגבה מאתנו, ולמרות הדרישה שהיתה גדולה והגיעה עד לשני שלישים של סכומי הפקדונות ועו"ש, קבל כל דורש את הכסף אשר דרש, בלי עכוב כל שהוא, כי מלבד כסף המזומן שהיה בידינו התאמצנו להביא לידי גוביינה סכומים שונים, ובמשך של ארבעת החדשים האחרונים של שנת המאזן נגבו כעשרים אחוזים מהשקעותינו, דבר המסמן אות לטובה למצב המשקי של לקוחותינו, נוסף לסכומים הגדולים ששלמנו מן הכסף השוטף שלנו, עמד לנו בימי משבר הבנק אנגלו פלשתינה בע"מ" (נספח נ' 44, נ' 4ה).

כמו כן נמצאה טיוטת מכתב הנהלה הדומה למכתב האמור עם הערות ותיקונים של בכיר בבנק ובו בין היתר ראתה הנהלת הבנק כי "הרודן הגרמני מתכוון למעשי תוקפנות נגד פולין". (המחיקה במקור). גם מסמך זה מאשש את המסקנה כי הנהלת הבנק ידעה על הנעשה באירופה, ואף שיערה או כי פניו של הרודן הגרמני מועדות לכוון פולניה (נספח נ' 14).

ה. מסמך מאמצע שנת 1940 ובו מר פנקס, מהנהלת הבנק, מתאר את החוב האמיתי של הבנק תוך ציון חשבונות עו"ש השייכים ליהודי גרמניה, פולניה ובלגיה: "מזה ליהודי גרמניה, פולניה ובלגיה". גם מסמך זה מורה על אי-קיום הצווים למדינות אלו שיצאו במועדים אלה: גרמניה - ספטמבר 1939, פולניה - ינואר 1940, בלגיה - יוני 1940. מכאן שמספר חודשים לפני הוצאת מסמך זה, היו כבר צווים בתוקף, צווים שהבנק לא מילא אותם (נספח נ' 14).

ו. להלן לוח מרכז של התכתבויות ופרוטוקולים של הנהלת הבנק שהיה בהם ציון מפורש והפרדה מפורשת של כספי פיקדונות של תושבי חו"ל:

מועד הישיבה		יתרת זכאים לא"י		סכומים שכנראה לא ידרשו מסיבות שונות"		הפחתות אחרות		יתרה למשיכה לא"י		מזה הבנק שיער שלא ידרש יותר מ-50%		יתרה משוערכת למשיכה	

אלה של מפקידים מחו"ל, והדבר מורה על המשקל הרב שייחסה ההנהלה לפיקדונות מחו"ל בתקופת המלחמה.

להלן ציטוטים מן הפרוטוקולים של ישיבות הדירקטוריון של הבנק, המדברים בעד עצמם.

ספר פרוטוקולים 12/1942-1/1937: פרוטוקול מס' 175, מיום 16.8.1940: יו"ר הועדה, י.ה. פרבשטיין, מקריא לפרוטוקול "סכומים שבעליהם בחו"ל, נפטרו או חשבוניות בלי תנועה 25,960.001 לא"י", מתוכם ובגיליון שצורף לפרוטוקול צוין בנפרד ובמפורש "בעלי חשבוניות בחוץ לארץ" - 22,491.72 לא"י (נספח נ' 4).

פרוטוקול מס' 176, מיום 5.9.1940: בנספח לפרוטוקול מצוין סכום של 43,477.767 לא"י שכנראה לא יידרש מסיבות שונות.

פרוטוקול מס' 200, מיום 29.1.1942: בנספח לפרוטוקול, הסכום האמור הוא 28,666 לא"י.

לא מצאנו כל התייחסות לדרישת הדיווח והעברת חשבוניות לממונה על רכוש האויב בפרוטוקולים סמוך לחודש ספטמבר 1939, המועד שבו הוצא צו הממונה על רכוש האויב.

ספר פרוטוקולים 5/1948-1/1943: פרוטוקול מס' 216, מיום 5.3.1943: מצוין סך של 31,948 לא"י כסכום פיקדונות זכאים שכנראה לא יידרש מהבנק. נמצאה הודעה של הבנק לממונה על רכוש האויב.

לדעתנו נועדו הדיווחים על כספים שלא יידרשו, או שבעליהם בחוץ לארץ, לשם קבלת אשראי בנקאי מוגדל מבנק אנגלו-פלשתינה שקיימת סבירות שהכרזת בנק על סכום פיקדונות של לקוחות שלא יידרש היא למעשה הכרזה, על כך שכספי הלקוחות הללו הפכו לכסף של הבנק בקופת הבנק.

(ז) קובצי מחשב ודוחות ממוחשבים של חשבוניות לקוחות הבנק

בניסיון לשחזר מידע בנקאי משלב מוקדם ככל האפשר, פנינו לחברת המחשוב של הבנק, חברת 'מחיש שרותי מחשב בע"מ'. שוחחנו עם סמנכ"ל התפעול ועם מנהל המחלקה למטבע ישראלי של החברה, והתבררו הפרטים הבאים:

- החומר המקורי שהגיע לקליטה במחשב הוחזר לסניפים בתום הקליטה, ולא מצאנו אותו כאמור בעת הביקורת שערכנו בסניפים.

לחברת המחשוב אין, ולא היה, ארכיון עצמאי. כל החומר שנצבר אצלם עבר לארכיון הכללי של הבנק בראש העין.

במאגרי המחשב יש שני סוגי חשבוניות רלבנטיים להבדיקה: חשבוניות פעילים וחשבוניות מוקפאים.

במאגרים אלו אין פרטים לגבי תנועות בחשבוניות אלא רק פרטים כגון שמות בעלי חשבוניות, מורשי חתימה, כתובות וכדומה. במאגר החשבוניות הפעילים יש גם סכומי יתרות בחשבוניות.

- לאחר שיחותינו עם חברת המחשוב פנינו אל גמלאי הבנק כדי לנסות ולשחזר פרטים.

- שוחחנו עם מי שעמד בראש צוות המחשוב המקורי של הבנק והיה אחראי על ארגון ותכנון המחשוב החל בשנת 1972 (המחשוב בפועל החל בשנת 1974). בשיחה התברר לנו כי בתהליך המחשוב אבדה כל ההיסטוריה של החשבון, מאחר שבקליטה למחשב קיבל כל חשבון את התאריך של יום הקליטה כתאריך הפתיחה, והיתרה ביום המחשוב היא נקודת ההתחלה של ניהול החשבון במחשב. לשון אחר: **תנועות מהעבר לא נקלטו למחשב והבנק איבד מידע בעל חשיבות רבה לחקירה זו.**

שוחחנו עם מי ששימש חשב הבנק החל בשנת 1971 והיה חבר בצוות המחשוב המקורי של הבנק. התברר כי הבנק לא ערך דוח מסכם בסוף פעולת המחשוב. נוסף על כך, הפרשים

שהתגלו בין הסליקה הידנית לממוחשבת נחשבו כלא-מהותיים ולכן נרשמו בדוח רווח והפסד של הבנק.

(ח) תכתובות ודוחות שנאספו בארכיב הבנק

חיפשו בארכיון הבנק תכתובות וניירות עבודה של הנהלת הבנק והפקידות הבכירה (למשל בתיקי המנכ"לים, חשבי הבנק, המחלקה המשפטית, הנהלות הסניפים המרכזיים, הנהלת חברת המחשוב) על סגירת חשבונות ללא תנועה, ניהול ופריצת כספות, דיווחים לממונה הבריטי, משרד האוצר ובנק ישראל על חשבונות של לקוחות ועוד. לצערנו לא מצאנו שם חומר הנוגע ישירות לבדיקתנו, אולם נמצא חומר רקע חשוב, כגון האמנה למיזוג בנק המזרחי עם בנק הפועל המזרחי או תיקים כמו 'תיק בנק ישראל שוטף', שתויקו בו הביקורות של המפקח על הבנקים. לדוגמה, נמצאו באוקטובר 1970, בסניף פתח תקווה, ביקורות בדבר שלושה חשבונות ללא תנועה מהשנים 1967-1968; ב-5/1971 בסניף בן יהודה ירושלים, ביקורת כי אין פירוט של חשבונות. בסעיף 7 נכתב: זכאים שונים משנים קודמות, יש יתרה עומדת בסך כ-10,000 ל"י. כן נמצאה רשימת התכתובות הדנה ברמת הנזילות של הבנק ובהגשת דוחות שונים לבנק ישראל. לא נמצאו דוחות ביקורת נוספים.

אפשר להסיק מכך כי פקידי הבנק שמרו את המסמכים, אולם בהעדר נהלים לגבי שמירת מסמכים, ומאחר שעד שנת 1979 שמר כל סניף את תיקיו אצלו, הושמדו לימים מרבית התיקים ולא הגיעו לארכיון. בשל כך לא נמצאו דיווחים ותכתובות עם בנק ישראל משנים קודמות.

(ט) שיחות עם בכירים בהנהלת הבנק

נפגשו עם בכירי הבנק הוותיקים ביותר, ובהם: היועץ המשפטי הראשי; החשב; עו"ד מהמחלקה המשפטית; מנהל מדור רכש ואספקה; מנהל הארכיון; עוזר למנכ"ל, מנהל אשראי פרטי; מנהל אגף הנדסת תהליכים; סמנכ"ל לתפעול – מחיש שרותי מחשב בע"מ.

בכל שיחותינו התברר לנו כי לסוגיית חשבונות קורבנות השואה לא הוקדשה תשומת הלב הראויה. לשאלותינו בעניין הטיפול בחשבונות ללא תנועה נענינו לרוב כי מדובר בנהלים שגרתיים של הבנק וכי הטיפול בחשבונות אלה נעשה ברמת הסניף, באמצעות המחשב.

(י) שיחות עם גמלאי הבנק

נפגשו עם חמישה גמלאי הבנק הוותיקים ביותר, לפי רשימה שהמציאה לנו הנהלת הבנק: גמלאי א' החל לעבוד בשנת 1946 בקופת מלווה של הפועל המזרחי. עם איחוד הבנקים, בשנת 1969, הפך למנהל סניף בית יואל. בשנת 1974 קיבל לידי את ניהול סניף בן יהודה; גמלאי ב' החל לעבוד בבנק המזרחי המאוחד בשנת 1971 כחשב. פעל בצוות המחשוב של הבנק בשנת 1974; גמלאי ג' החל לעבוד בבנק המזרחי המאוחד בשנת 1972 ועמד בראש צוות המחשוב של הבנק (לאחר שסיים את מחשוב בנק הפועלים); גמלאי ד' עבד בבנק המזרחי משנת 1933, החל דרכו כנער שליח חניך וסיים את תפקידו בבנק כמזכיר הבנק; גמלאי ה' החל עבודתו בחברת 'מחיש שרותי מחשב' בשנת 1978, סיים את עבודתו בשנת 1988 כמנכ"ל החברה. מובן כי גמלאי הבנק, שביניהם בתפקידים בכירים בשנות הארבעים והחמישים, אינם בכושרם, אם נותרו עוד בחיים.

בשיחותינו עם הגמלאים התברר כי הם החלו את עבודתם בבנק בתפקידים זוטרים, לרוב כחניכים. גם אם עבדו בבנק בשנות השישים, היו אז מעורבותם וידיעותיהם בכל הקשור לנהלי הבנק וטיפול בחשבונות בעייתיים מועטות ביותר. אחד הגמלאים, לשעבר עובד בכיר בבנק, מסר כי לבנק כלל לא היו לקוחות מאירופה, למרות שמצאנו ספרי חשבונות שבעליהם התגוררו בחוץ לארץ והצגנו אותם לפניו. גמלאי אחר, שהחל לעבוד בשנת 1946 בסניף ירושלים של בנק הפועל

המזרחי, טען כי החשבונות הרדומים היחידים בבנק היו של ירושלמים שנהרגו בקרבות מלחמת העצמאות וכי כל לקוחות הבנק היו ירושלמים.

(יא) בדיקה בסניפים המרכזיים של הבנק

בשנות השלושים ובתחילת שנות הארבעים היו כאמור לבנק המזרחי והפועל המזרחי סניפים בשלוש הערים הגדולות בלבד. לפיכך התמקדה בדיקתנו בסניפים הראשיים בכל אחת מהערים.

בנק המזרחי החל את פעילותו בסניף ברח' לילינבלום בתל אביב, ברח' המלך ג'ורג' בירושלים ובדרך העצמאות בחיפה. סניף הבנק בתל אביב שכן בבניין שבבעלות הבנק, כיום סניף עסקים ראשי. בירושלים נדד הסניף ממקום למקום ברח' המלך ג'ורג' וברח' בן יהודה, שם הוא שוכן גם היום. גם סניף חיפה נדד ממקום אחד למשנהו בדרך העצמאות, שם הוא שוכן עד היום. בנק הפועל המזרחי פעל בירושלים בבניין ג'נרלי שברח' שלומציון המלכה, ובחיפה – ברח' חיים הסמוך לדרך העצמאות. אין בידינו פרטים לגבי הסניף בתל אביב. בשנת 1969 מוזגו כאמור שני הבנקים, ואחדו הסניפים, סניפי בנק הפועל המזרחי נסגרו ועובדיהם הועברו לסניפי בנק המזרחי. ביקורינו בסניפים אלה נועדו לבדוק האם יש בהם כספות וכיצד מטפל בהן הסניף; כן קראנו במהלך הביקורים פרוטוקולים אודות פריצת כספות; איתרנו בסניפים מסמכים ישנים שנשארו בהם ולא הועברו לארכיון הבנק; ושוחחנו עם ותיקי הסניף על דרך טיפולם בחשבונות רדומים וניסינו לדלות מהם כל מידע אחר הנוגע לנשוא הבדיקה.

ואלה הממצאים שהעלינו מהביקורים בסניפים:

1. בסניפים שהיו בהם כספות, הן היו רשומות על שם לקוחות פעילים. בכל הפרוטוקולים על פריצת הכספות שקראנו לא מצאנו כספות ו/או תכולה שעשויות להשתייך לשנות ה-40: כל תכולות הכספות שנפרצו היו חדשות יחסית.
2. איתור מסמכים ישנים: התברר כי הבנק צמצם מאוד את שטחי האחסון בסניפים, ולכן כל הסניפים ריכזו את כל המסמכים הישנים שהיו ברשותם והעבירו אותם לארכיון הבנק. יתרה מזאת, ברוב הסניפים בוצעו שיפוצים מקיפים ובמהלכם ריכזו והעבירו לארכיון את כל המסמכים שאינם משמשים לעבודה השוטפת. למרות האמור שמר סניף אחד את ספרי בעלי המניות; כאשר נודע למנהל הסניף על הבדיקה, הוא פנה למשרדנו והעביר את הספרים לטיפולנו.
3. בשיחות עם ותיקי הסניף עלו נקודות דומות לאלה שעלו בשיחות עם גמלאי הבנק, כלומר הידע שלהם מועט ולא מבוסס על ניהול הבנק בתקופת הבדיקה.

(יב) מקורות נוספים מחוץ לבנק המזרחי

כדי למצוא מידע נוסף ו/או להשלים מידע שמצאנו בבנק, פנינו למקורות מחוץ לבנק, ואלה הם:

1. **רשם החברות:** פנינו לגוף זה כדי להשלים ולוודא את שלמות המידע שבידינו לגבי הדוחות הכספיים של הבנקים ורשימת בעלי המניות של הבנקים. לגבי בנק הפועל המזרחי, מצאנו את דיווחי הבנק לרשם החברות החל ביום הקמתו בשנת 1928. דיווחי הבנק כללו מאזנים ורשימות בעלי מניות. לגבי בנק המזרחי, הרי כזכור נשרפו בשרפה שהתחוללה בארכיון הרשם כל מסמכי הבנק ודיווחיו, שהופקדו אצל רשם החברות קודם לשנת 1980.
2. **רשם האגודות השיתופיות:** פנינו למסגרת זו כדי לבדוק האם נרשמו אגודות הקשורות לבנקים הנבדקים והאם נשמרו דיווחים היסטוריים על בעלי מניות וכספים שהופקדו באגודות. לא נמצאו מסמכים לענייננו.
3. **בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי:** סקרנו את העיתונים 'הארץ' ו'הצופה' בתקופת מלחמת העולם השנייה, על מנת לאתר פרסומים וכתבות על הבנקים, ומודעות והודעות שלהם, על אודות העברת כספים לממונה הבריטי. לא מצאנו מידע הקשור לבדיקה.

4. **גנוץ הציונות הדתית** (במוסד הרב קוק): בגנוץ זה, השייך לתנועת הפועל המזרחי, מצאנו מסמכים והתכתבויות בין הנהלת המרכז העולמי לבין הבנקים, אולם התכתובת נוגעת למימון פעילות המרכז בלבד; לא נמצאו פניות של יחידים בעלי חשבונות אל הבנקים.
5. **הארכיון לחקר הציונות הדתית** (באוניברסיטת בר-אילן): הארכיון כולל חומר של תנועת הפועל המזרחי וארכיונים פרטיים של ראשי התנועות הציוניות הדתיות. החטיבות העיקריות שנסקרו היו 'המרכז העולמי של המזרחי' ו'השואה ושארית הפליטה'. מצאנו כי בעיקרו עוסק החומר בפעולות של המרכז העולמי בעת המלחמה לשם הבאת עולים מאירופה; לא מצאנו כאן מסמכים כספיים. לאחרונה הועבר למקום הארכיון הפרטי של הרב ד"ר יוסף בורג אך הוא טרם נפתח לציבור ולא עיינו בו.
6. **קרן ג'נרלי**: קרן ג'נרלי מטפלת בהשבת הכספים של מבוטחי חברת הביטוח האיטלקית ג'נרלי ובידה מאגר שמות הכולל כ-200,000 מבוטחים. בשיחותנו עם מנכ"ל הקרן, מר מאיר לנצמן, ועם הממונה על המחשוב, גבי יהודית יראק, למדנו על שיטת איתור שמות המבוטחים נספי השואה. הקרן מפנה שאילתה למאגרי המידע של 'יד ושם' ושם מעובדים השמות בתוכנה מיוחדת היוצרת עד כ-700 צירופים על כל שם. הצירופים מורצים במאגר המידע של המוסד ותוצאות ההרצה מוחזרות לקרן ג'נרלי לשם הצלבה עם מאגר המידע של הקרן.
7. **הארכיון הציוני המרכזי**: התמקדנו בחטיבה מספר L51 בארכיון, הכוללת התכתבויות בין בנק אנגלו-פלשתינה לבין בנק המזרחי. מצאנו מכתבים של הנהלת בנק המזרחי שבהם מדווח בנק המזרחי לבנק אנגלו-פלשתינה על 28 חשבונות של לקוחות הבנק ששהו במדינות אירופה בזמן מלחמת העולם השנייה. שמות הלקוחות ויתרותיהם הכספיות נקלטו במאגר הנתונים הממוחשב שהקמנו.
8. **ארכיון המדינה**: ארכיון המדינה מכיל מסמכים שנוצרו במשרדי ממשלת המנדט הבריטי, במשרדי ממשלת ישראל ובמוסדות המדינה. בבדיקתנו סקרנו 13 חטיבות (ארכיונים של משרדי הממשלה), הן של ממשלת המנדט והן של ממשלת ישראל. עיקר החומר שמצאנו נוגע להסכם בין ממשלת ישראל לממשלת בריטניה משנת 1950. המסמכים שנשמרו בארכיון עוסקים בדיונים בין הממשלות ולכן סכומי ההתחשבויות הנקובים בהם אינם מפורטים דים. מאחר שלא נשמרו ניירות העבודה הקשורים למסמכים אלו ובהם צפוי כי היו דיווחים של הבנקים לפי חשבונות לקוחותיהם, לא ניתן גם לשחזר נתונים שהיו עשויים לקדם את בדיקתנו.
9. **ארכיון בנק ישראל**: בארכיון זה התמקדנו, לפי הנהלים שנקבעו בין בנק ישראל לוועדת החקירה, בסקירת מסמכי ארכיב הפיקוח על הבנקים ובסקירת ארכיב לשכת הנגיד בשנים 1954 עד 1969. לא מצאנו מסמכים הנוגעים לבדיקה.
10. **משרד רו"ח ברוידא**: זה היה המשרד שניהל את הביקורת של בנק המזרחי בשנות ה-30 וה-40. כיום מוחזק הארכיון בידי משרד רו"ח סומך חייקין. לא מצאנו בו חומר הנוגע לבדיקתנו.
11. **משרד המשפטים, האפוטרופוס הכללי והכונס הרשמי**: בעקבות ההסכם בין ממשלת ישראל לבין ממשלת בריטניה בשנת 1950, העביר הממונה הבריטי על רכוש אויב למשרד האוצר את הרכוש והתיקים שהממונה הבריטי עיקל בארץ ישראל לפני קום המדינה. בסוף שנות ה-60 קיבל לידי האפוטרופוס הכללי את הטיפול בתיקים אלה. במסגרת בדיקתנו צילמנו את תיקי הממונה הבריטי, ניתחנו את תכולתם וקלטנו אותם למאגר המידע הממוחשב שיצרנו: צילמנו 5,887 תיקים כאלה ובהם 87 תיקים שיש בהם פעילות כספית שהתנהלה בבנק המזרחי. תיאור מפורט על פעילותנו בארכיון האפוטרופוס הכללי מובא בפרק המיוחד לנושא זה.
12. לאחר פניית ועדת החקירה לציבור, לא התקבלו פניות מן הציבור הנוגעות לחשבונות בבנק המזרחי.

ג) ריכוז נתונים ושערוך כספי:

א. שיטת שיערוך ראשונה

על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית, שיטה זו תיושם במקרים בהם לא יימצאו בעלי חשבון או יורשיהם.

הנתונים בטבלה שלהלן, המתייחסת לשיטה זו, חולקו לשתי תקופות שיערוך:

(1) ממועד תחילת השיערוך, כהגדרתו לעיל, ועד ל- 14 במאי, 1948 - ריבית שנתית של 3%;

(2) החל ב- 15 במאי, 1948 ועד 30 בספטמבר, 2004 - הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004 בתוספת ריבית שנתית של 3%;

סכומים משוערכים בשקלים חדשים					מספר חשבונות	סוג תיק
סך הכל	באחריות מדינת ישראל, הנובעת מרכוש שהוחזק אצל:			באחריות הבנק		
	האפוטרופוס הכללי	הממונה הישראלי על רכוש האויב	הממונה הבריטי על רכוש האויב			
672,909	92,199	385,802	143,925	50,983	101	חשבונות
4,299	-	-	4,299	-	254	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך *
1,723,705	-	-	-	1,723,705	11	חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי **
204,109	-	-	204,109	-	17	חשבונות שנמצאו בארכיון המדינה ***
2,605,022	92,199	385,802	352,333	1,774,688	383	סה"כ
סך הכל באחריות מדינת ישראל 830,334						
=		-	=	=	922	בעלי מניות של הבנק
=		-	=	=	155	כרטיסי דינמאות חתימה

* ראה הערה ב' להלן

** ראה הערה ג' להלן

*** ראה הערה ד' להלן

ב. הערות לטבלה

א) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כ- "תיקים ששוערכו על פי מידע חלקי".

ב) הסכומים שמופיעים בשורת "חשבונות שאינם ניתנים לשיוך" כוללים חשבונות אשר דרכם הייתה אחת מאלה:

(1) עברו לממונה הבריטי על רכוש האויב;

- (2) עברו לממונה הישראלי על רכוש האויב וממנו לאפוטרופוס הכללי של מדינת ישראל;
- (3) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם;
- (4) נשארו בבנק, כחשבונות ללא תנועה, או חשבונות שנשחקו, ולכן אינם נמצאים ברשימת החשבונות ללא תנועה.

ג) הסכומים שמופיעים בשורה 'חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי' - במסגרת התכתבות משנת 1939 ו-1940 בין הבנק לבין הנהלת בנק אנגלו-פלשתינה והמפקח על הבנקים, נמצאה רשימת חשבונות שלגביה יש מידע נוסף בארכיון הציוני המרכזי שממנו משתמע, כי קיימת סבירות שחשבונות אלה נשארו בבנק. בענין זה התגלעה מחלוקת עם הבנק ועל כן גם החיוב הכספי בסך 1,723,705 ₪ שאמנם מופיע בלוח באחריות הבנק, גם הוא שנוי במחלוקת בין הוועדה לבין הבנק ולכן, לדעת הבנק, מתעוררת שאלה אם הוא אכן באחריות הבנק.

ד) מדובר ברשימת חשבונות שנמצאה כחלק מרשימות שהוכנו במסגרת ההסכם בין ממשלת בריטניה לבין ממשלת ישראל משנת 1950. חשבונות אלה נרשמו כחשבונות הממונה הבריטי על רכוש האויב.

ג. שיטת שיערוך שניה

הנתונים בטבלה שלהלן, המתייחסת לשיטה זו, נערכו לפי העקרונות הבאים:

- (1) על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית, שיטת שיערוך זו תיושם במקרים בהם ימצאו בעלי החשבון או יורשיהם;
- (2) הנתונים שוערכו על פי הצמדה למדד הידוע בתוספת ריבית שנתית של 4%, החל ממועד תחילת השיערוך המוגדר לעיל ועד 30 בספטמבר, 2004 (מדד אוגוסט 2004).

סכומים משוערכים בשקלים חדשים					מספר חשבונות	סוג תיק
סך הכל	באחריות מדינת ישראל, נובעת מרכוש שהוחזק אצל:			באחריות הבנק		
	האפוטרופוס הכללי	הממונה הישראלי על רכוש האויב	הממונה הבריטי על רכוש האויב			
5,544,464	-	654,527	4,037,411	852,526	101	חשבונות
11,751	-	-	11,751	-	254	חשבונות שאינם ניתנים לשיוך*
12,037,544	-	-	-	12,037,544	11	חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי**
<u>1,305,922</u>	-	-	<u>1,305,922</u>	-	<u>17</u>	חשבונות שנמצאו בארכיון המדינה***
<u>18,899,681</u>	-	<u>654,527</u>	<u>5,355,084</u>	<u>12,890,070</u>	<u>383</u>	סה"כ
סך הכל באחריות מדינת ישראל: <u>6,009,611</u>						
=		-	=	=	<u>922</u>	בעלי מניות של הבנק
=		-	=	=	<u>155</u>	כרטיסי דוגמאות חתימה

* ראה הערה ב' להלן
 ** ראה הערה ג' להלן
 *** ראה הערה ד' להלן

- (א) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כ- "תיקים ששוערכו על פי מידע חלקי".
- (ב) סכומים שמופיעים בשורת "חשבונות שאינם ניתנים לשיוך" כוללים חשבונות אשר דרכם הייתה אחת מאלה:
- (1) עברו לממונה הבריטי על רכוש האויב;
 - (2) עברו לממונה הישראלי על רכוש האויב וממנו לאפוטרופוס הכללי של מדינת ישראל;
 - (3) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם;
 - (4) נשארו בבנק, כחשבונות ללא תנועה, או חשבונות שנשחקו, ולכן אינם נמצאים ברשימת החשבונות ללא תנועה.
- (ג) הסכומים שמופיעים בשורה 'חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי' - במסגרת התכתבות משנת 1939 ו-1940 בין הבנק לבין הנהלת בנק אנגלו-פלשתינה והמפקח על הבנקים, נמצאה רשימת חשבונות שלגביה יש מידע נוסף בארכיון הציוני המרכזי שממנו משתמע כי, קיימת סבירות שחשבונות אלה נשארו בבנק. בענין זה התגלעה מחלוקת עם הבנק ועל כן גם החיוב הכספי בסך 12,037,544 ש"ח אמנם מופיע בלוח באחריות הבנק, גם הוא שנוי במחלוקת בין הוועדה לבין הבנק ולכן, לדעת הבנק, מתעוררת שאלה אם הוא אכן באחריות הבנק.
- (ד) חשבונות שנמצאו בארכיון המדינה - רשימת חשבונות שנמצאה כחלק מרשימות שהוכנו במסגרת ההסכם בין ממשלת בריטניה לבין ממשלת ישראל משנת 1950. על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית חשבונות אלה נרשמו כחשבונות הממונה הבריטי על רכוש האויב.

(יד) התפלגות רשומות לפי מאגרי מידע

מספר רשומות רלוונטיות	מקור המידע על הרשומות (סוג החשבון)
155	1. כרטיסי דוגמאות חתימה
19	2. כרטיסי חשבון עובר ושב
254	3. כרטיסי חשבון עובר ושב - יתרה בודדת
786	4. רשימת בעלי מניות של בנק המזרחי בע"מ והפעל המזרחי בע"מ
136	5. תשלום על חשבון מניות של הבנק
82	6. תיקי הממונה הבריטי על רכוש האויב
17	7. ארכיון המדינה *
11	8. הארכיון הציוני המרכזי **
1,460	סך הכול
====	

* חשבונות שנמצאו בארכיון המדינה: חשבונות אלה נמצאו ברשימות שהוכנו במסגרת ההסכם בין ממשלת בריטניה לבין ממשלת ישראל בשנת 1950. חשבונות אלה נרשמו כחשבונות הממונה הבריטי על רכוש האויב.

** חשבונות שנמצאו בארכיון הציוני המרכזי: במסגרת התכתבות משנת 1939 ו-1940 בין הבנק לבין הנהלת בנק אנגלו-פלשתינה והמפקח על הבנקים נמצאה רשימת חשבונות, שלגביה יש מידע נוסף בארכיון הציוני המרכזי שממנו משתמע כי, קיימת סבירות שחשבונות אלה נשארו בבנק. בעניין זה התגלעה מחלוקת עם הבנק ועל כן, לדעת הבנק, החיוב הכספי המופיע בלוח שנוי במחלוקת עם הבנק.

6. סיכום

במהלך עבודת הבדיקה יצרנו שלושה מאגרי מידע שמקורותיהם בבנק עצמו. מאגרי המידע מכילים שמות של לקוחות הבנק ובעלי מניות של הבנק המתאימים להגדרות שנקבעו המאפשרות להכלילם כנספי שואה. מאגרי השמות אינם בהכרח שמות נספי שואה משום שעל פי הוראות הוועדה לא הותר לנו לפנות לתוכנות ולמאגרי מידע חיצוניים כגון זה שביד ושם ולהצליב עמם את המאגר שיצרנו.

להלן פירוט **מאגרי המידע** שיצרנו:

א. מאגר בעלי חשבונות עו"ש לא פעילים החל בשנות השלושים: מאגר זה מכיל יתרות כספיות של כל בעל חשבון. היתרה הכספית היא היתרה האחרונה הידועה לנו או היתרה האחרונה לפני סגירת החשבון. יתרות כספיות אלה משוערכות לערכים כספיים נוכחיים לפי הנחיות הוועדה המייעצת.

ב. מאגר כרטיסי דוגמאות חתימה החל בשנות השלושים: במאגר זה יש יתרות כספיות ספורות בלבד וכן פרטים מהותיים לבדיקה; במקרים רבים נכתב על גבי הכרטיס כי פלוני פתח חשבון לאלמוני שמקום מגוריו באירופה ערב פרוץ המלחמה, והדבר מעיד כי לאדם או ליורשיו היה חשבון.

ג. מאגר בעלי מניות של הבנק, המורכב משני חלקים: (1) בעלי מניות של בנק המזרחי והפועל המזרחי – ברשותנו ספרי בעלי המניות של הבנקים ודיווחים לרשם החברות מיום הקמתם, כולל רישום מניות יסוד. רשימות אלה תורגמו למאגר מידע ובו מספרי המניות המקוריים שהחזיקו בעלי המניות. מניות הטבה ודיווידנדים שחולקו ישוערכו בהתאם להוראות הוועדה המייעצת. (2) תשלומים על-חשבון מניות - מתוך ספרי בעלי המניות יצרנו רשימה של אנשים אשר העבירו לבנק תשלומים על חשבון רכישת מניות, ומסיבה כלשהי לא נרשמו המניות על שמם. כאשר לא דרשו המשלמים את כספם, נסגרו הכספים בחשבונות מרכזים וככל הנראה לא הוחזרו למשלמים. כך נוצרו יתרות כספיות נוספות המזכות את המשלמים ו/או יורשיהם בכספים משוערכים בהתאם להוראות הוועדה המייעצת.

שילוב, איחוד והצלבת נתונים במאגרי המידע: מאגרי המידע האמורים נקלטו לתוכנת מאגרי מידע שנבנתה לצורכי בדיקה זו. לפני קליטת כל רשומה חדשה בוצע חיפוש שמות בתוכנה (חיפוש בידי העובד שהקליד למחשב ולא באמצעות פונקציה ממוחשבת). אם נמצא שם זהה במחשב, נקלטו פרטיו החדשים לרשומה הקיימת. כאשר לא נמצא שם זהה, נקלט השם החדש ברשומה חדשה במחשב, שהיא תיק המכיל את כל הפרטים הידועים לנו על האיש. כל תיק ממוחשב מלווה בתיק קשיח המכיל צילומים של כל החומר הידוע לנו על האיש, כמו צילום חשבון עו"ש, צילום כרטיס דוגמת חתימה וצילום דף מתוך ספר בעלי המניות.

במסגרת הבדיקה פעלנו כדי לאתר מקורות ונתונים נוספים. יש להדגיש כי בהעדר נוהל פנימי מסודר של הבנק עד לשנות ה-70, ובהעדר חקיקה באותה עת על שמירת מסמכים בנקאיים, לא היה הכרח לשמור את המסמכים שמצאנו וששימשו אותנו בבדיקתנו. במקרים רבים אמנם נשמר בסניפים חומר אך התנאים הפיזיים הובילו להשמדתו ולאובדנו. כתולדה מכך אין בידינו רציפות של מסמכים, תכתובות ודוחות של הנהלות הסניפים במהלך השנים ולא ניתן לשחזר זאת.

להלן פירוט מקורות ונתונים נוספים שנבדקו:

כספות: לא עלה בידנו לאתר כספות ישנות 'רדומות' ולא פרוטוקולים של פריצת כספות מהשנים הנבדקות. נתקלנו בעדויות סותרות של בכירי הבנק על אופן הטיפול בכספות בעבר. יש לציין כי עד לשנות השבעים ניתנו לכל סניף סמכויות ניהול עצמיות רחבות, וייתכן כי מנהלי הסניפים דאז פינו את הכספות שהיו אצלם ללא תנועה ותפסו מקום, וזאת ללא רישום נאות.

לא מצאנו דיווחים של סניפי הבנק על סגירת חשבונות לא פעילים. סניף שצבר חשבונות זכאים ללא תנועה היה אמור להעבירם לסניף הראשי ולשמור לצמיתות את הכרטיסים המקוריים של החשבונות. נראה כי מאגר המידע של חשבונות עו"ש שיצרנו מכיל את כרטיסי החשבון הללו. למרות האמור, אילו היו דיווחים מסודרים של הסניפים על חשבונות לא פעילים, אזי מאגר המידע שיצרנו היה מושלם ורציף.

דיווחים של הנהלת הבנק לממונה הבריטי: לא מצאנו דיווחים כאלה ממקורות הבנק. בבדיקתנו בתיקי האפוטרופוס הכללי נמצא תיק המרכז את דיווחי בנק המזרחי לממונה הבריטי, וכן נמצאו 95 תיקי הממונה על רכוש אויב בממשלת המנדט (תיקי C) של לקוחות ספציפיים של בנק מזרחי. בתיקי האפוטרופוס נמצאו שמות לקוחות שחשבונותיהם הועברו לרשות הממונה הבריטי, וכן שמות לקוחות שהגיעו לארץ ישראל לאחר המלחמה ודרשו את כספם חזרה מהבנק ומהממונה הבריטי.

דיווחים של הנהלת הבנק לאפוטרופוס הכללי, למשרד האוצר ולבנק ישראל: בארכיון הבנק מצאנו ועיינו בתיקים רבים של תכתובות בין הנהלת הבנק למשרדי הממשלה האמורים ולבנק ישראל. התכתובות נוגעות לדרישות משרד האוצר, ולאחר מכן דרישות בנק ישראל, לשמירה על יחס הלימות ההון, דיווח על פעילות במט"ח וכן תמציות של נתונים כספיים רבעוניים ושנתיים. כל התכתובות נגעו לעניינים שוטפים של הפיקוח על הבנקים. בתכתובות השונות לא מצאנו כל התייחסות לנוהלי סגירת חשבונות ללא תנועה או לנהלים אחרים ודיווחים אחרים העשויים להתקשר לנושא הבדיקה. בתכתובות הבנק עם האפוטרופוס הכללי מצאנו את דרישות הדיווח על חשבונות ללא תנועה אולם לא מצאנו את תשובות הנהלת הבנק ואת ניירות העבודה של ההנהלה ופקידות הבנק.

הבדיקה המפורטת לעיל, שערכנו בבנק המזרחי המאוחד בע"מ, היא המורכבת ובעלת האתגר והסיפוק הרב ביותר מכל העבודות שמשדרנו עסק בהן ב-40 שנות פעילותו. חשנו סיפוק רב שנבחרנו לבצע עבודה ייחודית זו, בעלת היבטים לאומיים והיסטוריים.

נספחים

ח ש ב ו }

אתנאים

הערות

040 0/0

משלח יד.

המען :

[illegible]

...התנאים...

הערות..

משלך יד.

המען:

[illegible]

2000

441 1873

ד.ת.

(ד) חשבונות ראשיים ושונים

(2)

דא דהעת' ק

ד א ל ה ע ת י ק

פ ר ט י ם

193 אסמכתא

199

העברה מדף

1190

25/12

1221

27/12

העברה לדף

W. J. W.

הוֹבוּיִת דִּי:
ס י ב ז

1-1000

ובגם לחבר ביום...
יצא מתעברת *

No. 500

נכנס לחבר ביום...
יצא מתחנה •

№ 50 ✓

נכנס לחבר ביום...
יצא מחברה -

10271-2

נכנס לחבר בית...
יצא מהתורה *

[illegible]

No. 500 ✓

נכנס לתבר ביום
יצא מהתבר *

[illegible]

8-50 ✓

נכנס לחבר ביום
יצא מחברה *

[illegible]

החלפת

2731.19

71-12-20	
John Doe, 2000	

№ 503

יצא מתוכה " ,

No. 505 ✓

יציא מתעבירה *

חשם
הכתבת

[illegible]

No 505 ✓

יצא מהחברות •

No 500 ✓

יצא סתכרם *

חשם
חכתבת

[illegible]

№ ✓

יציא סדלכה

Ms 50 ✓

יצא שיתברר ' ..

חשב
חכתבת

[illegible]

בנק המזרח בע"מ

נכנס לחבר ביום
יצא מהחברה

השם
הכתבה

השם
הכתבה

מניח	העברות פניונית					דכישות פניונית					החשבוניות ע"ת המניח				מחשבונית		פרטים	תאריך 1929
	הסכום הנשלם	הסכום הנשלם		תאריך	למי	כמות	הסכום הנשלם		תאריך	למי	חובה	זכות	נשאר		מספר	סכום		
		קד	סך				קד	סך					קד	סך				
14																		18/12/29 החבר משה משה מספרו לזכות חשבונית סך: 12.00 12/12/29 12/12/29

תאריך
1929

12/12/29
12/12/29

נכנס לחבר ביום
יצא מהחברה

השם
הכתבה

השם
הכתבה

1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					</
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----

תאריך
1929

12/12/29
12/12/29

נכנס לחבר ביום
יצא מהחברה

השם
הכתבה

השם
הכתבה

3	2-j 100j				32579	32577	✓ 2913	3. 10/4/29			✓ 3077	3077	3. 10/11/29	החבר משה משה מספרו לזכות חשבונית סך: 12.00	12/12/29	12/12/29
											977	977				

תאריך
1929

12/12/29
12/12/29

נכנס לחבר ביום
יצא מהחברה

בנק המזרחי בע"מ

נכנס לחבר כיום
יצא מהחברה *

השם
הכתבת

חשם
תכנה

תאריך		פרטים	מסמכים	החשבוטם עליו חשבוט			דכישת פניו			השכרת פניו			מסמכים	תאריך
שנה		שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה
שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה	שנה
1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047
2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062
2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077
2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092
2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	2100	2101	2102	2103	2104	2105	2106	2107
2108	2109	2110	2111	2112	2113	2114	2115	2116	2117	2118	2119	2120	2121	2122
2123	2124	2125	2126	2127	2128	2129	2130	2131	2132	2133	2134	2135	2136	2137
2138	2139	2140	2141	2142	2143	2144	2145	2146	2147	2148	2149	2150	2151	2152
2153	2154	2155	2156	2157	2158	2159	2160	2161	2162	2163	2164	2165	2166	2167
2168	2169	2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176	2177	2178	2179	2180	2181	2182
2183	2184	2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193	2194	2195	2196	2197
2198	2199	2200	2201	2202	2203	2204	2205	2206	2207	2208	2209	2210	2211	2212
2213	2214	2215	2216	2217	2218	2219	2220	2221	2222	2223	2224	2225	2226	2227
2228	2229	2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236	2237	2238	2239	2240	2241	2242
2243	2244	2245	2246	2247	2248	2249	2250	2251	2252	2253	2254	2255	2256	2257
2258	2259	2260	2261	2262	2263	2264	2265	2266	2267	2268	2269	2270	2271	2272
2273	2274	2275	2276	2277	2278	2279	2280	2281	2282	2283	2284	2285	2286	2287
2288	2289	2290	2291	2292	2293	2294	2295	2296	2297	2298	2299	2300	2301	2302
2303	2304	2305	2306	2307	2308	2309	2310	2311	2312	2313	2314	2315	2316	2317
2318	2319	2320	2321	2322	2323	2324	2325	2326	2327	2328	2329	2330	2331	2332
2333	2334	2335	2336	2337	2338	2339	2340	2341	2342	2343	2344	2345	2346	2347
2348	2349	2350	2351	2352	2353	2354	2355	2356	2357	2358	2359	2360	2361	2362
2363	2364	2365	2366	2367	2368	2369	2370	2371	2372	2373	2374	2375	2376	2377
2378	2379	2380	2381	2382	2383	2384	2385	2386	2387	2388	2389	2390	2391	2392
2393	2394	2395	2396	2397	2398	2399	2400	2401	2402	2403	2404	2405	2406	2407
2408	2409	2410	2411	2412	2413	2414	2415	2416	2417	2418	2419	2420	2421	2422
2423	2424	2425	2426	2427	2428	2429	2430	2431	2432	2433	2434	2435	2436	2437
2438	2439	2440	2441	2442	2443	2444	2445	2446	2447	2448	2449	2450	2451	2452
2453	2454	2455	2456	2457	2458	2459	2460	2461	2462	2463	2464	2465	2466	2467
2468	2469	2470	2471	2472	2473	2474	2475	2476	2477	2478	2479	2480	2481	2482
2483	2484	2485	2486	2487	2488	2489	2490	2491	2492	2493	2494	2495	2496	2497
2498	2499	2500	2501	2502	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510	2511	2512
2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527
2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	2568	2569	2570	2571	2572
2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580	2581	2582	2583	2584	2585	2586	2587
2588	2589	2590	2591	2592	2593	2594	2595	2596	2597	2598	2599	2600	2601	2602
2603	2604	2605	2606	2607	2608	2609	2610	2611	2612	2613	2614	2615	2616	2617
2618	2619	2620	2621	2622	2623	2624	2625	2626	2627	2628	2629	2630	2631	2632
2633	2634	2635	2636	2637	2638	2639	2640	2641	2642	2643	2644	2645	2646	2647
2648	2649	2650	2651	2652	2653	2654	2655	2656	2657	2658	2659	2660	2661	2662
2663	2664	2665	2666	2667	2668	2669	2670	2671	2672	2673	2674	2675	2676	2677
2678	2679	2680	2681	2682	2683	2684	2685	2686	2687	2688	2689	2690	2691	2692
2693	2694	2695	2696	2697	2698	2699	2700	2701	2702	2703	2704	2705	2706	2707
2708	2709	2710	2711	2712	2713	2714	2715	2716	2717	2718	2719	2720	2721	2722
2723	2724	2725	2726	2727	2728	2729	2730	2731	2732	2733	2734	2735	2736	2737
2738	2739	2740	2741	2742	2743	2744	2745	2746	2747	2748	2749	2750	2751	2752
2753	2754	2755	2756	2757	2758	2759	2760	2761	2762	2763	2764	2765	2766	2767
2768	2769	2770	2771	2772	2773	2774	2775	2776	2777	2778	2779	2780	2781	2782
2783	2784	2785	2786	2787	2788	2789	2790	2791	2792	2793	2794	2795	2796	2797
2798	2799	2800	2801	2802	2803	2804	2805	2806	2807	2808	2809	2810	2811	2812
2813	2814	2815	2816	2817	2818	2819	2820	2821	2822	2823	2824	2825	2826	2827
2828	2829	2830	2831	2832	2833	2834	2835	2836	2837	2838	2839	2840	2841	2842
2843	2844	2845	2846	2847	2848	2849	2850	2851	2852	2853	2854	2855	2856	2857
2858	2859	2860	2861	2862	2863	2864	2865	2866	2867	2868	2869	2870	2871	2872
2873	2874	2875	2876	2877	2878	2879	2880	2881	2882	2883	2884	2885	2886	2887
2888	2889	2890	2891	2892	2893	2894	2895	2896	2897	2898	2899	2900	2901	2902
2903	2904	2905	2906	2907	2908	2909	2910	2911	2912	2913	2914	2915	2916	2917
2918	2919	2920	2921	2922	2923	2924	2925	2926	2927	2928	2929	2930	2931	2932
2933	2934	2935	2936	2937	2938	2939	2940	2941	2942	2943	2944	2945	2946	2947
2948	2949	2950	2951	2952	2953	2954	2955	2956	2957	2958	2959	2960	2961	2962
2963	2964	2965	2966	2967	2968	2969	2970	2971	2972	2973	2974	2975	2976	2977
2978	2979	2980	2981	2982	2983	2984	2985	2986	2987	2988	2989	2990	2991	2992
2993	2994	2995	2996	2997	2998	2999	3000	3001	3002	3003	3004	3005	3006	3007
3008	3009	3010	3011	3012	3013	3014	3015	3016	3017	3018	3019	3020	3021	3022
3023	3024	3025	3026	3027	3028	3029	3030	3031	3032	3033	3034	3035	3036	3037
3038	3039	3040	3041	3042	3043	3044	3045	3046	3047	3048	3049	3050	3051	3052
3053	3054	3055	3056	3057	3058	3059	3060	3061	3062	3063	3064	3065	3066	3067
3068	3069	3070	3071	3072	3073	3074	3075	3076	3077	3078	3079	3080	3081	3082
3083	3084	3085	3086	3087	3088	3089	3090	3091	3092	3093	3094	3095	3096	3097
3098	3099	3100	3101	3102	3103	3104	3105	3106	3107	3108	3109	3110	3111	3112
3113	3114	3115	3116	3117	3118	3119	3120	3121	3122	3123	3124	3125	3126	3127
3128	3129	3130	3131	3132	3133	3134	3135	3136	3137	3138	3139	3140	3141	3142
3143	3144	3145	3146	3147	3148	3149	3150	3151	3152	3153	3154	3155	3156	3157
3158	3159	3160	3161	3162	3163	3164	3165	3166	3167	3168	3169	3170	3171	3172
3173	3174	3175	3176	3177	3178	3179	3180	3181	3182	3183	3184	3185	3186	3187
3188	3189	3190	3191	3192	3193	3194	3195	3196	3197	3198	3199	3200	3201	3202
3203	3204	3205	3206	3207	3208	3209	3210	3211	3212	3213	3214	3215	3216	3217
3218	3219	3220	3221	3222	3223	3224	3225	3226	3227	3228	3229	3230		

[illegible]

נכנס לחבר ביים
יצא מהחברה *

השם
הכתוב

... תשס
ה'תשס

[illegible][illegible]

נכנס לחקר כיום
יצא מהתורה

חשם
תכתובת

השם
הכתוב

3	32589	32587	✓	2913	3/11/19	✓	3087	3077	3	9/11/19	מס' 3087	מס' 3077	12/11/19
							977	077			מס' 3087	מס' 3077	11-12-19

[illegible]

2-1001

נספח מספר 3
ניתוח דוחות כספיים

	1945	1944	1943	1942	1941	1940	1939	1938	1937	
	94,117.491	35,712.136		3,941.613	2,677.404	2,309.209	2,604.750	798.425	314.937	<u>פקדונות רגילים</u>
	163.54%	806.03%		47.22%	15.94%	-11.35%	226.24%	153.52%		גידול ביחס לשנה קודמת
	29784.55%	11239.45%		1151.56%	750.14%	633.23%	727.07%	153.52%		גידול ביחס לשנת 1937
	19,210.988	9,302.708		2,951.649	3,687.863	4,522.624	2,651.737	234.080	34.080	<u>זכאים שונים</u>
	106.51%	215.17%		-19.96%	-18.46%	70.55%	1032.83%	586.85%		גידול ביחס לשנה קודמת
	58270.27%	27196.68%		8560.94%	10721.19%	13170.61%	7680.92%	586.85%		גידול ביחס לשנת 1937
בהנניס הסריס										
		111,835.174	67,887.356	43,336.759			118,710.396	380,625.510	341,513.082	<u>פקדונות הציבור</u>
		64.74%	56.65%	-63.49%			-68.81%	11.45%		גידול ביחס לשנה קודמת
		-67.25%	-80.12%	-87.31%			-85.24%	11.45%		גידול ביחס לשנת 1937
		30,522.232	32,474.498	24,901.307			23,806.599	14,954.886	23,945.052	<u>זכאים ויתרות זכות אחרות</u>
		-6.01%	30.41%	4.60%			59.19%	-37.54%		גידול ביחס לשנה קודמת
		27.47%	35.62%	3.99%			-0.58%	-37.54%		גידול ביחס לשנת 1937
בהנניס הסריס										

קופת מלווה של השפיל המוחזק

בנק המוחזק ב"מ

נספח 3-2

(ספח 4א)

TEL-AVIV תל-אביב

P. O. B. 309 תחנת דואר

Phone 4202-4203 טלפון

Cable: : מוטלגראם
MIZRAH BANK TEL-AVIV

Codes:

A & C. 6TH EDITION

RUDOLF MOSE

SHIRLEY'S

INTERNATIONAL 7TH EDITION

בנק המזרחי בערבון מוגבל
ירושלים • תל-אביב • חיפה

THE MIZRAHI BANK LTD.
JERUSALEM • TEL-AVIV • HAIFA

י"א בחשוון ת"ש

24.10.39

TEL-AVIV

48, LITENBERG STR.

ב"ה תל-אביב

רחוב לילינבלום 48

לכבוד
בנק אנגלו-טלסתינה בע"מ
ההנהלה המרכזית
כ א ו
א. נ.

אנו מתכננים לצרף בזה רשימה על התנועה במסבינות
עו"ש ופקדונות בתקופה מ-24.9.39 עד 20.10.39 מסבינות בירושלים
ובחיפה ועד יום 23.10.39 בתל-אביב.

לפי פרשימות הנ"ל יוצא שהוצאות בכל שלשת הסבינות
סך הכל וטב ונכסים סך . . . (בתוספת עגולים) 187,000.- לא"י
ו ס פ ק ד ו ג ו ת . . . " 40,000.-
ס"ה 127,000.- לא"י
ובכנסו בעו"ש 15,800.- לא"י
בפקדונות 1,700.- " = 17,200.- לא"י

המסב ביום	עו"ש	פקדונות
בירושלים . . .	26,000.- לא"י	15,000.- לא"י
ב חי פ ה . . .	6,000.- " "	540.- " "
בתל-אביב . . .	77,000.- " "	26,000.- " "
ס"ה 109,000.- לא"י		49,540.- לא"י

בתל-אביב יש אמנם בעו"ש עוד סכום של 20,000.- לא"י, אבל במסב ח"ד

(2) זמן הפרקון של הפקדונות בתל-אביב:

א	תמיד ועד סוף אוגוסט 1939	14,000.- לא"י
ב	בחודש ספטמבר 1939	3,700.- " "
ג	בחודש אוקטובר 1939	5,700.- " "
ד	בשאר 1940	4,800.- " "

וחסר עד סוף ספטמבר 1940 והלאה.
מפקדונות האלה שצריכים להחזיר עד סוף 1939 99 בערך כ-4000 לא"י
שבכלי הפקדונות נמצאים בפולין ולא צריכים לקחת אותם בחשבון.
אני מניח שעד סוף השנה הנוכחית לא יוצאו יותר כ-10,000 לא"י.

(4) המסב בעו"ש ובכנס"ט:

נכס"ט	עו"ש	בירושלים
15,000.- לא"י	5,000.- לא"י	
17,000.- " "	2,000.- " "	ב חי פ ה . . .
96,000.- " "	80,000.- " "	בתל-אביב . . .
127,000.- לא"י	87,000.- לא"י	ס"ה . . .

/חמשך בדף 2/

/.

נספח 4-א

TEL-AVIV תל-אביב

P. O. B. 309 ת.ד. 309

Phone 4262-4263 טל 4262-4263

Cable: : מילגרות
MIZRAHBANK TEL-AVIV

Codes:
A & C. 6th EDITION
FUDOLF MOSSE
BENTLEY'S
PETERSON INTERNATIONAL 3RD EDITION

בנק המזרחי בערבון מוגבל
ירושלים • תל-אביב • חיפה

THE MIZRAHI BANK LTD.
JERUSALEM • TEL-AVIV • HAIFA

TEL-AVIV י"א בתמוז ת"ש ב"ה תל-אביב
48 LIEBIGSTR. 24.10.39 רחוב לייבוב 48

לבנק אנגלו-פלסטינה בע"מ.

= 2 =

(5) אם כי קשה להגדיר כרגע, כמה שאפשר יהיה לגבות בעתיד
הקרוב מהסכומים שבטענת 4, יש להניח כי בתל-אביב בוכל לגבות
בדלעת החדשים הבאים את המקסימום מפורס"ח. 16,000 ל"א
ומכאן"ט 20,000 ל"א = 36 אלף.
ובעוד שלשה חדשים נוספים, מפורס"ח 18,000 ל"א
ומכאן"ט 15,000 ל"א = 28 אלף.
הכל יש גם לחשוב שבה אנחנו מפיצים את הלקוחות המופים שלנו.

(6) מהחייבים החדשים, ז.א. גדל"ן, אין לראות הכנסות בעתיד
הקרוב, אם כי אנחנו נאחז בראשיתם חרימים לגביהם. המצב כיום 10/10
בחדשון גדל"ן - 53,000 ל"א.

בכל חבבור
3/6
וילי דוד
סגן כלכלי

10/10

נסמך 4-1

1227 LSI N.3 א

TEL-AVIV תל אביב

P. O. B. 309 ת.ד. 309

Phone 4262-4263 115 7 5

Cable: : מבריקות
MIZRAH BANK TEL-AVIV

Codes:
A. B. C. 8th EDITION
FUGOLD KOSSE
BENTLEY'S
PETEASON INTERNATIONAL 2nd EDITION

בנק המזרחי בערבון מוגבל
ירושלים • תל-אביב • חיפה

THE MIZRAHI BANK LTD.
JERUSALEM • TEL-AVIV • HAIFA

TEL-AVIV טל' חשון תש"ז 29.10.39
48 LUENELUM STR. רחוב לילנלום 48

לכבוד
בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ
ההנהלה המרכזית
לידי ה' ד"ר אהרן ברט,
כ. א. נ.
א. מ. נ.

נחמטן לביקורו של יו"ר ועד ההנהלה של בנק י.ה. פרובסטין
אצל כב' מהיום, הנני מתכבד, לפי הוראותי, למסד בזה לשב' מספרים
ל סבב יתרות המעבירות בעו"ש ופקדונות במרדנדו להיום:-
המסומים דלהלן כיתנים בטורים (גוללים) (א"י)

ירושלים: עו"ש זכאים... 15,000.- לא"י
(X) אין תובעים... 4,000.- = 11,000.- לא"י
פקדונות... 13,000.- לא"י
ז"פ אחר 1.140 6,000.-
7,000.- לא"י
(X) אין תובעים... 8,000.- = 16,000.- לא"י

תל-ביב: עו"ש זכאים... 92,000.- לא"י
סכומים במצב נזתר... 22,000.-
20,000.- לא"י
(X) אין תובעים... 15,000.- = 55,000.- לא"י
פקדונות... 35,000.- לא"י
ז"פ אחר 1.140 13,000.-
22,000.- לא"י

(X) אין תובעים... 7,000.- = 70,000.- לא"י
5,000.- =

ה י פ ה; עובר-ושב ופקדונות...
ס"ה המסומים שלמעשה אפשר להוציאם עד 31.12.39 = 91,000.- לא"י
עומדים עוד לפקדונות שלכם ובקופתנו כ- 20,000.- =
נשאר איפוא סך... 71,000.- לא"י

אם נקח בחשבון שסך זה יוצאו עוד 50% עד סוף דצמבר ש.ז., תהיה אז
עוד הוצאה של בערך 35,000.- לא"י.

בכבוד רב
בנק המזרחי בע"מ
תל-אביב

(X) המפקידים אינם יכולים לתבע את
פקדונותיהם כעת בהיותם בחו"ל
או שאין לשלם מיתכער אותם מסבות אחרות
הערה: במכתבנו מ-24.10.39 אל כב' נרשמה כיתרת
קו"ש אל התיכער מירושלים סכום של 26,000.- לא"י.
היתה זו סכום דפוס נזיל 16.- אלף לא"י.

נסמך 4-1

13.12.40 - ת"א

לכבוד
המפקח על המכס,
המל"ה הממשלה (ת"א).
י ר ו ש ל י ס .

א. ג. ס.

בהמשך לשיתוף שיתוף לנו עם כב' ביום 4.12.40 יש לנו חכר
לפניו דגור לזה את הישגות ש"ס בקטגוריה למכסית;
הרשימות כוללות את סכומי ההכנסות המסוייגים ליום 30.11.40
כלי המסמך המזכיר את סכומי הכנסות המסוייגים המלה:

- א. היתרות למס המכר ו ד ת .
- ב. היתרות למס ג ד ל המכסית.
- ג. היתרות למס א ס ו ג י ס .

סכום דמי המס ה ס ת פ ד י :

- (1) סכום של 7,539.016 לא"י לה ידוע כלל להשלום, כל הוא קטור המכסית
בגדלים במכסית של:
- (2) סכום של 5,422.547 לא"י המכסית מדיניותה של נדמה, המכסית
קטית של המכסית ודמית של המכסית המכסית המכסית המכסית
למרות שהם המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית
- (3) סכום של 5,935.122 לא"י הוא של המכסית של המכסית המכסית
המכסית המכסית 1,920, דה המכסית המכסית המכסית המכסית
- (4) סכום של 1,596.270 לא"י הוא של המכסית המכסית המכסית
המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית
- (5) סכום של 17,265.020 לא"י הוא של המכסית המכסית המכסית
המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית

בהמשך את כל המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית
קטית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית
לדו המכסית.

מכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית
למכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית
למכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית
המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית המכסית

ככל המכסית המכסית
המכסית המכסית

39/657

(ספר 43)

החלטה ישיבה ועד ההנהלה של בנק המזרחי בע"מ, שהתקיימה במשרד הבנק בירושלים
ביום 21 בספטמבר 1939 בשעה 6 בערב.

בישיבת השיתוף האדוניים: יושב ראש ועד ההנהלה מר ה. פרבשטיין, סגן יו"ר ועד
ההנהלה מר א. פרלמן חברי ועד ההנהלה, הא"א חרב מאיר
ברלין מר י. ד. מן, מל. צ. שכסרמן ומנהלי הסניפים מר
פ. פריילנד ומר ד. צ. פנקס.

בקשר עם הדרישה הגדולה של מפקידים להחזרת פקדונותיהם שהיתה במוסדנו בימים
האחרונים של חודש אוגוסט ש.ז. במדה דומה לבנקים מקומיים אחרים שלחנו כבר
לקוחותינו סכום של קרוב למאה אלף לא"י מתוך חרזרבות במוזמנים שהיו שמורים
אחנו למסרה זו. היות ועם פתיחת הבנקים בלי הנבלות ביום 29.8.39 יש לחשוב
על דרישה נוספת של כספי פקדונות מחליטה ההנהלה להשתמש בהלוואה מאת בנק אנגלו
פלשתינה בע"מ במדה הנחוצה להנהלת עסקי הבנק וחשלם בעד הלוואה זו רביח של
2% למעלה משער הרבית חרשמי בלונדון ולא פחות מ-6% ונוסף לזה קומיסיון של
רבע אחוז מסכום ההלוואה. לשם בטחון מסכימה ההנהלה למסור לבנק אנגלו-פלשתינה
בע"מ, נוסף על שטרות שימסרו לידה, שעבוד כללי על כל נכסיה וזכויותיה.

בקשר עם המצב הקשה השורר בארץ מחליטה ההנהלה לקבל את הצעת אפ"ב למנות
מנהל כללי אשר יוצע לה על ידי אפ"ב ואשר יטפל בכל עסקי הבנק. ההנהלה מביעה
את רצונה כי האיש יוצע למשרת הנ"ל יהיה קרוב לרוח מוסדנו ולרוח לקוחותינו.
ההנהלה מחליטה כי המשרה הזאת של מנהל כללי לפי המנוי הנ"ל חתקיים כל עור
חובו של מוסדנו לאפ"ב יגיע לסכום גדול היוצא מנדר האמון הרגיל מצד אפ"ב
למוסדנו. זכותו של המנהל הכללי תהיה להחליט ולאשר כל פעניני הבנק הנוגעים
לקרדיטים ולהתחייבויות ובשטה זה לא יעשה דבר בלעדיו.

ה' פרבשטיין
א. פרלמן
י. ד. מן
מ. צ. שכסרמן
פ. פריילנד
ד. צ. פנקס

ד י נ ו ח ש ב ו י

שנת המאון, 1939 למסטר העמים, היתה שנה קשה לעולם כולו ולירושב וההודי בארץ
בפרט. עוד לא עברו מהונט הדמים, טרם נמחו רשמי "הספר הלבך" ההונעונים הנפשיים
והכלכליים שבאו על ידו, נצברו ענני מלחמה וסאלו נעזקו אשיות ובל. המאון ההודי
בין איש לרעה, היחס של הקהל הגדול אל המוסדות הכספיים, והמחזור של מכירת וקנין.
משא ומתן כאלו חרלו ושבתו. גם הכנסת הון מן החוץ צומצמה יחד עם צמצום העליה
אל הארץ ואף השקעות שעמדו לצאת אל הפועל בשטחים שונים, ביחוד בבנין ובתעשייה.
נתעכבו עד אשר יגיעו ימים יותר מסודרים וטובים.

המצב הקשה הגיע לידי כך כי המפקדים של כל הבנקים בארץ, הגדולים והקטנים
גם יחד, צבאו בהמון ירדשו את כספם. והמשלה מצאה לנכון לסגור את כל הבנקים
לשלשה ימים ואחרי זה הכריזה על הגבלות ידועות לממן מסרים בתשלוחו כספי
פקדונות וחשבונות עובר ושב על כל הבנקים המקומיים. לצערנו לא
כל הבנקים עמדו בנוסף של הימים הקשים, האם כי בעזרת השם.
עלה בידנו להחזיק מעמד, לא נאלצנו מהשפעת המצב הכללי, במשרדנו
ובקניניות. במרוץ האשכר היה בידנו במשה ועשרים אלף לאיי נון המוכן לעזמת סיום
של ארבע מאות ועשרים אלף לאיי שאפשר היה לדחות נגבה מאתנו. למרות הודישו
שוזינה גדולה והגיעה עד לשני שלישים של סכומי הפקדונות ועושה, קבל כל דורש
אות הכסף אשר דרש, בלי צרכ כל שהוא. כי מלבד כסף המזומן שהיה בידנו התאמצנו
להביא ליד גובייה סכומים שונים, ובמשך של ארבעת החדשים המזדונו של שנת
המאון נבנו כעשרים אחוזים מהשקעותינו. דבר המסמן אות לסובה למצב המשקי של
לקוחותינו, נוסף לסכומים הגדולים ששלמנו מן הכסף וקשוסף שלנו צמוד לנו בימי משבר
הכנס אנגלו פלשתינה בעינינו.

העובדה הזאת, כי רוב הכסף ששולם היה משלנו ראיה לציף, בתוך זה נבנו סכומים
נכרים אשר חלק מהם נחשבו מקודם למסופקים, ושבהתאם לזה יעדנו כנגדם בשעוים
רזרבות ידועות. עכשן מתברר כי הטכומים האלה קיימים ובטוחים חולק גדול מהון הושב
לידינו בטובנים. והמצאות מזה משחקפת בחשבון הריח והפטר הדובר צוין גם
בדיווח של רואי החשבונות.

אסשו לציין בשביעת רצון ידעה כי מתוך בקורו של ידיר הנהלת הבנק מר
ה פרבשטיין בארצות הברית של אמריקה, בחישים שחזרי שנת המאון, נודעה זכרה
ידועה בקרב חוגים שונים, ביתור בין חוגי המזרחי, לדכישת מניות של נטרנו
ואלטלא והח צריך מר פרבשטיין לעזוב את ארצות הברית, לרגלי הכרת המלומה של
איטליה, ולא הטפיק להתמנהגה שם — אפשר היה להגדיל את הון היסודי של
הבנק בסכומים נכרים. נקח כי יא בידנו לנצל את היחס הזה למטרנו ולפעולתו ונקרוב.
בתנאים יחוד מסוגלים.

אחרי אשר לפי חשבון הריח והפטר יש יתרון ריח משנת המאון כסף 837.282
לאיי העברנו, בהתאם לתקנות, לרורבה סכום של 88.728 לאיי נשאר איפוא ריח נקי.
חור עם היתרה של תשנה הקודמת, בסך 1024.39.1 לאיי.

מציעים את לפני הטופה הכללית, מתוך התחשבות עם תנאי המון, במובן המדיני
המשקי, להעביר את היתרה הזאת לחשבון השנה הנאה, ולא להשומש בה לשם
ריביתנו לבעלי מניות.

מקיים אנו כי בקרוב תשוב החרב לנדנה. הצדק יכריע את הרשע, השלום ישלוט
בתבל כלה ובארצנו אנו, הישוב בארץ יגדל ויאור, תנאי הכלכלה והחיים המשקים יתברו
וישתפרו, ומוסדנו יימשך למלא את תפקידו מתוך ערצמה וכרבת ד.

חברי ועד ההנהלה

לחוף שנת 1939

הנשיא:

ה' י. ה. פרבשטיין, ירושלים

סגן הנשיא:

ה' אליעזר פרלמן, ירושלים

חברים:

הרב מאיר ברלין, ירושלים

ה' ילי דוד (נחמל מלי), וול-אביב

ה' אהרן חיות, ירושלים

ה' יצחק חזן, "

ה' צבי הירש ווישיב, ניו יורק

ה' שלמה פרוינסקי, תל-אביב

ה' אברהם קטסנבויט, "

ה' צבי שכטרמן, "

ה' טשה שפירא, ירושלים

לספר הלבך

- 5 JUL 1940
 RECEIVED
 2

המחלקה הכלכלית והמסחרית

ללונדון, במטרה להגן על זכויות פטנטיות. פרסום "הלב" בחדש מרץ

המטכ"ל על הישוב היהודי, האנכיקל כל המלח כלכלית חדשה ביידיש בארץ.

מגילת אסתר - פרק א' - פסוק י"ג

במלחמה באירופה. בעזרתה פדח שחורבן

המפקדים בגופים, ונודע לפני פרוץ המלחמה התחילה ירידתם של הגופים.

[illegible]

מסוגל של התקרונות, התגורר הכחה 15 סדרה בטורים לא יכלו לסדר את

הסמפקיוס לא גרע כבנקרים קודמים, למשל אחרי ה-1935,

[illegible]

למטה, שם פרץ המטבר עמד לדומנו 120 גלף לא"י במזמנו. יחד

בטלומנ'ס ע"י גמזום האשראי ודניית סדומ'ים מן הקוד'ים - אלס גמז

לגבות במשך זמן פחות מארבעה חודשים, ו.א. עד סוף שנת 1939, כ-20%

החלטתה בשנת המאורעות הארוכות.

הגדרה: "מפ"ב" - תוצרת זרע צמח לצד מטרת המזון - להגדלה מסבירה

שתוכננום לפי, עלה בידנו לספק את כל הוראות של ספקדים.

1978-1979

245 בידען חר"י מו"ס מסופר להחיות ולסדר. ז"ס חסכת וסבלת בשחזורים

(ספ"ח 4-ו. (המשל)

= 2 =

סתמיים, תביעה ישנה שכבר העמדה עליה רזרבה גדולה. על משכונן הסכם זה הסבסיה קבלה סך של 25 אלף לא"י בגרוף דוחים, במשך שנים אחדות, קבלנו כבר עד כה סך 15 אלף לא"י בסדומים וסך 2000 לא"י בנכסי דלא ניידי. זה אפשר לנו לרשום ריבוי נכר בספרינו, ויש לעיין במיוחד שעי כן בתחוקה חזוק פנימי הרזרבה של סוסדנו. אגב; עלינו לתקן שהרזרבה של סוסדנו תוגדלה בשנה זו בסכום נוסף של 1035.978 לא"י, בתוך זה בסכום שנתקבל ע"י כסול דיבדגדה בסגים קורסדת שלא נדרשה. הריבוי הנקי עולה, אחרי ההפשה החוקית לקרן רזרבה ובגרוף יתרה הריבוי סך השנה הקודמת, לסך 1024.393 לא"י. בהתחשב עם המצב הכלכלי, אין אנו מציעים לשנה זו תשלום דיבדגדה גם על מניות הבכורה, וטעמים להעביר את הריבוי למאון של השנה הבאה.

הוצאת הכספים נמשכה במדה מסוימת גם בשנה זו, אולם יכולנו הי"ח לטלא את כל הדרשות של התקדירים ומבטיים אנו בכונן זה בהסתדן גדול גם לקראת העתיד. מנכנו קסוד קסוד כל ינתק עם המצב הכלכלי בארץ, וזה מושפע מן המסורעות בעולם הגדול, ועם החזרת התנאים הגורמליים, מקוים אנו לפריחה ולשגשוג חדש, שיאפשר גם לסוסדנו לשוב אל מלוי התקדירים שהסיל אל עצמו בתוך מסגרת כגין הארץ וא"י הישוב הכלכליים.

ח ה ג ה ל ח

תל תצנכ"י

במספרים עבריים ליום 26.7.40

הפסיקה

סי"ח של היתרות בצוטיז וזכאים אחרים
סי"ח של היתרות בח' בקדונות

- (1) מזה חשבונות שבעליהם בחו"ל
נפטרו או שאין בהם תנועה
מזמן רב
- (2) זכאים שונים בחשבונות דוממים
שכומים עומדים ודיוונרה שלא
צורקה

(3) לגבות עד סוף השנה

(4) מזומנים

64,500.---
16,300.---
80,800.---

22,200.---

42,300.---
38,500.---

20,100.---

20,000.---
18,500.---

20,000.---

5,800.---
12,700.---

12,700.--- ה י ת ר

דל

ספד 545 (1)

נספח 4 (נס)

2/2
4/5

במספרים עגולים ליום 28.6.40.

המסובה

65,818 לא"י

סייח של היתרות בעושיין וזכאים אחרים

18,956 "

סייח של היתרות בת"פ פקדונות

88,774 "

(1) סוף חשבוניות שבגליהם בתו"ל 22,200 לא"י
נמסרו או שאין בהם תגובה
מוזמן רב.

48,300 לא"י

(2) זכאים שנכנסו בחשבוניות דומות 20,100
סכומים עגורים ודיווריה שלא
בדושת.

40,474 לא"י

20,000 "

(3) לגבות עד סוף המנה (אגף אגף) 20,000 לא"י

20,474 "

5,100 "

(4) סדומנים

15,374 לא"י

היתרה.....

בנק המזרחי בע"מ.

שיחה עם מר פנקס. הוא מתאר את החוב האמתי של בנק המזרחי לכל

(ספח 4-ג)

סניפיו בצורה דלקאן:

(1) תל-אביב.

27,185.-

עו"ש

מזה ליהודי גרמניה,
פולניה ובלגיה 10,177.-

שרידי חשבונות
מרכבים מגרושים
ואשר משנים לא
נתבעו 2,689.-

13,595.-

13,590.-

724.-

חשבונות אחרים
שאינ עליהם תביעה

12,706.828

פקדונות

3,803.544

חוץ לארץ בטובן
הנ"ל

3,015.740

9,691.088

5,887.544

זי"מ אחרי 1 ספט.

16,610.740

237.-

שולט ביום 20 יוני

16,373.740

17,696.693

חשבונות שונים סוף
מאי

7,307.156

מזה לכסוי חשבונות
דביטוריים

סכומים שמסיבות
אחרות אינם מהווים
חוב אמתי 1,373.621

7,121.458

10,575.235

1,894.258

סכומים ששולמו
ביוני

2,000.-

(2) חיפה.
כל החשבונות
הקריטוריים של
חיפה אינם יותר מ-

18,000.-

(3) ירושלים
כל החשבונות כראים
יתרה של כ-

אם לתקן לפי כללי תל-אביב יורד בערך
החצי (לפי דבריו של פנקס זאת אינה
השערה כי אם תוצאה של בדיקה)

9,000.-

9,000.-

34,495.198

באופן כזה יוצא שכל ההובות יחד דורשים עוד

4/5

נספח 4-ה.

פרוטוקול מספר 175

ארכיון ה"י - תש"ז

מאספת ועד ההנהלה של בנק מסוראי בע"מ, שהיתה ביום הששי, י"ב שבט-ת"ש - 16.8.40, בשעה 11 בוקר, במסדר הראשי של הבנק בירושלים.

נוכחים: היו"ר מר י. ה. פרבסטיין, הרב מאיר ברלין, ו"ה וילי דוד, א. קסטנבוים ונסה שפירא והמנהלים כפועל ה"ה ש. פרידלנדר, ד. ז. פנקס ור. סירקיס.

המזכיר: מר י. קרובסקי

על סדר-היום:

(א) אשור סרוטוקול,

(ב) דו"ח לתקופה 14/7 - 9/8,

(ג) מסורים,

(ד) המצב הנוכחי,

(ה) הקצאת מניות,

(ו) סוגיות.

לסעיף א':

המזכיר מקריא את הפרוטוקול מספר 174, מהמאספה האחרונה של ועד ההנהלה,

והוא מתאשר ע"י הנאספים.

לסעיף ב':

היו"ר מוסר שהועדה המזכרית, שנבחרה באספה האחרונה של ועד ההנהלה, המאספו

ל-4 ישיבות ורגו בכל העניינים שהתעוררו בהנהלת הבנק.

מהמרכז העולמי קבלנו, ע"י הסוכנות, סך 5000.- לא"י. עוד סכום שהסוכנות

הבטיחה לתת בגר ערבויות פרטיות לא ימאה אל הפועל. ה"ה סן ופרלמן אינם מסכימים לתת את ערבותם.

כספים בקופה ובבנקים: בירושלים, (ב-15/8) 1788.- לא"י

בתל-אביב, (ב-14/8)

(כולל 5000 לא"י)

שנתקבלו באחרונה) 8728.-

כתיסה, (ב-12/8) 869.- " 11385.- לא"י

וחיו"ר מוסר את הדו"ח לתקופה 12/7 - 9/8 ש"ז, כפי הנליון המצורף לסוף הפרוטוקול

יחרות הזכאים ליום 31.7.40 81634,098 לא"י

מזה יורדים: (א) סכומים מקפזרים עם חובות בגדיים

רבית, קומיסיון, דיבידנדה שלא

נדרשה וכו'

22439,651

(ב) סכומים שבעליהם בחו"ל, במסדר

או משכונות בלי תנועה

= 48599,652 25960,001

= 33034,446

המשק (נספח 4-ה)

דף 2 פרוטוקול מספר 175, משפחה המנהלת כיום 16.8.40

לא"י 33034,446

(ג) מקדונות שום"ם מאונקס ואילך . . . " 6094,041

" 26940,405

מהסך 26940,405 לא"י יורש לפי השערותנו 75%: 20205,303 לא"י

ונוסף לזה, מקדונות שום"ם עד סוף דצמבר ש"ז: 3488,666

" 23693,969

על זה יש לנו:

במזומנים ובבנקים - 11000.- לא"י

ע"י גביות מאיביים

" 15000.- עד סוף השנה,

" 28000.-

ומיור פוסד רשימה בה פרוכזים משכונות-הזכאים לסוף יולי ש"ז וצורפה לסוף פרוטוקול.

כן מודיע היורש ~~שהוא~~ שבסך להחזיל לשלם לאפ"ב על חשבון

ההלוואה, בהתחלה - 50.- לא"י ליום וזה יוגדל עד - 100.- לא"י ליום, באופן שער סוף 1940 שבסך לסלק להם כ-12000.- לא"י.

ה' מרידלנד מעיר שלרשימה המעריכה את סכומי הכסף שיצאו מאתנו, הנ"ל,

יש לצרף עוד את הסכומים שבסך להחזיל למזרחי.

הרב ברלין אומר שעלינו לצרף לחשבון הנ"ל - 2000.- - 3000.- לא"י שבסך

לשלם למזרחי, ובערך - 12000.- לא"י שבסך לסלק לאפ"ב עד סוף שנה זו.

ה' פנקס מבקש מהרב ברלין לפעול בסוכנות בנוגע לזמני הפרעון, ששנו

מזה שנקבע כאן ברצונם.

ה' דוד מוסיף בנוגע לסכב הכספים בבנק כיום, בהשוואה לדו"ם לסוף יולי.

הרב ברלין מוסר, מפי הרב פישמן, שהתחלטה בסוכנות על - 5000.- לא"י,

סרט קבלנו אותן, במקומה עומדת ואם הסרים לנו בעת 2 ערבים, עלינו לשלם בסך

הדבר הזה עפ"י הערבים האחרים שהצבענו, והרב ברלין מוצא שעלינו לפעול להשגת

- 5000.- הלא"י האלה.

היורש מודיע שבירושלים הוכנה קלטימיקציה של כל החובות, לסוגים: בטוחה,

מסופק, אבוד. כעת פכנים קלטימיקציה כזו גם בתל-אביב וכשכל המומר יהיה מוכן

נביאו לפניכם, ומה צרצא את מצב האקטיב.

המשק (ספר 4-ה)

דרך 3 מדרשווקול מספר 175, באכזבא המנהלה ביום 16.8.40

הרב ברלין שואל, אם התחלה מתשלומים שלנו לאפי"ב הביאד להשבת העמדה של אפי"ב אלינו, ביחס לשטרות וכו', וה' דוד מסביר שנבע בזה בשיטתו עם פנהלי אפי"ב. ה' טרירלנר מוסיף על מחלק הגביה בירושלים: השבוע הוקטנה השקעתנו ב-800 לא"י, ע"י הגביה.

לסעיף ג':

ה' דוד מוסר על המי"ם שלו עם מי"ה הוסיין וד"ר ברט בנוגע להתמסרות מי"ה מן וטרלמן מהנהלה, שהם פוצאים את הדבר לבלתי רצוי במצב של חיות. הם הוסיפו את טרלמן ושמועו את טענותיו. לרגלי זה מציעים מצד אפי"ב שיעדו מהבדי המנהלה מי"ה: הרב ברלין, דוד ושפירא תשפיע על מי"ה מן וטרלמן שהם יאזרו להתנהלה. אחרי מי"ם רב הואלט, שהיו"ר מר מרנשטיין יבקר ביום הראשון באפי"ב ויטביח להם את ענין טרלמן, ואחרי זה תחליט ההנהלה על הדבר.

לסעיף ה':

הוסכם להשאיר את השאלה הזאת לישיבה הקרובה.

לסעיף ו':

היו"ר מודיע שבעוד יומיים - שלשה, נקבל פרואה המסבון מר ברוירא את המאזן לסוף שנת 1939, ועלינו לקבוע את פועד האספה הכללית לכל המאוחר ליום 29 באוגוסט.

ה' מנקט מעיר על חנוסה "בשעבוד ראשון" שראה בטופס המאזן הצל מר ברוירא ומעיר שבמאזן של קומ"ע נזכר טכום שהייבים לבנקים, בלי הנוטה הנ"ל. כל המאמרים פוצאים שרצוי לסדר כנוטה קומ"ע.

ובזה סוגר היו"ר את האספה.
-.-.-.-

נספח 4

**ממצאי הבדיקה בבנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ – זהר את זהר ושות'
רואי-חשבון**

א. מבוא

במסגרת הבדיקה המקיפה במערכת הבנקאית לאיתור נכסים כספיים השייכים ליחידים אשר נספו בשואה, מונה משרדנו (זוהר את זהר ושות', רו"ח) לערוך את הבדיקה בבנק הישראלי מרכנתיל דיסקונט, אשר נקרא בעבר בנק ברקליס דיסקונט בע"מ (להלן: הבנק). הבדיקה כוללת איתור כספים ונכסים שהופקדו לפני מלחמת העולם השנייה על ידי קורבנות השואה בחשבונות וכספות בבנקים בארץ ואשר לא נמשכו בידי המפקידים או מיופי כוח שלהם או יורשיהם.

ב. הרקע ההיסטורי

הבנק פעל בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי, בין השנים 1918-1948, והיה הבנק המסחרי הזר הגדול והחזק ביותר בתקופת המנדט. ואלה השלבים העיקריים בתולדותיו:

1692: הקמת 'בנק ברקליס' בבריטניה.

1896: לבנק 182 סניפים ברחבי העולם. מאז המאה ה-18 שלטה בריטניה הגדולה על אימפריה עצומה ברחבי העולם, שכללה מושבות ודומיניונים. 'בנק ברקליס', כבנק בינלאומי, כונן שלוחה ושמה 'קולוניאל בנק'; שלוחה זו קיימה קשרים עסקיים עם הבנקים המקומיים הגדולים בכל המושבות והדומיניונים הבריטים. כדי להרחיב את סמכויות 'קולוניאל בנק', הגדיל 'בנק ברקליס' את הון המניות שלו.

1916: פעילות 'קולוניאל בנק' הורחבה לכל רחבי האימפריה הבריטית.

1917: ברקליס בנק משמש כבנקאי ראשי של 'קולוניאל בנק', והאחרון היה מעין חברת בת של ברקליס בנק הבריטי; הוא שירת את הצרכים הכספיים באימפריה הבריטית מעבר לים ומחוץ לבריטניה. כל פעילותה הכספית של ממשלת המנדט בארץ ישראל נעשתה באמצעות שלוחה בנקאית זו.

1918: 'קולוניאל בנק' רוכש את מרבית המניות של 'אנגלו-איג'פשיין בנק' (בנק אנגלו-מצרי), שהיה הבנק המרכזי במזרח התיכון בימי השלטון העותמאני והפך לבנק העיקרי של מוסדות השלטון הבריטי בארץ לאחר מלחמת העולם הראשונה, לבנק היו סניפים בירושלים, ביפו וחיפה. בקרב היישוב היהודי פעלו באותה תקופה מספר מוסדות כספיים, בהם 'בנק אנגלו-פלשתינה' ובנקים קטנים, שפעלו בעיקר בתל אביב. הבנק הגדול בארץ באותם ימים היה 'בנק עותומן', ששירת את הממשל העותמאני בארץ (ביולי 1953 הוא נרכש בידי 'בנק דיסקונט'). היישוב היהודי בארץ ריכז את מרבית עסקיו, הציבוריים והפרטיים, בבנקים בבעלות יהודית.

1920: 'בנק אוף מונטריאלי' רוכש חלק ממניותיו של 'קולוניאל בנק'.

1921-1923: ברקליס בנק הבריטי מגדיל את השקעותיו ב'קולוניאל בנק'. מרבית לקוחות הבנק הם ערבים.

ייעודו של הבנק היה להעניק שירות למוסדות ממשלת המנדט ולכוחות הבריטיים בארץ ישראל, ולא ליישוב היהודי בארץ.

1924: 'קולוניאל בנק' משנה את שמו ל'ברקליס בנק דומיניון קולוניאל אנד אוברסיס'.

1925: 'ברקליס בנק דומיניון קולוניאל אנד אוברסיס' רוכש את מרבית המניות של 'בנק אנגלו-אג'יפשיין' הפועל במצרים ובארץ ישראל, ואת ה'נשיונל בנק' הפועל בדרום אפריקה. בבנק בישראל עובדים כ-250 איש בעשרה סניפים.

1927: האחריות להנפקת המטבע המקומי (לירה ארץ ישראלית) הועברה לבנק ברקליס הבריטי (עד 16 באוגוסט 1948, אז הועברה האחריות לידי 'בנק אנגלו-פלשתינה'). הבנק הפך לבנקאי הרשמי של ממשלת המנדט ולסוכן מועצת המטבע הארץ ישראלית, שמושבה היה בלונדון. נוסף על תפקידיו הרשמיים, היה סניף ברקליס בישראל, הבנק המסחרי הגדול והחזק ביותר. הוא שירת מספר מצומצם של סוחרים ותעשיינים יהודים.

סוף שנות העשרים: יושב ראש ההנהלה הראשית של ברקליס בנק בלונדון נותן אשראי לפיתוח התעשייה בתל אביב. מחווה זו הידקה את הקשרים בין היישוב העברי לבין סניף ברקליס בנק הישראלי.

1931: לבנק 31 סניפים בערים המרכזיות; הוא תומך בבנקים קטנים ממנו בעיקר בדרך של נכיון משנה ושטרי חוב.

1935-1940: שנות שפל בכלכלת ארץ ישראל, שהחל בבהלה של משיכת פיקדונות עקב משבר חבש וכניסת איטליה למלחמה. קרוב ל-2 מיליון לא"י מתוך 14 מיליון נמשכו בבהלה מן הבנקים. בפעולה מהירה של 'בנק ברקליס' בסניף הארצישראלי ו'בנק אנגלו-פלשתינה', נעצרה 'הריצה לבנק' ותוך מספר שבועות נרגעו הרוחות; בתמיכת סניף ברקליס הוחזרו הפיקדונות וניצלו מרבית הבנקים הקטנים ולקוחותיהם. אחד הבנקים הקטנים שסניף ברקליס תמך בו היה 'בנק אשראי', התמיכה היתה בדרך של נכיון שטרות בסכום של 100,000 לא"י. פעילות סניף ברקליס בתקופת המשבר המחשישה את מקומו המרכזי והיקף פעולתו של הבנק במשק הארצישראלי.

1936-1939: המרד הערבי ('המאורעות') בממשלת ארץ ישראל ונגד היישוב היהודי ניכר בערים ובכפרים ברחבי הארץ; פרעות ומהומות אירעו גם בסניפי בנק ברקליס בישראל שפעלו בשכונות הערביות.

סניף ברקליס בחברון הותקף ונשרף ומסניף שכס נגנב סכום כסף גדול. הנהלת הבנק החליטה אפוא לפתוח סניפים בשכונות יהודיות, אך גם באזורים אלו לא נשמר השקט.

תקופת המרי: בנק ברקליס, שפעל עד מאי 1948 כבנקאי של הממשל הבריטי ושבועלותו היתה בריטית, שימש מטרה לפעולות האצ"ל והלח"י, בעיקר למטרות שוד למימון פעילות מחתרתית. שוד מזוין התבצע בסניף הדר הכרמל ובסניפי תל אביב. סניף יפו הועבר למשכן משני לאחר שהסניף המרכזי פוצץ.

1948: ההנהלה הבריטית של הבנק עוזבת את הארץ עם אנשי הממשל הבריטי. בן-גוריון מכריז על הקמת מדינת ישראל, צבאות מדינות ערב פולשים לארץ ישראל. במהלך המלחמה נותרים פתוחים ארבעה סניפים של הבנק: בחיפה, בתל אביב, בהדר הכרמל ובסניף המערבי בירושלים. כל יתר הסניפים נסגרו בשל מצב החירום. סניפי הבנק בעזה ובשכם מנותקים מהמשרד הראשי, סניף עזה עובר לשליטת הצבא המצרי וסניף שכס עובר לידי הכוחות הירדנים.

ההנהלה הראשית של הסניף הישראלי של הבנק העבירה את המשרד הראשי שלה מירושלים לקפריסין. הועברו גם המסמכים של הנהלת הבנק. המשרד הראשי של הבנק נוהל בקפריסין בין השנים 1948 עד 1950.

סניף ברקליס בירושלים שירת לקוחות יהודים וערבים. עם הלקוחות הערבים החשובים של הסניף נמנה 'הבנק הערבי', שפיקדונותיו הסתכמו ב-14 במאי 1948 ב-502,931 לא"י; סכום זה הועבר מאוחר יותר על ידי סניף בנק ברקליס לממונה הישראלי על רכוש האויב.

העשור הראשון: כל סניפי הבנק בישראל שנסגרו במהלך מלחמת העצמאות נפתחו שוב עם סיום המלחמה והחלו להתפתח.

1952: 'ברקליס בנק דומיניון' אנד 'אוברסיס' הפך לבנק 'זר' במדינת ישראל, כלומר בנק שמושב הנהלתו בחוץ לארץ. לבנק היו 12 סניפים.

1959: נמשכת תנופת הפיתוח של סניפי הבנק בישראל ומתחילה תקופת פריחה והתרחבות של הבנק. הוכנסו לשימוש מספרי חשבון שהחליפו את ה'לדג'רס', ספרי החשבוניות של הלקוחות.

העשור השני: 'בנק ברקליס דומיניון קולוניאל' אנד 'אוברסיס', שפעל בארץ כ-40 שנה, משנה בשנות השישים את שמו ל'ברקליס בנק ד.ק.אוי'. ההנהלה הראשית של הסניף הישראלי של הבנק עוברת מקפריסין לתל אביב.

1968: 'ברקליס בנק ד.ק.או' רכש שמונה סניפים חדשים שהיו שייכים לבנקים שפשטו את הרגל, ביניהם: 'בנק פויכטונגר', 'בנק אלרן' ו'בנק קרדיט לישראל בע"מ'. בנקים אלה עסקו בבנקאות כללית ובמימון סחר חוץ והתמחו בפיתוח שוק ניירות ערך.

בנק אלרן נוסד ב- 1934 והיה בתקופות מסוימות השני בגודלו מבין הבנקים שיסדו העולים מגרמניה. בשנות ה- 30 נמנו עם לקוחותיו בעיקר עולים מגרמניה, אך לאחר מכן נמנו לקוחותיו על כל שכבות היישוב. בשנת 1934 הסתכם הון המניות של בנק אלרן ב- 10,000 לא"י; ב- 1939 היה הון המניות והקרנות 34,000 לא"י ובשנת 1950 כ- 147,000 לא"י. סך הפיקדונות הגיע ב- 1934 ל- 34,000 לא"י, ב- 1939 לסך 828,000 לא"י וב- 1950 לסך של 2,590,000 לא"י. סך נכסיו ב- 1934 הגיע ל- 138,000 לא"י, בשנת 1939 ל- 351,000 לא"י וב- 1950 לסך של 3,603,000 לא"י. לבנק היו סניפים בכל מרכזי העסקים החשובים; סניפו הראשי היה בתל אביב. בשנותיו הראשונות התרכז הבנק בפיתוח שוק ההון. חברת הבת שלו, 'אלרן השקעות', היתה קרן נאמנות סגורה, שהשקיעה בעיקר בניירות ערך שנסחרו בבורסה בתל אביב. הבנק פורק בתהליך ארוך בין השנים 1970 עד 1983.

בנק פויכטונגר נוסד אף הוא ב- 1934 ופשט את הרגל וחדל לפעול בשנת 1968. ב- 50 שנות סניף בנק ברקליס בארץ נרשמה התפתחות מרשימה בפעילותו: מ- 10 סניפים ששירתו בעיקר את מוסדות המנדט הבריטי, מנה עתה הבנק קרוב ל- 40 סניפים.

העשור השלישי: 1969: המחשבים הראשונים הוכנסו לבנק.

1971: ברקליס בנק הופך מ'בנק ברקליס ד.ק.או' ל'ברקליס בנק אינטרנשיונל', עקב החלטת ההנהלה הראשית להפריד בין שלוחות הבנק במדינות השונות לבין ברקליס בנק באנגליה. הנהלת הבנק החליטה לצמצם את מעורבותה בבנקים השייכים לה הפזורים באזורים מסוימים ברחבי העולם. חלקים מהבנקים נמכרו לבנקים מקומיים שונים ונוהלו על פי המדיניות הפיננסית המקובלת באותה מדינה. שמו של הבנק הוסב שוב ועתה הוא נקרא 'ברקליס בנק פ.ל.סי'. באותה שנה גם החלו מגעים לרכישה בינו לבין 'בנק דיסקונט לישראל בע"מ' (בנק זה נוסד ב- 1935 בשם בנק 'א"י לדיסקונט בע"מ').

1972: הסתיים המשא ומתן בין 'ברקליס בנק פ.ל.סי' לבין 'בנק דיסקונט'; האחרון רכש מחצית ממניות ברקליס הישראלי, על פי הסכם הרכישה מדצמבר 1971 בא בנק ברקליס דיסקונט במקום בנק ברקליס אינטרנשיונל. החל ב- 31.12.71 בכל הקשור לנכסים וההתחייבויות בישראל. על בסיס שותפות זו הוקם למעשה בנק חדש ושמו 'בנק ברקליס דיסקונט בע"מ', בבעלות שווה של קבוצת ברקליס הבינלאומית (BBI) ו'בנק דיסקונט לישראל'. הבנק פעל עד שנת 1993 כחברה בת של דיסקונט; מספר סניפיו בשנה זו הגיע ל-48.

1973: פורסם לראשונה המאזן הראשון של הבנק המאוחד (עד אז עברו נתוני ברקליס ישירות ללונדון). הבנק הפך מחברה פרטית לחברה ציבורית. עם פרסום המאזן התברר שבנק ברקליס דיסקונט שייך לקבוצת הבנקים הבינוניים בישראל. החל תהליך של ארגון מחדש והוקמו מחלקות מקצועיות רבות. מחלקת הביקורת הפנימית עברה לידיים ישראליות (קודם לכן נעשתה הביקורת במשרד הראשי של ברקליס בלונדון).

1977: הנהלת הבנק החליטה להקים מספר שלוחות של הבנק בישראל גם במקומות קטנים, והן רוכזו ב'אשכולים' גם לאחר מכירת מחצית ברקליס בנק בישראל לבנק דיסקונט, המשיכה הנהלת ברקליס בלונדון לשמור על עניין רב בעסקי הבנקאות בארץ, שברקליס מעורב בהם 70 שנה ויותר.

העשור הרביעי: פריסת בנק ברקליס הבינלאומי בעולם כולו היא הרחבה ביותר בכל הבנקים הבינלאומיים: בשנת 1985 הוא תפס את המקום השני בעולם ברמת הרווחיות. מעורבותו של ברקליס הבינלאומי המשיכה בתקופת פעילותו של בנק ברקליס דיסקונט באמצעות נציגי ההנהלה מלונדון, שישבו בארץ ופיקחו על הפעילות אך הקפידו שלא להתערב בניהול השוטף של הבנק.

העשור החמישי: 1993: הבעלים הבריטיים של הבנק מוכרים את חלקם לבנק דיסקונט והוא הופך לבעלים מלאים של הבנק. 'בנק ברקליס דיסקונט' משנה את שמו ל'בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ'.

1995: התשואה על ההון העצמי לאחר מס של בנק דיסקונט היא הגבוהה ביותר בין שבעת הבנקים הגדולים בארץ.

נתונים נבחרים מהדוחות המאוחדים של הבנק, 1972-1998
(אלפי ש"ח, מותאמים ל-30.6.1998)

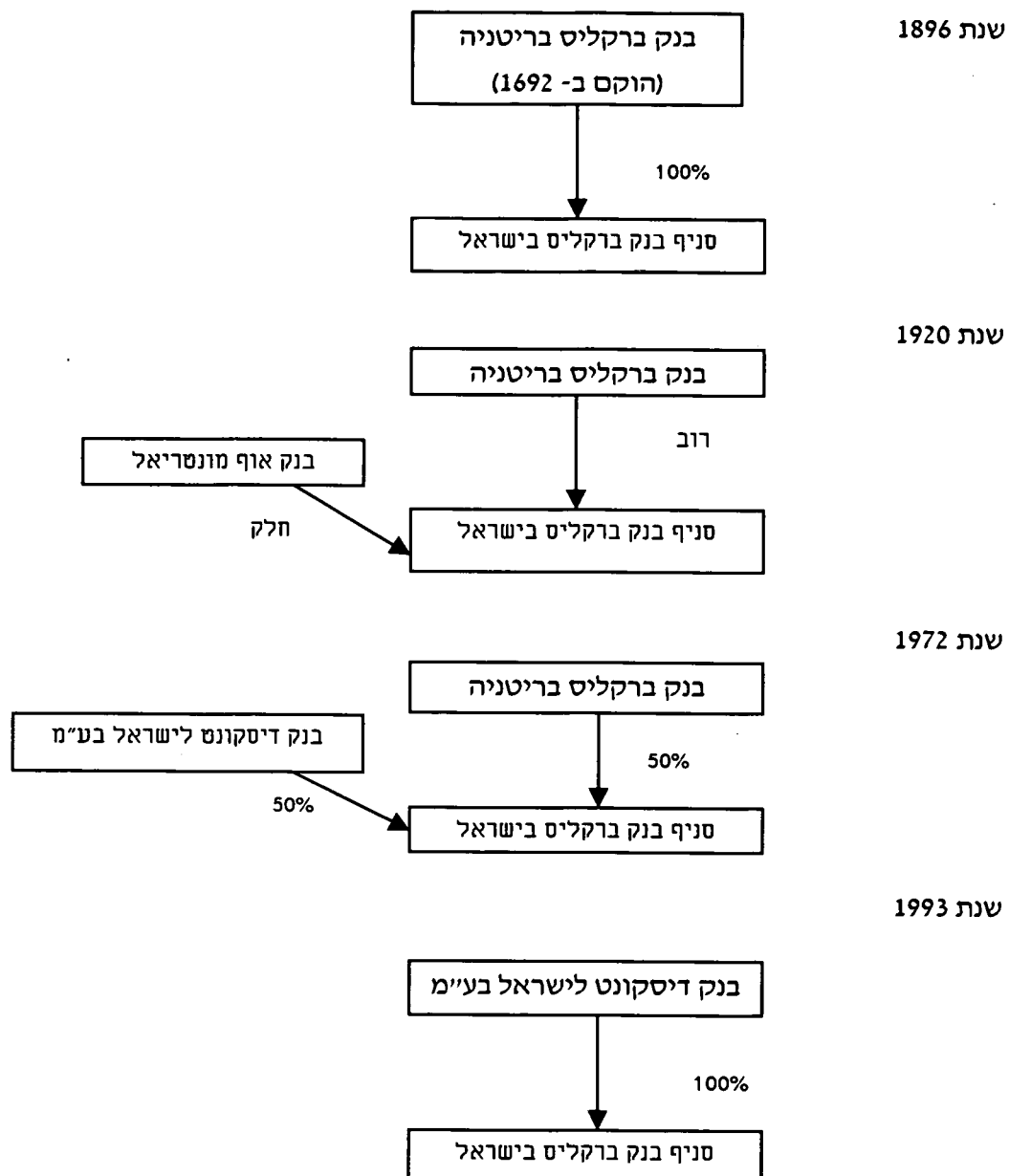
פיקדונות		סך כל המאזן	
אשראי לציבור	הציבור		
1,000,000	2,000,000	3,000,000	1972
2,000,000	3,000,000	4,500,000	1980
2,000,000	4,000,000	8,000,000	1990
2,000,000	8,000,000	9,000,000	1997

'בנק מרכנתיל לישראל'

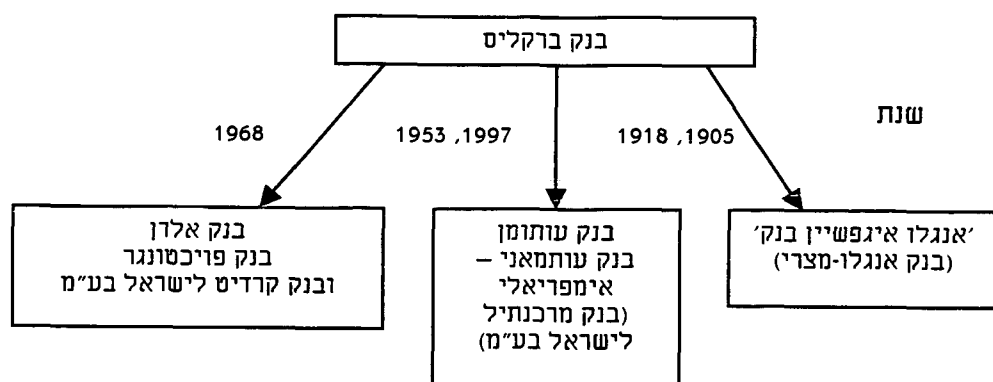
1997: בנק מרכנתיל החל לפעול בארץ ישראל ב- 1904 כבנק 'עותומן', בנק אנגלי שפעל בארצות המזרח התיכון (עד 1953 הוא נקרא 'בנק מרקנתיל לא"י בע"מ'). הסניף הראשי של הבנק נפתח בירושלים ב-1918. בשנת 1931 היו לבנק סניפים בירושלים, יפו, ת"א, חיפה, נצרת, שכם ורבת עמון.

'בנק עותומן' היה המשכו של 'הבנק העותמאני האימפריאלי', תאגיד פרטי בעל זיכיון להנפקת שטרי כסף והסוכן הבנקאי של הממשלה העותמאנית. הבנק היה רשום כחברה בע"מ עם הון יסוד של 500,000 ליש"ט. ביולי 1953 נרכש הבנק על ידי בנק דיסקונט ושמו שונה מ'בנק עותומן' ל'בנק מרכנתיל לישראל בע"מ'. הבנק פעל כחברה-בת של דיסקונט ושירת את כל מגזרי האוכלוסייה בארץ ישראל. בהדרגה נסגרו סניפי הבנק בארץ מלבד הסניף בתל אביב שהפך לסניף הראשי. במרס 1997 מוזג הבנק עם חברת האם ובכך פסקה פעילותו.

בעלי המניות של בנק ברקליס דיסקונט בע"מ

רכישת חברות בנות ובנקים שאוחדו

שינוי שם הבנק

שם הבנק	השנה
קולוניאל בנק	1896
בנק ברקליס דומיניון קולוניאל אנד אוברסיס	1924
ברקליס בנק ד.ק.א.	שנות ה-60
ברקליס בנק אינטרנשיונל	1971
ברקליס בנק פ.ל.סי	1971
בנק ברקליס דיסקונט בע"מ	1972
בנק מרכנתיל דיסקונט	1993

ג. סניפים

עם תחילת פעילותו של הבנק בארץ ישראל נפתחו ארבעה סניפים בלבד: ירושלים, יפו, חיפה ונצרת. במהלך השנים נפתחו מספר סניפים חדשים ובהם הסניף הראשי בתל אביב, ומאוחר יותר גם בעכו ובעזה. הנהלת הבנק שמרה במהלך השנים הראשונות על איזון בין מספר הסניפים ביישוב היהודי לבין מספרם ביישוב הערבי. ב-1925 היו לבנק ולחברות הבנות שלו 10 סניפים וב-1931 נמנו לבנק 31 סניפים בערים המרכזיות.

במלחמת העצמאות נסגרו כל הסניפים פרט לארבעה. הסניפים בעזה ובשכם נותקו מהמשרד הראשי ועברו לשליטת מצרים וירדן. לאחר הקמת המדינה נפתחו סניפים בודדים, בעיקר בערים הגדולות. ב-1952 מנה הבנק 12 סניפים בלבד. רק בשנת 1968, לאחר שהבנק רכש שמונה סניפים של בנק אלרן, פויכטונגר ושל בנק קרדיט לישראל בע"מ, התרחב מספר הסניפים ל-40 בקירוב.

ואלה הסניפים שפעלו מפרוץ מלחמת העולם השנייה (3 בספטמבר 1939) ועד הקמת המדינה, תקופת נשוא בדיקתנו:

- 1918-1919: סניף אנגלו-איגפשיין בירושלים (כיכר אלנבי), ביפו (שדרות ירושלים) ובחיפה.
- 1920: סניף ברקליס בנק בירושלים (כיכר אלנבי).
- 1921: סניף אנגלו-איגפשיין בנצרת.

- 1925 : סניף אנגלו-איג'פשיין בתל אביב.
 1929 : פתיחת סניף בשכם.
 1934 : סניף הדר הכרמל נפתח כשלוחה של סניף חיפה.
 1935 : סניף עזה נפתח כשלוחה של סניף יפו.
 1936 : סניף ברקליס בנק בתל אביב (אלנבי 103), עכו ורמת גן.
 1948 : סניף בירושלים המערבית (רחוב יפו).

ד. הבנק וקשריו עם הממונה הבריטי והאפוטרופוס הכללי

1. הרקע

האפוטרופוס הכללי הוא הזרוע הממשלתית המחזיקה בנאמנות נכסים עזובים לטובת בעליהם הבלתי ידועים. נכס עזוב הוא נכס במדינת ישראל שלא נמצא מי שראוי ומסוגל לנהוג בו מנהג בעלים או שבעליו אינו ידוע (וכאשר מדובר באזרח או תושב ישראלי, אף אם הנכס נמצא בחו"ל). מתפקידיו של האפוטרופוס הכללי לגלות נכסים עזובים, לנהל אותם לפי צו של בית משפט או בלא צו ולשחרר אותם לידי הזכאים להם או לידי יורשיהם.

בידי האפוטרופוס הכללי נכסים עזובים שהגיעו אליו ממקורות שונים :

- 1) מהממונה הבריטי על רכוש אויב, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה החרימה ממשלת המנדט נכסים בארץ ישראל של תושבים או של אזרחי מדינות שהיו תחת השלטון הנאצי. לאחר מלחמת העולם הוחל בתהליך של שחרור הרכוש לבעליו. עם הקמת המדינה הועבר הרכוש שלא שוחרר למשרד האוצר של ממשלת ישראל; החל בשנת 1968 הוא הועבר לניהולו של האפוטרופוס הכללי.
- 2) מדיווחי הבנקים בשנות החמישים והשבעים, לאחר שהאפוטרופוס הכללי פנה אל הבנקים בדרישה לדווח לו על חשבונות בנקים ללא תנועה (10 שנים ומעלה, 'חשבונות רדומים').

בכלל הרכוש שמנהל האפוטרופוס הכללי מצוי גם רכוש של בעלים שנספו בשואה. מידע העשוי להצביע על אפשרות סבירה - אך לא ודאית - שהנכס שייך לבעלים שנספו בשואה הוא נכס שנרכש קודם מלחמת העולם השנייה, ולכל המאוחר עד תום המלחמה, בידי תושב אחת המדינות שהיו תחת הכיבוש או השלטון הנאצי.

2. בדיקות וממצאים

על פי הוראת ממשלת המנדט הבריטי משנת 1939, חויבו הבנקים להעביר לבריטניה את רשימת החשבונות של נתיני מדינות אויב. הנהלת הבנק פנתה לסניפים השונים בדרישה להעביר אליה רשימה של כל היתרות המתנהלות אצלם בחשבונות השייכים לתושבי מדינות אויב. ההנהלה ריכזה את הדיווחים והעבירה אותם באופן שוטף לממונה הבריטי על רכוש אויב. ערכנו בבנק בדיקה ונמסר לנו כי אין בבנק העתק של רשימה זו. פנינו בנידון לאפוטרופוס הכללי וגם שם נמסר לנו כי אין במשרדי האפוטרופוס רשימה המפרטת את הכספים שהועברו מבנק ברקליס לממונה על רכוש אויב או רשימה המפרטת את הרכוש שהחזירה ממשלת בריטניה למדינת ישראל, שמוצאו בבנק ברקליס. כן נמסר לנו כי בנק ברקליס לא העביר לאפוטרופוס הכללי מידע לגבי כספות, אג"ח או מט"ח.

ה. פעולות שבוצעו ונושאים שנבדקו בבנק

1. דרך הבדיקה של הצוות

צוות הבדיקה של משרדנו פעל החל בחודש דצמבר 2001 ועד לתאריך הפקת הדוח וכלל עשרות עובדים: רואי חשבון (לרבות שני שותפים), מתמחים ואנשי מנהלה, עובדים בעלי תואר ראשון במנהל עסקים וכלכלה, ואף בעלי תואר שני במשפטים. לשם עיבוד הנתונים באנגלית נעזרנו בעובדים שזו שפת האם שלהם.

תחילה התמקדה העבודה בהבנת הרקע ההיסטורי של התקופה (1930-1945) תוך שילוב תולדות הבנק. בהמשך פוצל צוות הבדיקה לעבודה בשטח בסניפי הבנקים ובארכיונים הכלליים (גנוז המדינה, האפוסטרופוס הכללי, בנק ישראל והארכיון הציוני). כל צוות היה אחראי על מקור נתונים אחד תוך מיון הנתונים הקשורים לעבודת הבדיקה והזנתם לתוכנת המחשב.

צוות משרדנו ביקר באנגליה פעמיים, לשם בדיקת ארכיון הציבורי בלונדון (P.R.O) ולבדיקת ארכיון בנק ברקליס במנצ'סטר. צוות המשרד עסק בניתוח התיקים שהגיעו מהאפוסטרופוס הכללי והעביר את המידע לתוכנה ממוחשבת, שהוקמה במיוחד לשם כך במשרד רו"ח ברלב ושות'. במקביל הוכנסו למערכת הממוחשבת גם נתונים שנאספו מהבנק, תוך ביצוע הצלבת נתונים של כל מאגרי המידע שנאספו כדי למנוע כפילויות. במהלך עבודת הבדיקה נתקיימו פגישות עבודה סדירות במשרד בין צוות הבדיקה לבין משרד עורכי הדין המלווה ועם ועדת הבדיקה של הכנסת.

הצוות השקיע בעבודת הביקורת והחקירה, באיסוף המידע ובעיבודו אלפי שעות.

2. מטרת הבדיקה

הבדיקה נועדה ליצור מאגר נתונים של לקוחות הבנק העשויים להיות קורבנות שואה. לשם כך חקרנו את כל מקורות המידע האפשריים בבנק ומחוצה לו. בדקנו את הארכיונים של הבנק, ביקרנו בסניפים השונים, חיפשנו מידע על חשבונות רדומים, כספות אישיות, ניירות ערך ונכסים אחרים שהיו ללקוחות הבנק ונפגשו עם ממלאי תפקידים בבנק וגמלאיו.

3. בדיקות בארכיונים של הבנק

לפי נוהלי השמירה בבנק, על הבנק לשמור מסמכים וחומר ארכיוני כדלקמן: מסמכי תנועה – שבע שנים קלנדריות: דוח חריגים – שבע שנים קלנדריות; תמציות חשבון מכל הסוגים – 25 שנה; מסמכי יסוד, טופסי פתיחת חשבון מכל הסוגים – בסניף לצמיתות; כרטיסי רשות של שימוש בכספת – לצמיתות בסניף; ספר פתיחת חשבונות – לצמיתות; ספר כספות אישיות – לצמיתות; ספר פריצות – לצמיתות.

למרות נוהלי השמירה, לא מצאנו חומר חשוב מהתקופה המבוקשת. **ארכיון מזכירות הבנק:** בדקנו בארכיון מזכירות הבנק בתל אביב וסקרנו את התיקים העוסקים בחברות הקשורות לבנק, דוחות פנימיים של ההנהלה ותקציר של דיוני ועדות שונות בבנק.

להלן פירוט התיקים שנסקרו :

סימול התיק	שם התיק והתאריכים שנסקרו
ב.ד.ל	בנק דיסקונט לישראל בע"מ (1989 עד 1998).
ב.ע.	בנק עותמאן.
ב.פ.ל	ברקליס פי.אל.סי לונדון (1978 עד 1996)
ב.פ.ל.מ.	ברקליס בנק פי.אל.סי – מכירת חלקו בב"ד (1993)
ד.מ.מ.	דוח המנכ"ל למועצת המנהלים.
ה.ד.	'הד הדיסקונטאים' – כתבות אודות הבנק (1978 עד 1979).
ה.פ.	פרוטוקולים של ועדת ההנהלה (1972 עד 1998)
ה.ע.	הודעות לעיתונים (בעיקר פרסום דוחות כספיים של הבנק).
ו.א.	ועדת אשראים (1974 עד 1993, 1998 עד 2000).
ו.א.פ.	ועדת אשראים – פרוטוקולים (1998 עד 1999).
ו.ב.	ועדת ביקורת (1986 עד 1999).
ו.ב.י.ר.	ועדת ביקורת – יו"ר.
ו.ב. (פ)	ועדת ביקורת – פרוטוקולים (1998)
ו.מ.	ועדת מאזן (1998).
ו.מ.פ.	ועדת מאזן, פרוטוקולים.
ח.מ.	חובות מסופקים של ברקליס בנק אינטרנשיונל לימיטד (1972 עד 1981).
כ.	כללי (1988).
מ.א.	מאזן (1972 עד 1998).
מ.ד.	מחשב דיסקונט (1984).
מ.ה.	מדיניות הבנק (1989 עד 1991).
מ.כ.	מרכנתיל כללי (1968 עד 1971).
מ.ז.	מזכיר הבנק.
נ.מ.	נהלים שאישרה מועצת המנהלים (1998).
פ.	הפיקוח על הבנקים, בנק ישראל (1972 עד 2001).
פ.ב.	פעולות בעקבות ישיבות (1997 עד 2000).
פ.ד.ח.	פסקי דין וחוקים.
פ.צ.	פניות הציבור (תלונות לבנק ישראל, 1980 עד 1996)
ק.ג.	קרן גל (1985 עד 1987)
רו"ח	רואי חשבון חיצוניים (1995).
ש.	שונות (1993 עד 1996).
ת.ד.	תמצית הדירקטוריון (1986 עד 1990).

הסקירה כללה צילום של כל החומר נשוא הבדיקה, קריאת החומר וחיפוש אזכורים של חשבונות בנק בתקופה הנבדקת, חיפוש מידע לגבי המדיניות שנקטה בנוגע לחשבונות אלה או כל נתון אחר העשוי לשפוך אור על הנושא.

למרות שהתיקים שסקרנו הם מ-1968 ואילך, מצאנו ממצאים שקידמו אותנו בבדיקתנו, כמו פירוט המדיניות שנקטה אודות חשבונות הבנק בתקופה הנבדקת.

בדיקת ארכיונים בסניפים: צוות משרדנו ביקר בסניפים השונים ובדק את הארכיונים שם. התברר כי לא בכל סניף מצוי ארכיון. בארכיוני הסניפים מצוי חומר שוטף של שנה עד שנה וחצי,

ואחר כך הוא מועבר לארכיון המרכזי של הבנק בחולון. בכמה מקרים משמש סניף מסוים כארכיון לסניפים אחרים; הארכיון בחיפה שומר חומר של הסניפים בצפון שבע שנים.

בעקבות פגישות שנערכו עם מנהלי הסניפים ובדיקות נוספות שערכנו, עלו הממצאים הבאים: בחלק מהסניפים שיש בהם ארכיון נמצאו מסמכים מתקופות מאוחרות יותר מהתקופה הנבדקת (1939 עד 1948). בסניפים אחרים מצוי חומר מהתקופה הנבדקת אך הוא אינו קשור לנושא בדיקתנו. כך מצאנו למשל בארכיון סניף דרך העצמאות בחיפה את ספרי הסניף משנת 1943, אך לא היה בהם כל חומר הקשור לחשבונות של יהודי אירופה. זאת ועוד, כמה הסניפים שהיה בהם ארכיון נשרפו או הוצפו במהלך השנים וכל התיעוד הושמד. כפי שנמסר לנו, בוער כל מחסן המסמכים בסניף ירושלים בשנת 1999; התחוללה שרפה בסניף רהט וסניף יפו הוצף.

לא מצאנו נוהלי שמירה של חומר בנקאי בסניפים וייתכן כי הנושא היה נתון לשיקול דעתו של מנהל הסניף. נראה כי העדר נהלים גרם לאובדן המסמכים בעלי החשיבות ההיסטורית.

ארכיון הבנק: צוות של משרדנו ביקר בארכיון הבנק כדי לאתר חומר הקשור לנושא הבדיקה. ארכיון הבנק משמש כאמור כארכיון של הסניפים השונים והחומר מתויק לפי סניפים. בבדיקתנו העלינו כי החומר השמור בארכיון, שמקורו בסניפים השונים, ראשיתו בשנת 1963 - וזאת למרות נוהלי השמירה של מסמכים וחומר ארכיוני בבנק כאמור לעיל.

ממצא זה צמצם את האפשרויות של חיפוש חומר ארכיוני בבנק בארץ. למרות זאת בדקנו את החומר המצוי במספר סניפים כדי לברר, האם יש בו כדי לתרום בדרך כלשהי למהלך הבדיקה. להלן פירוט הסניפים שנבדקו בארכיון הבנק והשנים שנסקרו:

קוד הסניף	שם הסניף	שנים שנסקרו	סוג המסמכים
674	רחובות	72-79	מסמכי תנועה בחשבון
651	פתח תקוה	76-77	יומני תנועה
664	אבן גבירול	64-75	חשבונות חסכון
646	אגרון	74	דפי בנק
649	דימונה	68-78	דפי חשבון
648	ערד	70-79	דפי חשבון
639	נצרת ראשי	77-79	דפי חשבון, פיקדונות מט"ח
667	בורסת היהלומים	78-79	דפי חשבון
668	ראשון לציון	75-79	דפי חשבון

הממצאים: החומר שנמצא בסניפים השונים כלל נתונים על חשבונות פעילים של תושבי הארץ בשנים שנסקרו, חלקם לקוחות ערבים. לא נמצאו נתונים על חשבונות יהודי אירופה בבנק או אזכור חשבונות רדומים בשנים שנסקרו.

4. ארכיון בנק ברקליס שבמנצ'סטר, אנגליה

בנק ברקליס בבריטניה נוסד ב-1692. בשנת 1917 הוקמה שלוחה של הבנק בארץ ישראל בפעילות של 'קולוניאל בנק'. עד לשנת 1971 היה הבנק בבעלות בריטית. פעילות הבנק בשנים 1945-1971 היתה קשורה בטבורה להנהלת הבנק באנגליה. הארכיון ההיסטורי של הבנק נמצא באנגליה; בארץ לא הוקם ארכיון ששמר על תיעוד כלשהו מאחר שההנהלה המרכזית הראשית שכנה בלונדון וההנהלה בארץ רק ביצעה את מדיניותה.

על פי הסכם הרכישה בין ברקליס בנק אינטרנשיונל ובנק ברקליס דיסקונט (בדצמבר 1971) הוסכם שכל המסמכים, החוזים, ההתחייבויות וחומר ארכיוני אחר יועבר מבנק אינטרנשיונל לברקליס דיסקונט בנק.

מלשכת מנכ"ל הבנק באנגליה נמסר לנו כי הבנק ערך חיפוש על פי בקשתנו ולא מצא חומר רלוונטי כלשהו. לאחר מכן אושרה בקשתנו מהנהלת הבנק באנגליה לפנות במישרין לארכיון הבנק במנצ'סטר. בשיחותינו עם הנהלת הארכיון הובהר כי יש בו תיקי חומר העוסקים בפעילות סניפי הבנק בישראל, לרבות דוחות ביקורת ותכתובות בין מרכז הבנק באנגליה לבין ההנהלה בישראל ותכתובת ישירה בין הנהלת הבנק באנגליה לבין הסניפים השונים בישראל. ועדת החקירה אישרה את המלצתנו כי יש לבדוק את החומר האמור בארכיון הבנק במנצ'סטר.

צוות ממשרדנו ערך את הביקורת במנצ'סטר בין 3 בנובמבר 2002 ל-7 בו. על פי מידע מוקדם שהעברנו להנהלת הארכיון, הוכנו תיקי מסמכים לפי קני מידה שהגדרנו מראש. תיקים אלו כללו בין השאר תיעוד ביקורים של נציגי הבנק בסניפים בישראל, לרבות פגישות עבודה עם מנהלי הסניפים, התכתבויות שונות על גיוס כספים בסניפי הבנק בארץ, דוחות של מועצת המנהלים של הבנק לגבי פעולות בישראל ועוד.

נפגשנו במנצ'סטר עם מנהלת הארכיון הגב' ג'סי קמפבל; היא פירטה בפנינו את מבנה הארכיון, חטיבותיו השונות ואופן התיוק בו. המנהלת סייעה לנו במהלך העבודה במידע רחב שנצבר אצלה במשך השנים. במהלך הביקורת עמדה לרשותנו מערכת המחשוב של הארכיון וצוות עובדיו. כדי לאתר את תיקי הארכיונים הנוגעים לבדיקתנו, ביצענו חתכים ממוחשבים של כלל הארכיון במיון על פי סניפי הבנק והנושאים הקשורים לבדיקה, כמפורט להלן:

1. ישראל Israel
2. פלסטינה Palestine
3. Dormant Accounts
4. Blocked Accounts
5. Custodian of Enemy Property
6. Jerusalem
7. Tel-Aviv
8. Jaffa
9. Haifa
10. Hadar Hacarmel
11. Nazareth
12. Ramat-Gan
13. Trading with the Enemy

ביצוע החתכים הביא לרשומות של כ- 300 תיקי חומר, חלקם בני 3-4 תיקים כל אחד, כך שבפועל סקרנו כ- 700 תיקי חומר. רוב החומר שבדקנו היה קשור לתקופה הנבדקת ובחלקו אף היה רלוונטי לנושאים שבדקנו. חומר זה היה למעשה הראשון והיחיד (למעט תיקי האפוסטרופוס הכללי) אשר עסק בבנק ברקליס בתקופה הנבדקת.

ואלה התיקים שבדקנו:

1. תיקים שיש בהם רשימת יתרות ללא דרישה (Unclaimed Balances).
2. פרוטוקולים של ההנהלה המקומית בתקופה הנבדקת.
3. דיווחים על גיוס כספים של עולים חדשים בשנות ה-30.
4. דוחות ביקורת פנים בתקופה הנבדקת לסניפים השונים.

5. תולדות בנק ברקליס בין השנים 1945-1965.
 6. התכתבויות לגבי חשבונות נעדרים וחובות מסופקים ואבודים בין השנים 1958-1960.
 7. דיווחים של מנהלים בישראל לדירקטוריון הבנק באנגליה.
 8. התכתבות לגבי שחרור כספים לפליטים ערביים (Arab refugees).
 9. תיקים העוסקים ב-Dormant Accounts (חשבונות רדומים).
 10. תיקים העוסקים בהעברות כספים לחשבונות הממונה הבריטי על נכסי אויב (Custodian).
 11. תיקים העוסקים ב-Suspense Accounts (חשבונות מושהים).
 12. העברות מחשבונות מושהים לחשבונות הממונה הבריטי.
- במהלך הביקורת נסקרו דוחות ביקורת רבים של ההנהלה המקומית בסניפים השונים. דוחות ביקורת אלה מתייחסים לרכיבי הפעילות השונים של הסניפים, ובחלקם מצאנו הערות הקשורות לנושאי בדיקתנו, כגון אי-שמירה על תיעוד פנים בסניפים שונים (למשל מסמכי פתיחת חשבון ומסמכי סגירת חשבונות). כן נמצאו הערות לעניין הטיפול בחשבונות רדומים והעברת הנתונים למרכז, עם זאת, בכל התיקים לא נמצאו רשימות שניתן לבסס עליהן מידע על חשבונות הקשורים לעבודתנו.

הממצאים:

1. בחלק מהפרוטוקולים שסקרנו לא נמצא רצף סעיפים; סעיפים מסוימים היו חסרים. לא ברורה לנו סיבת אי-הרציפות.
2. לגבי תיקים שהיו בהם רשימות של חשבונות שלא נתבעו, תחת הכותרות Unclaimed Accounts או Dormant Accounts, הוברר כי חלקם הגדול עוסק בסניפי הבנק בערים ערביות שנסגרו במהלך התקופה, והחומר בגינם הועבר למרכז הבנק לאחסון (כדוגמת סניף שכס). לגבי סניף זה נמצא חומר רב המלמד על הלקוחות, סוגי החשבונות, חשבונות רדומים וכו'. כאמור, לא נמצאו רשימות העוסקות בסניפים בערים היהודיות שפעלו בתקופה.
3. בדוחות הביקורת שנסקרו מצאנו הערות לעניין אי-שמירת מסמכים בסיסיים, כגון פתיחת וסגירת חשבון וטיפול בחשבונות רדומים.
4. לא אותרו ממצאים השופכים אור נוסף על חשבונות שבעליהם עשויים להיות קורבנות שואה.

5. מידע על חשבונות רדומים

על פי סעיף 34א לפקודת האפוטרופוס הכללי מ-1944, רשאי האפוטרופוס הכללי לדרוש מידע על חשבונות שהאפוטרופוס כינה אותם 'חשבונות רדומים'. בפניית האפוטרופוס אל הבנקים הוא התייחס אל 'חשבון רדום' כאל חשבון שלגביו לא התקבלה בבנק, במשך 10 שנים מיום פתיחתו או מיום רישום הפעולה האחרונה בו (לפי המועד המאוחר יותר), הוראה ו/או פנייה כלשהם מבעל החשבון או מבא כוחו החוקי. חשבון שיתרתו אופסה בשל דמי ניהול נחשב חשבון רדום אם לא נתקבלו לגביו הוראה או פנייה כאמור לעיל. בהגדרת 'חשבון' נכללים כל סוגי הפעולות הבנקאיות, לרבות חשבונות עו"ש, פיקדונות, חסכונות, שמירת ניירות ערך, כספי שטרות לגובינא או כספים שנגבו על פי מסמכים מסחריים אחרים מכל סוג שהוא.

(א) דרך הטיפול בחשבונות רדומים בבנק

לפי נוהלי הביקורת הפנימיים בבנק (לאחר קום המדינה), היתה דרך הטיפול בחשבונות רדומים בסניפי הבנק כדלקמן:

(1) יתרות קטנות במט"י (עד 100 ש"ח) ללא תנועה, בזכות ובחובה: חשבונות עו"ש אופסו רק אם חלפו חמש שנים מתאריך פתיחת החשבון, ואם חלפה שנה ויותר ממועד הפעולה האחרונה בהם ביוזמת הלקוח. המחשב סוגר יתרות אלה אוטומטית ברבעון האחרון של כל שנה, ופעולת הסגירה נזקפת לחשבון רווח והפסד, חשבון הפסול לפעולות ידניות. תיוק רשימות יתרות זכות קטנות שחוסלו ייעשה בתיק 'חשבונות רדומים', שיישמר על ידי מנהל הסניף לצמיתות.

בבדיקה שערכנו בסניפים השונים של הבנק ובארכיוני הבנק לא מצאנו את התיק האמור לגבי תקופת סקירתנו, למרות נוהל הביקורת האמור לעיל.

(2) **יתרות רדומות בחשבונות עו"ש וחיסכון שיתרתם עולה על 500 ש"ח:** על הבנק לדווח לאפוסטרופוס הכללי על חשבונות רדומים שלגביהם לא התקבלה בבנק, במשך 10 שנים מיום פתיחתו או מיום רישום הפעולה האחרונה בו הוראה או פנייה כלשהם מבעל החשבון או מבא כוחו החוקי.

(3) **פיקדון שקלי רדום:** חובה להשקיע כספי פיקדון רדום לפי ההוראה האחרונה שנתן הלקוח בכתב במשך ארבע שנים שקדמו להשקעה הנוכחית. כאשר נפרע פיקדון שקלי, יחודש הפיקדון אוטומטית על ידי המחשב לתקופה זהה בסכום הפירעון בתוספת הריבית שהצטברה עד למועד הפירעון. אם לא ניתן לחדש אוטומטית, יועבר סכום הפירעון בתוספת הריבית לחשבון חריג. מסכום הפיקדון יקוזזו עמלות.

(4) **עמיתים בקופת גמל שהקשר עם בעליהן נותק:** עמיתים בקופת גמל שהקשר עם בעליהן נותק ולא היתה בקופה פעילות ביוזמת הלקוח במשך 10 חודשים, יועברו למחלקת קופות גמל במשרד הראשי.

(ב) דיווחים של הסניפים להנהלה המרכזית

הסניפים חויבו לדווח להנהלה המרכזית על כל היתרות הכספיות שמנוהלות בסניף ושייכות לתושבי מדינות אירופה שבשליטת הנאצים. ההנהלה המרכזית דיווחה במרוכז לממונה הבריטי על נכסי אויב.

(ג) פעולות צוות הבדיקה והממצאים

(1) בנק מרכזתיל דיווח לאפוסטרופוס הכללי בשנת 1949 על ארבעה פיקדונות ללא תנועה, כלומר פיקדונות שלא היתה בהם תנועה עשר שנים לפחות מיום פתיחתם והבנק לא הצליח לאתר את הבעלים או היורשים. הפיקדונות נפתחו בשנים 1934, 1935. לאחר הדיווח, פנה האפוסטרופוס לבית המשפט המחוזי לקבל צו לניהול הרכוש. הרכוש מתנהל על שם בעל הרכוש ללא קשר למקור הרכוש. ידוע לנו על העברה כזו, אך לא הצלחנו לאתר את פירוט רשימות בעלי הפיקדונות הללו ולכן הם לא נכללו בדוחות.

(2) **סניף שלומציון המלכה בירושלים:** על פי דיווח של סגן מנהל הסניף, אין בארכיון הסניף כל חומר היסטורי או חומר אחר הנוגע לחשבונות רדומים בתקופה הנבדקת. בסניף הראשון בירושלים נשמר החומר במחסן תחת גג הרעפים של הבניין; פגעי הזמן השחיתו אותו והוא בוער בידי עובדי הבנק במהלך שנת 1999. המידע נמסר לנו בפי העובד שהיה אחראי לביעור.

(3) **חשבונות רדומים מתוך רשימות האפוסטרופוס הכללי והבנק:** כאמור חייב הבנק להעביר לאפוסטרופוס הכללי רשימות של חשבונות רדומים החל בשנות החמישים. במהלך בדיקותינו הגיעו לידינו רשימות אלה מהאפוסטרופוס ומהנהלת הבנק. הרשימות כללו, לאחר ניכוי כפילויות, כ-2,350 חשבונות רדומים ב-20 סניפים ברחבי הארץ (כ-950 ממסמכי האפוסטרופוס וכ-1,400 מספרי הבנק).

את החשבונות הרדומים שנבדקו ניתן לחלק לשלוש קבוצות עיקריות:

- (א) חשבונות רדומים העשויים להוות פוטנציאל לבדיקתנו;
- (ב) חשבונות רדומים שלא ניתן לקבוע, מעיון במסמכיהם, האם הם קשורים לנשוא בדיקתנו;
- (ג) חשבונות רדומים שאינם קשורים לעבודתנו.

(א) **בקבוצת החשבונות הרדומים העשויה להיות קשורה לבדיקתנו** נכללו כ-15 חשבונות (מוגדר בתמצית המנהלים כחשבונות שאינם ניתנים לשיוך). חשבונות אלו זוהו כקשורים לעבודתנו כיוון שהם נפתחו קודם מלחמת העולם השנייה, הקשר האחרון עם בעל החשבון היה לפני המלחמה

ונתינתו לא היתה ידועה. חשבונות אלו שוערכו לפי הנחיות הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 לפיהם כל חשבון שלא היתה בו פעילות לאחר 1 בפברואר 1933 ייכלל במאגר.

(ב) קבוצת החשבונות הרדומים שלא ניתן לקבוע האם הם קשורים לנשוא בדיקתנו היתה הגדולה מבין השלוש ומנתה כ-1,614 חשבונות. השתייכו אליה חשבונות שנעדרו בהם פרטים מהותיים העשויים לקבוע את הרלוונטיות, כגון: מסמכים המציגים את רשימת החשבונות הרדומים, אך ללא יתרות, מסמכים של רשימת חשבונות רדומים הכוללת תאריך הנפקת המסמך אך לא מצוין המועד שבו החל החשבון להיות רדום או מועד הקשר האחרון עם הלקוח; מסמכים של יתרות חשבונות רדומים ללא ציון תאריך הנפקת המסמך ללא מועד ניתוק הקשר עם בעליו או תאריך פתיחת חשבון. חשבונות אלו אינם נכללים בחשבונות המשוערכים.

(ג) בקבוצת החשבונות הרדומים שאינם כלולים בעבודתנו נמנים כ- 721 חשבונות שלא היו רדומים בתקופת המלחמה, כגון: חשבונות שמועד הקשר האחרון עם בעליהם היה לאחר המלחמה ובמהלך המלחמה לא היו רדומים; חשבונות שהועברו לסניף המרכזי של בנק ברקליס לאחר 1965.

(4) ריכוז המידע והעברתו למערכת הממוחשבת: לאחר סינון ומיון המידע שאספנו בסניפי הבנק וארכיוני ריכוזנו את המידע והעברנו אותו למערכת ההזנה הממוחשבת, תוך גיבוש הממצאים והצלבת הנתונים עם מקורות מידע נוספים.

6. פגישות עם ממלאי תפקידים בבנק

בשלבים הראשונים של הביקורת קיימנו קשר שוטף עם איש הקשר בבנק שתפקידו **ראש החטיבה הפיננסית**. קשר זה לא הניב תוצאות כלשהן. כל בעלי התפקידים בבנק טענו כי אין בבנק מסמכים כלשהם ואין להם מידע כלשהו הקשור לתקופת הבדיקה ולנושא הנבדק. בשל כך פחת אחר כך הקשר עם ממלאי תפקידים בבנק.

בפגישה עם **היועץ המשפטי של הבנק** נמסר לנו כי לא היו פניות לבנק של משפחות שאיבדו את קרוביהן בשואה ו/או של יורשים לבנק לשם קבלת מידע על חשבונות הנספים. **עוזר המנכ"ל והמבקר הפנימי בבנק מרכנתיל** מסרו לנו כי מאז שתפקיד נציב תלונות הציבור הוטל על הביקורת הפנימית (בסוף שנת 1995), הם לא עסקו בפניות הקשורות לחשבונות של קורבנות השואה.

מן **האגף לביקורת פנים וטיפול בתלונות הציבור** נמסר כי יש בידם דוחות ביקורת רק משנת 1986 ואילך. על פי המידע שנמסר לנו, לא ערכה מחלקת הביקורת הפנימית ביקורות ולא גילתה ממצאים לגבי חשבונות קורבנות השואה.

סקרנו את ההתכתבות בין הבנק לבין בנק ישראל בנושא חשבונות רדומים וחשבונות שנמחקו מספרי הבנק ולא מצאנו חומר הנוגע ישירות לביקורתנו. הדבר חיזק את ההנחה כי בתקופה הנבדקת לא נשמרו בקפדנות נוהלי שמירת מסמכים בסניפים וכל סניף שמר אותם כראות עיניו. לפיכך הושמד כנראה רוב החומר ולא דווח לבנק ישראל.

נפגשנו עם **מזכירת הבנק** המטפלת בנושא הדירקטוריון ווועדותיו. היא מסרה כי חומר שקדם לשנת 1971 נמצא באנגליה.

פגישתנו עם האחראי על המחשוב בבנק, כדי לנסות ולמצוא דרך ממוחשבת לאיתור חשבונות רדומים מן העבר ופרטי בעליהם, לא העלתה דבר: הוסבר לנו כי המערכת הממוחשבת בבנק החלה לפעול רק בשנת 1971 והיתרות במערכת המחשב נפתחו בשנה זו.

נפגשנו עם **חשב הבנק ומחלקת החשבות** בניסיון לאתר במערכת הנהלת החשבונות קבצים של חשבונות עבר שהועברו מהחשבונות השוטפים לחשבונות מעבר כלשהם. מערכת החשבות הודיעה כי אינה יודעת מאומה על הנושא ואינה מזהה כל קבוצת יתרות השייכת לעבר הרחוק.

ערכנו סדרת שיחות עם **רואי החשבון של הבנק** בעבר כדי לאתר פעולות שנעשו לגבי חשבונות עבר רדומים, אולם לא העלינו דבר.

7. מידע על כספות אישיות

ביקרנו בסניפי הבנק המרכזיים ונפגשנו עם מנהלי הסניף ו/או סגניהם כדי לחשוף מידע אודות כספות אישיות. בדיקת הכספות האישיות בבנק נועדה לאתר כספות שנפתחו לפני מלחמת העולם השנייה ושבועליהן לא יצרו קשר עם הבנק ולא פדו את תכולתן לאחר המלחמה. פקודת המסחר עם האויב 1939, חייבה את הבנק להעביר לממונה הבריטי כספים של נתיני מדינות אויב; וראו כל רכוש שהועבר לממונה ובכלל זאת כספות, ככזה שהוקנה לממונה כדין.

בשנת 1980 הפיץ בנק ישראל הוראות ונהלים **לגבי פתיחת כספות** שהקשר עם בעליהן נותק: לפי הנהלים, בעל כספת שלא יצר קשר עם הבנק או שהבנק לא הצליח לאתר וועברו עשר שנים מיום התשלום האחרון עבור שכירת הכספת, יכלל ברשימת הכספות שיש לפרוץ אותן בכוח. על הבנק לפנות לאפוטרופוס ולדווח לו על פרטי בעל הכספת. האפוטרופוס פונה לבית המשפט כדי לקבל מינוי של מנהל רכוש הנעדר. לאחר שהאפוטרופוס מונה למנהל רכושו של הנעדר, הכספת מוקנית לו והוא הופך להיות מעורב בפריצת הכספת יחד עם נציג הבנק. הכספת נפרצת בנוכחות גורם חוץ, כגון רואה חשבון או עורך דין חיצוני, באישור היועץ המשפטי ומנהל האזור. במועד פריצת הכספת נרשם פרוטוקול המפרט את תכולת הכספת. הפרוטוקול אמור להישמר בסניף לצמיתות והעתק ממנו נשלח למחלקה המשפטית. כמו כן מנוהל 'ספר פריצות', שבו רושם הממונה על השכרת הכספות באופן שוטף כל פריצת כספת, פרטי הפריצה, הנוכחים בפריצה ותכולת הכספת.

צוות הבדיקה ערך שיחות עם ממלאי תפקידים שונים בסניפי הבנק וביקורים בסניפים לשם איתור כספות מהשנים הנבדקות, קרא פרוטוקולים על פריצת כספות, צילם חומר העשוי להעיד על תכולת הכספות והזין את הממצאים במערכת ההזנה הממוחשבת. סה"כ אותרו על ידי משרדינו 32 כספות כמפורט בהמשך.

על פי מידע שמסר קצין הביטחון בסניף הבנק ברח' אלנבי 103, היו בתחילת שנת 2002 כספות ב-13 סניפים. רק שישה סניפים מתוכם פעלו בתקופה הנבדקת ועשויים לכלול כספות אישיות שבעליהן לא יצרו קשר עם הבנק לאחר המלחמה: סניף תל אביב, רח' אלנבי 103; סניף ירושלים, רח' יפו; סניף חיפה, דרך העצמאות; סניף יפו; סניף רמת גן; סניף ירושלים (שלומציון המלכה).

להלן פירוט הבדיקות שנעשו בחלק מסניפים אלו:

(א) **סניף חיפה (דרך העצמאות)**. נמצאו שתי כספות העשויות להיות קשורות לנושא בדיקתנו. על פי מכתב מ-14 באפריל 1980 שנשלח מהסניף לאפוטרופוס הכללי, היו בסניף 19 כספות שלא היתה בהם תנועה במשך 10 שנים בקירוב לפני יום המסמך. הנחנו כי רק שתיים מהן רלוונטיות לבדיקתנו כיוון שתאריך הקשר האחרון שלהן היה 1944. במסמכי הבנק מופיעים פרטים לגבי מספר הכספת, שם בעל הכספת, כתובתו ותאריך הביקור האחרון בכספת. אין מידע על מועד

פתיחת הכספות, מועד פריצת הכספות או תכולתן. שתי הכספות הללו נכללו במאגר בדיקתנו. נפגשנו עם סגן מנהל הסניף ועם עובד ותיק בסניף לבירורים נוספים אך לא היה בידיהם מידע נוסף בנושא.

בדוח על פריצת כספות בסניף הדר, שעבר לסניף הר הכרמל, לא מצאנו חומר הקשור לבדיקתנו.

(ב) סניף ירושלים (רח' שלומציון המלכה). נפגשנו עם סגן מנהל הסניף. התברר כי בעליהן של 6 מכספות הסניף טרם אותרו, אולם יודעים את זהותם ולכן לא נכללו במאגר בדיקתנו. ממכתב שנשלח ב- 27 בינואר 1955 מהסניף לאפוטרופוס הכללי עולה כי 5 בעלי כספות לא פנו לבנק מאז 30 בספטמבר 1939. כספות אלו נשכרו בתקופה שבין אפריל 1932 לבין אוקטובר 1936, ולפיכך הן רלבנטיות לבדיקתנו והן נכללו במאגר בדיקתנו. במסמכי הבנק יש פרטים לגבי מספר הכספת, שם הבעלים וכתובתו ותאריך ההשכרה. לא מצוין מתי נפרצו הכספות ומה היתה תכולתן.

(ג) סניף תל אביב (רח' אלנבי 103). נפגשנו עם סגן מנהל הסניף, עם היועץ המשפטי בבנק ועם מנהלת מחלקת עובר ושב. נעשה רישום של הכספת המרכזית של הסניף ובה תכולת הכספות שנפרצו במשך השנים. מתוך 53 כספות שנבדקו, נמצאו 19 כספות העשויות להיות רלוונטיות לבדיקתנו משום שלא היתה בהן כל פעילות של הלקוח בשנים שלאחר המלחמה, כספות אלו נכללו במאגר בדיקתנו.

כמו כן, ממסמך שנשלח ב- 5 בדצמבר 1949 מהסניף לאפוטרופוס הכללי עולה כי 6 כספות מוגדרות כרדומות מאחר שבעליהן לא התקשרו עם הבנק במהלך עשר השנים שקדמו למסמך. הקשר האחרון עם הבעלים הללו היה בין פברואר 1938 ליולי 1939. כספות אלו נכללו במאגר בדיקתנו. במסמכי הבנק יש פרטים על מספר הכספת, שם הבעלים ותאריך הקשר האחרון. לגבי ארבע כספות מתוך ששת הכספות לא מצוין תאריך הפריצה ותכולתן. לגבי שתי כספות מתוך ששת הכספות יש מידע לגבי פתיחתן כדלהלן:

לפי מסמך של הבנק מ-1 בנובמבר 1960, נפרצה כספת אחת מתוך ששת הכספות האמורות במעמד של נציגי הבנק והאפוטרופוס הכללי. כספת זו סווגה כרכוש נעדר באחריות האפוטרופוס כיוון שתאריך הקשר האחרון של הבנק עם הבעלים היה פברואר 1938. עוד צוין כי בעל הכספת נפטר בארצות הברית בשנות החמישים, נתון שעורר תהיות האם מדובר בבעל כספת העשוי להיות מטרת הבדיקה - שכן לא ברור האם הוא התגורר כל חייו בארצות הברית או עבר לשם לאחר המלחמה. למרות זאת כללנו במאגר בבדיקתנו את בעל הכספת הנ"ל.

לקוחה אחרת מופיעה במסמך של הבנק מ-5 בדצמבר 1949 והיא בעלים של אחת מששת הכספות הנזכרות. לקוחה זו לא יצרה קשר עם הבנק במשך עשר שנים קודם יום המסמך ותאריך הביקור האחרון בכספת היה 24 ביולי 1938. הכספת נפתחה בידי בא כוח היורשים בין דצמבר 1949 לבין אפריל 1955. עוד נמסר כי בעלת הכספת נפטרה באנגליה בשנת 1948. גם בעלת כספת זו כלולה במאגר בדיקתנו.

(ד) סניף יפו. הסניף הוצף ולכן לא היה ניתן לבדוק את החומר הקשור בכספות האישיות. **דוחות האגף לביקורת פנים שבבנק.** ממצאי הביקורת שערך האגף לביקורת פנים בסניפי הבנק לגבי כספות אישיות בשנים 1986-1994 מלמדים על ליקויים ברישום, בדיווח ובניהול של הכספות בשנים מאוחרות יותר מהשנים שהם נושא בדיקתנו אך לדעתנו הם מעידים על כשלים ונהלים שהיו קיימים אף בשנים של בדיקתנו.

להלן ממצאי הביקורת: אחזקת המפתחות לחדר הכספות לא נעשית על פי הנהלים; הרישום בספרי הכספות אינו מסודר; ברוב הסניפים אין מנהלים ספר פריצות כנדרש על פי הנהלים;

במקרה אחד היה ניתן לפתוח שתי כספות המושכרות ללקוחות שונים ובעלות מנעולים שמספריהם שונים באמצעות מפתח אחד; הטיפול בכספות אישיות שהקשר עם בעליהן נותק אינו מנוהל כשורה ובניגוד לנדרש על פי כללי ניהול בנקאי תקין. הסניף שנבדק לא ערך מבצע לאיתור כספות שבעליהן לא ביקרו בכספת זה מספר שנים ולא הכריז עליהן 'נכס עזוב', כמתחייב בחוק האפוטרופוס הכללי; במקרים רבים נמצאו כספות פתוחות או פרוצות שדווחו כאילו הן מושכרות עדיין. כספות שנסגרו, לעתים לא צוינו כסגורות במחשב.

קשר עם המחלקה המשפטית בבנק בנושא הכספות. קיבלנו מהמחלקה המשפטית בבנק תיקים הקשורים לפעילות עבר בכספות רדומות, כולל פריצות בכוח, פרוטוקולים ומכתבים מבעלי הכספות. לא נמצא בחומר זה ממצא העשוי לקדם את בדיקתנו.

בדיקה של מסמכים שונים הקשורים לכספות. בדקנו מסמכים שונים הקשורים לכספות אישיות שאותרו בארכיונים השונים בבנק ובמקורות מידע אחרים.

8. מידע לגבי ני"ע ונכסים אחרים

(א) ביקשנו מהבנק רשימת **חשבונות ניירות ערך** שהיו ללא תנועה כלשהי ב- 20 השנים האחרונות לפחות, אך לא קיבלנו רשימה כזו, הבנק טען שאין בידיו רשימות כאלה.

(ב) נמצאו כ-18 **תיקים הקשורים באיגרות חוב** שבגינן מקבל התובע (בעל תיק C אצל האפוטרופוס הכללי) ריבית בשיעור 3.5%-4% לחשבון הבנק שבברקליס דיסקונט. איגרות החוב הונפקו בידי חברות שונות (לא בידי הבנק).

9. פגישות עם גמלאי הבנק

(א) לדברי סמנכ"ל מנהל החטיבה הפיננסית של בנק מרכנתיל דיסקונט, אין לו מועדים של פרישת עובדי הבנק ולא רשימות של עובדי הבנק בשנים 1939 עד 1955. לא הצלחנו לאתרם בדרך אחרת, ויש להניח כי אלה שפעלו בבנק בשנים ההן אינם עמנו עוד.

(ב) **הומצאו לנו רשימות של עובדי הבנקים בסניפים השונים משנת 1955. שוחחנו עם מספר גמלאים, אולם לא נתקבל מהם מידע משמעותי כלשהו.**

(ג) נפגשנו עם עובד הבנק שהיה מנהל חשבונות של בנק מרכנתיל בשנות ה-60 כדי לקבל מידע על הנהלים ודרך העבודה בבנק בתקופה הנבדקת וכן על מיקומו של חומר שעשוי להיות רלוונטי לבדיקתנו. העובד טיפל בשעתו בחשבונות הרדומים והוא דיווח לנו על קבוצת חשבונות רדומים שהיו בניהולו: רובם של ערבים או של מוסדות בריטיים. העובד לא זכר שבבנק אלון היו חשבונות רדומים. לדבריו לא נמסרו לממונה על רכוש האויב הבריטי חשבונות רדומים של סכומים נמוכים מן הסכום שחל עליו חוק האפוטרופוס, והם נשארו בבנק. למיטב זיכרוננו אופסו חשבונות אלו עקב עמלות במשך התקופה. חשבונות רדומים במט"ח לא חויבו בדיווח לאפוטרופוס ולכן נשארו בבנק. ראוי להדגיש שכל האמור בסעיף זה נמסר לנו מפיו של עובד הבנק כאמור לעיל.

10. דוחות כספיים של הבנק ותכתובות על רכישות של הבנק

(א) לא הצלחנו לקבל **דוחות כספיים שנתיים של הבנק** מתחילת פעילותו בארץ וזאת משום שהדוחות עד 1972 (שנת האיחוד בין בנק ברקליס הבינלאומי לבין בנק דיסקונט) הועברו ישירות להנהלה בלונדון. פנינו בנושא זה לרואי החשבון של הבנק בתקופת המנדט (ברוידא רוי"ח) ובתקופה שלאחר מכן (הפט את הפט, רוי"ח), אך לא הצלחנו לאתר חומר כאמור. בשיחה עם רואה החשבון של הבנק נמסר לנו כי בוער כל החומר הכספי עד 1980.

(ב) לא הצלחנו לאתר בבנק את **פירוט חשבונות הבנק ליום שבו רכש בנק מרכנתיל דיסקונט את בנק ברקליס** או כל דוח אחר המעיד על היתרות בבנק ביום הרכישה. עם זאת ראוי לציין כי הסכם הרכישה נמסר לנו לעיון.

(ג) לא איתרנו כל חומר הקשור ברכישת בנק אלרן ובנק פויכטונגר ; חומר כאמור, כנראה הועבר לאנגליה.

11. פניות הציבור לוועדת החקירה הפרלמנטרית

לאחר שהתפרסם בכלי התקשורת דבר מינויה של ועדת חקירה פרלמנטרית ובדיקה חיצונית של חשבונות קורבנות השואה בבנקים בישראל (לקראת סוף שנת 2001), התקבלו בוועדה מספר פניות לגבי בנק ברקליס. להלן תמציתן:

(א) בנוי של קורבן השואה, שנספה בבוכנוולד ב-1944, טוענים שאביהם העביר בשנים 1935-1936 10,000 ל"יש לבנק ברקליס ולבנק אנגלו-פלשתי. הטענה הוכחה כנכונה מאוחר יותר, לאחר שראו התובעים את שם אביהם ברשימת בעלי הנכסים העזובים שהפיץ האפוסטרופוס, ולפיה מגיע למנוח רק 10.49 ל"י המוערכות ב-7 במאי 2001 ב-97 ש"ח בלבד.

(ב) בן אחיו של קורבן השואה שנספה באושוויץ טוען, שבאפריל 1941 הועברו מבנק ברקליס לאפוסטרופוס הסכומים הללו: 3,338.618 ל"י, 1,928 דולר. שווים של כספים אלה ועוד זכויות במגרשים מוערך, לדעת האפוסטרופוס, ב-150,000 ש"ח.

(ג) בנו של קורבן שואה תובע לקבל צ'קים בסך 500 ל"יש שאביו קנה בשנת 1940 מחשבונם של אנשים אחרים בבנק ברקליס בתל אביב. סכום זה הועבר לממונה על רכוש האויב בלונדון כפיקדון ולא ברור מה עלה בגורלו. נאמר לתובע כי השלטונות בארץ אינם מטפלים בעניין וכי עליו לפנות לשגרירות בריטניה בישראל.

(ד) בנותיו של קורבן שואה תובעות לקבל 3,500 ל"יש שהפקיד אביהן בבנק ברקליס, סניף יפו, בשנת 1935. בתשובה ששלח להן עורך הדין של בנק ברקליס נאמר כי החשבון כנראה הולאם בין שאר החשבונות שהיו בבנק עד 1938 בעקבות הקמתה של מדינת ישראל.

(ה) אחיה של קורבן שואה שנספתה בגטו קובנה תובע קבלת פיקדון של 2,000 ל"י שהושאר בבנק ברקליס בתל אביב בשנת 1937 או 1938. פנייה זו לא הוזנה למערכת המידע הממוחשבת בהעדר מידע מספיק לביסוסה.

ו. תוצאות הבדיקה

(1) כללי

בדיקתנו נערכה בהתאם להנחות העבודה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שפורטו במסמך הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 (המוצג כנספח לדוח זה). על פי החלטת הוועדה יש לשערך את כל החשבונות שקיימת לגביהם סבירות שהינם חשבונות של קורבנות השואה בשתי שיטות שיערוך, שתי השיטות נבדלות ביניהן בגובה שיעור הריבית ותקופת ההצמדה כמפורט להלן.

(2) ריכוז הסכומים על פי תחומי האחריות

צוות משרדנו טיפל בכ-3,400 תיקים הקשורים לבנק ברקליס. 448 תיקים מהם שוערכו. להלן שורות הסיכום בלבד (ללא נתונים פרטניים) של כלל הסכומים ששיערכנו וחלוקתם לתחומי האחריות של הגורמים השונים. הרשומות המפורטות מצורפות כנספח לדוח הסופי; פלט המחשב מצורף גם הוא כנספח.

א. שיטת שיערוך ראשונה

על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית, שיטה זו תיושם בכל המקרים בהם לא יקומו התנאים ליישום השיטה האחרת.

- הנתונים בלוח להלן, בשיטת השערוך הראשונה, חולקו לשתי תקופות שערוך:
- (1) ממועד תחילת השערוך, כהגדרתו לעיל, ועד ל-14 במאי 1948 – ריבית שנתית של 3%.
- (2) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 – הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%.

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים							
באחריות מדינת ישראל,							
נובע מרכוש שהוחזק אצל:							
סוג התיק	מספר התיקים	באחריות הבנק	הממונה הבריטי		הממונה הישראלי על רכוש האויב		אינם ניתנים לשיוך
			על רכוש האויב	הממונה הישראלי על רכוש האויב	האפוטרופ וס הכללי	אין	
סך הכול							
חשבונות	406	-	14,871,518	10,429,467	-	-	25,300,985
נייע	27	-	724,749	1,139,705	5,629	-	1,870,083
יתרה בודדת	15	-	-	-	-	11,275	11,275
סך הכול	448	-	15,596,267	11,569,172	5,629	11,275	27,182,343

סך הכול באחריות מדינת ישראל: 27,171,068

(3) הערות ללוח

- (א) הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של 32,450,390 ש"ח, אשר נובע מכספים שהוחזרו לבנק על ידי הממונה על רכוש האויב, עבור לקוחות או יורשים שלגביהם לא קיים מידע נוסף. לא ידוע האם הסכומים ששוערכו נשארו בבנק או שבכל זאת הוחזרו בשלב כלשהו, לבעלי החשבון ולא נותר תיעוד על כך (ראו הנחת 'אי-תשלום' בהנחות העבודה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שפורטו במסמך הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004, המצג כנספח לדוח זה).
- (ב) הסכומים שמופיעים בטור 'הממונה הבריטי על רכוש האויב' כוללים סך של 876,685 ש"ח ו-3,168 ש"ח, המתייחסים לחשבונות וניירות ערך, בהתאמה, שהוחזקו בבנק בתקופה שקדמה להעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב. סכומים אלה אינם באחריות הבנק, על פי הנחיות ועדת החקירה הפרלמנטרית מיום 19 באוגוסט 2004.
- (ג) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.
- (ד) הסכומים המופיעים בטור 'חשבונות שאינם ניתנים לשיוך' כוללים חשבונות 'יתרה בודדת' אשר נכללו ברשומות החשבונות ללא תנועה ואשר במסגרת הביקורת הופיעו באופן חד-פעמי בדיווחי הבנק.

ב. שיטת שיערוך שנייה

הנתונים בלוח שלהלן, בשיטה זו, נערכו לפי העקרונות הבאים:

- 1) על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית שיטת שיערוך זו תיושם לגבי מי שיוכרו כזכאים, בעלי חשבונות או יורשיהם החוקיים.
- 2) הנתונים שוערכו על פי הצמדה למדד הידוע בתוספת ריבית שנתית של 4%, החל במועד תחילת השערוך המוגדר לעיל ועד 30 בספטמבר 2004 (מדד אוגוסט 2004).

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים

באחריות מדינת ישראל, נובע מרכוש שהוחזק אצל:							סוג התיק
מספר התיקים	באחריות הבנק	הממונה הבריטי על רכוש האויב	הממונה הישראלי על רכוש האויב	האפוטרופוס הכללי	אינם ניתנים לשיוך	סך הכול	
406	-	162,242,373	18,159,340	-	-	180,401,713	חשבונות
27	-	6,652,509	1,921,688	9,267	-	8,583,464	נייע
15	-	-	-	-	62,320	62,320	יתרה בודדת
448	-	168,894,882	20,081,028	9,267	62,320	189,047,497	סך הכול

סך הכול באחריות מדינת ישראל: 188,985,177

3) הערות ללוח

א) הלוח אינו כוללת סכום משוערך בסך של 58,210,852 ש"ח, אשר נובע מכספים שהוחזרו לבנק על ידי הממונה על רכוש האויב, עבור לקוחות או יורשים שלגביהם לא קיים מידע נוסף. לא ידוע האם הסכומים ששוערכו נשארו בבנק או שבכל זאת הוחזרו, בשלב כלשהוא, לבעלי החשבון ולא נותר תיעוד על כך (ראו הנחת 'אי-תשלום' בהנחות העבודה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שפורטו במסמך הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004, המוצג כנספח לדוח זה).

ב) הסכומים שמופיעים בטור 'הממונה הבריטי על רכוש האויב' כוללים סכומים בסך 26,813,105 ש"ח ו- 101,361 ש"ח, עבור חשבונות וניירות ערך, בהתאמה, שהוחזקו בבנק בתקופה שקדמה להעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב. סכומים אלה אינם באחריות הבנק, על פי הנחיות ועדת החקירה הפרלמנטרית מיום 19 באוגוסט 2004.

ג) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.

ד) הסכומים המופיעים בטור 'חשבונות שאינם ניתנים לשיוך' כוללים חשבונות 'יתרה בודדת' אשר נכללו ברשומות החשבונות ללא תנועה ואשר במסגרת הביקורת הופיעו באופן חד-פעמי בדיווחי הבנק.

יש לציין כי מכלל הסכומים שפורטו לעיל והנובעים מכלל המקורות אשר נאספו בעבודה זו, כ-97% נובעים אך ורק מניתוח תיקי C שקיבלנו מארכיון האפוטרופוס הכללי. מידת המהימנות של הנתונים בתיקים אלה היתה גבוהה ביותר משום שאלה תיקים סגורים, שיתרות הקרן הנכללות בהם הוחזרו לבעלים או ליורשיהם במשך השנים. בתיק מרוכזות התכתבויות בין הממונה הבריטי לבין הגורמים שהעבירו אליו כספים ובינו לבין גורמים שביקשו לקבל כספים אלה. במרבית המקרים מבטאים הסכומים בלוח אך ורק את הפרשי ההצמדה והריבית בגין היתרות.

(3) ריכוז הנתונים של התיקים שנבדקו לפי סוג הטיפול

מספר תיקים כולל	מספר התיקים	
		<u>תיקים אשר שוערכו</u>
	291	תיקים אשר שוערכו שערך מלא
	<u>157</u>	תיקים אשר שוערכו על פי מידע חסר
<u>448</u>		סך הכל תיקים משוערכים
		<u>תיקים אשר לא שוערכו</u>
	941	תיקים בלתי רלוונטיים
	202	תיקים בעלי מידע בסיסי חסר
	1,757	תיקים אשר לגביהם לא ניתן לקבוע את מידת שייכותם
	6	תיקים רלוונטיים ללא תנועות
	1	תיקים בשלב 'פתיחה'
	<u>32</u>	תיקי כספות
<u>2,939</u>		סך הכל תיקים אשר לא שוערכו
<u>3,387</u>		סך הכל תיקים
		ריכוז הנתונים של התיקים שנבדקו לפי אופיים (*):
	1,037	חשבונות שאותרו כתיקי C
	<u>2,350</u>	חשבונות רדומים
	<u>3,387</u>	

(*) ראה ניתוח בסעיף (4) להלן.

התיקים הללו מייצגים כספי לקוחות של בנק ברקליס שיש סבירות גבוהה שהם קורבנות שואה. התיקים מוינו לפי רמות סבירות שונות. תיקים שניתן היה לשערך שוערכו על פי הכללים שקבעה הוועדה; תיקים אחרים לא שוערכו מפאת חוסר מידע או חוסר רלוונטיות. כאמור היו מקורות המידע העיקריים - ארכיון האפוסטרופוס הכללי וארכיון הבנק.

(4) מיון התיקים שבדקנו

(א) תיקי C

במהלך חודש אוגוסט 2002 קיבלנו מהאפוסטרופוס הכללי כ-1,500 תיקי C. לאחר שסקרנו אותם התברר כי 1,037 תיקים רלוונטיים לבדיקתנו; השאר, כ-463 תיקים, אינם קשורים לבנק ברקליס בישראל. סיווג התיקים לקטגוריות השונות, כמפורט בסעיף 3, בוצע בהתאם לכללים ולהנחות הבאות:

1. **שערך מלא:** נערך שערך בכל התיקים שבהם נסגר המעגל הנומינלי של זרימת הכסף מהבנק אל הממונה הבריטי או הממונה הישראלי והחזרתו, כולל תיקים שהיו בהם יתרות ללא תנועה.
2. **שערך מידע חסר:** תיקים שלא נסגר בהם במלואו המעגל הנומינלי של זרימת הכסף מהבנק לממונה הבריטי או הישראלי והחזרתו עקב מידע חסר, אבל ברור מעל לכל ספק שהכסף הועבר לרשות

המדינה; תיקים ששחררו בהם כספים בסכומים גבוהים יותר מאשר הופקדו; תיקים שנעשה בהם שחרור חלקי של הכספים שהופקדו אצל הממונה הבריטי או הישראלי; תיקים שיש בהם מסמך בודד המעיד על שחרור אך אין בהם מסמך המעיד על כך שהכספים היו ברשות הממונה הבריטי או הישראלי או שיש בהם רק אסמכתאות על העברות כספים מהבנק לממונים אך אין מידע לגבי שחרור הכספים.

3. בלתי רלוונטיים: תיקים של תכתובות שאין להם קשר ישיר לכספים, תיקים העוסקים ברכוש של פרטים אצל הממונה הבריטי, תכתובות בין הממונה הבריטי לממונים עליו מחוץ למדינה.

4. מידע בסיסי חסר: תיקים שנראה כי חסרים בהם חלקים מהותיים בתהליך זרימת הכסף בין הגורמים השונים, חסרים בהם סכומים, תאריכים ואסמכתאות. הם כוללים בעיקר תכתובות והעברות סחורות; תיקים שיש בהם מסמך בודד של אגרה ללא פרטים לגבי הסכומים ששחררו או שהוחזקו.

5. לא ניתן לקבוע את מידת השייכות של התיק: תיקים של תכתובות שאין בהם נתונים כספיים אך ייתכן והם עשויים להיות רלוונטים.

6. שלב 'פתיחה': תיק אחד מופיע בשלב זה, לצורך סימון טכני של סגירת התיקים הכללית.

בשל מחסור בנתונים נקבעו מספר הנחות בסיסיות לעבודה, מעבר להנחות העבודה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שפורטו במסמך הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 (המוצג כנספח לדוח זה) והן: תיקים שחסרו בהם נתונים של אישורי העברות מהבנק, בוססו על מסמכים אחרים, כגון אישורי מס, מכתבים לממונה הבריטי, דפי דיווח של הסניף, סימוכין בבנק, התכתבויות וכל מסמך אחר שהציג בצורה ברורה את העברת הכסף.

אגרות ששולמו לממונה או לאוצר התבססו על מסמכי שחרור הכספים או על מסמכים אחרים, כגון שוברי העברה שהציגו את תשלום האגרות בנפרד. כאשר היה במסמכי השחרור רק דיווח של הממונה הבריטי או הישראלי על הסכמה לשחרור הכספים באגרה של X% אך לא שחרור הכספים, האגרה לא נרשמה.

באישור הוועדה הונח שכל הכספים שהועברו לממונה הבריטי או הישראלי אכן הופקדו בבנק לפני שהועברו לממונים, כך שבמצב שבו לא היו ברשותינו מסמכים המעידים על הכספים שהופקדו בבנק לפני שהועברו לממונה, הזנו את הכספים שהועברו לממונה כאילו שהופקדו בבנק, לפי תאריך הכיבוש של המדינה שבה היה קודם לכן בעל החשבון.

במהלך ניתוח התיקים נבדקו כ-17 **תיקי אג"ח** של חברות או פרטים, שהחזיקו בהם כהשקעות פרטיות. ההעברות הישירות לממונה הבריטי או הישראלי של סכומי דיווידנדים וריביות ששולמו על איגרות חוב אלה מופיעות כמסמכים בתיק.

הפקדות רבות של מט"ח נעשו בידי פרטים שהגיעו מחוץ לארץ או שהופקדו בחוץ לארץ. רוב ההפקדות הומרו ללא"י ואלה שלא הומרו סווגו כתיקי מט"ח והומרו על פי שערי החליפין השנתיים בהתאם לנתוני השנים הרלוונטיות.

סכום מט"ח שהומר בשנת 1941 ושחרר בשנת 1945 שוחרר לפי הסכום הנומינלי שהיה ביום ההמרה בשנת 1941. אם לא היה ידוע בוודאות תאריך ההמרה, הונח כי ההמרה בוצעה ביום ההפקדה של הכסף.

נותחו כ-24 **תיקים שמעורבים בהם בנקים אחרים**, לרוב של תושבי אירופה שהיה להם גם חשבון בבנק אחר, כך שהועברו כספים לממונה הבריטי או הישראלי גם מבנקים אחרים. במאגר הנתונים שערכנו, הפרדנו בין כספי ברקליס לבין כספי בנקים אחרים כך שהמאגר שלנו יכול לכלול אך ורק את כספי בנק ברקליס.

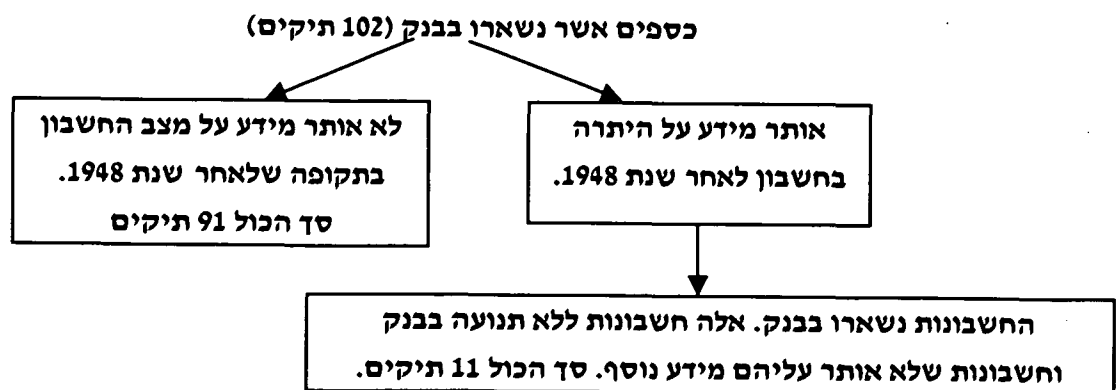
תיקים וחשבונות של תאגידים ובנקים נכללו בבדיקותינו רק אם יש בתיק או בחשבון שם של אדם העשוי להיכלל במאגר, לא נבדקו תיקים אחרים, ששם בעליהם הוא תאגיד בלבד וזאת על פי ההנחיות של וועדת החקירה בנושא.

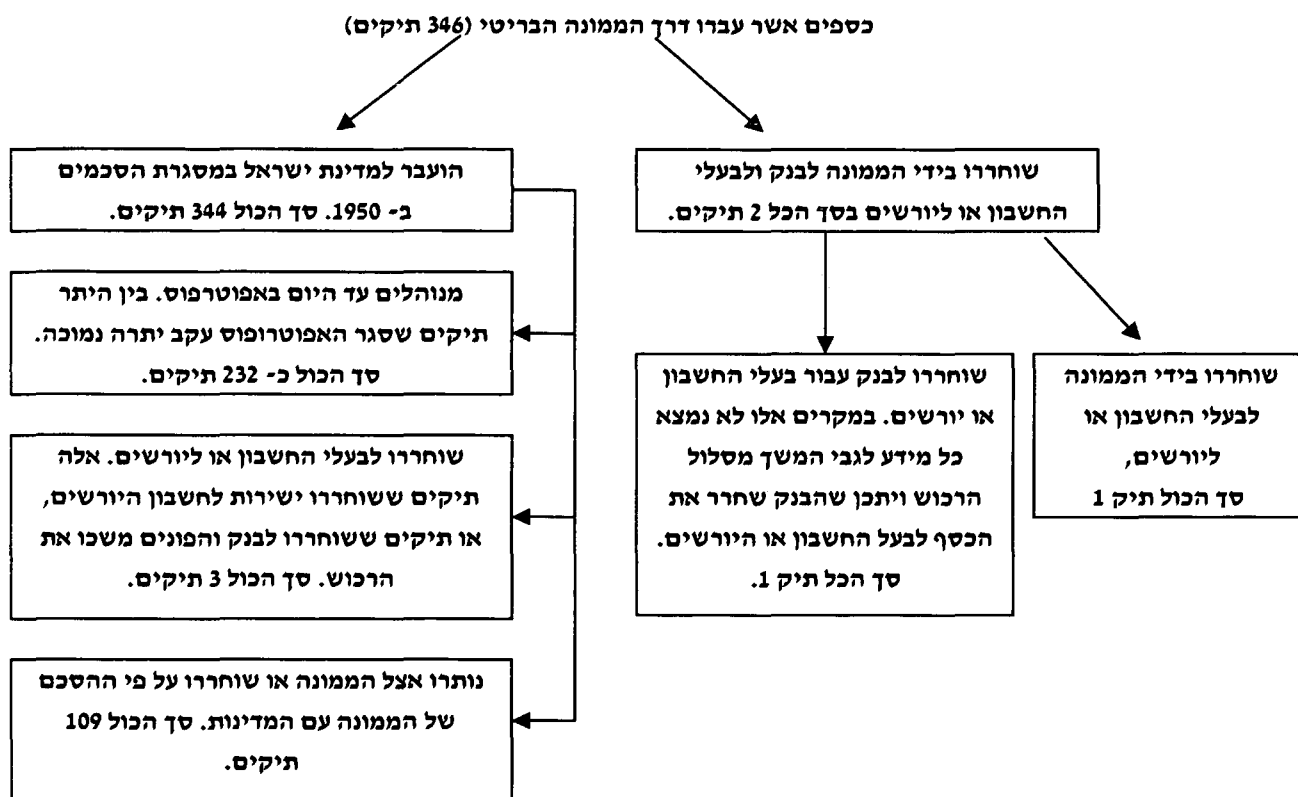
(ב) חשבונות רדומים

קיבלנו מהאפוטרופוס הכללי רשימות של חשבונות רדומים שהועברו אליו במהלך השנים מהבנק. צירפנו רשימות אלו למאגר נוסף של חשבונות רדומים שאיתרנו במשרדי הנהלת הבנק בתל אביב. כאמור כלל מאגר החשבונות הרשומים משני מקורות המידע כ-2,350 חשבונות, שמוינו מיון ראשוני בהתאם לתאריכים ולפרטים נוספים שאיתרנו. את החשבונות שסיווגנו כמתאימים להגדרות הבדיקה כללנו במאגר הממוחשב וזאת בהתאם להנחיות הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 סעיף ט' (המוצג כנספח לדוח זה).

(5) ניתוח התיקים ששערכנו

צוות משרדנו טיפל בכ- 3,400 תיקים הקשורים לבנק ברקליס, מתוכם 448 תיקים שוערכו, 102 תיקים נשארו בבנק, 346 תיקים עברו דרך הממונה הבריטי. להלן יובא תרשים הזרימה של התיקים ששוערכו תוך ציון מספר התיקים בכל שלב: כספים אשר נשארו בבנק (102 תיקים, ב-11 מהם אותר מידע על היתרה בחשבון לאחר שנת 1948, ב-91 מהם לא אותר מידע על מצב החשבון לאחר 1948); כספים אשר עברו דרך הממונה הבריטי (346 תיקים, בתיק 1 מהם שחרר הממונה הבריטי כספים לבעלי החשבון או ליורשים, בתיק 1 שוחרר הכסף לבנק עבור בעלי החשבון או היורשים; 235 תיקים הועברו למדינת ישראל במסגרת ההסכמים ב-1950 (מהם 232 תיקים מנוהלים עד היום באפוטרופוס, 3 תיקים שוחררו לבעלי החשבון או ליורשים), 109 תיקים נותרו אצל הממונה או שוחררו על פי ההסכם של הממונה עם המדינות).

(6) הצלבות מידע

במהלך הזנת המערכת הממוחשבת בתיקי C שבדקנו, הצלבנו מידע עם רשימות האפטרופוס הכללי ועם רשימות הממונה הבריטי על רכוש אויב. רשימות האפטרופוס הכללי כוללות פירוט של יתרות ב- 5,500 מקרים הממוינות לפי המדינות שבהן נמצאים הנחשדים כ'אויבים'. רשימות הממונה הבריטי של רכוש האויב כוללות 5,573 חשבונות שהועברו מהממונה הבריטי על רכוש אויב לממשלת ישראל לאחר קיזוזים שונים.

נספח 5
ממצאי הבדיקה בבנק דיסקונט בע"מ – שרוני-שפלר ושות', רואי חשבון

תמצית הדוח

לבקשת ועדת הבדיקה בבנקים בנושא איתור והשבת נכסים של נספי השואה, בדקנו במשרדי בנק דיסקונט וסניפיו ובמקומות אחרים את פעילות הבנק וטיפולו בחשבונות תושבי חוץ, שהיו בזמן מלחמת העולם השנייה בארצות שנכבשו על ידי גרמניה הנאצית. הבדיקה בבנק דיסקונט כללה שיחות עם עובדים בעבר ובהווה, שיחות עם בעלי תפקידים שונים בהווה, חיפוש חומר בסניפים ובמחסנים המשמשים את הבנק, בחינת דיווחים של הבנק לאפוסטרופוס הכללי בקשר לחשבונות רדומים, בדיקת תוכן כספות אשר לבעליהם לא היה מגע אתם במשך זמן רב, בחינת רשימות שונות אשר הכילו מידע רלוונטי לבדיקה או שהיו עשויים לדעתנו להכיל מידע כזה.

בנק דיסקונט החל את פעילותו בשנת 1935 ופעל אז מסניף אחד בתל אביב. במהלך שנת 1968 רכש את הסניפים בתל אביב ובחיפה של בנק הולנד אוניון, אשר החל לפעול בארץ ישראל בשנת 1937.

לא נמצא בבנק חומר הקשור לניהול החשבונות של הבנק בשנים 1935-1955, שהיה ניתן להפיק ממנו ראיות לקיומן של יתרות כספיות של נספי השואה. לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה נדרש הבנק, כמו כל מוסד או גוף אחר שפעל בארץ ישראל, להעביר נכסים של מי שנחשב כאויב לממונה הבריטי על רכוש אויב. תושבי מדינות אירופה שהיו בנות ברית של גרמניה הנאצית, וכן מדינות שנכבשו על ידה ועל ידי בנות בריתה, נחשבו כאויבים של ממשלת המנדט בארץ ישראל; בשלב ראשון נכסיהם הוקפאו ולאחר מכן הועברו או הוקנו לממונה הבריטי על רכוש אויב.

נמצא כי השתמר בבנק חומר ישן אשר תיעד חלק ניכר מהקשר שהיה לבנק עם הממונה הבריטי על רכוש אויב. ניתוח החומר והצלבתו עם מידע אחר אשר הוזכר במספר פרוטוקולים משיבות הנהלה של הבנק משנת 1940, ושילוב תוצאות הניתוח עם מידע שהתקבל מהאפוסטרופוס הכללי ביחס לפעילותו של הממונה הבריטי על רכוש אויב, אשר השתמר לגבי אלפי מקרים ותיעד פעילות של החרמת כספים לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, אפשר לרכז מידע על 121 מקרים. על בסיס המידע שנמצא בבדיקה ניתן לומר ברמת ודאות סבירה כי הבדיקה הקיפה את עיקר אוכלוסיית בעלי החשבונות בבנק דיסקונט, הרלוונטית לבדיקה.

היה ניתן לשחזר באופן מדויק את התנועות בהון הבנק מיום היווסדו בשנת 1935 ואת מכירת מניות הבנק משנת 1935 עד שנת 1943. שחזרנו זאת כדי לאתר את בעלי המניות אשר היו תושבי אירופה ונספו, קרוב לוודאי, בשואה. במהלך השחזור נמצא כי לחלק מבעלי המניות שאותרו היו גם פיקדונות בבנק.

הבדיקה מחוץ לבנק דיסקונט כללה סקירה ואיסוף מידע בארכיונים ציבוריים, בארכיון בנק ישראל, פנייה לגופים וארגונים שונים (ובהם ארגון עולי יוון וקהילת סלוניקי ביוון, כיוון שמייסד הבנק היה לאון רקנאטי מסלוניקי, ומקור חלק נכבד מהכספים שהופקדו בבנק בא מהפקדות של יהודים תושבי יוון), בדיקה של פניות הציבור לוועדה בעקבות הפרסומים בעיתונות ושל תיקים שברשות האפוסטרופוס הכללי. הבדיקה בארכיונים ציבוריים, בארכיון המדינה, הארכיון הציוני המרכזי וארכיון בנק ישראל, נועדה לאתר חוזרים והוראות של גורמי שלטון כפיקוח על הבנקים והפיקוח על מטבע זר, הן בתקופת המנדט והן אחרי קום המדינה, על אודות חובת הבנקים לדווח על פיקדונות של תושבי חוץ ופיקדונות רדומים בבנק, וכן דיווחים מוגדרים של בנק דיסקונט לגבי הפיקדונות הללו שהועברו לגורמי השלטון שהוזכרו.

הנתונים לגבי המקרים שאותרו תועדו באמצעות יישום ממוחשב בשיטה ובפירוט שקבעו כל משרדי רואי החשבון הבודקים את הבנקים במשותף ועל דעת הוועדה. היתרות הכספיות שהחזיק הבנק עד להכרזת ארץ המושב של הלקוח באירופה כארץ אויב, ואחר כך החזיקן הממונה הבריטי על רכוש אויב ולאחר קום המדינה הן הועברו לממונה הישראלי על רכוש אויב וממנו לאפוטרופוס הכללי, יתרות אלה שוערכו על פי העקרונות שקבעה הוועדה.

התיעוד התבסס על מידע שאותר בבנק ועל מידע שנשתמר בתיקים שמקורם בפעילות הממונה הבריטי על רכוש אויב; לאחר קום המדינה טיפל בתיקים אלה הממונה הישראלי על רכוש אויב והאפוטרופוס הכללי. בין היתר הסתמכה העבודה גם על פירוט שהכין הממונה על רכוש אויב לצורך התחשבות בין מדינת ישראל לבין ממשלת המנדט הבריטי, שכללה סכומים שהחרימה ממשלת המנדט הבריטי מבנקים, מוסדות וגופים שונים בארץ ישראל. המידע שבתיקים תועד והוקלד ליישום ממוחשב, שתיעד במידת האפשר את פרטיו של בעל הנכס ואת תנועות הכספים. פרטים על תנועות הכספים שעלו מהחומר שאותר בבנק תועדו כמובן וכן תנועות הכספים כפי שהשתקפו במסמכים שנמצאו בתיק, שמקורו בממונה הבריטי על רכוש אויב. מידע נוסף, שלא היה ניתן להגיע אליו באמצעות החומר שבתיק שמקורו הממונה הבריטי על רכוש אויב, היה בעיקר העמלות שגבה הבנק בטרם העביר את הכסף לממונה הבריטי או מידע שהצביע על פער הזמן בין מועד חיוב החשבון של מי שנחשב לאויב לבין המועד שבו הכסף הועבר לממונה הבריטי.

ההיקף הכספי של חבות בנק דיסקונט, בהתאם לעקרונות שקבעה הוועדה, עקב החזקה של יתרות כספיות ללא מתן ריבית או פיצוי על אובדן ערך הכסף עד להעברתו לממונה הבריטי, לאחר ניכוי עמלות, מסתכם ב-29,000 ש"ח; ההיקף הכספי של חבות הממונה הבריטי באמצעות מדינת ישראל מגיע ל-3.1 מיליון ש"ח, החבות של הממונה הישראלי על רכוש אויב והאפוטרופוס הכללי באמצעות מדינת ישראל היא 2.0 מיליון ש"ח, כלומר חבות מדינת ישראל מסתכמת ב-5.1 מיליון ש"ח. כספים שהוחזרו לבעליהם או מי מטעמם במהלך התקופה הובאו בחשבון.

שווי המקרים שאותרו בבנק דיסקונט, שערכם המשוערך חושב בהתאם לעקרונות שקבעה הוועדה, מסתכם בסך של כ-5.1 מיליון ש"ח. להלן מובא ריכוז ממצאי הבדיקה במקרים הרלוונטיים שנותחו, אשר מקורם בבנק דיסקונט ובבנק הולנד אוניון.

א. שיטת שיערוך ראשונה

1. הנתונים בלוח זה חולקו לשתי תקופות שיערוך:

- (א) ממועד תחילת השיערוך ועד ל-15 במאי 1948 - ריבית שנתית של 3%;
- (ב) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 - הצמדה למדד ידוע בתוספת ריבית שנתית של 3%. על פי החלטת הוועדה, שיטת שיערוך זו תיושם במקרים שבהם לא יימצאו בעלי החשבון או יורשיהם. פירוט תוצאות השיערוך לפי שיטת שיערוך זו מובא בלוח הבא.

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים						
סוג תיק	מספר התיקים	באחריות הבנק	באחריות מדינת ישראל, נובע מרכוש שהוחזק אצל:			סך הכול
			הממונה על רכוש האויב הבריטי	הממונה על רכוש האויב הישראלי	האפוטרופוס הכללי	
חשבונות	110	29,177	3,062,259 (ב)	1,975,297	11,545	5,078,278
בעלי מניות של בנק דיסקונט	11	-	597,529	70,503	30,871	698,903
פיקדונות ניירות ערך	-	-	-	-	-	-
סך הכול	121	29,177	3,659,788	2,045,800	42,416	5,777,181
סך כל הסכומים באחריות מדינת ישראל	121		5,748,004			
סך כל חשבונות ופיקדונות שלא ניתנים לשיוך (ד)	5	-	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	193,573

- א. סעיף זה אינו רלוונטי לתוצאות הבדיקה בבנק דיסקונט. הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של - ש"ח, הנובע מכספים ב - חשבונות שהועברו לבנק בחזרה מהממונה על רכוש האויב, עבור לקוחות או יורשים ללא מידע נוסף. בתיקים אלו, סביר להניח שהבנק העביר לפונים את הכסף.
- ב. היתרה כוללת סכומים בסך 78,857 ש"ח ו- - ש"ח עבור חשבונות וניירות ערך, בהתאמה, בגין כסף שהוחזק בבנק בתקופה שקדמה להעברתו לממונה על רכוש האויב הבריטי. על פי הנחיות הוועדה, כל החוב יהיה באחריות מדינה ישראל.
- ג. בחלק מהתיקים ששוערכו הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים שנקבעו על ידי הוועדה. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.
- ד. על פי הנחיות הוועדה, תיקים שלא ניתנים לשיוך כוללים חשבונות עו"ש והוראות תשלום אשר המידע היחיד הקיים לגביהם הם פרטי בעל החשבון, היותם בסבירות גבוהה חשבונות של קורבנות השואה ויתרה כספית בבנק מתאריך הקודם לסיום המלחמה, 15 במאי 1945.
- תיקים אלו עשויים לכלול חשבונות אשר (1) עברו לממונה על רכוש האויב הבריטי; (2) עברו לאפוטרופוס הכללי של מדינת ישראל; (3) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם; (4) נשארו בבנק כחשבונות ללא תנועה או חשבונות שנשחקו, ולכן אינם נמצאים ברשימת החשבונות ללא תנועה.
- ה. ראו סעיף 2 (ו).

ב. שיטת שערור שנייה

1. לפי הנחיות הוועדה, שיטה זו תיושם במקרים שבהם יימצאו בעלי החשבון או יורשיהם. הסכומים ישוערכו החל במועד תחילת השערור כהגדרתו לעיל ועד 30 בספטמבר 2004, בהצמדה למדד הידוע (אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 4%. פירוט השערור לפי שיטה זו מובא בלוח הבא.

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים					מספר התיקים	סוג תיק
סך הכול	באחריות מדינת ישראל, נובע מכרש שהוחזק אצל:			באחריות הבנק		
	האפוסרופוס הכללי	הממונה על רכוש האויב הישראלי	הממונה על רכוש האויב הבריטי			
30,823,387	14,866	3,387,528	26,885,110 (ב)	535,883	110	חשבונות
2,231,201	42,416	120,757	2,068,028	-	11	בעלי מניות של בנק דיסקונט
-	-	-	-	-	-	פיקדונות ניירות ערך
33,054,588	57,282	3,508,285	28,953,138	535,883	121	סך הכול
	32,518,705				121	סך כל הסכומים באחריות מדינת ישראל
911.901	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	לא ניתן לשיוך	-	5	סך כל החסכונות ופיקדונות שלא ניתנים לשיוך (ד)

- א. סעיף זה אינו רלוונטי לתוצאות הבדיקה בבנק דיסקונט.
- הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של - ש"ח, הנובע מכספים ב - חשבונות שהועברו לבנק בחזרה מהממונה על רכוש האויב עבור לקוחות או יורשים, ללא מידע נוסף. בתיקים אלו, סביר להניח שהבנק העביר לפונים את הכסף.
- ב. היתרה כוללת סכומים בסך 2,736,054 ש"ח ו- - ש"ח, עבור חשבונות וניירות ערך בהתאמה, בגין כסף שהוחזק בבנק בתקופה שקדמה להעברתו לממונה על רכוש האויב הבריטי. על פי הנחיות הוועדה, כל החוב יהיה באחריות מדינת ישראל.
- ג. בחלק מהתיקים ששוערכו הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים שקבעה הוועדה. תיקים שלא ניתנים לשיוך סומנו במערכת המחשב כתיקים ששוערכו על פי מידע חלקי.
- ד. על פי הנחיות הוועדה, תיקים שלא ניתנים לשיוך כוללים חשבונות עו"ש והוראות תשלום, אשר המידע היחיד הקיים לגביהם הם פרטי בעל החשבון, היותם בסבירות גבוהה חשבונות של קורבנות השואה ויתרה כספית בבנק מתאריך הקודם לסיום המלחמה, 15 במאי 1945.
- תיקים אלו עשויים לכלול חשבונות אשר (1) עברו לממונה על רכוש האויב הבריטי; (2) עברו לאפוסרופוס הכללי של מדינת ישראל; (3) שוחררו לבעלי החשבון או ליורשיהם; (4) נשארו בבנק כחשבונות ללא תנועה או חשבונות שנשחקו, ולכן אינם נמצאים ברשימת החשבונות ללא תנועה.
- ה. ראו סעיף 2 (ו).

א. חשבוניות עו"ש ללא תנועות כספים

1. אותרו 25 חשבוניות עו"ש אשר רלוונטיים לבדיקה, אולם לא אותר כל מידע לגבי יתרתם או שהמידע הכספי הקיים אינו מספיק על מנת לבצע שערך.
2. בגין חשבוניות אלו נפתחו תיקים במערכת המחשב, אולם הם לא שוערכו.

ב. פיקדונות ניירות ערך שבגינם אין תנועות כספים

1. אותרו פיקדונות של ניירות ערך בבנק דיסקונט (להלן: הבנק) הרלוונטיים לבדיקה, הכוללים בין היתר איגרות חוב ומניות של חברות ארץ ישראליות וחברות זרות.
2. סך הערכים הנקובים של ניירות ערך אלה במטבעות השונים הם 855.34 לא"י.
3. בגין פיקדונות ניירות ערך אלו נפתחו תיקים במחשב, אולם הם לא שוערכו.

ג. מניות הבנק

1. אותרו 4,103 מניות של 18 בעלי מניות בערך נקוב של 4,103 לא"י, ששייכות לתושבי מדינות אויב והוחזקו על ידי הממונה הבריטי על רכוש האויב.
2. על פי רישום הנוכחים באספות הכלליות או על פי טפסים החתומים על ידי בעלי המניות הגענו למסקנה, שחלק מבעלי המניות לא נספו בשואה; לגבי 18 בעלי מניות לא היה ניתן לשלול את היותם נספי שואה: על שם 11 מהם התנהל תיק אצל הממונה הבריטי על רכוש אויב ולשלושה מבין אלה התנהלו תיקי עזבונות אצל האפוטרופוס הכללי.

ד. כספות

- נבדקו כספות שבעליהם לא באו אתם במגע במשך זמן רב, אבל לא אותרו כספות אשר תכולתן רלוונטיות לבדיקה.

ה. תיקים וחשבוניות של תאגידים ובנקים

- על פי הנחיות הוועדה, נבדק תיק חשבון ששם בעליו הוא של תאגיד רק אם יש בתיק או בחשבון שם של תובע, העשוי להיכלל במאגר. תיקים אחרים, על שם תאגידים, לא נבדקו.

ו. תיקים שלא נבדקו

- 44 תיקי ממונה על רכוש האויב (תיקי C) ותיקי עיזבון של האפוטרופוס הכללי (תיקי ע'), הרלוונטיים לבדיקה, לא נבדקו.
- במקרים שהיה בידינו מידע חלקי שאותר בבנק, בוצע שערך על פי כללים קבועים כאמור בסעיפים א'(2) ג' ו-ב'(2) ג' לעיל.

א. כללי

1. תיאור כללי של הבדיקה וצוות הבדיקה של המשרד

לבקשת ועדת הבדיקה בבנקים בנושא איתור והשבת נכסים של נספי השואה, בדקנו את פעילותו של בנק דיסקונט. הבדיקה החלה בחודש דצמבר 2001 והסתיימה בנובמבר 2003. בשלבים הראשונים מנה צוות המשרד ארבעה בודקים; בהתאם לצרכים שנבעו מהסתעפות הבדיקה, הורחב הצוות ל-12 בודקים, רואי חשבון וכלכלנים.

2. צוות הבנק

במהלך עבודתנו עמדנו בקשר עם בעלי תפקידים שונים בבנק. ברצוננו לציין את שיתוף הפעולה של מנהל אגף התפעול בבנק דיסקונט בתיאום העבודה והפגישות בסניפים וביחידות השונות של הבנק ועם עובדי הבנק בהווה ובעבר, של מזכיר הבנק ועובדיו בעזרה באיתור חומר ורישומים מהתקופה הנסקרת ושל היועצת המשפטית של הבנק, שריכזה את עבודת הוועדה הפנימית שמינה הבנק לבדיקת הנושא עוד לפני שמשרדנו מונה לביצוע הבדיקה.

3. הוועדה המייעצת בנושא הבדיקה בבנקים

תודה והערכה מיוחדים למזכירות, לחברים וליו"ר הוועדה המייעצת, שסייעו רבות והעמידו לרשותנו את הידע והמידע שברשותם, ניסיונם וכישוריהם. משרדנו מעריך את הזכות שניתנה לו להשתתף בעבודה מורכבת וחשובה זו, בהיבט המקצועי וההיסטורי, ומודה על האמון.

ב. פעילות הבנק

1. בנק דיסקונט

ברקע הקמתו של בנק דיסקונט בשנת 1935 עמדה ההתפתחות הכלכלית המואצת, שהחלה עם העלייה הרביעית והתבססות המנדט הבריטי בארץ ישראל. בשנות העשרים והשלושים של המאה העשרים נפתחו בארץ שלוחות של בנקים זרים. העלייה החמישית, אשר לוותה ביבוא הון נכבד, הביאה להרחבת הפעילות הכלכלית בארץ. במהלך שנות השלושים הוקמו מספר בנקים פרטיים ומוסדיים נוספים וכן מוסד המסחר בניירות ערך. זהו הרקע לייסודו ולהקמתו של בנק דיסקונט בידי לאון רקנטי, שהיה נשיא הקהילה היהודית בסלונקי ונשיא ארגון בני ברית, חבר הוועד הלאומי והסוכנות היהודית בארץ.

2. בנק הולנד אוניון

הבנק החל את פעילותו בארץ בשנת 1937, תחילה בסניף בחיפה; בשנת 1949 נפתח סניף נוסף בתל אביב. החל בשנים הראשונות להקמתו היה הבנק פעיל בעסקות בניירות ערך ובסחר חוץ. לקוחותיו היו בעיקר יוצאי גרמניה והולנד. בעקבות החרם הערבי הפסיק הבנק את פעילותו בארץ בשנת 1968. סניפיו בחיפה ובתל אביב נרכשו על ידי בנק דיסקונט.

ג. מקור הנתונים – ארכיונים שנסקרו ומקורות מידע נוספים

1. בנק ישראל

בנק ישראל שומר מסמכים מיום הקמתו בשיטת מזעור על גבי מיקרו-פילם השמור בסלילים. על כל סליל מצויה כותרת ובה שם הבנק, המחלקה ששלחה את החומר למזעור ותאריכי החומר. לכל בודק ניתן אישור לעיין במסמכים הקשורים לבנקים הנבדקים שתאריכיהם מסתיימים בסוף 1960. בארכיון בנק ישראל נמצא חומר אודות כל הבנקים נשואי בדיקת הוועדה, לרבות חברות בנות ובנקים שמוזגו. נמצאו סלילים רבים של חומר אודות בנק דיסקונט ובנק הולנד אוניון, מקום המדינה ועד היום. הבדיקה בארכיון הבנק נועדה לאתר חוזרים והוראות בדבר דיווחי חובה של הבנקים לגורמי הפיקוח השונים בבנק ישראל ובמשרד האוצר ולמצוא בהם כאלה העשויים לקדם את הבדיקה של משרדנו. היה לנו מידע כי בנק דיסקונט דיווח בשנים הראשונות לאחר הקמת המדינה על יתרות של תושבי חוץ כמתואר בסעיף ד' 4 ב'. כן ניסינו לאתר דיווחים על חשבונות חסומים כמתואר להלן.

בדקנו את תוכנם של 43 סלילים ובהם חומר על בנק דיסקונט ובנק הולנד אוניון עד שנת 1960. כאמור רכש בנק דיסקונט את פעילות סניפי בנק הולנד אוניון בשנת 1968; כדי לבחון את דיווחי דיסקונט לאחר הרכישה, סברנו כי ראוי לעיין בחומר העוסק בבנק זה בשנים 1968-1969, הגם שהוא חורג מן האישור שקיבלנו כאמור. ועדת הבדיקה פנתה (ביום 7 באוגוסט 2002) לבנק ישראל בבקשה כי יאפשר את העיון אך לא נענתה.

מעיון בתוכן הסלילים עולה כי הם מכילים חומר הקשור בעיקר לאישור אשראי, בעוד שלקידום הבדיקה נדרש חומר בנושא הפיקדונות. דיווחים כספיים שנמצאו הכילו בעיקר דיווחים על אשראי לפי חתכים שונים (מגזרים וענפי משק), חוזרים, הוראות ותכתובות בקשר לנזילות ופיקדונות הבנקים בבנק ישראל. לא נמצא תיעוד מסודר של חוזרים בדבר הוראות הדיווח לפיקוח על הבנקים או הוראות

הדיווח לפיקוח על מטבע חוץ. אילו היו נמצאות הוראות אלה, היה מתברר האם היו הבנקים חייבים בדיווח על יתרות אשר עשויות להיות רלוונטיות לקידום הבדיקה, מהי מתכונת הדיווח ותדירותו, מי דרש את הדיווח וכיצד טופלו היתרות הללו.

בחוזר מספר 92/60 של האגף למטבע חוץ במשרד האוצר מיום 11 בספטמבר 1960 שמצאנו בבדיקתנו, נזכר המונח 'חשבונות חסומים'. בסעיף 4א בו מוסבר כי 'חשבון חסום' הוא, בין השאר, 'יתרות חשבונות מתקופת המנדט, בתנאי שבעל החשבון חדל להיות תושב ארץ ישראל לפני קום המדינה'. בסעיף 8א בחוזר מובאת הוראה שיש למסור דין וחשבון על התנועה בחשבונות חסומים לפי טופס שמספרו 27. ניסינו לאתר דיווחים על חשבונות חסומים שתושבי חוץ פתחו קודם הקמת המדינה, משום שסברנו כי בעלי חשבונות אלה עשויים להיות קורבנות שואה שחשבונותיהם נשארו בבנק ללא דורש. בדקנו את החומר שאספנו ותשאלנו עובדים ותיקים, אך לא מצאנו דבר אשר יוביל אותנו לדיווח אחד הבנקים הנבדקים לגבי חשבונות חסומים.

במהלך פענוח החומר מתיקי הממונה הבריטי על רכוש אויב מצאנו מסמך הקשור לבנק הולנד, אשר נמצא בתיק C/5296, משנת 1949. צוין בו כי בחשבון שיתרתו הוקנתה לממונה על רכוש אויב עוד בתקופת המנדט הבריטי, היתה מוחזקת בחשבון חסום. כן נמצא מסמך שנשלח מבנק דיסקונט לממונה הישראלי על רכוש אויב מיום 8 בדצמבר 1950, ובו התבקש הממונה להעביר אליו את כל הסכומים הנמצאים בידו אשר שייכים ללקוחותיו תושבי יוון. הבנק הבטיח לשמור את הסכומים הללו בחשבונות 'לא-תושבים חסומים' ואף ציין כי 'כל פעולה לא תיעשה בחשבונות אלה בלי הסכמת המחלקה למטבע זר'.

התקיימה פגישת עבודה עם מנהל יחידת האכיפה ומנהלה בפיקוח על מט"ח בבנק ישראל, כדי לקבל פרטים נוספים לגבי סוגי הדיווחים שהיה על הבנקים לדווח בעבר לבנק ישראל ולפיקוח על מטבע חוץ, דיווחים אשר עשויים לסייע בקידום הבדיקה. הצגנו את הדיווחים שמצאנו בבנק דיסקונט ובבנק ישראל בנושא חשבונות של 'לא תושב' – תושבי חוץ (כמתואר בסעיף ד' 4 ב') ובנושא חשבונות חסומים. אף על פי ששיטת הבדיקה והצורך באיתור הדיווחים שהיה ידוע לנו על קיומם היו ברורים, לא הצלחנו לאתר בארכיון בנק ישראל דיווחים אשר היו יכולים לקדם את הבדיקה.

2. הארכיון הציוני המרכזי

מבחינת המסמכים, הקטלוגים והרשימות שהועברו לעיונו, לא נמצא כי קיימת בארכיון זה חטיבה המכילה חומר שמקורו בבנק דיסקונט.

מאחר שבשלב הראשוני של הבדיקה לא הצלחנו לאתר חומר מהתקופה הנסקרת, מצאנו לנכון לאתר חומר מתקופה זו הקשור לבנק אפ"ק (לימים בנק לאומי) כדי להכיר את הנושא ואת הדיווחים שהיה על הבנק להעביר לגורמי פיקוח בכלל ולממונה הבריטי על רכוש אויב בפרט. עיינו בתיקים השייכים לחטיבה L51 שבה תועד החומר שמקורו בבנק אפ"ק. לא מצאנו בארכיון הציוני המרכזי חומר שהיה עשוי לסייע בקידום הבדיקה של בנק דיסקונט ובנק הולנד אוניון, אך המידע שנמצא אפשר לנו לדעת מה אנו עשויים למצוא בבנק דיסקונט ולהפנות שאלות ממוקדות יותר אל עובדי הבנק לשעבר, וכן להכיר את הצורה והתוכן של מסמכים מהתקופה הנסקרת.

בדקנו תיקים שהכילו מסמכים הקשורים לפעילות בנק אפ"ק בנושאים הבאים: קשר עם המפקח על הבנקים, קשר עם הממונה הבריטי על רכוש אויב, קשר עם הפיקוח על מט"ח והמפקח על מטבע זר.

3. גנזך המדינה

נבדקו הרשימות של החומר הפתוח לעיון הציבור של משרדי הממשלה: משרד האוצר, משרד המשפטים, משרד ראש הממשלה, משרד החוץ, משרד הדתות, הסוכנות היהודית, מנהל מקרקעי ישראל ורשות ההשקעות. כן נבדקו רשימות החומר שטרם נפתח לעיון הציבור במשרד האוצר ובאגף לפיקוח על מטבע חוץ. מצאנו מספר תיקים שסברנו כי יש לעיין בהם כדי לקדם את הבדיקה. פנייתה

של הוועדה לאשר עיון במסמכים אלה מיום 7 באוגוסט 2002 נענתה בחיוב: יו"ר ועדת הבדיקה בבנקים, עו"ד צבי ברק, עיין בתיקים ודיווח כי אין בהם נתונים העשויים לקדם את הבדיקה: לא נמצא חומר שעסק באחד הבנקים הנבדקים על ידינו. נמצא חומר לגבי 13 מקרים של ניהול תיקים שמקורם בממונה הבריטי על רכוש אויב והנכסים הכלולים בהם שוחררו לאחר קום המדינה.

4. האפוטרופוס הכללי

האפוטרופוס הכללי העביר לוועדה סקירה על פעילותו. במהלך חודש מרס 2002 נפגשו לראשונה עם הממונה על מחלקת גילוי ארצית במשרד האפוטרופוס הכללי. על בסיס ההסברים והפירוטים שמסר לנו, ולאחר עיון במסמכים שנמצאו במשרדי האפוטרופוס הכללי, למדנו כי אצל האפוטרופוס הכללי יש תיקים מימי המנדט הבריטי שרובם נסגרו; חלקם העיקרי נסגר במהלך שנות השבעים בנימוק שהיתרה בתיקים אלה היתה נמוכה מ-100 לירות ישראליות. מצוי רישום לגבי כל מקרה ומקרה.

תיקים שנותרו בהם נכסים בסכומים גבוהים מ-100 לירות ישראליות נסגרו ובמקומם נפתחו תיקי עזבונות. האפוטרופוס הכללי מסמן תיקים אלה באות ע' ולצדה חמש ספרות. במשרדי האפוטרופוס הכללי נשמרה כרטסת מימי המנדט הבריטי הכוללת ריכוז של מספרי תיקים ושמות האנשים או הגופים שעל שמם נפתחו התיקים.

נוסף על כך מצויים אצל האפוטרופוס תיקים המכונים בפי העובדים 'תיקי חו"ז'. לכל מדינה יש תיק חו"ז ובו רשימות של יתרות בתיקים אישיים (בגין נכסי נדל"ן וכספים), שהצטברו ליתרה כוללת מעודכנת ליום 15 במאי 1948. מריכוז היתרות ניתן ללמוד כי ביום הקמת המדינה נותרו בתיקי החו"ז יתרות בסך כ-1.5 מיליון לא"י. מתוך 25 המדינות שלגביהן יש תיקי חו"ז, הועברו היתרות לשש מדינות על פי הסכמים עם ממשלותיהן. מידע זה והפירוט שברשימות הוא בעל משמעות רבה באשר לטיפול בנכסי קורבנות השואה.

הממונה הבריטי על רכוש האויב פתח תיק לכל 'אויב' שכספו הוחרם; בתיק רוכזו מסמכים, רובם התכתבויות בין הממונה לבין הגורמים אשר העבירו אליו כספים וכן התכתבויות בינו לבין גורמים אשר ביקשו לקבל כספים אלה. רובם המכריע של התיקים שפתח הממונה הבריטי על רכוש האויב סומנו באות 'C' ולצדה ספרות (שתיים עד ארבע ספרות). האות C (CURRENCY) מסמלת תיק העוסק בנכס שהוחרם בצורת סכומי כסף; האות A (ASSET) מסמלת תיק העוסק בנכס שהוחרם בצורת מקרקעין.

על בסיס בדיקת מצאי התיקים שבארכיון האפוטרופוס הכללי, קיבלנו רשימות חדשות שהוכנו על בסיס בדיקת המצאי של התיקים. מידע זה אפשר, מיד עם קבלתו, להצליב נתונים שפוענחו ממסמכים שאותרו בבנק, כמתואר בסעיפים הבאים. קיבלנו מידע על קיומם של כ-650 תיקי עזבונות שמקורם בנכסים שהועברו מממשלת המנדט הבריטי. לא הועברו לעיונו שבעה תיקים על מקרים שאותרו בבנק דיסקונט, שעל פי החומר שאיתרנו ניתן להניח במידת סבירות גבוהה כי חלק מהנכסים המתועדים בתיקים אלה מקורו בבנק דיסקונט.

במסגרת הסכם משנת 1950 בין מדינת ישראל לבריטניה, נערך מסמך סיכום ופירוט ליתרות, הכולל את ההתחשבנות בין הממונה הבריטי על רכוש אויב לבין מדינת ישראל לגבי הנכסים של תושבי מדינות אויב. מן המסמך עולה הקשר בין רשימת היתרות המרוכזת בחשבונות 'אויבים', שהועברו לממונה הבריטי בתחילת מלחמת העולם השנייה ובמהלכה, לבין סכומים ששילם הממונה הבריטי לבעלי החשבון או ליורשיהם ו/או סכומים שהוא החזיר למדינת ישראל לאחר הקיזוזים שנערכו בעקבות ההסכמים עם המדינה. מסמכים אלה נמצאו גם בארכיון הציבורי (PRO) באנגליה ונבדקו על ידי נציגי ועדת הבדיקה, רואי החשבון בר-לב וזהר. לפי הרשימות שנמצאו במשרדי האפוטרופוס הכללי, הגיעה היתרה לסכום כולל של כ-2,113,000 לא"י; לאחר קיזוזים שונים, הועברה היתרה למדינת ישראל.

הנתונים שברשימות אלו נצברו בקובץ ממוחשב, ששולב מאוחר יותר ביישום הממוחשב ששימש את כל משרדי רואי החשבון שבדקו וניתחו את החומר בתיקים שמקורם בפעילות הממונה הבריטי על רכוש אויב. הרשימות כוללות מידע על 5,573 תיקים, 3,806 מהם תיקי כספים ו-1,767 תיקים הם בעיקרם תיקי נדל"ן.

5. ארגון עולי יוון

יצרנו קשר עם העומד בראשות ארגון עולי יוון בישראל והעברנו אליו פנייה אשר הוצגה בפני חברי הארגון. הפנייה הניבה במשרדנו בקשה אחת בלבד והיא הועברה למזכירות הוועדה.

6. קהילת סלוניקי

מייסד בנק דיסקונט, מר רקנטי, היה כאמור מבני קהילת סלוניקי. חלק מלקוחות הבנק בתחילת דרכו, בשנות השלושים, היו מבני קהילה זו. בהנחיית ועדת החקירה, יצרנו קשר עם מספר גורמים בקהילה היהודית בסלוניקי והתברר כי קיים בסיס נתונים הכולל כעשרת אלפים שמות של נספים בשואה מבני הקהילה. עד היום לא קיבלנו מקהילת סלוניקי תיעוד לגבי שמות קורבנות השואה.

7. פניות הציבור

לקראת סוף שנת 2001 פרסמה ועדת החקירה מודעה בעיתונות ובה פנייה לציבור למסור לוועדה מידע המצוי ברשותו, העשוי לסייע לקידום הבדיקה. מאות הפניות שהתקבלו, חלקן בכתב יד, הועברו באופן ישיר לוועדה במשכן הכנסת וזו הפיצה העתקים לכל הבודקים. מאחר שהפונים רשמו את שמות נספי השואה בעיקר בעברית, לא ניתן לדעת בוודאות את האיות הנכון של השם בלועזית ולהשוותו למסמכי המקור, שנוהלו בעת מלחמת העולם ולאחריה. מומלץ כי לאחר סיום עיבוד המידע הרב שנאסף במהלך בדיקה זו, יאפשרו לפונים למסור פרטים נוספים שיסייעו להשוותם לבסיסי הנתונים שצברו כל הבודקים.

יודגש כי בנק הולנד אוניון לא הוזכר באף לא אחת מהפניות שהועברו לוועדה. בשתי פניות שהועברו לוועדה נזכר שמו של בנק דיסקונט, אך לא נמצא כל קשר בין הנתונים שאספנו לבין השמות שצוינו בפניות.

ד. מהלך הבדיקה בבנק

1. מידע היסטורי על הבנק

הבנק החל את פעילותו בשנת 1935 ופעל מסניף אחד ברח' נחלת בנימין בתל אביב, ולאחר מכן – ברח' יהודה הלוי בתל אביב.

מניתוח הדוחות הכספיים של הבנק עולה כי בסוף שנת 1939 היה ההון הנפרע של הבנק 60,000 לא"י. פיקדונות הציבור הסתכמו ב-145,000 לא"י. עד סוף שנת 1939 לא הנפיק הבנק איגרות חוב. מקריאת פרוטוקולים של ישיבות הנהלת הבנק ניתן לקבל מושג על ההיקף הכספי של חשבוניות תושבי חוץ שהיו בבנק במהלך שנת 1940. הממצא החשוב ביותר הוא היקף הפיקדונות של תושבי חוץ, בעיקרם מיוון, במחצית הראשונה של שנת 1940 הוא כ-50,000 לא"י.

הסניף בירושלים נפתח בשנת 1943; הסניף בחיפה נפתח בשנת 1944. בשנת 1953 רכש הבנק את הפעילות בישראל של בנק עותמן; הרכישה בוצעה על ידי בנק מרכנתיל א"י בע"מ. הבדיקה ביחס לבנק זה נכללה במסגרת הבדיקה שערך משרד רואי חשבון זהר את זהר בבנק ברקליס. הבנק רכש את הפעילות בישראל של בנק הולנד אוניון בשנת 1968.

2. פעולות הבנק ממועד הקמת ועדת החקירה ועד לתחילת עבודת הבודקים

(א) פעולות שבוצעו ומידע שרוכז

לאחר תחילת עבודתה של ועדת החקירה הקים הבנק ועדה פנימית, שנכללו בה נציג היועץ משפטי, מנהל אגף התפעול ועובדים אחרים, כדי לברר האם ברשות הבנק נתונים ומסמכים הקשורים לנושא הנבדק. צוות מאגף התפעול נשלח לבחון חומר המצוי בגנוך המדינה; נעשה ניסיון לאתר חומר רלוונטי בסניפים הוותיקים ביותר ובמגזרת הבנק שבאשדוד; נמצאו האלפונים הישנים ביותר שבבנק, משנות ה-60; נערך מפגש של הוותיקים בעובדי הבנק והוותיקים שפרשו.

במפגש זה, שנערך ב-28 באוגוסט 2000, השתתפו 11 עובדים לשעבר. המפגש נועד לנסות ולרענן את זיכרונם של העובדים כדי לסייע בהתחקות אחר חשבוניות שנוהלו בבנק בשנים 1939-1945, בתקופת מלחמת העולם השנייה. המפגש הוקלט וצולם בווידיאו ונערך פרוטוקול של הדברים שנאמרו בו. אשר לדיווחים לממונה על רכוש אויב, חלק מהנוכחים ידעו על כך ידיעות כלליות בלבד אך לא היה ניתן ללמוד מהן על קיומו של חומר בנושא זה.

לגבי קיומם של פרוטוקולים ציין האחראי על הגניזה בבנק כי לא נמצא כל תיעוד של פרוטוקולים; כך נמסר לנו גם במענה לפנייתנו. למרות זאת הצלחנו למצוא בבנק, במהלך הבדיקה, את הפרוטוקולים הרלוונטיים. המידע שהיה בהם סייע לנו לקדם את הבדיקה.

(ב) חשבוניות רדומים / יתרות ללא תנועה / חשבוניות עלומים

במהלך השיחות בבנק צוין כי המידע על יתרות בחשבוניות ללא תנועה (רדומים) הועבר לעובד אחד שנפטר בינתיים. שאר העובדים לא ידעו היכן נמצא החומר. במהלך הבדיקה ניסינו לאתר בסניפים ובמערך התפעול של הבנק; גם בשיחות שערכנו עם עובדי הבנק ואלה שפרשו, לא הצלחנו לאתר רשימות של יתרות בחשבוניות, שנסגרו "מאחר ולא היתה בהם תנועה", משנות ה-50 או קודם לכן.

באגף ניירות ערך הצטברו במהלך שנות הפעילות של הבנק חשבוניות שכונו 'עלומים': הכוונה ליתרות של חשבוניות אשר הקשר עם בעליהם נותק, והיו למעשה חשבוניות רדומים.

(ג) אובדן נתונים תוך תהליך המחשוב

התברר לנו כי בסוף שנות השישים החל הבנק להעביר את עיבוד הנתונים למחשב. תהליך זה לוהה בהקלדה רחבה למחשב של היתרות בחשבוניות הבנק. במהלך העברת הנתונים למחשב אבדו נתונים בעלי חשיבות רבה לקידום הבדיקה, כגון תאריך פתיחת החשבון המקורי, שבמקומו הוקלד תאריך הזנת החשבון למחשב. יתרות קטנות (סכומים של 3-5 לירות ישראליות) לא הוקלדו כלל ולא נשמרו רישומים לגבי מחיקתן או ביטולן.

(ד) ארכיונים וחומר שהשתמר בבנק

בשנת 1949/50 הוצף במי גשמים ארכיון הבנק ברח' יהודה הלוי 29, וחומר רב וחשוב הלך לאיבוד. כיוון שלא היתה חובה להחזיק חומר על אודות לקוחות הבנק שנים כה רבות, שומר כיום הבנק אלפונים משנות ה-60 בלבד. במהלך הסיורים שערכנו בסניפים ניסינו לאתר אלפונים ישנים. בסניף חיפה מצאנו את האלפון הראשון שנפתח בסניף, אך לצד השמות ומספרי החשבון לא נרשמו תאריכי פתיחת החשבוניות. אשר לדוגמאות חתימה ציין האחראי על תיעוד וגניזה בבנק כי חיפש במגזרת הבנק ולא מצא כל דוגמאות חתימה מתקופת מלחמת העולם השנייה. במהלך הסיורים שערכנו בסניפים ניסינו לאתר דוגמאות חתימה ישנות; הישנות ביותר היו משנת 1949.

כרטסות חשבון הוחזקו בסניפי הבנק בארונות ברזל. במהלך הסיורים שערכנו בסניפים ניסינו לאתר כרטסות חשבון ישנות. בסניף תל אביב הראשי מצאנו מספר כרטסות קטן של חשבוניות משנות ה-30

ומידע זה שולב בתוצאות הבדיקה. הכרטסות כללו מידע על חשבונות שהחרים הממונה הבריטי על רכוש אויב. עם זאת, לא מצאנו את המצבת השלמה הישנה של כרטסות הבנק.

ותיקי הבנק לא זכרו כל מקרה של יורשים של נספי השואה שבאו לבנק לברר מה עלה בגורל חשבונות קרוביהם. במהלך בדיקתנו בבנק נמצא כי בעבר פנו בנושא זה שני אנשים: האחד ביקש לברר את גורל המניות שהחזיק קרובו שנספה בשואה, והוא הופנה לאפוטרופוס הכללי; האחר פנה כדי לברר האם קיים חשבון בנק של קרובו, ונענה בשלילה.

3. מידע שנאסף על ידי תשאל עובדי הבנק בעבר ובהווה

(א) תשאל העובדים כיום

המבקר הפנימי של הבנק סיפר כי מחלקת הביקורת הפנימית בבנק הוקמה בראשית שנות ה-70, והוא עצמו החל לעבוד בה בשנת 1971. לדבריו החל חוק הבנקאות לטפל בחשבונות רדומים רק בשנת 1983. חובת הדיווח לאפוטרופוס הכללי החלה בשנת 1973 (בשלב מאוחר יותר של הבדיקה קיבלנו דיווח זה מהאפוטרופוס הכללי). המבקר הפנימי ציין כי ליחידת הביקורת הפנימית אין קשר עם האפוטרופוס הכללי וכי אין לו חומר בנושא זה.

אשר לשמירת חומר ישן של הביקורת הפנימית, נמסר לנו כי חומר יומי נשמר שבע שנים בלבד, דוחות ביקורת - 15 שנה, ודוחות אחרים - 20-25 שנה. לפיכך אין ברשות הביקורת הפנימית כל חומר רלוונטי לתקופה הנבדקת.

ביררנו אצל נציג חשב הבנק אם במשרדי החשבות קיימות רשימות של חשבונות שנסגרו בעבר בשל העדר תנועה. נענינו כי פעולות אלה אינן מתבצעות במערך החשבות של הבנק שכן המערך אינו מטפל בחשבונות בודדים אלא בקבוצות חשבון. נדיר מאוד שבמערך זה מקבלים דיווח פרטני של יתרות בודדות בחשבונות. ביקשנו וקיבלנו פרטים ופירוט על אופן סגירת יתרות קטנות בבנק.

לאחר שנמצא בבנק חומר רב אשר העיד על הקשר שהיה בין הבנק לבין הממונה הבריטי על רכוש אויב, נפגשנו עם מזכיר הבנק. מהחומר שנמצא כרלוונטי ומחומר אחר שנמצא במרתף של הסניף הראשי בתל אביב, היה ניתן להבין כי אחסון החומר ותוכנו היו באחריותו. הצגנו זאת בפני המזכיר והתברר שאכן החומר באחריותו. קיומו של חומר זה לא הובא קודם לכן לידיעתנו ולידיעת הוועדה הפנימית בגלל חוסר תקשורת בין מחלקת התפעול של הבנק למזכירות הבנק: מזכיר הבנק לא ידע כלל על הקמת הוועדה הפנימית. עוד התברר בשיחה עמו כי פרוטוקולים של ישיבות הדירקטוריון, ההנהלה והאספות הכלליות קיימים ושומרים בכספות מיוחדות (מאוחר יותר הורשינו לעיין בכל הפרוטוקולים מכל סוג מהשנים 1935-1953). כן קיבלנו הסבר מלא והוצגו בפנינו רישומים על תיקים נוספים של תכתובות עם רשם החברות וגורמים אחרים משנות ה-40 עד לשנות ה-60 לגבי חשבונות של יהודי מדינות ערב. המזכיר הציג בפנינו את שתי הפניות הנזכרות של קרובי הניספים; כאמור הופנה פונה אחד לאפוטרופוס הכללי, והפונה האחר נענה כי אין לבנק רישומים כלשהם על זכויותיו (מאוחר יותר קיבלנו לעיון חומר זה).

מזכיר חברת אי. די. בי. (שהיא חברת האם של הבנק) טיפל, בתוקף תפקידו, בכל הקשור למניות הבנק ומניות החברה. הוא מסר לנו פרטים כלליים על דרך הטיפול בעלי מניות הבנק אשר החזיקו במניות עד לשנת 1983. קיבלנו דוגמה של רישום בספר בעלי המניות של חברת אי. די. בי. במקרה שהיה ברור לנו כי המדובר באדם שהחזיק במניות הבנק, נספה בשואה ועד לשנות ה-80 לא נפדו זכויותיו במניות אלה.

נפגשו עם האחראי למחשוב ועם עובד ששימש בתפקיד בקר בסניף ניירות ערך. לאחר שהצגנו בפניהם את הנושא ואת חלק מהממצאים הנוגעים לסניף ניירות ערך, קיבלנו הסבר על חשבונות 'עלומים' המתנהלים בסניף זה. אלה חשבונות ניירות ערך אשר הקשר עם בעליהם אבד. סוכם כי נצליב את רשימת החשבונות ה'עלומים' עם הרשימות שגיבשנו מן החומר שאיתרנו במהלך הבדיקה. הוצע כי נפנה למזכיר חברת אי.די.בי לגבי חשבונות שמתנהלים על שם בעלי המניות של הבנק שהקשר עמם אבד (הפגישה התקיימה מאוחר יותר, ראה לעיל).

נערכו פגישות עם מנהלת מחלקת שירותים בנקאיים כיום ועם מי שנשא בתפקיד זה בעבר. המידע והפעולות שביצענו בנושא זה מפורטים להלן.

מזכיר הבנק הפנה אותנו למנהל אשראים דוקומנטרים יבוא יצוא בסניף תל אביב הראשי. עובד זה החל לעבוד בסניף התל אביבי של בנק הולנד אוניון בשנת 1957. הצגנו בפניו את הנושא הנבדק ואת העובדה שיש לנו חומר שמקורו בבנק הולנד אוניון משנות ה-40, המכיל נתונים על היתרות בחשבונות ועל תיקי ניירות ערך של לקוחות, אשר חשבונותיהם ונכסיהם הוקפאו והועברו לממונה הבריטי על רכוש אויב. העובד ציין כי בנק הולנד אוניון פתח את הסניף הראשון בישראל בשנת 1937 בחיפה ברחוב הבנקים (סניף זה, שמוזג לבנק דיסקונט, נסגר לפני מספר שנים והפעילות הועברה לסניף הראשי של בנק דיסקונט בחיפה שביקרנו בו בתחילת הבדיקה). לקוחות הבנק היו בעיקר מגרמניה ומהולנד. מדובר בבנק מסחרי, שעסק בסחר חוץ וניירות ערך זרים; פעילותו בנושאים אלה היתה ייחודית. במהלך שנות ה-50 הועברו דרך בנק זה סכומים רבים מממשלת גרמניה במסגרת הסכמי השילומים. בעקבות החרם הערבי הבנק הפסיק את פעילותו בישראל במהלך שנת 1968.

למדנו על הדרך שבה שולבו עסקי הבנק עם בנק דיסקונט: הסניף ברחוב הבנקים בחיפה נקלט כפי שהוא; הפעילות בסניף בשדרות רוטשילד 4 בתל אביב, שהיתה קשורה לפעילות בניירות ערך זרים, היותה גרעין לפעילות בנק דיסקונט בנושא זה והסניף הפך למרכז הפעילות בניירות ערך זרים (לפני מספר שנים עבר המרכז לרח' יהודה הלוי 38). הפעילות במטבע חוץ הועברה תחילה לסניף הראשי ברח' יהודה הלוי 27 ולאחר מכן לרח' לילינבלום 25 ומאוחר יותר לרח' מאפו (הסניף מכונה בבנק 'סניף פורקס').

(ב) תשאול עובדים לשעבר

מזכיר הבנק לשעבר עבד בבנק בשנים 1954-1999. בשנים הראשונות לעבודתו עסק בעיקר בעבודות שנבעו מהתרחבות פעילות הבנק, כגון רכישה או שכירת נכסים לשם פתיחת סניפים חדשים וכדומה. אשר לנושאים הקשורים לבעלי המניות של הבנק מסר העובד כי יש ספר בעלי מניות, האמור לכלול פרטים על זכויות בעלי המניות של הבנק מיום הקמתו (דבריו התבררו כנכונים). כן הפנה אותנו גם למזכיר חברת אי.די.בי (שמאוחר יותר מסר לנו מידע נוסף על מספר בעלי מניות של הבנק).

עובד זה לא טיפל בחשבונות ללא תנועה אך ציין כי שני עובדים אחרים טיפלו בהם. הצגנו בפניו דוגמאות של מסמכים שמצאנו משנות ה-40 ובהם פרטים על יתרות כספיות של לקוחות הבנק, תושבי מדינות אירופה דאז. העובד הצליח לזהות את החתימות על גבי המסמכים אך ציין כי הוא לא ראה אותם ולא היה מודע לקיומם.

ראש אגף מטבע חוץ לשעבר עבד בבנק בשנים 1941-1995 בתפקידים שונים. אנו ציינו בפניו שאנו מנסים לאתר רישומים ביחס לחשבונות שנסגרו משום שהיתרה בהם היתה קטנה והבנק העדיף לסגור אותם ולהעביר את היתרה לחשבון מרכז אחד. בנושא זה טיפל עובד אחר שנפטר, ששימש חשב הבנק (לא הצלחנו לאתר מידע על חשבונות שנסגרו כך בעבר).

העובד סיפר כי בשנת 1941 העביר הבנק כספים בגין חשבונות שהוקפאו לממונה הבריטי על רכוש אויב. הוא טען כי לא ייתכן שחשבונות מתקופת מלחמת העולם השנייה, אשר לא הועברו לממונה על רכוש אויב, נותרו בבנק, נסגרו והיתרה שהיתה בהם עברה לדוח רווח והפסד של הבנק.

הצגנו בפני העובד חלק מהמסמכים והוא הסביר מדוע לא ניתן לדעת, במקרים רבים, מי חתם על המסמכים, שכן רוב המסמכים שמצאנו הם העתקים ולכן אין הם נושאים חתימה או לוגו של הבנק. על המסמך המקורי היה לוגו וחתימה של אחד ממורשי החתימה של הבנק. הסברו אומת כנכון.

הצגנו בפני מנהל חשבונות, שעבד בבנק בשנים 1950-1993 במחלקה מרכזית של הנהלת חשבונות בבנק (שטיפלה בין היתר בחשבונות ללא תנועה), את הנושא ואת חשיבותו של ספר מרכז ליתרות ולשמות של בעלי חשבונות שנסגרו בשל ההיקף הזעום של היתרה. הצגנו בפניו קטע מקלטת וידאו המתעד מפגש של גימלאי הבנק שנזכר בו הנושא, ומי שהיה ממונה עליו תיאר בו את תפקידו של עובד זה בתהליך הטיפול בחשבונות ללא תנועה. העובד ציין כי לא ידוע לו על ספר או רשימה אחרת כאמור וכי אין הוא יודע על תהליך זה של סגירת חשבונות שהיתרות בהם קטנות.

(ג) רואה החשבון של הבנק

נפגשנו עם רואה החשבון של הבנק. משרדו (בשותפויות שונות משנת 1935 ועד היום) פועל כרואה החשבון של הבנק מיום הקמתו, ביקשנו העתקים של הדוחות הכספיים של הבנק משנות פעילותו הראשונות וכן פירוטים וניירות עבודה לשנים 1935-1960 או מהתאריך המוקדם ביותר שיש. נענינו כי אין ברשותו חומר אשר יכול לסייע לנו בקידום הבדיקה.

4. אתרים שנבדקו

(א) המגנזה באשדוד

במהלך חודש ינואר 2002 סיירנו במגנזה המרכזית של הבנק באשדוד. על פי המידע שנמסר לנו, כוללת המגנזה, הפועלת משנת 1983, חומר משנות השבעים. על פי נוהלי הבנק, נשמר חומר 25 שנה בלבד. הובא לידיעתנו והוצג בפנינו חומר ישן יותר בנושא כוח אדם, בנושא משפט מניות הבנקים ויומני תנועות בחשבונות שונים מסוף שנות השישים.

בעקבות דיוני ועדת החקירה, ריכז הבנק חומר ישן בצורה יוצאת דופן במכולות נפרדות. מדובר בתדפיסי תנועות בחשבון מסוף שנות השישים. מאחר שלא היה ניתן לקבל פרטים של תדפיסים אלה לגבי פרטי בעלי החשבון ותאריך פתיחת החשבון, לא ראינו טעם לעסוק בחומר זה במהלך הבדיקה. בדקנו במגנזה את החומר הישן ביותר המצוי בה העוסק בסניפים הוותיקים של הבנק. נמצא כי החומר של סניף ראשי חיפה הוא משנת 1974; החומר של סניף ראשי ירושלים קשור לניירות ערך בלבד והוא משנות החמישים; החומר של סניף שדרות רוטשילד 4 הוא משנת 1982. בסיכומי של דבר לא היה בחומר השמור במגנזה באשדוד אפילו לא קצה חוט להמשך הבדיקה.

(ב) סניף ראשי תל-אביב

בדקנו את דוגמאות החתימה הקיימות בסניף: הישנות ביותר שמצאנו הן משנת 1954. לא נמצא אלפון או רשימה מקורית של החשבונות הראשונים שנפתחו בסניף או בבנק מיום הקמתו.

נמצאו מסמכים השייכים למזכירות הבנק שהיו בעלי חשיבות רבה לקידום הבדיקה, שנשאו תאריכים מהשנים 1939-1945. מסמכים אלה כללו: (1) מכתבים וחוזרים שהממונה הבריטי על רכוש אויב העביר לבנק ומסמכים שהבנק העביר לממונה הבריטי על רכוש אויב. המסמכים עוסקים הן בלקוחות והן בכלל הבנק. (2) דיווחים לפיקוח על מטבע זר משנת 1948/9 לגבי פיקדונות של תושבי חוץ בבנק, הכוללים את ארץ מושבו של המפקיד ותאריך פתיחת החשבון. (3) דוחות כספיים של הבנק משנות

הארבעים. (4) דוגמאות חתימה של בעלי תפקידים משנות הארבעים. (5) דיווחים לרשם החברות ביחס לבעלי מניות של הבנק משנות הארבעים והחמישים.

הממצאים שעלו מפענוח החומר שנמצא בסניף תל אביב שולבו בניתוח החומר שנמצא בתיקי הממונה הבריטי על רכוש אויב ושימשו בסיס לבדיקות נוספות שערכנו בבנק ובארכיון בנק ישראל. הטיפול בממצאים מתואר בסעיף ד' 7 להלן.

(ג) סניף ראשי ירושלים

איתרנו בסניף זה דוגמאות חתימה ישנות ביותר משנת 1949. בדקנו את תאריך הפתיחה של החשבונות הרדומים הישנים ביותר ומצאנו כי כולם נפתחו לאחר מלחמת העולם השנייה ואינם רלוונטיים לבדיקה.

(ד) סניף ראשי חיפה

קיבלנו הסברים על קבוצות החשבון השונות שבהן מופיעים חשבונות רדומים. בדקנו בסניף דוגמאות חתימה ישנות ביותר וכן דוגמאות חתימה על חשבונות ישנים ביותר המופיעות בדיווחים על חשבונות רדומים. לא מצאנו מקרים של פתיחת חשבונות לפני שנת 1940, כך שהחשבונות הרדומים בסניף זה אינם רלוונטיים לבדיקה. בדקנו את החומר בארכיון הסניף אך לא מצאנו בו דבר לפני שנות השמונים.

נמצא בסניף אינדקס פתיחת החשבונות הראשון ששימש את הסניף. בעמודים הראשונים שלו לא הופיעו שמות ולא צוינו תאריכים, אך מבדיקת דוגמת החתימה של אחד החשבונות הראשונים שנפתחו עולה כי החשבונות נפתחו בתקופה מאוחרת. לפיכך לא ניתן לקשור חשבונות אלה לבדיקה.

(ה) סניף ניירות ערך ראשי

הוצגו בפנינו מספר רשימות של חשבונות שכונו בבנק 'חשבונות עלומים'. על פי המידע שמסר לנו הבנק, לא נכללו חשבונות אלה בהסדרים של חשבונות ללא תנועה (חשבונות רדומים). מבדיקת תוכן הרשימה עולה כי התאריכים המוקדמים ביותר של פתיחת חשבון הם סוף שנות השישים וכתובות בעלי חשבונות אלה הם בישראל. לא נמצאה כל התאמה בהשוואה בין שמות בעלי החשבון לבין הנתונים שברשותנו אודות לקוחות הבנק תושבי אירופה בשנות הארבעים.

(ו) סניף פורקס ברחוב מאפו

לסניף זה הועברה כאמור פעילותו של סניף אחר שבו היה מרכז המט"ח של הבנק. הסניף קלט חשבונות אשר התנהלו בעבר בבנק הולנד אוניון. בשל המעבר הפיזי לא נשמר בסניף חומר ישן והוא הועבר לגניזה. נמצאו בסניף דוגמאות חתימה על גבי ניירות של בנק הולנד אוניון והתאריכים על גבי המסמכים הם בעיקר משנות השישים. על חלק מהמסמכים אין כל רישום של תאריך פתיחת החשבון או של חידוש החתימה. נבדקו חשבונות רדומים המשוויכים לסניף זה אך בכל המקרים היו דוגמאות החתימה מתקופה מאוחרת. המסקנה שעלתה מכל אלה: לא ייתכן שהחשבון נפתח על ידי נספה שואה.

(ז) סניף שדרות רוטשילד

סניף זה נרכש בשנת 1968 מבנק הולנד אוניון. משיחה שנערכה עם מספר עובדים ותיקים בסניף עולה כי קליטת בנק הולנד בבנק דיסקונט לוותה, בין השאר, בשינוי של מספרי החשבון; הבנק דאג להחתים את כל בעלי החשבון על טפסים חדשים. במהלך החלפת המספרים בודדו בסניף זה חשבונות שמקורם בבנק הולנד אוניון ושהקשר עם בעליהם נותק. חשבונות אלה כלולים בדיווחים של הבנק לאפוטרופוס הכללי כחשבונות רדומים.

(ח) מחסן ברח' לילינבלום

המקום משמש כיום את סניף קופות הגמל של הבנק אך בעבר שימש את מרכז המט"ח של הבנק לכן ערכנו בו סיור. לדברי העובד האחראי על המחסן, הועבר החומר מהעבר של מרכז המט"ח אל המגנזה באשדוד. במחסן לא נמצא חומר רלוונטי לבדיקה.

(ט) מחסן ברח' נחלת בנימין

בעקבות ביקור בסניף ניירות ערך (המתואר לעיל), בדקנו פיזית את המצאי במחסן המשמש את הסניף כמתקן מעבר בין הסניף למגנזה באשדוד. נמצא בו חומר משנות השמונים ועד שנת 2002. נמצאו מספר כרכים עם תדפיסי יתרות משנות השישים אך לא נמצא חומר רלוונטי לבדיקה.

5. בדיקת כספות

מאחר שהבנק לא סיפק נתונים מדויקים על המועד שבו החל להשכיר כספות, ומאחר שנרכשו סניפי בנק הולנד אוניון, החלטנו כי נבדוק את תוכן הכספות שנפתחו בכוח ('נפרצו') בסניפים הוותיקים של הבנק: סניף ראשי תל אביב, ראשי ירושלים, ראשי חיפה וכספות מבנק הולנד אוניון בתל-אביב שהיו בסניף שדרות רוטשילד. הבדיקה נועדה לקבוע האם בכספות שהקשר עם בעליהן נותק יש נכסים או עדויות לתאריך פתיחת הכספת ולקיום נכסים של נספי שואה, אם הכספת נפתחה לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה.

אל כספת שנפרצה מתייחס הבנק כאל פיקדון ותוכנה מדווח לאפוטרופוס הכללי.

על פי נהלים פנימיים, הבנק פותח בכוח כספות אשר הקשר עם בעליהן נותק. הוא ריכז את תוכן של כספות כאלה בכספת מיוחדת הממוקמת באגף התפעול של הבנק, ודיווח על תוכן לאפוטרופוס הכללי. בדקנו את תוכן של 41 כספות מסניפים אשר פעילותם החלה לפני קום המדינה וכן כספות אשר הועברו לבנק דיסקונט מבנק הולנד אוניון. על פי תוכן הכספות ובחינת מועד פתיחתן על ידי הלקוח או על פי התאריכים של המסמכים שנמצאו בהם, ניתן לקבוע כי הכספות נפתחו, או שבעליהן הגיעו אליהן, לאחר קום המדינה, טרם שנפרצו בכוח.

6, בדיקת חשבונות, חשבונות רדומים ופעולות אחרות הקשורות למערך החשבונות של הבנק

(א) חשבונות רדומים

האפוטרופוס הכללי, בתוקף סמכותו לפי סעיף 34 לפקודת האפוטרופוס הכללי 1944, פנה אל הבנקים ודרש דיווח לגבי חשבונות רדומים. הכוונה לחשבון ללא תנועה ו/או חשבון שבעליו לא יצר קשר עם הבנק במשך תקופה ארוכה (10 שנים). בשנת 1981, כשתוקנה פקודת הבנקאות 1941, נוספה לפקודת האפוטרופוס הגדרת 'חשבון ללא תנועה' וכן נקבע, בין היתר, אופן הטיפול של הבנק בחשבונות ללא תנועה לגבי השקעת הכספים שבחשבונות אלה. חוק האפוטרופוס מגדיר 'נכס עזוב' באופן כללי; חשבון ללא תנועה או חשבון רדום עונים על הגדרה זו.

על פי מידע שנמצא באפוטרופוס הכללי, בתיקים המתעדים פניות לבנקים בנושא זה ודוחות שהעבירו הבנקים בנושא, ניתן להסיק כי האפוטרופוס הכללי פנה לבנקים במהלך שנת 1949 על מנת לקבל מידע על חשבונות שבעליהם לא באו אתם במגע במשך תקופה ארוכה. בדיווח שהעביר האפוטרופוס הכללי לוועדה ב-27 במרס 2000 (אשר הועבר לעיונו) צוין, בסעיף 4 (5), כי האפוטרופוס הכללי פנה לבנקים בשנות ה-50 וה-70 לקבל דיווחים מהבנקים. אשר לבנק דיסקונט, נמצא דיווח משנת 1976 (הוזכר בסעיף הקודם), אך לא נמצא דיווח משנות ה-50.

במשרדי האפוטרופוס הכללי ובבנק דיסקונט לא נמצאו דוחות על חשבונות רדומים לפני שנת 1973 (בדיווחים שנמצאו צוין המונח 'חשבונות רדומים'). במהלך יוני 1973 דיווח הבנק על 296 חשבונות רדומים. על פי הממצאים שבידינו, לאחר צילום תיקי הממונה הבריטי על רכוש אויב, לא הצלחנו

למצוא קשר בין אותם החשבונות לחשבונות שהבנק דיווח עליהם לממונה הבריטי על רכוש אויב. על פי מספרי החשבון ניתן להסיק, שמדובר בחשבונות שנפתחו לאחר קום המדינה.

מבדיקות שערכנו בסניפים הוותיקים ביותר של הבנק לגבי חשבונות רדומים מצאנו כי כל החשבונות נפתחו בשנים מאוחרות יותר או שהלקוח ביקר בסניף וחתם על מסמך בסניף בשנות ה-60 ואילך.

(ב) פעולות אחרות הקשורות למערך החשבונות של הבנק

הבנק איפס חשבונות ש'נוכו' או חשבונות 'זרוקים' בנסיבות שונות לדוח רווח והפסד: (1) הבנק סגר חשבונות שלא היתה בהם תנועה, במהלך שנות פעילותו, כנגד דוח רווח והפסד. ייתכן שחשבונות שנפתחו קודם למלחמת העולם השנייה נסגרו בדרך זו. (2) עשויות להיות סיבות מספר לסגירת חשבונות של לקוחות: היתרה נמוכה מן היתרה שקבע האפוטרופוס הכללי כחייבת דיווח וטיפול על פי הנחיותיו; היתרה קטנה ומעמיסה נטל מיותר על מערכת הנהלת החשבונות של הבנק. מאחר שאין כיום בבנק חומר על מערכת הנהלת החשבונות משנות החמישים והשישים, לא ניתן לבדוק חשבונות שיתרתם נסגרה כנגד דוח רווח והפסד של הבנק ושמקורם בתקופת השואה.

בדקנו את רשימת החשבונות הישנה ביותר שבידי הבנק מסוף שנות השישים, לאחר שהבנק החל למחשב את פעולותיו. במהלך הבדיקה נמצאו מספר דיווחים של הבנק לממונה על נכסי נפקדים. בדיווחים אלה רוכזו יתרות של תושבי מדינות ערב מן השנים 1948-1968. על בסיס דיווחים אלה הסקנו כי ברשימת החשבונות מסוף שנות השישים ניתן לאתר חשבונות משנת 1948. הגענו למסקנה שניתן למצוא את הקשר בין מספרי החשבונות בשנת 1948 לבין מספרי החשבונות בסוף שנות השישים: נוספה ספרת ביקורת וספרות מובילות נוספות. הגענו אפוא למסקנה כי רשימת החשבונות שהשתמרה בבנק מסוף שנות השישים כוללת חשבונות אשר נפתחו בשנים הראשונות לפעילותו, בשנות הארבעים, וכי ניתן לאתר חשבונות אלה על פי מספרם.

לפיכך חיפשנו ברשימת החשבונות הזו של השמות שדיווח הבנק לממונה הבריטי על רכוש אויב במהלך מלחמת העולם השנייה, אבל כל ניסיונותינו לאתר ברשימת החשבונות את שמותיהם של בעלי החשבונות אשר דווחו לממונה הבריטי על רכוש אויב במהלך מלחמת העולם השנייה, לא צלחו.

במהלך הבדיקה מצאנו כי קיימים חשבונות רבים שהתנהלו בבנק בסוף שנות השישים שהשמות של בעליהם זהים לשמות האנשים שהיו להם חשבונות בבנק בסוף שנות השלושים ובתחילת שנות הארבעים. עם זאת, לא נמצאו בסניף הראשי בתל אביב חשבונות שהיתה בהם התאמה שמית, ומספר החשבון מראה כי הוא נפתח לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה. מכאן שגם בדיקה זו לא הובילה לאיתור חשבונות שמקורם בהפקדות תושבי חוץ שעשויים להיות קורבנות שואה.

אפשר להניח שהיו מקרים של לקוחות שכספם הוחזרם על ידי הממונה הבריטי על רכוש אויב במהלך מלחמת העולם השנייה, עלו ארצה בתום המלחמה ופתחו חשבון באחד מסניפי בנק דיסקונט. לאנשים אלה הוחזרו הכספים (מהממונה הבריטי או הישראלי על רכוש אויב) לחשבונם החדש, ולכן נכלל שמם ברשימה, בסניף שנפתח בתקופה מאוחרת יותר. על פי ניתוח תיקי הממונה הבריטי על רכוש אויב ניתן לאתר את התיקים שלבעליהם הוחזר הכסף שהוחזרם, לחשבונם בבנק דיסקונט, במהלך שנות השישים. במקרים שיש בהם התאמה שמית בין השם שדיווח עליו הבנק לממונה הבריטי על רכוש אויב לבין השם המופיע באלפון החשבונות של הבנק במהלך שנות השישים, לא ניתן לקשור בין הכספים שדווחו והועברו לממונה הבריטי על רכוש אויב לבין יתרות ופעולות שהיו בחשבונות אלה בשנות החמישים והשישים, וזאת מאחר שלא נשמר בבנק חומר הקשור לניהול החשבונות בגין שנים אלה.

7. ממצאים על פעילות הבנק עם הממונה הבריטי על רכוש אויב וגורמי השלטון בישראל

במזכירות הבנק נשמרו התכתבויות עם הממונה הבריטי על רכוש אויב מהשנים 1939-1945. העתקי המכתבים מסודרים בסדר כרונולוגי ולא על פי סדר הלקוחות המוזכרים בתכתובת. בניתוח החומר בודדנו כ-200 מקרים שונים, בעיקר של יחידים, תושבי יוון ברובם.

החומר כולל פרטים על היתרות שהוקפאו על פי הוראות הממונה הבריטי על רכוש אויב, על היתרות שהועברו לממונה הבריטי ועל בקשות הבנק לשחרור והחזר כספים שהועברו לממונה הבריטי. היה כלול כאן גם מידע על בעלי מניות מסוימים של הבנק שמניותיהם הוקנו לממונה הבריטי. מעיון בחומר נמצא כי במקרים רבים היה פער זמן בין יום סגירת החשבון לבין המועד שבו הועבר הכסף לממונה על רכוש אויב. בתקופה זו לא זיכה הבנק את החשבון בריבית זכות. כן נמצאו מקרים שבהם גבה הבנק עמלה של כחצי לירה א"י בגין העברת הכסף לממונה הבריטי על רכוש אויב.

בשלב מאוחר יותר של הבדיקה מצאנו בתיקים שהשתמרו במשרדי האפוסטרופוס הכללי, המתעדים את פעילותו של הממונה הבריטי על רכוש אויב, מכתבים זהים למכתבים בתיקי הממונה הבריטי על רכוש אויב שנמצאו בבנק דיסקונט. במקרים רבים מצאנו במסמכים שאיתרנו בבנק מידע נוסף על זה שהיה בתיקי הממונה הבריטי.

ניתן לומר כי החומר שנמצא הקיף את מרבית הפיקדונות של תושבי חוץ בבנק דיסקונט כפי שהיו בתחילת מלחמת העולם השנייה. אפשר לאשש מסקנה זו על ידי חיבור של הנתונים המתייחסים לסכומים שדווחו לממונה הבריטי על רכוש אויב שריכזו במהלך הבדיקה בבנק.

על פי הדוחות הכספיים של הבנק ליום 31 בדצמבר 1939 הסתכמו הפיקדונות בבנק לכ-145,000 לא"י. בפרוטוקול מדיון של הנהלת הבנק מיום 12 במאי 1940 בנושא נזילות צוין, שסכום הפיקדונות של תושבי חוץ, בייחוד תושבי יוון, מגיע לכ-50,000 לא"י מתוך סך כל הפיקדונות של 136,000 לא"י. נתון זה דווח שוב להנהלת הבנק בדיון בנושא נזילות ביום 23 ביוני 1940, וצוין בו שהיתרה בחשבונות קרדיטוריים (כלומר פיקדונות) מסתכמת בכ-93,000 לא"י. מדיווחים אלה עולה כי יתרת הפיקדונות הצטמצמה מסוף שנת 1939 ועד המחצית הראשונה של שנת 1940 בכ-56% אך יתרת הפיקדונות של תושבי חוץ לא השתנתה.

משחזור היתרות שדווחו והועברו לממונה הבריטי על רכוש אויב במהלך שנות ה-40 עולה כי הפיקדונות של תושבי חוץ, שדווחו והועברו לממונה הבריטי על רכוש האויב, הסתכמו ב-47,495 לא"י על פי העקרונות שקבעה הועדה מתוכן העברות כספיות שמקורן במקרים שנמצאו רלוונטיים לבדיקה מסתכמות לסך של 33,627 לא"י ולגבי היתרה קיימים ממצאים ביחס להעברות נוספות המסתכמות לסך 13,868 לא"י אשר על פי הנחיות הוועדה אינן רלוונטיות לבדיקה.

8. בחינת הטיפול בזכויות בעלי מניות של הבנק

מהחומר שנמצא במזכירות הבנק אודות הפעולות בהן המניות של הבנק, היה ניתן לבחון את ההרכב המדויק של הון הבנק ולשייך את המניות לשמות היחידים שרכשו אותן. מיום הקמת הבנק ועד פרוץ מלחמת העולם השנייה גייס הבנק הון מ-27 יחידים. הפרוטוקולים של אספות בעלי המניות של הבנק בשנים 1935-1943 מביאים פרטים מלאים על הרכב ההון של הבנק.

על פי רישום הנוכחים באספות הכלליות או על פי טפסים החתומים על ידי בעלי המניות הגענו למסקנה, שחלק מבעלי המניות לא היו נספי שואה; לגבי 18 בעלי מניות לא היה ניתן לשלול את היותם נספי שואה: על שם 11 מהם התנהל תיק אצל הממונה הבריטי על רכוש אויב ולשלושה מבין אלה התנהלו תיקי עזבונות אצל האפוסטרופוס הכללי.

מיום הקמת הבנק ועד לשנת 1978 חילק הבנק דיווידנדים, הקצה מניות הטבה והחליף סדרות של מניות. ניתחנו את כל הפעולות בהן הבנק ומניתוח זה אפשר לקבוע אילו סכומי כסף הועברו לממונה הבריטי על רכוש אויב בתקופת המנדט ולאחר מכן - לגורמים שבאו במקומו. תוצאות הבדיקה יאפשרו לקבוע את סכומי הכסף המגיעים לבעלי מניות אשר מניותיהם הוקנו בעבר לממונה הבריטי. פנינו לרשם החברות כדי לקבל מידע נוסף על פעילות הבנק ביחס לבעלי מניותיו ועל הקצאות והעברות מניות של הבנק. פניות אלה לא נענו.

9. שיטת הבדיקה

(א) סיווג היתרות או המקרים שנמצאו קשורים לבדיקה

נמצאו מקרים בהם הכרטיס של ניהול החשבון על שמו של אדם שהיה לו חשבון בבנק נמצא בידינו ולפיו היה ניתן לדעת שכספו הועבר לממונה הבריטי על רכוש האויב; נמצאו מקרים נוספים בהם ניתן ללא כרטיס חשבון להראות על בסיס של חומר אחר שנמצא בבנק, שלאדם מסוים היה חשבון בבנק והכסף שהיה בחשבון הועבר לממונה הבריטי על רכוש אויב. נמצאו מקרים אחרים בהם לאדם שנמצא בארץ אויב נפתח תיק על ידי הממונה הבריטי על רכוש האויב מאחר שהועברו אליו כספים על ידי לקוח של הבנק.

כספות: עשוי להיות קשור לבדיקה אדם אשר הפקיד נכסים בכספת בבנק. במהלך הבדיקה לא איתרנו כאמור כל מקרה העונה להגדרה זו. מהלך הבדיקה תואר בסעיף ד' 5 לעיל.

חשבוניות רדומים: חשבון שדווח לאפוסטרופוס הכללי כחשבון שבעליו לא בא במגע עם הבנק במשך תקופה של 10 שנים. במהלך הבדיקה לא איתרנו כאמור כל חשבון אשר היה לגביו יסוד סביר להניח שבעליו עשוי להיות קורבן שואה. מהלך הבדיקה תואר בסעיף ד' 6 לעיל.

בעלי מניות: במהלך הבדיקה נמצאו מספר מקרים של החרמת מניות של תושבי אירופה (בעיקר תושבי יוון) והעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב. מהלך הבדיקה תואר בסעיף ד' 8 לעיל.

(ב) תכתובות של הבנק עם הממונה הבריטי על רכוש האויב מהשנים 1939-1945

בדקנו את כל התכתובות והדיווחים לממונה הבריטי על רכוש האויב שאיתרנו במהלך הבדיקה בבנק. החומר אורגן לפי המקרה (שם של אדם, חברה או בנק) שהוזכר בדיווח לממונה הבריטי על רכוש האויב: פתחנו תיק על המקרה ובו רוכזו כל המסמכים המעידים על הקשר שהיה לבנק עם הממונה הבריטי או עם גורם אחר.

המסמכים שנמצאו היו על פי רוב רשימות, שכל אחת מהן כללה פרטים על כ-30 מקרים, או מכתבים שנסבו על מקרה בודד או על מספר מקרים בודדים. במקרים רבים ניתן היה לקבל מספר של אסמכתא על העברת הכסף לממונה הבריטי, והדבר היווה ראיה נוספת לקשר בין החומר שאותר בבנק לבין החומר שניתחנו בשלב מאוחר יותר שמקורו בתיקי הממונה הבריטי. לאחר מכן שולב המידע במסמכים אלה עם המידע שמצאנו בתיקים שנמסרו לעיונו מארכיון האפוסטרופוס הכללי, שמקורם בפעילות הממונה הבריטי.

מאחר ולא הועברו לעיונו כל התיקים שידוע לנו על קיומם, טרם בוצע שילוב המידע ב-44 מקרים (38 של בנק דיסקונט ו-6 של בנק הולנד אוניון).

נוסף על התיקים שפתח הממונה הבריטי על רכוש האויב על שם כל תושב 'אויב', הוא פתח גם תיקים שרוכז בהם תיעוד על הקשר שלו עם כל בנק. במהלך בירור במשרדי האפוסטרופוס הכללי, במחלקת גילוי ארצית, איתרנו שני תיקים: תיק מספר C\91 שנוהל לבנק דיסקונט ותיק מספר C\5296 שנוהל לבנק הולנד אוניון. החומר שנמצא בתיקים אלה היווה למעשה מידע משלים לחומר שאותר בבנק ולחומר על אודות לקוחות הבנק שנבדק על ידינו, והוא שולב במידע שאותר במזכירות הבנק ובמידע שהתקבל בשלב מאוחר יותר מהתיקים שהתנהלו על שם כל לקוח של הבנק שכספו הוחרם על ידי

הממונה הבריטי (קיימים תיקים שידוע לנו על קיומם ולא הגיעו למשרדנו). יש לציין כי חומר שאותר במשרדי האפוטרופוס הכללי, שמקורו בפעילות הממונה הבריטי, תרם באופן מיוחד לקידום מטרות הבדיקה.

במהלך הבדיקה התברר כי יש ברשות האפוטרופוס הכללי רשימות המפרטות יתרות של 5,573 מקרים. הרשימות ממוינות לפי המדינה שנמצא בה מי שנחשב לאויב. מעיון ברשימה עולה כי רוב היתרות סווגו באחת משתי אפשרויות: OUTSTANDING, כלומר יתרה פתוחה, או RELEASED, כלומר יתרה שהוחזרה. במהלך ניתוח החומר בתיקי הממונה הבריטי, התברר כי הטיפול בנכסים המתועדים בתיק תלוי במידה רבה בסיווג היתרה ובגובהה. התהליך המתואר להלן סייע רבות לניתוח התיקים שנמסרו למשרדנו: (1) בתיקים שיתרתם סווגה כ-RELEASED נמצא כי היתרה הוחזרה לממשלה זרה, על פי מדינת מושבו של האויב. (2) בתיקים שיתרתם סווגה כ-OUTSTANDING נמצא כי היתרה הועברה לטיפולו של הממונה הישראלי על רכוש אויב. אם בעל הנכס, יורשו או מישהו מטעמו פנה לאפוטרופוס לבירור זכויותיו, הוא נענה והפנייה תועדה בתיק. (3) האפוטרופוס הכללי המשיך לטפל בתיקים שיתרתם סווגה כ-OUTSTANDING (בהנחה שלא היתה פנייה של בעל הנכס): אם היתרה בתיק היתה גבוהה מ-100 לירות, נפתח תיק עיזבון שנוהל על ידי האפוטרופוס הכללי; אם היתרה בתיק היתה נמוכה מ-100 לירות - התיק נסגר. פעולת הסגירה תועדה בתיק וברשימות, שנשתמרו עד עצם היום הזה במשרדי האפוטרופוס הכללי.

ניתחנו את המידע שבתיקים לאור המידע שאותר בבנק ולאור המידע אודות מעמד התיק על פי הרשימות הללו ולפי תוכן התיקים. המידע שבתיקים תועד והוקלד ליישום ממוחשב, שפיתח משרד רואי חשבון ברלב ושות' בתוכנת ACCESS. במידת האפשר תועדו פרטיו של בעל הנכס ונתונים על תנועות הכספים, הן על סמך החומר שאותר בבנק והן על סמך המסמכים שנמצאו בתיק שמקורו בממונה הבריטי. במקרים רבים מן החומר שמקורו בבנק נוסף לתיק מידע, שלא ניתן היה להגיע אליו מן החומר בתיקי הממונה הבריטי. המידע הנוסף כלל בעיקר עמלות שגבה הבנק בטרם העביר את הכסף לממונה הבריטי, או הצביע על פער הזמן בין מועד חיוב החשבון של מי שנחשב לאויב לבין מועד העברת הכסף לממונה הבריטי. נמצא כי עבור פער זמן זה לא זיכה הבנק את בעל החשבון בריבית שהיה אמור לשלם לו.

ניתחנו מספר מועט של תיקי עזבונות פעילים שהגיעו לטיפולנו, תיקים שהתנהלו או מתנהלים עד היום בידי האפוטרופוס הכללי. המידע בתיקים אלה נאסף ונותח בשיטה שפיתחנו בניתוח התיקים הרבים שמקורם בפעילות הממונה הבריטי. יצוין כי תיקי העזבונות שטרם הגיעו אלינו, הפעילים עד היום ומנוהלים בידי האפוטרופוס הכללי, מכילים, בין היתר, את כל המסמכים מתקופת המנדט הבריטי.

10. תוצאות הבדיקה

(א) סיכום ממצאי הבדיקה

סך הפיקדונות של תושבי חוץ בבנק דיסקונט ערב מלחמת העולם השנייה הגיע כאמור לכ-50,000 לא"י. מידע זה הוזכר בשתי ישיבות הנהלה שדנו בנזילות הבנק בפרוץ מלחמת העולם השנייה. הנתון לא השתנה גם במחצית השנה שנרשמה בה ירידה תלולה בפיקדונות של יתר לקוחות הבנק. אין בידינו נתונים על יתרת הפיקדונות של תושבי חוץ בתקופות מאוחרות יותר. מניתוח הפעילות של הבנק עם הממונה הבריטי על רכוש אויב עולה כי הועבר אליו סכום של 47,495 לא"י, וניתן להסיק מכך בסבירות גבוהה שתוצאות הבדיקה הקיפו את החשבונות בבעלות תושבי חוץ, בייחוד תושבי יוון, שהתנהלו בבנק ערב מלחמת העולם השנייה.

שחזרנו כאמור לעיל את הון הבנק, הרכבו המדויק ותנועותיו בשנים 1935 עד 1943. על פי מסמכים שנמצאו במזכירות הבנק ותוך הצלבת המידע שהתקבל מהאפוטרופוס הכללי, הצלחנו לאתר מספר

בעלי מניות שסביר כי הם קורבנות שואה ומניותיהם הוקנו לממונה הבריטי על רכוש אויב. מאוחר יותר העביר הבנק לממונה על רכוש האויב, הבריטי והישראלי, ולאחר מכן לאפוטרופוס הכללי, דיווידנדים ומניות הטבה שחילק הבנק לבעלי מניותיו. בתיקי האפוטרופוס הכללי מתועדת פעילות מתחילת שנות ה-40 ועד לסוף שנות ה-80.

כל המידע שמצאנו ובדקנו לגבי בנק הולנד אוניון מקורו בחומר שהאפוטרופוס הכללי העביר לעיונו. מיינו, ניתחנו וסיווגנו את המידע הזה לגבי כל מקרה שאותר הן מתיק התכתבויות מרוכז עם הבנק והן מתיקים שנוהלו על שם כל לקוח של הבנק אשר הוגדר כאויב.

(ב) מספר המקרים וההיקף הכספי

להלן סיכום מספר המקרים שאותרו, בהם הכספים או הנכסים היו שייכים ללקוחות הבנק תושבי אירופה ודווחו והועברו לממונה הבריטי על רכוש אויב.

(1) בנק דיסקונט: סך הפיקדונות של תושבי אירופה בבנק ערב מלחמת העולם השנייה הסתכם כאמור בכ-50,000 לא"י. מניתוח החומר שאותר בבנק ומניתוח החומר שמסר האפוטרופוס הכללי לעיונו היה ניתן לשחזר העברות של הבנק לממונה הבריטי על רכוש האויב מ-78 בעלי חשבונות שונים בסכום כולל של 33,627 לא"י בשנים 1940-1945 (קיימים ממצאים נוספים ביחס להעברות נוספות המסתכמות לסך 13,868 לא"י אשר לא היו רלוונטיות לבדיקה) ממספר זה של חשבונות קיבלנו לעיון 40 תיקים שיתרת הקרן בהם מסתכמת ב-24,911 לא"י.

נוסף על כך קיבלנו 21 תיקים אשר התברר, לאחר עיון, כי הסכומים המתועדים בהם אינם יכולים להיכלל בסיכום משום שלא היה ניתן לשחזר את הסכומים בהם, בשל העדר מידע מספק בתיק, או שמתועדים בו נכסים של מי שנחשב בטעות כאויב, והם הוחזרו אליו לפי דרישתו. מתוכם ב-5 מקרים ניתן היה לדעת את הסכום שהועבר על ידי הבנק לממונה הבריטי על רכוש אויב אך לא היה ניתן לדעת בוודאות כיצד טופלה היתרה לאחר מכן.

ועדת החקירה קבעה עקרונות לגבי דרך השערוך, חשוב ריבית והצמדה, של הסכומים העשויים להשתייך לקורבנות שואה, אשר הוחזקו בידי הגורמים השונים בתקופות זמן שונות (הבנק, הממונה הבריטי על רכוש אויב ומדינת ישראל - הממונה הישראלי על רכוש האויב והאפוטרופוס הכללי). הסבר מפורט על ביצוע החישוב יובא להלן. לגבי התיקים שנתקבלו והמידע בהם נותח, נוצרו הפרשים בגין הזמן שחלף ממועד הקפאת החשבון ועד להעברת הכסף לממונה הבריטי על רכוש האויב אותם הבנק לא ישלם; לפי ההסכם בין ישראל לבריטניה סך חוב מדינת ישראל מסתכם לסך כולל של 2,124,000 ש"ח (כ-1,142,000 ש"ח בגין הזמן שחלף בין החרמת הכסף בידי הממונה הבריטי עד קום המדינה, כ-979,000 ש"ח בגין פעילותו של הממונה הישראלי על רכוש האויב וכ-3,000 ש"ח בגין פעילותו של האפוטרופוס הכללי), בגין הזמן שחלף עד ליום החזרת הכסף לבעל החשבון או ליורשיו; אם טרם הוחזר הסכום - עד ליום החישוב. הנתונים משוערכים לחודש ספטמבר 2004.

יתר 38 התיקים, אשר לא הועברו לעיונו, כוללים סך של 8,716 לא"י (קרן, במונחים של ערב מלחמת העולם השנייה). מקרים אלה נותחו ומרב הנתונים שהיו בידינו שולבו בממצאים, אך סביר להניח כי תוצאות הניתוח היו שונות אילו היינו יכולים לנתח את המידע הקיים בתיק שמקורו בפעילות הממונה הבריטי על רכוש האויב. בגין הזמן שחלף ממועד הקפאת החשבון ועד להעברת הכסף לממונה הבריטי על רכוש האויב נזקפו הפרשים אותם הבנק לא ישלם; סך חוב מדינת ישראל מסתכם לסך כולל של 1,822,000 ש"ח (1,492,000 ש"ח כחבות הממונה הבריטי על רכוש האויב בגין הזמן שחלף בין החרמת הכסף עד קום המדינה, לפי ההסכם האמור; 327,000 ש"ח בגין פעילות הממונה הישראלי על רכוש האויב ו-3,000 ש"ח בגין פעילותו של האפוטרופוס הכללי), וזאת בגין הזמן שחלף עד ליום החזרת הכסף לבעל החשבון או ליורשיו; אם טרם הוחזר - עד ליום החישוב. הנתונים משוערכים לחודש ספטמבר 2004.

אותרו מניות של 18 בעלי מניות של הבנק בערך נקוב של 4,103 לא"י, ששייכות לתושבי מדינות אויב והוחזקו על ידי הממונה על רכוש האויב הבריטי. במידה שתוחל על ערכן הנקוב של מניות אלה שיטת השערוך אשר נקבעה על ידי הוועדה, ערכן המשוערך ליום 30 בספטמבר 2004, הינו 858,628 ש"ח.

לגבי 11 בעלי מניות של הבנק (אשר נכללים בקבוצת 18 בעלי המניות שהוזכרו בפסקה הקודמת) אשר מניותיהם הוקנו לממונה הבריטי על רכוש האויב. שוערכו הדיווידנדים שחילק הבנק ממועד הקניית המניות, על פי העקרונות שקבעה הוועדה. על מדינת ישראל לשלם 699,000 ש"ח (597,000 ש"ח בגין פעילות הממונה הבריטי על רכוש האויב; 71,000 ש"ח בגין פעילות הממונה הישראלי על רכוש האויב ו-31,000 ש"ח בגין פעילות האפוטרופוס הכללי), לפי העקרונות כאמור. המניות מופקדות בתיקים אצל האפוטרופוס הכללי ושווין לא חושב, ולכן אינו כלול בתוצאות הבדיקה. אם יימצאו יורשים, ייקבע הערך הריאלי של המניות בידי מי שישם דוח זה.

(2) **בנק הולנד אוניון:** מניתוח החומר שאיתרנו במשרדי האפוטרופוס הכללי עולה כי ב-32 מקרים העביר הבנק לממונה הבריטי כספים ונכסים של מי שעשויים להיות קורבנות שואה. מתיקים אלה הועברו אלינו לניתוח 26 תיקים, שהיתרות בהם (במונחים של ערב מלחמת העולם השנייה) מסתכמת ב-10,286 לא"י. לא הועברו לעיונו 6 תיקים, מקרים אלה נותחו ומרב הנתונים שהיו בידינו שולבו בממצאים, אך סביר להניח כי תוצאות הניתוח היו שונות אילו היינו יכולים לנתח את המידע הקיים בתיק שמקורו בפעילות הממונה הבריטי על רכוש האויב.

נוסף על כך קיבלנו 9 תיקים שהתברר לנו, לאחר עיון, כי הסכומים המתועדים בהם אינם יכולים להיכלל בסיכום משום שלא היה ניתן לשחזר את הסכומים בהעדר מידע מספיק, או שתועדו בתיק נכסים של מי שנחשב בטעות כאויב והם הוחזרו אליו לאחר דרישה.

בתיקים שנתקבלו וניתוח נתונייהם נסתיים, על הבנק לשלם בגין מקרים אלה כ-29,000 ש"ח בגין הזמן מהקפאת החשבון ועד להעברת הכסף לממונה הבריטי; על מדינת ישראל לשלם 1,104,000 ש"ח (כ-428,000 ש"ח בגין פעילות הממונה הבריטי; כ-670,000 ש"ח בגין פעילותו של הממונה הישראלי על רכוש האויב וכ-6,000 ש"ח בגין פעילותו של האפוטרופוס הכללי), עד ליום החזרת הכסף לבעל החשבון או ליורשיו, ואם טרם הוחזר - עד ליום החישוב. הנתונים משוערכים לחודש ספטמבר 2004.

(3) **בנקים אחרים:** משרדנו קיבל לניתוח 616 תיקים נוספים. מתיקים אלה עולה כי רק 241 מהם נובעים מפעילותם של בנקים אחרים, 65 מהם שייכים לבנקים שאינם כלולים בחמשת הבנקים הנבדקים אך ניתנים לניתוח העשוי להצביע על סכומים שמדינת ישראל חייבת לשלם. יתרת התיקים הנוגעת לבנקים האחרים שבמסגרת הבדיקה (בנק לאומי, בנק ברקליס, בנק מזרחי ובנק הפועלים) הועברה למשרדי רואי החשבון העוסקים בבדיקתם.

לא הועברו לעיונו תיקים, אשר על פי המידע המצוי ברשותנו המקור לנכסים המנוהלים בהם הוא, בין היתר, כספים מבנק דיסקונט או מבנק הולנד אוניון: 8 מהם תיקים שהכספים בהם מנוהלים בתיקי מקרקעין (A), שוועדת הבדיקה בבנקים לא עסקה בהם. 44 תיקים לא נמסרו לעיונו ובדיקתנו אך אנו יודעים את הפרטים שלהם, תיק כספים (C) שפתח הממונה הבריטי על רכוש האויב. 6 תיקי נכסים שהיקפם גרם לאפוטרופוס הכללי לטפל בהם כתיקי עיזבון, כמתואר בסעיף ג' 4 לעיל. המידע על קיומו של התיק הובא לידיעתנו מניתוח החומר שאיתרנו בבנק, ומספר תיק העיזבון אותר ברשימות שהעביר אלינו נציג האפוטרופוס הכללי, כמתואר בסעיף ג' 4 לעיל. לא טיפלנו בתיקים אלה מאחר שעד למועד פרסום הדוח לא קיבלנו אותם לעיונו.

ביצענו ב-121 תיקים את הזנת החומר הקשור לתנועות הכספיות שבתיק ליישום הממוחשב. 58 תיקים לא הועברו לעיונו, כאמור.

(4) **שערוך היתרות ואופן החישוב:** ממצאי הבדיקה שלנו ושל הבודקים האחרים העלו כי כספים של מי שהיו קורבנות שואה הוקפאו מכוח הוראות שלטון המנדט הבריטי. הכספים הועברו מאוחר יותר לממונה הבריטי על רכוש האויב, ולאחר המלחמה הוא החזיר חלק מהם לבעליהם ו/או ליורשיהם. את היתרות שנותרו, בערכים נומינליים ובניכוי עמלות, החזיר הממונה הבריטי למדינת ישראל לאחר קום המדינה. מדינת ישראל, באמצעות הממונה הישראלי על רכוש האויב והאפוטרופוס הכללי, החזירה חלק מהכספים לבעלי החשבונות ו/או ליורשיהם. יתרת הכספים שלא הוחזרו נותרה ברשותה. יש לציין כי ריבית על הכסף, אם ניתנה, לא כללה את כל התקופה שלבעל החשבון לא היתה שליטה על חשבונות; סכומי הריבית שניתנו לא פיצו על אובדן ערך הכסף בשל שינויים בכוח הקנייה של המטבע.

הוועדה קבעה עקרונות לגבי דרך השערוך של הסכומים שהחזיקו הגורמים השונים: דרך החישוב של אובדן ערך הכסף בתקופה שהוחזק על ידי כל גורם (הבנק, מדינת ישראל, על ידי הממונה הבריטי, הממונה הישראלי והאפוטרופוס הכללי) התבססה על הצמדה למדד המחירים לצרכן בישראל החל ביום 15 במאי 1948 ועד ה-30 בספטמבר 2004 בצירוף ריבית שנתית מצטברת של 3% החל ביום תחילת השערוך ועד סופו. ניתוח החומר שאיתרנו או שהועבר לעיוננו מהאפוטרופוס הכללי נעשה בדרך שאפשרה ליישם את עקרונות הוועדה ולקבוע את החבות הכספית של כל גורם שהחזיק בכספים בתקופות השונות: אם החומר שאותר כלל פרטים של מועד הדיווח על יתרות לממונה הבריטי או על מועד העברתם לממונה הבריטי, נעשה השערוך החל במועד הדיווח. כאשר לא היה בידנו מידע על היתרה שהועברה לממונה הבריטי, שוערכה היתרה שהועברה החל במועד ההכרזה על המדינה שהלקוח היה תושב שלה כמדינת אויב. הפרשי השערוך בגין פרק הזמן בין המועד שבו נחשב הלקוח כאויב לבין מועד העברת הכסף לממונה הבריטי - יוחסו לבנק.

חישוב לדוגמה: ללקוח היו סכומי כסף בבנק שהוחרמו בשנים 1941-1942 והוחזרו בשנת 1950. יום חישוב השערוך הוא 30.9.2004, תוצאת החישוב חולקה ב-10,000 על מנת לשקף את המעבר מלירה ישראלית לשקל חדש. היתרות הוצמדו למדד המחירים לצרכן בתוספת ריבית דריבית על בסיס שנתי בשיעור של 3% לשנה לפי 365 ימים בשנה.

תאריך	פרטים	ערכים נומינליים	ערכים משוערכים
ש"ח	לא"י		
17.7.1941	דיווח של הבנק לממונה הבריטי על רכוש אויב	368.021	72,325.08
22.6.1950	החזרת הכסף	(355.110)	53,586.22
	הפרש	12.911	18,738.86

תאריך	מדד המחירים לצרכן על בסיס שנת 1951	מספר הימים שחלף עד ליום ביצוע החישוב
	בנקאות	
17.7.1941	91 *	23,086
22.6.1950	91	19,824
30.9.2004	27,574,778	-

חישוב לדוגמה – המשך

א. דרך שערוך הסכום שדווח על ידי הבנק לממונה הבריטי:

$$368.021 \times \frac{27,574,778}{91} \times \frac{1}{10,000} \times (1 + 3\%)^{(23,086/365)} = 72,325.08$$

יתרה משוערכת בש"ח	ריבית דריבית	מעבר מלא"י לש"ח	הצמדה למדד המחירים לצרכן	הסכום שהוחרם
יתרה משוערכת בש"ח	ריבית דריבית	מעבר מלא"י לש"ח	הצמדה למדד המחירים לצרכן	הסכום שהוחרם

* המדד המקורי היה 37 נקודות. לפי החלטת הוועדה, מאחר שהבנק העביר את הכסף על פי החוק, לא הוטלו על הבנק הפרשי ההצמדה והריבית המקוריים.

ב. דרך שערך הסכום שהחזירה מדינת ישראל:

$$355.110 \times \frac{27,574,778}{91} \times \frac{1}{10,000} (1 + 3\%)^{(19,824/365)} = 53,586.22$$

--	--	--	--	--

להלן פירוט לדרך ביצוע החישוב. הסכום להחזר, בסך 18,738.86 ש"ח (שהוא הפרש בין הסכום בסעיף א' לסכום בסעיף ב'), מפוצל בין התקופות שבהן הכסף היה בידי הבנק, בידי ממשלת המנדט הבריטי ובידי מדינת ישראל.

חישוב לדוגמה – המשך

שערור יתרה

30/09/04

תאריך לשערור

מדד ידוע ל-9/2004 לפי בסיס 100=1951

27,574,778

10,000

יחס שקל חדש ללירה ישראלית או לא"י

ריבית	מספר ימים שחלפו עד ליום ביצוע החישוב	יתרה בש"ח מותאם ליום 30/9/04 כולל ריבית	מדד המחירים לצרכן הידוע לאותו תאריך לפי מדד בסיס 1951 בנקודות	סכום בלירה ישראלית או לא"י	תיאור	תאריך
					חישוב הסכום שהבנק יחויב להחזיר	
3%	23,086	24,353.69	(1) 91	123.922	דווח על ידי הבנק לממונה על רכוש אויב	17/07/1941
3%	23,086	47,971.39	(1) 91	244.099	דווח על ידי הבנק לממונה על רכוש אויב	17/07/1941
		72,325.08		368.021		
3%	23,086	(24,172.88)	(1) 91	(123.002)	הועבר לממונה הבריטי על רכוש אויב	17/07/1941
3%	22,582	(45,959.82)	(1) 91	(243.606)	הועבר לממונה הבריטי על רכוש אויב	03/12/1942
		(70,132.71)		(366.608)		
		2,192.37		1.413	הפרש בגין עמלות ואבדן ערך הכסף	
					חישוב הסכום להחזר ממשלת המנדט	
3%	23,086	24,172.88	(1) 91	123.002	סכום שהתקבל מהבנק	17/07/1941
3%	22,582	45,959.82	(1) 91	243.606	סכום שהתקבל מהבנק	03/12/1942
		70,132.71		366.608		
3%	19,908	(55,622.91)	(1) 91	(366.108)	סכום שהועבר למדינת ישראל	30/03/1950
		14,509.79		0.500	הפרש בגין עמלות ואבדן ערך הכסף	
					חישוב הסכום להחזר מדינת ישראל	
3%	19,908	55,622.91	91	366.108	סכום שהתקבל מהממונה הבריטי על רכוש אויב	15/05/1948
3%	19,824	(53,586.22)	91	(355.110)	החזר הסכום על ידי הממונה הישראלי על רכוש אויב	22/06/1950
		2,036.70		10.998	הפרש בגין עמלות ואבדן ערך הכסף	
					ריכוז נתונים:	
					שם הגוף או המוסד	
		יתרה משוערכת ש"ח		יתרה נומינלית לא"י		
		(2) 2,192.37		1.413	הבנק	
		14,509.79		0.500	הממונה הבריטי על רכוש אויב	
		2,036.70		10.998	מדינת ישראל(3)	
		18,738.86		12.911	סך הכל	

(1) המדד המקורי היה 37 נקודות. לפי החלטת הוועדה, מאחר שהבנק העביר את הכסף על פי החוק, לא הוטלו על הבנק הפרשי ההצמדה והריבית המקוריים.

(2) על פי הנחיות הוועדה, מאחר שהבנק העביר את הכסף לממונה הבריטי על רכוש אויב על פי החוק, הוטלו ההפרשים בגין ריבית הוטלו על מדינת ישראל.

(3) כולל את הממונה הישראלי על רכוש אויב והאפוסטרופוס הכללי.